

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 1

[Handwritten signature]

Carado

Handwritten text on the right margin: "Kamien... Warszawa... 1931..."

**POLSKIE
KOPALNIE SKARBOWE**

NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SOCIÉTÉ FERRIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILESIE.

KRÓLEWSKA HUTA G. ŚL.

RYNEK, L. 945.

TELEFONY: KRÓLHUTA 636-640 I KATOWICE 972.

SPRZEDAŻ

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW I SIARCZAMONU

Z KOPALNÍ „KRÓL” BIELSZOWICE, KNURÓW.

ADR. TELEGR. **SKARBOFERME** KRÓL. HUTA.

POLSKA GOSPODARCZA

DAWNIEJ
PRZEMYSŁ I HANDEL

TYGODNIK WYDAWANY PRZEZ MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU
PRZY WSPÓŁDZIAŁE MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA ORAZ KOMUNIKACJI
WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	STR.		STR.
MELJORACJE W PRODUKCJI PODCZAS KRYZYSU — <i>PIOTR DRZEWIECKI</i>	621	PRAWO I SĄD W ŻYCIU GOSPODARCZYM: ORZECZNICTWO SADOWE	645
GOSPODARCZE PROBLEMY POLITYKI DROGOWEJ — <i>WACŁAW GAJEWSKI</i>	622	KRONIKA BIEŻĄCA: PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	646
ŻYCIE GOSPODARCZE:		TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓLKACH AKCYJNYCH	646
GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ:		SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
GÓRNICCTWO WĘGLOWE	628	SPRAWY BUDŻETOWE	649
PRZEMYSŁ NAFTOWY	628	PODATKI I OPLATY	652
HUTNICCTWO CYNKOWE I OLOWIANE	630	KREDYT	653
PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY	633	RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	655
PRZEMYSŁ LUDOWY	633	Z BANKU POLSKIEGO	656
Upadek przemysłu ludowego w pow. sochaczewskim i możliwości jego odrodzenia — <i>St. Kopczyński</i>		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
ROLNICTWO	635	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
Stosunki w rolnictwie polskiem i niemieckiem — <i>S. Z.</i>		OGÓLNE	657
HANDEL:		FRANCJA	657
HANDEL ZAGRANICZNY	637	NIEMCY	657
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	638	CZESCHOSŁOWACJA	658
RYNEK AKCYJNY	641	SZWECJA	658
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	641	BRAZYLJA	659
Stanowisko P. K. P. w szeregu kolei europejskich — <i>J. G.</i>		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	659
ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	644	BIBLIOGRAFJA	662
Praca portu gdyńskiego w marcu 1931 r.			

MELJORACJE W PRODUKCJI PODCZAS KRYZYSU

ROZWÓJ gospodarczy postępuje według linii falistej, wykazując naprzemian ożywienie i depresję.

Dopiero kryzys najjaskrawiej ujawnia te czynniki, które przyczyniają się do podważenia stanu życia gospodarczego, istniejącego w czasie ożywienia, i wskazuje środki poprawy.

Jakkolwiek sprawa kryzysów, co pewien czas przeżywanych, jest dostatecznie znana — to jednak sprawa właściwego momentu dla podejmowania meljoracji w życiu gospodarczym jest przedmiotem dyskusji.

Prawidłowa organizacja wytwórczości wymaga obecnie, aby każdy proces wytwórczy, ustalony nawet według dokładnych uprzednich badań i określonych

wzorów, podlegał stałemu nadzorowi w trosce o ciągle dalsze meljoracje. Postęp bowiem w świecie gospodarczym, oparty na dążności do osiągania możliwie większych zysków i na konkurencji, sprawia, iż metody ekonomicznej pracy ulegają wciąż poprawie w kierunku obniżania kosztów produkcji.

Niestety, prosperacja, zatrudniająca zwykle w pełni dany zakład wytwórczy i dająca możność nie tylko pokrywania wszelkich kosztów, ale i zapewnienia zysków, powoduje, iż troska o dalsze meljoracje odkładana jest na później, gdyż tymczasem (podczas prosperacji) aktualna potrzeba dalszych meljoracji nie istnieje i „bez nich przedsiębiorstwo korzystnie pracuje”.

To jest powodem, iż meljoracje najczęściej podczas prosperacji nie są dokonywane.

Gdy zaś nadejdzie chwila kryzysu, podczas którego okaże się, że koszty produkcji w stosunku do osiągniętych cen są wysokie, i że zachodzi potrzeba obniżenia kosztów i dokonania reform wewnątrz przedsiębiorstwa, to często poprawę widzi się w zmianie warunków zewnętrznych, najczęściej od przedsiębiorstwa niezależnych, i im poświęca się główną uwagę, oczekując poprawy od zmian w tych warunkach zewnętrznych. Przedsiębiorstwo takie, nie stosujące meljoracji ani w okresie prosperacji, ani w okresie kryzysu, upodobnione jest do posiadającego nad głową dach zaciekający, którego nie reparauje się podczas deszczu, gdyż deszcz reparaację utrudnia, ani podczas pogody, gdyż wtedy dach nie zacieka.

Jest to objaw krótkowzroczności, której należy przeciwdziałać.

Meljoracje w produkcji dokonywane być winny stale, a w czasie kryzysu przedewszystkiem. W okresie prosperacji nie tylko nie ma się o nie troski, ale często nie ma też możliwości ich dokonania z powodu braku wolnych rąk i wolnego czasu, podczas gdy w czasie depresji gospodarczej te czynniki są do dyspozycji.

Tutaj należy zaznaczyć, iż meljoracje w produkcji polegać mogą bądź na poprawie organizacji, nie wymagającej inwestowania nowych kapitałów, bądź na zainstalowaniu nowych sprawniejszych maszyn i urządzeń.

W Polsce w kryzysie obecnym, charakteryzującym się brakiem kapitałów wolnych i wysoką stopą procentową — przedewszystkiem należy zwrócić uwagę na meljoracje, polegające na poprawie organizacji, a w wyjątkowych tylko razach stosowania nowych instalacji — gdy to niewątpliwie się opłaca i gdy są wolne kapitały.

Poprawa organizacji — niedostatecznie u nas doceniana — dać może zawsze pozytywne wyniki, prawie każda bowiem czynność dokonana i każda pozycja wydatkowa, składająca się na koszt własny produkcji, zawsze ulec może większej lub mniejszej oszczędności — jeżeli do nich odnieść się krytycznie z tendencją do zmniejszenia wydatków, a nie biernie i rutynicznie. Jeżeli tylko w pewnej części pozycji wydatkowych poczynione będą na każdej drobne oszczędności, to suma będzie wielkością nie do lekceważenia w trudnych warunkach przesilenia.

Jakkolwiek nie istnieją jakiegokolwiek wzory poprawy, mogące być zastosowane we wszystkich zakładach wytwórczych, gdyż każde przedsiębiorstwo traktowane być winno indywidualnie, to jednak istnieją w tej mierze wskazania ogólne, godne wymienienia.

Do takich wskazań należy zalecenie, aby sprawa poprawy organizacji celem ustalenia najekonomiczniejszych metod pracy powierzona była zawsze fachowcowi, ewentualnie jednemu z pracowników, obznajmionemu z dziedziną organizacji, a nieobciążonemu pracą bieżącą w produkcji badanego zakładu, gdyż tylko

fachowiec lub taki pracownik będzie w stanie proces produkcji obiektywnie zbadać i ustalić wnioski, dotyczące proponowanych meljoracji.

Wszelkie wnioski w tej mierze przedstawiane być winny za zgodą zarządu, a zastosowane jedynie w razie gdy zarząd je zaakceptuje, gdyż odpowiedzialność za prawidłowy bieg przedsiębiorstwa leży na zarządzie.

Znajomość zasad naukowej organizacji, dążącej do usuwania marnotrawstwa, wymagana być winna od kierowników i pracowników umysłowych narówni z wiadomościami i zdolnościami fachowcami.

Jest wskazane wykorzystanie przez personel czasu podczas kryzysu dla pogłębienia swych wiadomości z dziedziny organizacji (kursy Instytutu Naukowej Organizacji).

Jednocześnie należy zaznaczyć, iż obecnie w Ameryce Północnej i w państwach Europy Zachodniej: w Niemczech, Austrii, Holandji, Szwajcarii i t. d., gdzie ruch racjonalizacji wytwórczości zakreśla szerokie kręgi, osiągnięto poważne rezultaty poprawy organizacji przez powołanie komisji, utworzonych przez grupy przedsiębiorstw, zrzeszonych w celu wzajemnej wymiany myśli i projektów, dotyczących poprawy organizacji w poszczególnych dziedzinach produkcji i wymiany. W skład tych komisji wchodzi kierownicy tych poszczególnych działów przedsiębiorstwa (fabrykacji, rachunkowości, kalkulacji, magazynowania, akwizycji i t. d.), których dotyczy omawiany projekt poprawy.

Zagadnienia techniczne i handlowe przedsiębiorstwa, będące tajemnicą zawodową, wyłączone są ze wspólnych obrad, które dotyczą tym sposobem głównie strony organizacyjnej.

Wymiana tą drogą wzajemnych doświadczeń przyczynia się niezmiernie dodatnio do propagandy i stosowania prawidłowej organizacji.

Praktyka ta znajduje już zastosowanie w Polsce w kopalnictwie węgla, gdzie z inicjatywy dyrektora kopalni Inż. Tuchołki odbywają się periodyczne narady kierowników kopalń w celu ustalenia prawidłowych zasad produkcji pod kątem obniżenia jej kosztów.

Podjęmuje też prace te Związek Przemysłowców Metalowych.

Byłoby pożądane, aby szerokie doświadczenia w tej mierze państw zachodnich były pobudką do jak najprędszego wprowadzenia tych metod w Polsce.

Jakkolwiek wszystkie tutaj wspomniane zalecenia, dotyczące poszczególnych zakładów wytwórczych lub ich grup, nie są w stanie wpłynąć na poprawę koniunktury, będącej wynikiem znacznie głębszych przyczyn, to jednak mogą one usprawnić działalność jednostek gospodarczych wogóle i ułatwić im przetrwanie kryzysu, zwłaszcza jeśli i pozostałe czynniki, podrażające produkcję, ulegną zmniejszeniu.

Niema bowiem w Polsce skuteczniejszej inwestycji w przemyśle, jak obniżenie kosztów i ciężarów produkcji.

Piotr Drzewiecki

GOSPODARCZE PROBLEMY POLITYKI DROGOWEJ

UCHWALENIE USTAWY o państwowym funduszu drogowym wprowadza do gospodarki drogowej nowe momenty: usamodzielnia ją, wyodrębniając budżet drogowy z całości budżetu państwowego przez przeznaczenie mu specjalnych źródeł dochodu, co

poza wielu dodatkami stronami ma i tę właściwość, że obarcza fundusz drogowy odpowiedzialnością za zaciągnięte pożyczki, a powtórnie zwiększa sumy budżetowe na drogi i stabilizuje je.

Chociaż narazie to zwiększenie na rok 1931/32 bę-

dzie minimalne około zł 20 miljn. (w naszych warunkach i taka suma ma znaczenie), to jednak będzie ono stale zwiększać w miarę wzrostu liczby samochodów i ruchu autobusów.

W związku z tem chciałbym tu rozpatrzyć kilka zagadnień gospodarczych, związanych z polityką drogową, wychodząc z 3 następujących założeń:

a) potrzeb samych dróg, zmieniających się w zależności od zmian samych środków komunikacyjnych oraz od właściwości materiałów budowlanych, które nam nowoczesna technika daje do dyspozycji,

b) naszej małej zamożności,

c) dążenia do zaspokojenia wszystkich potrzeb drogowych produktami wytwórczości krajowej.

Nic tak lepiej nie scharakteryzuje naszej małej zamożności i wypływającej stąd konieczności przeprowadzenia programu minimalnego, jak porównanie kwoty, którą P. Prof. Nestorowicz uznał za potrzebną dla zaspokojenia potrzeb drogowych w swojej pracy „Sprawa drogowa w Polsce”, z rzeczywistością.

Operując cenami więcej niż umiarkowanymi (np. koszt przebudowy 1 km drogi pod stolicą przyjmując na 25 tys. fr. zł., gdy obecnie wynosi około zł 100 tys.; koszt renowacji nawierzchni 1 km — na 9 tys. fr. zł., gdy obecnie trzeba liczyć zł 30 tys.). — P. Prof. Nestorowicz ustalił kwotę 300 miljn. fr. zł. jako niezbędną. Tymczasem, nie mówiąc już o okresie inflacji, kiedy się prawie nic nie robiło, wydatki z okresu 1924—1930 Państwa i samorządu łącznie wynosiły około $\frac{1}{5}$ tej sumy. W roku 1928/29 doszliśmy może do $\frac{1}{3}$ i na tej wysokości prawdopodobnie powinno się nam udać utrzymać przy pomocy funduszu drogowego.

Fundusz drogowy będzie przez szereg lat operować kwotą około zł 100 miljn. (w r. b. dotacja z budżetu ogólnego i wpływy własne przewidywane są na zł 80 miljn.). Samorząd powiatowy średnio będzie przeznaczać zł 60 miljn., miasta i gminy — około zł 40 miljn., czyli razem należy uznać, że gospodarka drogowa w Polsce będzie dysponować na potrzeby drogowe sumą zł 200 miljn. plus — wielkiego znaczenia dla dróg gminnych — świadczenia w naturze oraz wysiłki nielicznych jeszcze spółek drogowych.

Prawda, według zestawienia Gł. Urz. Stat., powiaty w 1928/29 r. wydały na konserwację i budowę dróg zł 103 miljn. minus zł 15 miljn. kwot przechodnych z budżetu państwowego na drogi państwowe, czyli zł 88 miljn. Wiemy jednak, że tempo lat 1928 i 1929 nie da się utrzymać. W latach tych powiaty zbudowały wiele dróg, zaciągając pożyczki długo-, średnio- i krótkoterminowe, których spłaty obciążą lata następne, dlatego przyjmujemy dla powiatów jako efektywny możliwy wydatek sumę zł 60 miljn. W tych więc ramach zł 200 miljn. winien się zamknąć realnie pomyślany program drogowy na lata najbliższe. Pożyczki, jak udowodnimy następnie, wpływać mogą na jego zwiększenie w stopniu minimalnym.

* * *

Na co winniśmy te zł 200 miljn. zużywać?

Mamy w Polsce około 50.000 km dróg bitych, przeważnie szosowych, oraz 25.000 km dróg gruntowych. W porównaniu z państwami europejskimi o wysokiej kulturze mamy dróg bitych mniej — tak w stosunku do powierzchni Państwa, jak i w stosunku do liczby mieszkańców. W porównaniu np. ze Szwecją mamy

taką samą ilość km dróg bitych na 1 km², ale 10 razy mniej w stosunku do liczby mieszkańców; w porównaniu z Niemcami mamy 4 razy mniej — tak w stosunku do powierzchni, jak i do ludności.

Jednak ku naszemu pocieszeniu porównanie ze Stanami Zjedn. Am. przemawia na naszą korzyść. Stany Zjedn. mają dróg bitych 5% ogólnej ilości km dróg, Polska zaś — 16%; na 1.000 km² Stany Zjedn. mają 24 km dróg bitych, Polska zaś — 129 km, na 1.000 mieszkańców Stany Zjedn. mają 1,95 km, Polska zaś — 1,67 km. Powinno więc być z drogami w Stanach Zjedn. gorzej niż w Polsce. Tymczasem wiemy, że jest inaczej. Ameryka ma opinię, że po jej drogach jeździć można bardzo wygodnie; drogi polskie — tak bite, jak i gruntowe — słyną ze złego stanu, przeto, jeżeli chodzi o drogi bite, to stan dróg ważniejszych o ruchu najintensywniejszym najczęściej bywa gorszy o 1 odcinków drugorzędnych. Decyduje o tem mniej lub więcej rozwinięty ruch samochodowy, do którego nasze drogi państwowe i samorządowe nie są jeszcze przystosowane. Stany Zjedn. przeszły już kryzys samochodowy. W ciągu kil unastu lat dzięki wielkim wysiłkom przebudowały swoje drogi bite stosownie do wymagań samochodu. Mają tylko 5% wszystkich dróg z utrwaloną nawierzchnią, ale utrzymują je w stanie dobrym. Są to drogi betonowe, asfaltowe, klinkierowe, z kostki kamiennej lub smołowane. Poza tem Stany Zjedn. czynią wiele starań o utrzymanie w możliwym stanie dróg gruntowych, na których wiele pracują. Polityka więc bogatych Stanów Zjedn. Am. idzie w kierunku nie wielkiej ilości dróg bitych, ale w kierunku ich jakości. Główne linje komunikacyjne są przystosowane do intensywnego ruchu ciężarowego i osobowego samochodowego; jako bocznicę służą drogi gruntowe, które przy odpowiedniej pielęgnacji stanowią dla nikłego ruchu samochodowego powierzchnię dość wytrzymałą i gładką, nie wpływając nadmiernie na niszczenie maszyn i zużycie benzyny.

Polska wchodzi dopiero w stadium rozwoju samochodowego i przystosowania doń nawierzchni dróg. Pomimo że w Polsce liczymy tylko 45.000 samochodów, niszczą one drogi nadmiernie. Na głównych traktach odnowienie powłoki szabrowej następuje co 3—2 lata, a nawet każdego roku, pomimo to stan nawierzchni jest zły. Konserwacja szos systemem dotychczasowym staje się nieracjonalną pod względem technicznym i finansowym. Na przebudowaniu każdego kilometra pomimo wyłożenia jednorazowo po zł 100 tys. (nawierzchnia asfaltowa) fundusz konserwacyjny zyskiwałby w ciągu 10 lat kilkanaście tysięcy złotych, licząc nawet oprocentowanie pierwotnego wkładu na 10%. Przy pokryciu nawierzchni klinkierem oszczędność byłaby o wiele większa — dochodziłaby w ciągu 10 lat do zł 50 tys. A przecież zyski na przebudowie byłyby wszechstronnejsze: po pierwsze — ponieważ nawierzchnie ulepszone trwają dłużej niż 10 lat, następnie z powodu dużej oszczędności na amortyzacji wozów, niszczących się na naszych złych, usianych dziurami szosach, z dwukrotnie większą szybkością, a mniejszym zużyciu benzyny, opon i dętek.

Pomimo świadomości konieczności przebudowy (P. Prof. Nestorowicz już w 1923 r. w swej programowej książce określał, że 2.000 km dróg wymagają przebudowy), pomimo widocznych korzyści i oszczędności nie wiem, czy poza Śląskiem mamy 100 km dróg przebudowanych. Obecnie stan dróg pogorszył się, a ruch samochodowy wzógł znacznie w porówna-

niu z 1924 r. Odcinków o wielkim ruchu, koniecznych do przebudowy, naliczyć trzeba najmniej 3.000 km. Koszt przebudowy kostką wynosi zł 150 tys., asfaltem w zł 100 tys., klinkierem zł 75 tys. Licząc po zł 100 tys. na kilometr, potrzebujemy w ciągu kilku lat na najniezbędniejszą przebudowę zł 300 miljn.

Poza temi 3.000 km jest konieczne przynajmniej na 15.000 km zastosować smołowanie (asfaltowanie), które pomimo kosztu ± zł 5 tys. rocznie na 1 km będzie tańsze niż wieczna renowacja nawierzchni szabrowych. To znów pochłaniać będzie zł 50—75 miljn. rocznie. A gdzie konserwacja pozostałych 32.000 km szos i bruków, gdzie wydatki na mosty, tak zaniedbane, że zwłóczyliśmy z postawieniem trwałych mostów tam, gdzie corocznie oczekujemy zniszczenia przez wodę mostów prowizorycznych (P. Prof. Nestorowicz oblicza konieczny wydatek na mosty rocznie w sumie 82 miljn. fr. zł.)?

W związku z tem należy postawić pytanie: czy mamy iść po linii zwiększania ilości dróg bitych, dopędzania pod względem ilościowym Niemiec czy też pójdziemy za przykładem Stanów Zjedn. — mniej dróg bitych, ale wszystkie dobre i racjonalnie utrzymane. Inaczej mówiąc, czy z punktu widzenia samodzielnego gospodarza, jakim jest obecnie państwowy fundusz drogowy, budowa nowych dróg może być uznana za część jego programu?

Sądzę, że odpowiedź jest jasna. Skoro nie możemy sobie dać rady z należytym, racjonalnym pod względem komunikacyjnym, utrzymaniem istniejących dróg bitych, skoro ponosimy poważne straty z powodu niemożności przebudowy kilku tysięcy kilometrów dróg — to do czasu przebudowy tych odcinków (a chodzi tu o odcinki najbardziej uczęszczane) budowa nowych dróg jest niewskazana.

Nie oznacza to, byśmy nie mieli zupełnie nowych dróg budować. Są przyczyny i względy, które będą przemawiały za tem.

Przedewszystkiem nierównomierność rozbudowy dróg. Kongresówka ma 2—3 razy stosunkowo mniej dróg niż Poznańskie i Małopolska, województwa wschodnie 3 razy mniej niż Kongresówka. Mogą więc specjalne względy państwowe, jak również względy gospodarcze lokalne wpływać na inną decyzję. Jednak w tych wypadkach fundusz drogowy, jeżeli do niego będą zwrócone postulaty podjęcia budowy, winien żądać: specjalnych dotacji z ogólnego budżetu państwowego oraz od lokalnych reprezentacji samorządowych, choćby budowana być miała droga, nosząca nazwę państwowej. Z tych również względów fundusz drogowy subwencji na budowę nowych dróg związkowi samorządowym czy spółkom drogowym udzielać nie powinien, względnie subwencje na ten cel należałoby traktować jako nadzwyczajne wyjątki.

Sprawa budowy nowych dróg inaczej może wyglądać z punktu widzenia lokalnego. Mogą zachodzić wypadki, że dany powiat, mając mało dróg bitych, na których rozwija się słaby ruch samochodowy, będzie mógł należycie wypełniać obowiązek konserwowania dróg istniejących i posiadać jeszcze pewne środki na budowę nowych. Interesy lokalne tego powiatu, a tem bardziej interesy lokalne gminy czy specjalnie utworzonej spółki drogowej mogą nakazywać budowę nowej drogi. Specjalnie tam, gdzie jest na miejscu kamień, gdzie więc budowa może bardzo tanio kosztować, a nawet przy użyciu szarwarku może nie wymagać prawie żadnych świadczeń gotówkowych,

budowa nowych dróg jest sprawą naturalną, konieczną i nie przeczy zasadniczemu założeniu. Jedno tylko winno się uczynić zastrzeżenie — inicjatywa od dołu nie powinna zwiększać ilości dróg najtrudniejszych i najkosztowniejszych w przyszłości przy konserwacji, biorąc pod uwagę rozwój ruchu samochodowego — t. j. szos. Dochodzimy więc do sformułowania następujących twierdzeń: budowa nowych dróg może być w obecnej sytuacji ogólnej gospodarki drogowej postulatem lokalnym; w wyjątkowych tylko wypadkach postulatem państwowym o specjalnem zabarwieniu; środki na budowę powinny iść ze środowisk specjalnie zainteresowanych i lokalnych; subwencjonowanie budowy nowych dróg z funduszu drogowego jest niewskazane, natomiast za najbardziej celowe należy uznać subwencje, udzielane powiatom i miastom na przebudowę odcinków, które dojrzały już do przebudowy.

* * *

Skoro brak nam właściwych środków nawet na należyłą konserwację dróg i przebudowę części ich — czy nie można najkonieczniejsze potrzeby drogowe zaspokoić przy pomocy pożyczek? Spotkamy się tu z dwoma zastrzeżeniami.

Zdolność kredytowa osób prawnych, którym powierzono sprawy dróg, jest niewielka. I samorzady i fundusz drogowy mogą tylko w pewnym stopniu obciążyć swoją hipotekę. Doświadczenie uczy, że przekroczenie pewnej granicy mści się, osłabiając w następstwie normalną działalność danych instytucyj. Odnośnie związków samorządowych ustalono, że granicą maksymalną ich zadłużenia jest zużycie najwyżej 25% normalnego ich budżetu na pokrycie obsługi pożyczek długoterminowych lub średnioterminowych. Szereg miast i powiatów, które w latach ostatnich przekroczyło tę granicę, znajduje się w bardzo trudnych warunkach, nie mogąc wypełnić swoich codziennych obowiązków. Sądźmy, że i dla funduszu drogowego 25% będzie granicą maksymalną. Taksując na szereg lat wpływ funduszu drogowego na zł 100 miljn. i licząc, że procenty i raty amortyzacyjne wynoszą 10%, fundusz może zaciągnąć pożyczkę maksimum zł 250 miljn. Jest to górna granica przynajmniej na okres pierwszych 5 lat. Wystarczyłoby to wprawdzie na najpilniejsze przebudowy (pomijając budowę mostów), o ile wzmagający się ruch samochodowy nie będzie zbyt szybko zwiększać wymagań co do pozostałych 40.000 km szos.

Trzeba się zastrzec również przed jednorazowym w ciągu 2—3 lat wykonaniem wielkiego programu przebudowy, gdyż szybka przebudowa, będąc dla dróg korzystną, spowoduje wiele niezdrowych objawów w życiu gospodarczym, o ile tempo nakładów nie będzie mogło być utrzymane. Rozbudowane na chwilową potrzebę wytwórnie materiałów budowlanych i przedsiębiorstwa budowlane po kilku latach intensywnej pracy będą musiały zredukować swą wytwórczość i aparat techniczny więcej niż w dwójnasób. A przecież wszyscy wiemy, że najważniejszym postulatem życia gospodarczego jest stałość rynku. Licząc się z tym i chcąc, by przemysł i handel, związany z drogami, rozwijał się w warunkach jak najzdrowszych, należy uznać, że program prac drogowych winien być tak konstruowany, aby nie było wielkich różnic pomiędzy zapotrzebowaniami poszczególnych lat.

Nie przewidując możliwości zaciągnięcia pożyczki długoterminowej, sądzę, że trzeba będzie w pierwszych latach skorzystać z ofert firm, które podejmują się wykonać roboty za zapłatą, rozłożoną na 4—5 lat. W tym wypadku również ostrożność nakazuje, by wykonanie na kredyt robót nie przekraczało rocznie Z 25 miljn. Obciążenie funduszu drogowego z tytułu spłat i procentów wynosiłoby w drugim roku robót 6'5 miljn. (przyjmując 6% od sumy), w trzecim 12'7 miljn., w czwartym 18'6 miljn., a w piątym i następnym po Z 29 miljn. Ma się rozumieć, że w miarę szybko wzrastających wpływów funduszu drogowego może wzrastać i jego zadłużenie. W pierwszych jednak latach zewszehmiar zalecanaby była wielka powściągliwość.

Co do racjonalności zużycia sum pożyczonych — to nie trzeba specjalnie udowadniać, że nie można ich zużyć na wszelkie cele drogowe. W pierwszym rzędzie od korzystania z pożyczek są wyeliminowane stanowczo potrzeby normalnej konserwacji, które tylko ze środków budżetowych mogą być przeprowadzane. Jest to kanon, przyjęty już przez władze, samorządy i drogowców. Dalej, skoro uznaliśmy, że do czasu przebudowy głównych linii dróg bitych nie będziemy budowali nowych dróg, tem bardziej nie zużyjemy pożyczek na budowę. Budowa drogi jest inwestycją, która, przynosząc wielki pożytek poszczególnym jednostkom gospodarczym, nie wpływa bezpośrednio na podniesienie wydajności podatków na rzecz związku samorządowego czy Państwa, które ją budowało. Przeciwnie — nawet zwiększa jego wydatki z normalnego budżetu, podnosząc koszty konserwacji dróg. Budowa z pożyczki obciąża więc podwójnie: i z tytułu konserwacji i z tytułu obsługi pożyczki. Natomiast zupełnie usprawiedliwione jest zaciąganie pożyczek na przebudowę, skoro kalkulacja nam wykaże, że nowa trwała nawierzchnia spowoduje oszczędność w wydatkach konserwacyjnych, pokrywając nawet z nawiązką oprocentowanie. Fundusz drogowy więc może pożyczać (w odpowiednich rozmiarach) na swoje potrzeby oraz na potrzeby związków samorządowych, udzielając poza subwencjami i pożyczki, specjalnie na tę część kosztów przebudowy, która jest różnicą pomiędzy kosztem normalnej renowacji a kosztem nawierzchni ulepszonej.

Co do zaciągania pożyczek na budowę przez związki samorządowe i spółki drogowe — to te ostatnie, tworząc się wyłącznie dla tego jednego celu — wybudowania drogi, są najzupełniej uprawnione do zaciągania pożyczek, rozkładając w ten sposób koszty budowy na szereg lat. Powiaty, o ile decydują się na budowę nowych dróg, nie powinny nigdy pokrywać kosztów całej drogi z pożyczki. Pożyczka powinna być dopełnieniem własnych funduszy, a przede wszystkim dopłat od zainteresowanych. Służyć winna dla przyspieszenia budowy, ewentualnie dla ulepszenia nawierzchni. Ma się rozumieć, że tych pożyczek, jako wypływających z lokalnych potrzeb, muszą związki samorządowe i spółki drogowe szukać poza funduszem drogowym.

Natomiast polityka tego funduszu może skłonić go do lokowania części otrzymanych pożyczek w przedsiębiorstwach, które będą produkować potrzebny i tani materiał budowlany, ewentualnie, które będą kredytować wytwórczość i zakup przez samorządy maszyn drogowych krajowych. Jest to jedna z bardzo ważnych, a jeszcze niedoceniana funkcja fundu-

szu drogowego, który przecież musi nie tylko umieć wykorzystać te materiały budowlane, które są, i pracować maszynami, niezależnie, skąd one pochodzą, ale winien stwarzać warunki dla powstawania i rozwoju nowych wytwórni, które w niedalekiej przyszłości pozwolą obniżyć koszty budowy czy konserwacji oraz pozwolą wszystkie potrzeby zaspokajać środkami produkcji krajowej.

W wypadkach, gdy część pożyczek funduszu drogowego będzie udzielana w formie pożyczek dla związków samorządowych lub będzie służyć na kredytowanie krajowych wytwórni, będzie ona prawdopodobnie oprocentowana w stopniu nie mniejszym niż wysokość procentów, płaconych przez fundusz, nie będzie więc ta część pożyczek wpływać na istotne obciążenie funduszu drogowego. O tę więc część może być powiększona skala normalnego zadłużenia funduszu.

* * *

Pozostaje do omówienia jeden z najważniejszych problemów gospodarczych polityki drogowej — zagadnienie materiałów, z których powinniśmy budować, ulepszać i konserwować nasze drogi bite.

W gospodarce drogowej koszt materiałów — to koszt główny. Możemy przyjąć, że wynosi on 75% wszystkich wydatków. Przy naszym budżecie 200-miljonowym 150 miljn. pochłaniałyby materiały budowlane. Jeżeli będziemy używać na potrzeby drogowe produkty, wytworzone w kraju, przyczynimy się do stworzenia poważnego przemysłu, pracującego dla dróg; jeżeli będziemy żyli z dnia na dzień, posiłkując się w znacznej mierze artykułami zagranicznymi, możemy wpływać obciążająco na nasz bilans płatniczy. Konieczne więc jest nakreślić sobie na dłuższą metę politykę w tej dziedzinie.

Od materiałów budowlanych wymagamy: 1) aby odpowiadały warunkom nowoczesnej komunikacji, a więc dawały nawierzchnię jednolitą, mocno związaną, możliwie gładką, 2) aby były tanie, gdyż brak nam większych kapitałów, które moglibyśmy jednorazowo zainwestować, 3) aby były trwałe, t. j. wymagały małych kosztów na konserwację i amortyzację.

Wobec wielkiej różnorodności materiałów budowlanych, zmienności ceny w zależności od czasu i miejsca nie można w obecnym okresie prowadzić gospodarki według zasad, ustalonych przez tradycję — trzeba stale co roku dokonywać obliczeń, kalkulować.

Ażeby znaleźć rzeczywisty koszt utrzymania każdego rodzaju nawierzchni, należy wziąć pod uwagę trwałość nawierzchni w zależności od określonego ruchu, wysokość oprocentowania pierwotnego wkładu i koszty zwykłego utrzymania (rocznego). Właściwie każdy inżynier powiatowy winien kalkulację taką dla siebie prowadzić, obserwując z ogromną pilnością czynnik najtrudniejszy do ustalenia — trwałość nawierzchni przy danym ruchu. Na ostateczne wyniki wpływać będą poważnie dwa czynniki: ceny materiału, np. kamienia i wyrobów z niego, które wykazują tak olbrzymią rozpiętość na różnych terenach naszego Państwa, oraz stopa procentowa, u nas w obecnych czasach bardzo wysoka, a więc skłaniająca do unikania droższych materiałów.

Nie wdając się tutaj w szczegóły, opierając się na cenach podwarszawskich, możemy ustalić pod względem kosztów budowy 1 m² drogi następujący szereg:

droga z kostki rządowej	zł 30 + podłoże zł 10 = zł 40
" z betonu, asfaltu, smoły	zł 17·50 - 20 + podłoże zł 10 = zł 27·50 - 35
" z półbruczku	zł 17 + podłoże zł 10 = zł 27
" z klinkieru, dzikiego bruku	zł 12 - 15
szosa	zł 12 - 15
droga z kamienia polnego	zł 10 - 12

Z tego do nowoczesnych nawierzchni należy zaliczyć: drogi z kostki, betonu, asfaltu, smoły, półbruczku i klinkieru.

Inaczej będzie się ten szereg przedstawiał, gdy weźmiemy pod uwagę koszty utrzymania i koszty budowy, rozłożone na tę ilość lat, którą każdy rodzaj nawierzchni wytrzyma. Przy średnim podwarszawskim ruchu szosa okaże się najdroższą, na pierwsze miejsce pod względem taniości wysunie się klinkier, dziki bruk i półbrucek. Bruk z kamienia polnego zostanie zresztą jeszcze nawierzchnią pod względem ceny bezkonkurencyjną tam, gdzie się brukowiec znajduje na miejscu lub w bliskiej odległości.

Pierwszym więc postulatem powinno być wykluczenie zupełne z programu budowania nowych nawierzchni szosowych. Musimy wziąć pod uwagę, że ruch samochodowy rozwinie się w Polsce kilka lub kilkunastokrotnie, będziemy więc mieli dość kłopotu z już istniejącymi szosami. Choćbyśmy przebudowali z 45.000 km szos (5.000 km licząc bruk) 5.000 km, co będzie stanowić cel naszych wysiłków przez wiele lat, zostanie 40.000 km, które trzeba będzie smołować lub pokrywać szkłem wodnym, które zresztą nie wytrzymuje intensywniejszego ruchu.

Otóż produkcja krajowych asfaltów i smoły nie wystarcza nawet w najbliższej przyszłości na potrzeby konserwacji, a zwiększenie produkcji jednych i drugich materiałów, które są produktami ubocznymi, jest wątpliwe. Przy smołowaniu powierzchniowym, licząc tylko 1 kg na 1m² szosy, obecnie produkowane 26.000 t bitumów wystarczy zaledwie na utrzymanie w należytym stanie 5.000 km szos; pozostałe szosy trzeba będzie krzemionować.

Widzimy więc, że przed naszą techniką i przemysłem chemicznym stoi piękne zadanie sprostania zapotrzebowaniu, które będą zgłaszać drogi. Potrzeba będzie dla samej konserwacji ośmiokrotnie większej produkcji, niż ją mamy. Wysuwa się więc drugi postulat: należy krajowe asfalty i smoły krajowe wyłączyć z programu budowy nowych nawierzchni¹⁾, chyba żeby się kilkakrotnie zwiększyła możność ich produkowania w kraju.

Wobec zaś posiadania krajowych zupełnie dobrych i trwałych innych materiałów do budowy nowoczesnych nawierzchni — budowanie z zagranicznego asfaltu należy zredukować do minimum, uznając to za zbytek.

Pozostaje więc do naszej dyspozycji: kostka, beton, półbrucek, klinkier, dziki bruk, wreszcie zwykły brukowiec. Wobec wysokich kosztów — kostkę regularną i beton użyjemy przy przebudowie starych szos wszędzie tam, gdzie ruch jest bardzo intensywny o charakterze wielkomięjskim lub wielkoprzemysłowym. Poza tem wszystkie główne trakty powinny być wyłożone klinkierem czy półbruczkiem. Przy równych cenach tych ostatnich materiałów pierwszeństwo należy się klinkierowi, który przez swą regularną formę i równe boki da stosunkowo najrówniejszą powierzchnię i naj-

mniejszą ilość szpar. Z tego powodu klinkier będzie nawierzchnią bardziej higieniczną niż półbrucek i dziki bruk; że zaś daje się łatwo przekładać, jest on idealnym materiałem dla budowy nawierzchni ulic. Pod tym względem właśnie beton jest niewygodny. W każdym jednak razie beton jest to materiał przyszłości i jeżeli tylko będzie można obniżyć jego cenę oraz przystosować go do ruchu mieszanego konno-samochodowego, powinno się go wszędzie stosować, gdzie zachodzi potrzeba najpierwszorzędniejszych nawierzchni. Zastosowanie betonu do budowy i przebudowy dróg dałoby możność wykorzystania bardzo rozwiniętego w Polsce przemysłu cementowego.

Przechodząc do zagadnienia budowy nowych dróg, należy zauważyć, że normalnie nie będą to odcinki ani najpierwszorzędniejsze, ani od razu o bardzo intensywnym ruchu. Należy więc stosować średnie pod względem ceny, a wytrzymałe materiały, jak klinkier lub dziki bruk, które mogą być układane bez podłoża. Materiały te mają za sobą ten jeszcze plus, że łatwo można je ulepszyć, pokrywając czy to betonem, czy smołą, czy przy klinkierze np. dając mało kosztowne podłoże z klinkieru, położonego na płask.

Materiałów budowlanych naogół mamy pod dostatkiem (z wyjątkiem asfaltu i smoły). Zapasy kamienia powoli wyczerpują się. Niektóre okolice (środek i zachód Kongresówki, Poznańskie i Śląsk) są już zupełnie prawie pozbawione kamienia, a że kamieniołomy są położone na krańcach naszego Państwa, koszty przewozu materiału kamiennego są bardzo wysokie. Racjonalna gospodarka nakazywałaby ich unikać, tem bardziej, że prawie wszędzie możemy z gliny wytwarzać foremny sztuczny kamień, który dobrze wypalony z odpowiedniego materiału nie ustępuje naturalnemu kamieniowi.

Klinkieru, choć mamy możność produkowania go bez ograniczenia, nie znamy poza Lubelskiem prawie zupełnie. Musimy więc, chcąc zaoszczędzić na budowie i konserwacji dróg poważne sumy, konsekwentnie zmierzać do stworzenia nowej gałęzi przemysłu ceramicznego — klinkiernictwa. Można do tego dojść dwiema drogami — albo budując zupełnie nowoczesne zakłady, takie jak Izbica, wkładając w budowę i instalację zł 2 miljn. na każdy obiekt, albo przystosowując szereg cegielń, mających odpowiednią glinę do wyrobu klinkieru, do nowej produkcji. Być może te ostatnie nie dają produktu o tak wysokim gatunku, a przedewszystkiem zawsze jednolitego — jednak w naszych warunkach, sądzę, należy pójść w tym właśnie kierunku. Tem bardziej wydaje mi się to słusznym, gdy weźmiemy pod uwagę kryzys, który przechodzi cegielnictwo. Przeważna ilość wchodzących tu w grę zakładów znajduje się pod bilansem i własnymi siłami przeróbek i uruchomienia przedsiębiorstwa dokonać nie będzie mogła. I tutaj rola funduszu drogowego może być bardzo dobroczynna. Czy przez bezpośrednie zaliczki na klinkier, czy przez pożyczki związkowi komunalnym, które weszłyby do spółki, wnosząc otrzymaną pożyczkę na kapitał obrotowy, jako swój udział, czy wreszcie przez umożliwienie klinkierniom otrzymania kilkuletnich pożyczek z B. G. K. przez udzielenie obowiązujących zamówień na mający być wyprodukowany towar — fundusz drogowy może być czynnikiem ożywczym w tym dziale przemysłu krajowego. Nie wyrzekając się zresztą budowania nowych obiektów, sądzę, że w pierwszym rzędzie należałoby dążyć do wykorzystania przedsiębiorstw już istniejących.

¹⁾ Nie stosuje się to do najbliższych 2—3 lat, gdyż dopiero zaczynamy wchodzić na tory smołowania powierzchniowego.

W jednym i drugim wypadku pewna suma nakładów musi być zrobiona, nawet w tym tak zdawałoby się nieodpowiednim do tego czasie. Gospodarujemy jednak w dziedzinie dróg kwotą około zł 200 milj. rocznie. Pracujemy na 50.000 km dróg bitych. Ograniczyć gospodarki nie możemy. Jeżeli tylko przy przebudowie 100 km zaoszczędzimy na klinkierze po zł 25 tys., to mamy w jednym roku oszczędność zł 2'5 milj., kwotę, wystarczającą do przebudowy i uruchomienia bodaj więcej niż 10 zakładów przemysłowych, które staną się placówkami produkującymi i rentującymi się. Mamy zaś przed sobą przebudowę nie 100, ale 10.000 km, mamy budowę i przebudowę tysięcy ulic i uliczek naszych miast oraz budowę nowych dróg.

Poza tem przemysł, który pracuje w związku z budową i konserwacją dróg, jest dostatecznie rozbudowany. Kamieniołomów uruchomiono w 1928 r. tyle, że większość po spadku zapotrzebowania w 1930 r. zbankrutowała. Fabryk, produkujących walce (parowe i spalinowe), jest już nadmiar. Wszelkie inne narzędzia, z wyjątkiem specjalnych mieszarek asfaltowych czy tłuczek do kamieniołomów, albo produkujemy, albo z łatwością produkować możemy. Ażeby móc w tej dziedzinie dojść do zaspokojenia wszystkich potrzeb, dla przemysłu ważne byłoby: 1) mieć ustaloną ilość zapotrzebowania na pewien dłuższy okres, 2) mieć możliwość sprzedawania narzędzi na kredyt 2—3-letni, jak to czynią reprezentanci firm zagranicznych (walcerównacze). Sądzę, że obecnie można ustalić plan gospodarki drogowej przynajmniej na okres 5-letni, biorąc pod uwagę budżet funduszu drogowego oraz

budżety drogowe związków samorządowych, zaopatrzenie ich dotychczasowe w narzędzia oraz normalny okres pracy różnych narzędzi. Z planu tego powinno się otrzymać orientacyjne liczby, dotyczące zapotrzebowania na: kostkę, smołę, asfalt, półbruczek, tłuczeń, klinkier, walce, narzędzia do smołowania i inne.

Przez wejście w porozumienie z instytucjami kredytowymi i handlowymi, pracującymi wyłącznie ze związkami komunalnymi, których organami są wszystkie zarządy drogowe, można bardzo prostymi środkami, zapewniając związkom komunalnym kredyt 3-letni na kupno narzędzi, zrównać dla wyrobów krajowych warunki kredytowe z warunkami, jakie mają do dyspozycji wyroby zagraniczne. Mógłby również fundusz drogowy, udzielając dotacji związkom komunalnym w formie narzędzi i maszyn, zamawianych u przemysłowców zgóry na rok, zachęcić przemysł krajowy do produkowania narzędzi dotychczas niewyrabianych przede wszystkim z powodu obawy ponoszenia zbyt wielkiego ryzyka co do ulokowania tych wyrobów na rynku krajowym.

Żadna więc z potrzeb państwowych nie może z taką łatwością być całkowicie zaspokajana przy pomocy wytwórczości krajowej, jak budowa i utrzymanie dróg. Stąd zł 200 milj., pobranych od obywateli, w całości może pozostać w kraju, dając podstawę bytu licznym warsztatom przemysłowym i ogromnym rzeszom robotników, pracujących na drogach i dla dróg.

Wacław Gajewski

Ż Y C I E   G O S P O D A R C Z E

Ś. P. KAZIMIERZ BUKOWSKI. — W dn. 7 kwietnia r. b. zmarł w Warszawie ś. p. Inż. Kazimierz Bukowski, Dyrektor Salin Państwowych — ze śmiercią jego ubył z pośród salinarzy polskich jeden ze znakomitych znawców tego przemysłu, człowiek o niepospolitych walorach umysłowych i wybitnych zaletach charakteru.

Jako syn oficera Wojsk Polskich i powstańca z 1831 r. Inż. Romualda Bukowskiego, wysiedlonego z Polski przez najeźdźców wschodnich, zmarły Dyr. K. Bukowski urodził się (w 1863 r. w Bobrujsku) i wychowywał oraz spędził wiele lat na terenie b. Cesarstwa Rosyjskiego. Po ukończeniu w 1882 r. szkoły realnej w Sewastopolu, odbył wyższe studia w Instytucie Technologicznym w Petersburgu, gdzie otrzymał dyplom inżyniera technologa w 1889 r. Początkowo pracował jako inżynier przy wodociągach miejskich w Petersburgu, a następnie w tymże charakterze od 1899 r. przy wielkich piecach huty żelaznej „Providance Russe” w zagłębiu Donieckim, gdzie od 1901 r. do 1904 r. pełnił obowiązki pomocnika dyrektora tejże huty. W 1904 r. objął stanowisko dyrektora Pietro-Marjewskiego Towarzystwa Kopalni Węgla i Hut w zagłębiu Donieckim, na którym pozostawał do 1914 r. Powołany w tymże roku na członka rady nadzorczej Sieleźniowskiego Towarzystwa dla Przemysłu Węglowego i Hutniczego w Zagłębiu Donieckim, pełnił te obowiązki do 1919 r. W czasie od 1915 do 1918 r. był członkiem Zarządu Charkowskiego Okręgowego Stowarzyszenia dla Ubezpieczenia Robotników, a od 1918 r. został prezesem tegoż Zarządu, na którym to stano-

wisku pozostawał do 1919 r., poczem w tymże roku z Rosji wyjechał. Po przyjeździe do kraju został przyjęty w 1921 r. do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, gdzie w podległej temuż Ministerstwu Głównej Dyrekcji Państwowych Zakładów Górniczych i Hutniczych powierzone mu zostało stanowisko dyrektora działu solnego tejże Dyrekcji, w której pełnił jednocześnie obowiązki zastępcy naczelnego dyrektora. Po zlikwidowaniu Głównej Dyrekcji P. Z. G. i H. w 1925 r. powołany został na stanowisko Dyrektora Salin Państwowych, na którym pozostawał aż do chwili zgonu

Obdarzony głęboką wiedzą zawodową, oddał całe swe długoletnie górnicze doświadczenie na usługi powierzonych mu zakładów salinarnych. Dzięki tym walorom i niezmqrdowanemu nigdy wysiłkowi zdołał zwiększyć wydatnie produkcję soli przy równoczesnym znacznym obniżeniu jej kosztów, a co za tem idzie zwiększyć znacznie rentowność tychże żup solnych.

Jego to długoletniemu doświadczeniu i niezmqrdowanej pracy oraz trosce o dobro podległych mu salin zawdzięczyć należy, że saliny obecnie dostosowały swą gospodarkę do stopnia, wymaganego od nich jako od przedsiębiorstw, prowadzonych według kalkulacji ściśle handlowej. W książce pod tytułem „Sól i saliny polskie” wskazał drogi, po jakich Saliny Państwowe kroczyć winny, aby usprawnić swą gospodarkę i zwiększyć swą rentowność.

Dał z siebie jak najpiękniejszy przykład pracy wzorowej dla dobra powierzonej mu instytucji, dla której do ostatnich dni swego życia pracował niezmqrdowanie i z całym oddaniem.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ

GÓRNICCTWO WĘGLOWE

WYWÓZ WĘGLA KAMIENNEGO W MARCU 1931 R. przedstawiał się — według danych tymczasowych — następująco (w tys. tonn):

K r a j e	Marzec:			Luty	Ma-	Wzrost (+) lub zmniejszenie (-) w stos. do tego samego miesiąca 1931
	1928	1929	1930	1 9 3 1	rzec	
Rynki konwencyjne — ogółem	429	436	224	246	228	— 18
Rynki środkowo-europejskie	304	394	207	224	199	— 25
Austria	237	246	144	142	121	— 21
Węgry	54	60	16	20	21	+ 1
Czechosłowacja	92	87	47	62	57	— 5
Niemcy	1	1	—	—	—	—
Inne rynki konwencyjne	45	42	17	22	29	+ 7
Gdańsk	24	39	16	21	23	+ 2
Jugosławia	21	3	1	1	6	+ 5
Rynki pozakonwencyjne — ogółem	561	411	541	584	725	+141
Rynki północne	433	304	423	398	438	+ 40
Szwecja	194	137	181	163	170	+ 7
Norwegia	62	32	67	54	77	+ 23
Danja	118	91	106	130	142	+ 12
Finlandja	18	2	6	11	1	— 10
Łotwa	28	43	51	23	27	+ 4
Litwa	3	8	4	15	10	— 5
Estonja	—	—	—	—	2	+ 2
Kłajpeda	10	1	1	1	2	+ 1
Z. S. R. R.	—	—	6	—	7	+ 7
Islandja	—	—	1	1	—	— 1
Inne rynki europejskie	124	95	118	170	268	+ 98
Francja	28	33	65	80	108	+ 28
Włochy	53	33	33	51	104	+ 53
Rumunia	16	9	3	2	3	+ 1
Szwajcaria	11	20	11	10	12	+ 2
Holandia	5	—	1	10	11	+ 1
Belgia	11	—	5	8	17	+ 9
Hiszpanja	—	—	—	9	13	+ 4
Rynki pozaeuropejskie	4	12	—	16	19	+ 3
Algier	4	7	—	16	6	— 10
Brazylja	—	5	—	—	12	+ 12
Egipt	—	—	—	—	1	+ 1
Węgiel okrętowy	34	34	70	56	30	— 26
Ogółem:	1.024	881	835	886	903	+ 97
Przeładunek węgla w portach:						
w Gdańsku	369	183	360	401	399	— 2
w Gdyni	117	58	187	239	291	+ 52
Razem:	486	241	547	640	690	+ 50

Eksport węgla kamiennego w marcu, w związku z większą o 3 ilością dni roboczych (26 wobec 23) w porównaniu z miesiącem poprzednim wykazał wzrost o 97 tys t, osiągając 983 tys. t.

Zwiększenie się eksportu miało miejsce głównie z rejonu śląskiego, skąd wyeksportowano 841 tys. t, t. j. o 88 tys. t więcej; z rejonu dąbrowskiego wywieziono 141 tys. t, a zatem o 9 tys. t więcej; wywóz z rejonu krakowskiego utrzymał się na poziomie poprzedniego miesiąca i wynosił 1 tys. t.

Z powyżej wymienionych ilości na rynki konwencyjne wywieziono 228 tys. t, t. j. o 18 tys. t mniej niż w lutym, przy czym spadek eksportu dotyczył tylko rynków środkowo-europejskich, podczas gdy zbyt na inne rynki konwencyjne, t. j. do Jugosławii i Gdańska zwiększył się o 7 tys. t i wynosił 29 tys. t.

Eksport na rynki pozakonwencyjne zwiększył się o 141 tys. t i wynosił 725 tys. t, z czego na rynki północne wywieziono 438 tys. t, t. j. o 40 tys. t więcej, na inne rynki europejskie 268 tys. t, a zatem o 98 tys. t więcej w porównaniu z miesiącem poprzednim; również nieznacznie wzrósł eksport na rynki pozaeuropejskie, wywóz węgla okrętowego zmniejszył się o 26 tys. t i wynosił 30 tys. t.

Udział procentowy wymienionych rynków w ogólnym eksporcie polskiego węgla w marcu w porównaniu z lutym przedstawiał się następująco:

	Luty	Marzec
	1931	1931
Rynki konwencyjne	27'76	23'20
Rynki północne	44'92	44'56
Inne rynki europejskie	19'19	27'26
Rynki pozaeuropejskie	1'81	1'93
Węgiel okrętowy	6'32	3'05
Razem:	100'00	100'00

Przeciętna dzienna wysyłka węgla kamiennego zagranicę wynosiła w marcu przy 26 dniach roboczych ok. 38 tys. t, a zatem o ok. 0'5 tys. t mniej niż w lutym przy 23 dniach roboczych.

Wysyłka ta z rejonu śląskiego wynosiła ok. 32'5 tys. t, a zatem o ok. 0'5 tys. t mniej niż w lutym, natomiast eksport z rejonu dąbrowskiego utrzymał się na poziomie poprzedniego miesiąca, wynosząc ok. 5'5 tys. t.

Przeładunek węgla w portach w miesiącu sprawozdawczym zwiększył się o 50 tys. t, wynosząc 690 tys. t, z czego na Gdańsk przypada 399 tys., t. j. o 2 tys. t mniej, a na Gdynię 291 tys. t, czyli o 52 tys. t więcej w porównaniu z miesiącem poprzednim.

PRZEMYSŁ NAFTOWY

KOPALNICTWO NAFTOWE W 1930 R.¹⁾ — Wydobycie ropy brutto w 1930 r. spadło o 1.192 cyst., czyli o 17%. Pomimo to ilość wyprodukowanej, zdatnej do przeróbki w rafineriach ropy nie uległa większym zmianom. Po uwzględnieniu nadwyżki ropy z manka tłoczniowego i odczyszczenia, po potrąceniu opalu produkcja netto zmniejszyła się w porównaniu z 1929 r. zaledwie o 172 cyst., t. j. o 0'2%.

Okrąg górniczy	Rok	Produkcja brutto	Zapasy na pocz. roku	Produkcja netto	Manko	Opał	Ekspedycja	Zapasy w końcu roku
Jasło	1929	7.361	470	7.345	17	49	7.390	376
	1930	8.531	376	8.488	47	25	8.422	417
Drohobycz	1929	55.566	3.076	53.308	2.258	294	54.578	1.512
	1930	52.895	1.511	51.456	1.439	100	51.358	1.509
Stanisławów	1929	4.542	331	4.498	43	57	4.564	208
	1930	4.847	208	4.808	39	48	4.735	233
Razem:	1929	67.469	3.877	65.151	2.318	400	66.533	2.095
	1930	66.277	2.095	64.752	1.525	173	64.515	2.159

¹⁾ Dane za 1929 r. — p. zesz. 15/1930, str. 660.

Prawie niezmienną zdolność kopalń do zaopatrzenia rafinerji w surowiec przypisać należy zaoszczędzeniem ropy opałowej i zwiększonej wydajności terenów o mniejszem zanieczyszczeniu. Z tych największy wzrost produkcji dały kopalnie, położone: w Rypnem, Wańkowej, Bitkowie, Grabownicy, Harkłowej, Lipinkach, Potoku i Rosulnej, jak to wykazuje poniższa tablica produkcji ropy (w cysternach 10-tonnowych):

G m i n a	1929	1930
Tustanowice	18.319	17.281
Mrażnica	16.777	15.855
Borysław	12.298	11.142
Schodnica	3.278	3.231
Bitków	3.025	3.204
Rypne	1.035	1.444
Wańkowa	1.153	1.343
Potok	994	1.067
Urycz	1.030	979
Grabownica	756	920
Harkłowa	779	896
Lipinki	768	881
Pasieczna	729	708
Krościenko	681	542
Duba	670	532
Węglówka	467	482
Rosulna	275	393
Strzelbice	244	280
Mrażnica II	202	271
Korczyzna	225	265
Ropienka	217	242
Wietrzno	132	221
Humniska	177	206
Słoboda Runy	191	188
Męcinka	165	183
Kobylanka	121	165
Majdan	166	164
Turzepole	169	163
Libusza	164	162
Rogi	99	137
Krug	96	129
Białkówka	161	127
Iwonicz	139	120
Bóbrka	106	109
Klimkówka	101	108
Toroszówka	30	106
Wulka	52	90
Męcina W.	80	76
Jabłonka	18	74
Szymbark	137	72
Imiennica	4	72
Kosmacz kołomyjski	18	71
Stara Wieś	16	69
Krosno	68	68

Opaka	66	61
Dobrucowa	90	59
Paszowa	50	50
Polana	40	45
Mokre	32	35
Inne	859	1.190
Razem:	67.469	66.277

Stosunek wierceń suchych (chybionych) do ogólnej liczby dowieconych otworów wyraził się prawie 16%. Ryzyko wierceń pozostaje prawie dwukrotnie mniejsze niż w Stanach Zjednoczonych; poniższe zestawienie uwydatnia procentowy udział wierceń suchych:

Okrąg	1929	1930
Drohobycz:		
rejon marki podstawowej	11'1	5'5
" marek specjalnych	10'5	8'6
Jasło	16'7	22'0
Stanisławów	18'5	11'8
Ogółem:	14'4	15'8
Stany Zjednoczone Am.	30'8	30'4

Wiercenia w 1930 r. oddały do eksploatacji 192 otwory

Okrąg	1929	1930
Drohobycz:		
rejon marki podstawowej	32	17
" marek specjalnych	34	53
Jasło	55	92
Stanisławów	22	30
Razem:	143	192

Do najlepszych dowieceń należą mrażnickie otwory: „Violetta” o początkowej produkcji 200 t dziennie oraz „Zygmunt”, „Mina”, „Parnas”, „Generał Sikorski” i „Standard IV”. Z pośród licznych normalnych dowieceń w rejonach marek specjalnych najbardziej wydajnym okazał się otwór „Gaten X” w Grabownicy z początkową produkcją 30 t dziennie i „Ignacy” w Równem z 10-tonnową produkcją dziennie. Poza stwierdzeniem trzeciego dość produktywnego horyzontu w Równem, nowych produktywnych obszarów fałdu Brzozów—Humniska—Grabownica, wiercenia 1930 r. wykazały znaczniejszy zasięg produktywnych obszarów kopalń w Schodnicy, Rypnem i Wańkowej. Dobre widoki na przyszłość wróży nawiercona wysoka produkcja gazowa (około 80 m³/min.) w drugim otworze w Strachocinie.

W okresie ostatnich 8 lat rok sprawozdawczy zaznaczył się wzrostem odwierconych metrów i znacznym zwiększeniem nowo założonych otworów, jak to ilustrują poniższe zestawienia:

	O d w i e r c o n o m e t r ó w :							
	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Radom	—	—	—	—	—	—	—	436
Kraków	—	503	797	587	128	—	—	—
Jasło	25.683	19.932	18.329	19.980	28.421	28.560	33.712	38.551
Drohobycz	52.116	46.360	43.529	52.831	59.926	58.476	52.200	58.868
Stanisławów	16.862	34.506	19.240	13.853	15.550	13.068	12.850	18.774
Razem:	94.667	101.301	80.895	87.251	104.025	100.104	98.762	116.629

	Z a ł o ż o n o n o w y c h o t w o r ó w :							
	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Radom	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraków	—	1	1	—	—	—	—	—
Jasło	49	40	41	48	71	65	69	98
Drohobycz	42	4	35	61	58	57	61	75
Stanisławów	38	9	15	14	30	20	23	24
Razem:	129	124	92	123	159	142	153	197

Dało się wprawdzie zauważyć znaczne ograniczenie w zakładaniu nowych wierceń na terenach rejonu borysławskiego, ale zato silniej zainteresowano się innymi terenami. Przy znacznym spadku wydajności terenów borysławskich przejawia się dążenie do zwiększenia produkcji mniej wydajnych kopalń

i intensywniejszego poszukiwania nowych terenów. Zaniedbane, bądź zapomniane kopalnie odżywają nanowo. Te, które dotąd były normalnie eksploatowane, zwiększają ruch wierniczy.

Przybywa przytem szereg nowych poszukiwawczych wierceń na terenach mało znanych.

Miejscowość	Nowe otwory 1929	1930	Odwiercono metrów 1930
Lipinki	18	31	6.143
Schodnica	7	17	7.979
Harkłowa	9	9	4.529
Rypne	8	9	7.026
Tustanowice	6	8	7.257
Rosulna	6	8	3.285
Wańkowa	4	7	4.108
Mrażnica	18	6	19.107
Bitków	9	5	7.307
Węglówka	3	5	1.178
Libusza	2	5	812
Ropienka	1	5	1.532
Majdan	5	4	1.101
Turzepole	2	4	1.855
Urycz	2	4	1.371
Toroszówka	1	4	1.784
Pasieczna	—	4	3.719
Hołowsko	—	1	170
Jankowce	—	1	970
Stańkowa	—	1	433
Tarnawa	—	1	410
Uherce	—	1	122
Inne	52	57	34.431
Razem:	153	197	116.629

Pomimo światowej nadprodukcji ropy polskie kopalnictwo naftowe dzięki zachowaniu właściwej polityki nie odczuło skutków kryzysu, tak dotkliwie, jak kopalnie innych krajów

Ceny ropy w Polsce, Stanach Zjednoczonych i Rumunii w poszczególnych miesiącach 1930 r. podaje poniższe zestawienie:

	Polska ropa marki standardowej \$ za 100 kg	Stany Zjedno- czone Am. ropa pensylwań- ska \$ za baryłkę 133 ¹ / ₂ kg	Rumunia ropa Bustenari Lei za cysternę 10 ton
Styczeń	2'15	3'05	19.000
Luty	2'17	3'00	17.800
Marzec	2'15	2'80	17.800
Kwiecień		2'80	14.800
Maj	bez zmiany	2'55	14.800
Czerwiec		2'45	14.800
Lipiec		2'30	8.200
Sierpień		2'05	15.000
Wrzesień		2'05	15.000
Październik		2'20	15.000
Listopad		1'85	14.000
Grudzień		1'85	7.400

Łatwy zbyt wyprodukowanej ropy prawie usunął konieczność jej magazynowania, pozostawiając w zbiornikach minimalne ilości, nie przekraczające dwutygodniowego zapotrzebowania rafinerji.

Rozpoczęta akcja rządowa popierania wierceń dała już dobre wyniki. Subsydjonowane przez Rząd wiercenia dość szybko, w okresie niespełna 6 miesięcy 1930 r. przyczyniły się w kilku kopalniach do odkrycia wybitnych śladów ropy, bądź gazów, a nawet produkcji. Z innych prac, prace nad górnictwem odbudową złóż, urzeczywistniły się w pierwszych ilościach ropy, zebranej z ocieków ścian budowanej pochylni. Dobrze się też zapowiadają wyniki w odbudowie ciśnienia złoża. Uzyskana przez tę metodę dwukrotnie zwiększona produkcja, szczególnie przy dalszych pracach i zastosowaniu gazów ziemnych może dać bardzo dodatnie wyniki.

Wydobycie gazów ziemnych w roku sprawozdawczym wyniosło 489.189 tys. m³. W porównaniu z rokiem poprzednim stanowi to—po uwzględnieniu dawniej nienotowanych kopalń okręgu jasielskiego—wzrost, wyrażający się, przy spadku produkcji kopalń rejonu boryslawskiego, przyrostem głównie z kopalń w Daszawie oraz w mniejszym stopniu w Bitkowie, Białkowie, Sądkowej, Rypnem i Pasiecznej. Produkcję ważniejszych miejscowości ilustruje poniższa tablica (w tys. m³):

Miejscowość	1929	1930
Mrażnica	118.924	99.405
Tustanowice	94.118	91.412
Daszawa	44.172	68.645
Borysław	63.191	52.212
Bitków	37.014	42.749
Gelsendorf	43.785	34.567
Białkówka	13.889	22.143
Męcinka	18.996	12.503
Sądkowa	9.683	11.281
Rypne	4.859	7.910
Humniska	brak danych	5.859
Strachocina	"	4.380
Pasieczna	3.525	4.202
Schodnica	2.288	3.182
Grabownica	brak danych	4.012
Duba	2.057	2.700

HUTNICTWO CYNKOWE I OŁOWIANE

KOPALNICTWO RUD CYNKOWO-OŁOWIANYCH W II PÓŁROCZU 1930 R.¹⁾

— Ogólne położenie na światowym rynku cynku i ołowiu w ciągu II półrocza 1930 r. stało i przytem w szybkim tempie ulegało pogorszeniu. Jednocześnie też pogarszała się stale sytuacja kopalń rud cynkowych i ołowianych, może nawet w znaczniejszym stopniu niż hutnictwa właściwego, gdyż, jak wiadomo, cena rudy określana bywa przy pomocy formułki, zależnej od ceny metalu na rynku londyńskim, przyczem koszty przeróbki hutniczej uwzględniane są jako wielkość stała, potrącana od ceny rudy. W ten sposób główny ciężar niskich cen rynkowych w pierwszym rzędzie padł na kopalnie, które też w wielu krajach pod koniec r. ub. zaczęły w bardzo znacznym stopniu ograniczać swoją działalność. W Polsce sytuacja nie przedstawiała się lepiej niż na całym świecie. Kopalnie z rudą bogatszą w ciągu ubiegłego półrocza nie wykazywały jeszcze tak silnych strat, na jakie narażone były kopalnie z rudą ubogą, to też dążenie do ograniczenia działalności kopalń, a nawet do ich zamykania zauważać się dało głównie w tych ostatnich kopalniach.

W ciągu II półrocza r. ub. zaszyły pewne zmiany w kopalnictwie rud cynkowo-ołowianych w kierunku właśnie ograniczenia działalności kopalń. Mianowicie, jedna z największych kopalń Matylda w Małopolsce została definitywnie zamknięta i zatopiona. Na kopalnię tę w swoim czasie pokładane były bardzo duże nadzieje, szczególnie co do otrzymywania znaczniejszych ilości rud ołowianych; nadzieje te jednak nie ziściły się, gdyż okazało się tam znacznie więcej rudy cynkowej niż ołowianej i przytem niezbyt bogatej, a że kopalnia była nadzwyczaj bogata w wodę (do 40 m³ na minutę), koszt eksploatacji były tak duże, że zupełnie nie mogły wytrzymać obecnej ceny cynku i ołowiu. Poza tem na Śląsku została przeprowadzona koncentracja wydobycia na polach, dających rudę bogatszą, ażeby w ten sposób zwiększyć rentowność kopalń. Wreszcie, na Śląsku również, została wstrzymana praca jednej z kopalń, mającej charakter poszukiwawczy, która jednak w ostatnich miesiącach dawała już do paru tysięcy tonn wydobycia. W miarę pogarszania się interesów towarzystw cynkowych, prace poszukiwawcze były stopniowo zarzucane, tak że pod koniec roku nie było już ich prawie zupełnie.

Wydobycie rudy wykazywało niewielkie stopniowe zmniejszanie się z wyjątkiem października, kiedy podskoczyło ono dosyć silnie. Liczbowo wydobyte ogólne oraz w poszczególnych dzielnicach przedstawione jest w poniższym zestawieniu; liczby oznaczają masę rudną po ręcznym jedynie odzuceniu kamienia (w tonnach):

¹⁾ Dane uprzednie p. zesz. 41/1930.

	W województwie:			Ogółem w Polsce
	kielec- kiem	krakow- skiem	śląskiem	
1929 — przecięt. mies.	6.354	8.307	79.802	94.463
I kwart. 1930 r.—przecięt. mies.	5.663	7.860	79.073	92.596
II kwart. 1930 r.—przecięt. mies.	5.613	1.241	76.788	83.642
III kwart. 1930 r.—przecięt. mies.	6.557	790	81.239	88.586
Październik 1930 r.	7.468	963	86.163	94.594
Listopad 1930 r.	6.798	833	77.404	85.035
Grudzień "	8.068	698	70.829	79.595
Styczeń—grudzień 1930 r.	75.832	32.166	945.696	1,053.694
" " 1929 r.	76.246	99.681	957.623	1,133.550

Jak widać więc, wydobyte parę ostatnich miesięcy r. ub. wykazuje dosyć znaczne zmniejszenie, które głównie nastąpiło w kopalniach śląskich, gdyż w b. Kongresówce okazało się w grudniu nawet zwiększenie produkcji. W Małopolsce już od sierpnia kopalnia Matylda przestała dawać rudę, co też było przyczyną tak nagłego spadku ogólnego wydobycia w woj. krakowskim. Porównanie wydobycia całego 1930 r. z rokiem poprzednim nie wykazuje zbyt wielkiej różnicy, jednakże wydobycie 1930 r. okazało się mniejsze o 79.856 t, t. j. o 7,0%.

Po za rudą, wydobywaną z kopalń, otrzymywano jeszcze rudę ze starych zwalów, której w drugim półroczu r. ub. wydobyto 29.739 t, w ciągu zaś całego roku 48.141 t wobec 36.943 t w 1929 r. Ruda ta używana była specjalnie dla przygotowywania tlenku cynkowego, który w przeważnej ilości szedł do elektrolizy. W ogólnej ilości w ciągu 1930 r. wytworzono 50.517 t tlenku cynku wobec 39.783 t w 1929 r.

Liczba kopalń wydobywających zmniejszyła się w ciągu drugiego półroczu z 9 do 7, zamknięta mianowicie została kopalnia Matylda w Małopolsce i kopalnia Kramersglück na Śląsku. Udział poszczególnych dzielnic w ogólnym wydobyciu wynosił w lipcu i grudniu: b. Kongresówka 7,3 i 10,1%, Małopolska 1,0% i 0,9%, Górny Śląsk 91,7% i 89,0%.

Liczba robotników wykazywała w ciągu ostatnich 6 miesięcy powolny, lecz stały spadek, obniżając się z 5.770 w lipcu do 5.181 w grudniu; spadek więc w ciągu tego czasu wyniósł 589, czyli 10,2%. W grudniu 1930 r. liczba robotników wynosiła 6.590 ludzi, w ciągu więc roku zmniejszyła się o 1.409, co stanowi 21,4%. Wobec projektowanego znacniejszego ograniczenia wydobycia należy rachować się również i z licznym zwolnieniem robotników. Podział robotników na poszczególne dzielnice przedstawiał się w lipcu i grudniu, jak następuje: w b. Kongresówce pracowało 13,8% wzgl. 16,8%, w Małopolsce 6,4% wzgl. 1,6% i na Górnym Śląsku 79,8% wzgl. 81,6%.

Wydańność pracy robotnika w poszczególnych miesiącach II półroczu podana jest (w tonnach miesięcznie i dziennie) w poniższym zestawieniu, przyczem w obrachunku tym uwzględnieni zostali tylko robotnicy, zatrudnieni przy wydobyciu:

	Liczba robotników mies.	Wydańność: dzienna
Lipiec 1930	4.580	19'95 0'739
Sierpień "	4.400	19'60 0'785
Wrzesień "	4.380	20'10 0'772
Październik "	4.180	22'60 0'838
Listopad "	4.120	20'60 0'816
Grudzień "	4.150	19'20 0'800

Jak widać z tych liczb, wydajność dzienna pracy robotniczej wykazywała w ostatnich miesiącach pewien wzrost, co szczególnie wyraźnie wystąpiło na Górnym Śląsku. Byłby to objaw bardzo dodatni, gdyby praca w kopalniach szła normalnym trybem, zwiększenie to jednak nastąpiło skutkiem pozostawienia prac na polach uboższych i skoncentrowania ich przy wydobyciu rudy bogatszej.

Przywóz rudy cynkowej i ołowianej wzbogaconej — według danych Gł. Urz. Stat. — przedstawiał się w ciągu miesięcy sprawozdawczych, jak następuje:

	Ruda cynkowa		Ruda ołowiana	
	tonn	tys. zł	tonn	tys. zł
Lipiec 1930	18.261	3.130	2.518	966
Sierpień "	18.496	2.676	2.609	1.046
Wrzesień "	17.880	2.573	2.163	848
Październ. "	18.427	2.574	2.566	1.005
Listopad "	15.746	2.008	3.250	1.105
Grudzień "	19.513	2.366	2.911	1.121
Styczeń—grudzień 1930	207.684	34.775	30.723	11.614
" " 1929	196.735	49.360	24.971	9.650

Przywóz rudy utrzymywał się w ciągu ostatniego półroczu mniej więcej na jednym poziomie, przyczem przywóz rudy ołowianej wykazywał stosunkowo większe wahania niż rudy cynkowej. W ciągu całego 1930 r. w porównaniu z rokiem poprzednim przywóz rudy cynkowej wzrósł o 10.949 t, t. j. o 5,6%, rudy zaś ołowianej o 5.752 t, t. j. o 23,0%; pod względem zaś wartości przywóz rudy cynkowej obniżył się o 29,5%, rudy zaś ołowianej podniósł się o 20,4%. Bardzo charakterystyczne dla położenia kopalń są ceny, płacone za 1 tonnę (podane przez Gł. Urz. Stat.), mianowicie: przeciętna cena 1 tonny rudy cynkowej, sprowadzanej w 1930 r., wyniosła zł 167, podczas gdy w 1929 r. cena ta wynosiła zł 250; odpowiednie ceny rudy ołowianej wynoszą zł 380 i 390.

HUTNICWYO CYNKOWE I OŁOWIANE W II PÓŁROCZU 1930 R.¹⁾ — O ile w I półroczu 1930 r. nastąpiło już znaczne pogorszenie położenia hutnictwa cynkowego i ołowianego, o tyle w II półroczu położenie to jeszcze się znacznie pogorszyło. Wszelkie międzynarodowe kombinacje utrzymania jakiegoś porozumienia między wytwórcami cynku, nie doszły do skutku głównie skutkiem oporu paru przedsiębiorstw europejskich, mających specjalnie korzystne warunki wytwórczości. Odbiło się to, oczywiście, na cenach, które w II półroczu wykazywały stałą zniżkę, jak to widać z poniższego zestawienia przeciętnych, maksymalnych i minimalnych cen cynku i ołowiu na giełdzie londyńskiej (w £ za 1.016 kg):

Rok	C y n k :			O ł ó w :		
	prze- ciętna	maks.	minim.	prze- ciętna	maks.	minim.
1929	24.17.8	—	—	23.4.11	—	—
Styczeń 1930	19.18.9	20.1.3	19.5.0	21.11.2	21.15.0	21.7.6
Maj "	16.19.8	17.12.6	16.0.0	17.16.7	18.10.0	17.0.0
Lipiec "	16.2.8	16.16.3	15.12.6	18.3.0	18.7.6	17.16.3
Sierpień "	15.19.1	16.2.6	15.12.6	18.5.10	18.13.9	18.1.3
Wrzesień "	15.15.6	16.2.6	15.15.0	17.18.2	17.5.0	16.15.0
Październik "	14.8.10	15.0.0	13.18.9	15.14.6	15.11.3	14.18.9
Listopad "	14.14.1	15.6.3	14.3.9	15.18.8	16.16.3	15.7.9
Grudzień "	14.3.0	13.18.9	13.5.0	15.5.9	15.17.6	14.12.6

Pomimo tak niskich cen trudności w zbyciu bywały bardzo duże, to też zapasy światowe obu metali do końca roku wykazywały stałą tendencję do wzrostu. Tak niekorzystne położenie na rynku światowym w fatalny sposób odbijało się na hutnictwie polskim, którego interesy z miesiąca na miesiąc się pogarszały. Pomimo, że w kraju cena może być cokolwiek wyższa od londyńskiej, sytuacji to nie ratowało ze względu na zbyt małą sprzedaż krajową, nie przenoszącą 15% ogólnej produkcji. Zbyt krajowy, który w miesiącach letnich wzógł się cokolwiek, dochodząc w sierpniu do 16,3%, w końcowych miesiącach roku obniżył się znów do ok. 12%. Również i wywóz nie przedstawiał się świetnie, gdyż w ostatnich miesiącach spadł bardzo znacznie, wynosząc w grudniu nie wiele co więcej ponad 7 tysięcy t. Huty nie zmniejszyły swojej produkcji, chcąc w ten sposób potanieć swoją wytwórczość i, o ile możliwości, zmniejszyć straty, jednakże ciągle spadająca cena cynku obracała w niwecz wszelkie zabiegi, zmuszając huty do przedsięwzięcia ograniczenia produkcji, przy jednoczesnym zmniejszeniu płac robotniczych i urzędniczych, a nawet i zmniejszeniu załogi. Wszelkie techniczne ulepszenia, a w pierwszym

¹⁾ Dane uprzednie p. zesz. 41/1930.

rzędzie fabrykacja cynku elektrolitycznego, wprowadzona u nas z dużym nakładem kapitału, również nie dała w obecnym położeniu żadnej pomocy, gdyż różnica ceny między cynkiem muflowym i elektrolitycznym jest tak mała, że zupełnie nie pokrywa zwiększonych kosztów elektrolizy.

Przemysł ołowiany znajdował się w położeniu nie lepszym. I tu stały spadek cen przyprawiał huty o bardzo poważne straty, tembardziej że w ciągu nieraz dłuższych okresów trzeba było zmniejszać produkcję z powodu braku rudy, której uzyskanie z zagranicy związane jest z dużymi trudnościami; poza tem dostawa rudy krajowej również nie dopisywała ze względu na jednoznacznie miejscowych. Zbyt ołowiu w kraju utrzymywał się na jednym poziomie, przyczem w II półroczu wykazał nawet pewną drobną zwyżkę, natomiast wywóz zagranicę w ostatnich miesiącach roku zmniejszył się dosyć znacznie.

Wyroby uboczne, jak kwas siarkowy i kadm, nie wiele mogły poprawić sytuację, gdyż ceny ich spadły również bardzo znacznie; zbyt na kwas siarkowy jest niezmiernie trudny ze względu na bardzo niski stopień zatrudnienia fabryk sztucznych nawozów. Ceny na kadm spadły z sh 4/9 w listopadzie 1926 r. do sh 2/4 za 1 lb w październiku 1930 r.

Wytwórczość hut cynkowych i ołowianych przedstawiała się w następujący sposób (w tonnach):

	Kwas siark.	Cynk	Blacha cynk.	Ołów	Srebro kg
a) w województwie kieleckim					
1929 — przecięt. mies.	—	508	—	—	—
I kwart. 1930—przecięt. mies.	—	137	—	—	—
II kwart. 1930—przecięt. mies.	—	126	—	—	—
III kwart. 1930—przecięt. mies.	—	128	—	—	—
Październik 1930	—	176	—	—	—
Listopad	—	171	—	—	—
Grudzień	—	174	—	—	—
Styczeń-grudzień 1930	—	1.693	—	—	—
" " 1929	—	6.103	—	—	—
b) w województwie krakowskim					
1929 — przecięt. mies.	3.373	1.305	212	—	—
I kwart. 1930—przecięt. mies.	2.516	1.187	21	—	—
II kwart. 1930—przecięt. mies.	2.134	1.207	268	—	—
III kwart. 1930—przecięt. mies.	2.025	1.180	334	—	—
Październik 1930	2.942	1.236	312	—	—
Listopad	3.069	1.203	182	—	—
Grudzień	2.862	1.263	201	—	—
Styczeń-grudzień 1930	28.899	14.425	2.564	—	—
" " 1929	40.471	15.656	2.542	—	—
c) w województwie śląskim					
1929 — przecięt. mies.	24.598	12.273	1.356	2.982	935
I kwart. 1930—przecięt. mies.	20.448	13.046	1.375	3.480	1.612
II kwart. 1930—przecięt. mies.	14.832	13.166	1.565	3.071	806
III kwart. 1930—przecięt. mies.	18.772	13.013	1.121	3.352	1.674
Październik 1930	20.483	13.348	1.245	3.192	2.571
Listopad	20.100	13.476	1.265	3.358	1.398
Grudzień	21.002	13.825	1.036	3.948	1.211
Styczeń-grudzień 1930	224.739	158.244	15.731	40.208	17.455
" " 1929	295.180	147.270	16.278	35.789	11.218
d) ogółem w Polsce					
1929 — przecięt. mies.	27.971	14.086	1.568	2.982	935
I kwart. 1930—przecięt. mies.	22.964	14.233	1.396	3.480	1.612
II kwart. 1930—przecięt. mies.	16.966	14.373	1.833	3.071	806
III kwart. 1930—przecięt. mies.	20.797	14.193	1.455	3.352	1.674
Październik 1930	23.425	14.760	1.557	3.192	2.471
Listopad	23.169	14.850	1.447	3.358	1.398
Grudzień	24.864	15.262	1.237	3.948	1.211
Styczeń-grudzień 1930	253.638	174.362	18.295	40.208	17.455
" " 1929	335.651	169.029	18.820	35.789	11.218

Zestawienie powyższe pokazuje, że wytwórczość hut cynkowych utrzymywała się bardzo równomiernie, dając jedynie drobne odchylenia, związane przeważnie z ilością dni roboczych w danym miesiącu. Cokolwiek większe wahania wykazują huty ołowiu, lecz tu, jak już było wspomniane, dużą rolę odgrywała niezbyt równowierne dostawa rudy. Największe stosunkowo wahania wykazuje wytwórczość srebra, wynika to jednak z warunków technicznych samej produkcji.

Wytwórczość cynku wykazała pod koniec roku lekki wzrost, który rozkładał się równomiernie na wszystkie dzielnice. W ciągu całego 1930 r., w porównaniu z 1929 r., okazało się zwiększenie wytwórczości o 5.333 t, co stanowi 3·15%. W porównaniu z wytwórczością 1913 r. produkcja 1930 r. była mniejsza o 17.643 t, t. j. o 9·2%. Udział poszczególnych dzielnic w całorocznej wytwórczości cynku wynosi: b. Kongresówka 1·0% (w 1929 r. 3·6%), Małopolska 8·3% (9·3%) i Górny Śląsk 90·7% (87·1%).

Wytwórczość blachy cynkowej utrzymywała się na poziomie cokolwiek niższym niż w poprzednim roku, tak że całoroczna wytwórczość 1930 r. była mniejsza o 525 t, czyli o 2·8%. W porównaniu z 1913 r. wytwórczość r. ub. była mniejsza o 31.147 t, co stanowi 63%. Udział poszczególnych dzielnic w rocznej wytwórczości był następujący: Małopolska 14% (w 1929 r. 13·5%) i Górny Śląsk 86% (86·5%).

Poza walcowniami, należącymi do hut, blachę cynkową produkowały jeszcze dwie wytwórnie w Oświęcimiu i Będzinie, które w ogólnej ilości wytworzyły w 1930 r. 3.705 t wobec 3.750 t w 1929 r. Ogólna więc ilość blachy cynkowej, wytworzonej w Polsce, wyniosła w 1930 r. 22.000 t wobec 22.570 t w roku poprzednim.

Wytwórczość kwasu siarkowego wykazała w II półroczu nieznaczny wzrost w stosunku do poprzednich miesięcy, pozostawała jednak ciągle niższa od przeciętnej wytwórczości 1929 r.; całoroczna wytwórczość okazała się mniejsza niż w poprzednim roku o 82.013 t, t. j. o 24·4%. Ze zbytem kwasu siarkowego jest stały kłopot z powodu zastojów w rolnictwie. W lipcu i sierpniu zbyt kwasu podniósł się prawie do 20.000 t miesięcznie, w następnych jednak miesiącach spadł ponownie, osiągając w grudniu zaledwie ok. 17.000 t. Wywóz utrzymywał się ciągle na bardzo niskim poziomie, nie przekraczając paru tysięcy tonn. Zapasy kwasu wykazały pod koniec roku niewielki wzrost, pozostając jednak niżej niż były na początku roku.

Ogólna liczba zakładów hutniczych, wytwarzających cynk mufłowy, pozostawała w liczbie 10, z których 8 pracowało na Górnym Śląsku i po jednym w b. Kongresówce i w Małopolsce. Dla obsługi tych hut pracowało 6 prażelnia na Śląsku i jedna w Małopolsce, poza tem na Górnym Śląsku istnieje jeszcze prażelnia rudy ołowianej przy takiejże hucie. Poza cynkiem mufłowym wytwarzany był jeszcze cynk elektrolityczny w dwóch zakładach na Śląsku; jeden z tych zakładów pracował cały rok, drugi zaś od czerwca. W ciągu całego 1930 r. wszystkie zakłady pracowały przy pełnym zatrudnieniu, należy jednak przypuszczać, że w r. b. wytwórczość zostanie ograniczona, i część zakładów będzie unieruchomiona. W pierwszej linii spotka to prawdopodobnie zakłady elektrolizy, które przy dzisiejszych warunkach i cenach zupełnie się nie opłacają.

Wytwórczość hut ołowianych wykazała w 1930 r. wzrost, który dosyć silnie zaznaczył się w ostatnich miesiącach, dając w grudniu najwyższą liczbę wytwórczości w ciągu ostatnich 2 lat. Całoroczna wytwórczość ołowiu surowego była większa niż w 1929 r. o 4.419 t, t. j. o 12·3%. W porównaniu z wytwórczością 1913 r. obecna była mniejsza o 2.714 t, czyli o 6·3%. Ołowiu rafinowanego wytworzono w 1930 r. 29.351 t wobec 26.300 t w 1929 r.

Wytwórczość srebra wykazała w II półroczu 1930 r. dosyć znaczny wzrost w porównaniu z poprzednimi miesiącami. Ca-

łoroczna wytwórczość była w r. ub., w porównaniu z rokiem poprzednim, większa o 6.237 kg, t. j. o 55·6%. W kraju srebro kupowane jest w minimalnej tylko ilości, prawie wszystko idzie zagranicę. Stało się to z chwila, kiedy Bank Polski przestał je zakupywać, gdyż innych odbiorców niema, pomimo dość rozwiniętego u nas przemysłu platerowego. W 1929 r. zbył w kraju wyniósł 9 570 kg, wywóz zaś 1.933 kg, i to uskutecz-
niony został w grudniu; w 1930 r. zbył w kraju wyniósł zaledwie 497 kg, podczas gdy wywóz osiągnął liczbę 17.091 kg. Podobnie jak i inne metale, srebro doznało w ciągu 1930 r. ogromnej
zniżki ceny, gdyż w styczniu było notowane powyżej 21 d za uncję, w grudniu zaś cena jego wynosiła zaledwie nieco po-
wyższej 14 d za uncję.

Liczba robotników w hutnictwie cynkowym i ołowianem pozostawała bez wielkich zmian, wykazywała jednak w drugim półroczu wyraźną tendencję ku zniżce. W ciągu II półroczu spadła ona z 10 908 w lipcu do 10.618 w grudniu, t. j. o 290 ludzi, czyli o 2·6%. W grudniu 1929 r. liczba robotników wynosiła 11.741, w ciągu 1930 r. więc zmniejszyła się o 1.123 ludzi, t. j. o 9·6%. W grudniu w hutnictwie cynkowym pracowało 92·3% ogółu robotników, w hutnictwie zaś ołowianem 7·7%. Praca szła normalnie we wszystkich hutach przy stałych płacach robocizny; jednakże już pod koniec 1930 r. zaczęto mówić o konieczności zmniejszenia płac robotniczych ze względu na ciężki kryzys, jaki przeżywa przemysł cynkowy i ołowiany; ze strony przemysłu wysuwano koncepcję 15% - owej zniżki płac robotniczych. Oficjalnie jednak rzecz ta nie była wysuwana, i do końca roku umowy zbiorowe nie zostały wypowiedziane.

Dostawa materiałów surowych do hut odbywała się normalnie. Ilości dostarczone hutom cynkowym w ciągu 1930 r. wyniosły: rudy wszelkiej wraz z rajnowką i przesiewkami 378.800 t w czym zagranicznej rudy było 185.810 t; koksu i koksiku wraz z przesiewkami dla wszystkich celów 127.199 t, w czym zagranicznego 15.767 t; glinki ogniotrwałej 45.995 t, w czym zagranicznej 45.212 t. Węgla dla wszystkich celów hutnictwo cynko-
we zużyło 874.316 t.

Huty ołowiane w tymże 1930 r. otrzymały: rudy wszelkiej 39.496 t, w czym zagranicznej 28.332 t, wszelkiego rodzaju odpadków z ołowiu 7.704 t, koksu dla wszelkich celów 12.103 t w tem z zagranicy 8.505 t. Spożycie węgla dla wszystkich celów wyniosło 26.279 t.

Wywóz wytworów hutnictwa cynkowego i ołowianego według danych Gł. Urz. Stał. przedstawiał się następująco:

	Cynk i pył cynkowy	Blacha cynk.	Kwas stark.	Ołów rafin.	Srebro kg
1929—przec. mies. tonn	11.697	1.182	1.318	1.288	1.933 (w grudn.)
tys. zł	12.629	1.595	142	1.201	251
I kw. 1930 „ „ tonn	11.029	1.217	1.907	1.049	1.424
tys. zł	9.476	1.408	199	936	167
II „ „ „ „ tonn	11.983	1.229	1.802	1.158	883
tys. zł	9.420	1.260	193	952	94
III „ „ „ „ tonn	13.039	876	1.474	1.826	1.681
tys. zł	9.304	771	167	1.499	160
Październik 1930 tonn	11.821	828	2.348	1.415	2.570
tys. zł	7.948	654	240	1.084	258
Listopad „ „ „ „ tonn	10.547	850	2.078	1.185	1.398
tys. zł	6.822	661	221	808	134
Grudzień „ „ „ „ tonn	9.499	1.111	1.758	534	1.156
tys. zł	6.052	912	166	369	102
Styczeń-grudz. „ „ „ „ tonn	140.018	12.753	21.735	15.233	17.091
tys. zł	105.422	12.546	23.050	12.524	1.760
„ „ „ 1929 tonn	140.367	14.187	15.815	15.457	1.933
tys. zł	151.548	19.144	1.680	15.613	251

Jak widać z tych liczb, wielkich wahań w wywozie nie było, naogół jednak wywóz w drugim półroczu wykazywał tendencję ku zmniejszeniu. Porównanie wywozu w ciągu ostatnich dwóch lat pokazuje, że ilościowo nie zmienił się on w większych rozmiarach, natomiast wartość jego spadła bardzo znacznie. Wywóz cynku zmniejszył się w 1930 r. zaledwie o 349 t, t. j. o 1/4%, natomiast pod względem wartości spadł o zł 46.126 tys., czyli

o 30·5%. Wywóz blachy cynkowej obniżył się o 1.434 t, t. j. o 10·1%, wartościowo zaś o zł 6.598 tys., t. j. o 34·4%, wreszcie wywóz ołowiu spadł o 224 t, czyli o 1·5%, wartościowo zaś o 19·8%. Przeciętna wartość jednej wywiezionej tonny w 1930 r. wyniosła zł 775, podczas gdy w 1929 r. wartość ta wynosiła zł 1.095; w r. ub. więc strata wartości wynosiła 29·2%.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

ZATRUDNIENIE PRZEMYSŁU WŁÓKIENNICZEGO W MARCU. — Według danych Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem w okresie II połowy marca wielki przemysł bawełniany Łodzi zatrudniał ogółem 45.472 robotników, którzy pracowali w tygodniu przeciętnie po 37·80 godzin. Redukcja czasu pracy w tym przemyśle wynosiła 17·83%.

Wielki przemysł wełniany w tym okresie zatrudniał ogółem 14.254 robotników, którzy pracowali w tygodniu przeciętnie 43·90 godzin. Zatrudnienie robotników w przemyśle wełnianym zarówno pod względem czasu pracy, jak i redukcji czasu pracy przedstawia się znacznie lepiej, gdyż redukcja ta wynosi zaledwie 4·56%.

Zatrudnienie według ilości zmian przedstawia się w przemyśle bawełnianym następująco:

Na jedną zmianę pracowało 37 fabryk, zatrudniających 34.229 robotników, czyli 75·28% ogółu zatrudnionych robotników tego przemysłu, na 2 zmiany pracowało 29 fabryk, zatrudniających 11.014 robotników, czyli 24·22% ogółu zatrudnionych, na 3 zmiany pracowały 2 fabryki, zatrudniające 229 robotników, czyli 0·50%.

W przemyśle wełnianym na jedną zmianę czynne były 24 fabryki, zatrudniające 10.703 robotników, t. j. 75·09%, na 2 zmiany 3.551 robotników, czyli 24·91% ogółu zatrudnionych w wielkim przemyśle wełnianym.

K.

KIERUNKI EKSPORTU WŁÓKIENNICZEGO W MARCU. — Na podstawie danych Związku Eksportowego Przemysłu Włókienniczego w Łodzi eksport w marcu towarów włókienniczych z Łodzi przedstawiał się, jak następuje: towarów bawełnianych białych wywieziono 5.417 kg za zł 99.328, towarów bawełnianych kolorowych 94.483 kg za zł 781.712, towarów półwełnianych 17.121 kg za zł 260.372, towarów wełnianych 60.100 kg za zł 753.703, stożków do kapeluszy 770 kg za zł 32.629, przędzy bawełnianej kolorowej 19.115 kg za zł 145.627, przędzy wiganowej 8.718 kg za zł 31.869 oraz przędzy czesankowej kolorowej 11.326 kg za zł 186.268.

Ogółem eksport towarów włókienniczych w marcu r. b. wyniósł 217.050 kg na ogólną sumę zł 2.291.507, co w porównaniu z lutym r. b. oznacza pewien, nieznaczny wzrost, w lutym bowiem wywieziono ogółem towarów 186.202 kg za zł 2.245.217.

Eksport włókienniczy w marcu kierował się do następujących krajów (w zł):

Anglia	527.731
Rumunia	748.109
Kraje północne (Szwecja, Norwegja, Danja)	408.843
Kraje nadbaltyckie (Łotwa, Estonja, Finlandja)	265.628
Ameryka	143.433
Kraje Bliskiego Wschodu	124.453
Kraje Dalekiego Wschodu	108.910
Austria, Węgry, Jugosławja	108.882
Afryka	107.523
Niemcy	5.739
Inne kraje	19.256
	<hr/>
	2.291.507

K.

PRZEMYSŁ LUDOWY

UPADEK PRZEMYSŁU LUDOWEGO W POW. SOCHACZEWSKIM I MOŻLIWOŚCI JEGO ODRODZENIA. — Obszar obecnego powiatu sochaczewskiego jeszcze w I połowie ub. wieku należał do terenów najsilniej zalesionych w Polsce, szczególnie we wschodniej części, gdzie w widłach rzek Wisły i Bzury ciągnęły się olbrzymie bory puszczy Kampinoskiej, rozpoczynającej się niedaleko od prawego brzegu Bzury i ciągnącej się aż pod Warszawę. Z temi borami prawie stykała się puszcza Jaktorowska, ciągnąca się na południe w obecne: Skierniewickie, Grójeckie i Rawskie. Był to kompleks

odwiecznych borów, poczynających się w Łęczyckiem i ciągnących się przez Łowickie i wspomniane tylko co tereny z małymi przerwami ku Pułtuskowi i dalej na wschód ku olbrzymim puszczołom litewskim.

Dzięki kolonizacyjnej polityce książąt mazowieckich, władających temi ziemiami, znaczna ich część dostała się w ręce biskupów płockich i poznańskich, prowadzących w swoich dobrach energiczną działalność osiedleńczą. Następnie trzebież lasów, osiedlenie kmieci na wyprawionych polach, a budników po lasach. Dla rozpowszechnienia rzemiosł i podniesienia kultury rolnej, sprowadzeni są koloniści z Niemiec i dalekiej Holandji, którzy szerokim pasem osiadają wzdłuż Wisły.

Obszar między Łowiczem a Sochaczewem odznacza się dosyć dobrymi gruntami, o glebach gliniastych lub ilowatych, nad rzekami torfiastych, bliżej Wisły — piaszczystych na podglebiu gliniastym. Powstają tu wioski i liczne folwarki, na których osiada brać szlachecka lub gospodarują włodarze z ramienia biskupów.

Dalej na wschód stosunki te były zupełnie odmienne. Znajdujące się tu tereny piaszczyste, o bardzo słabym spadku ku rzekom Bzurze, Utracie i Pisi, tworzą podmokłe sapy, oparzeliska, bagna, a czasami wydmuchy piaszczyste, często nie nadające się do szybkiej kolonizacji rolnej. Pokrywały je więc przeważnie lasy, wśród których gdzie niegdzie osiadały wioski budnicze, rekrutujące się przeważnie z kmieci miejscowych, a częściowo z napływowej ludności, idącej od zachodu, w postaci kolonizacji niemieckiej, a od wschodu aż z Polesia i Litwy. Większe zaludnienie puszczy zaczęło następować dopiero w wieku XVII. W tym okresie czasu miasta: Sochaczew i Iłów, położone na pograniczu okolic rolniczych i leśnych, będące miejscem wymiany produkcji obu tych terenów, znacznie się rozwinęły, zubożyły i uprzemysłowiły. Osiedli tu w większej liczbie rzemieślnicy, powstały warsztaty tkackie i inne rękodzielnicze. Ludność lasów, zajmująca się przeważnie łowiectwem i różnymi przemysłami leśnymi, dostarczała: skóry, miód, różne wytwory drzewne, jak smołę terpentynę, gonty, klepki, beczki, kubły, szafliki, niecki, łyżki, koszyki i t. d. Wzamiem otrzymywano zboże z okolic rolniczych, broń, sukna i t. d.

Budnicy, którzy zabudowali zachodnią część tych obszarów, po wytrzebieeniu lasów przeszli do rolnictwa. Nie zarzucili oni jednak swojej dawnej produkcji przemysłowej, a naodwrot, zetknąwszy się bliżej z ludnością rzemieślniczą w miastach, rozwinęli ją. Stąd powstaje w Łowickiem bogaty przemysł ludowy (zwłaszcza wyróżnia się tkactwo, hafciarstwo, wyroby drzewne, budownictwo, garncarstwo i t. d.) i organizuje się jeden z kulturalniejszych ośrodków życia kmiecego. Przyczyniła się do tego również pewna niezależność chłopca w dobrach biskupich, gdzie był on przeważnie czynszownikiem i ponosił względnie niedużą pańszczyznę.

Do obszaru tego wchodziła i zachodnia część obecnego powiatu sochaczewskiego. Ustrój gospodarczy tej okolicy był jednak nieco odmienny od okolic pod Łowiczem. Rzadsze tu były wsie biskupie, przeważała natomiast własność zamownej szlachty, i nie było w związku z tem warunków do samodzielnego rozwoju przemysłu ludowego na większą skalę. Z drugiej strony wpływy ludności napływowej niemieckiej, która w niektórych punktach tej okolicy była dosyć silna — niwelowały wpływy ośrodka kultury łowickiej.

W XIX wieku zaczyna się znaczne uprzemysłowienie. W niedalekim sąsiedztwie ziemi sochaczewskiej powstaje tak silny ośrodek fabryczny, jak Żyrardów, oraz cukrownia Gazów. Na zachodnich terenach obecnego powiatu sochaczewskiego zorganizowano 3 cukrownie: Hermanów, Orszew i Młodzieszyn, co przekształca całkowicie rolnictwo, uintensywniając je (plantacje buraków).

Ludność miejscowa i z okolicznych puszczy znajduje zajęcie i zarobki przy plantacjach, w cukrowniach i w pobliskim Żyrardowie. Cukrownie, używające początkowo jako opału drzewa, przyczyniają się do silnej trzebieży lasów miejscowych (stad znów praca i zarobki dla ludności). Do zniszczenia lasów przyczynia się i sama ludność miejscowa. Budnik, ten przyrodzony trzebieiciel lasów, zamieszkujący prawie cały wschód powiatu, nie troszcząc się o powtórne zalesienie terenu, nawet najmniej urodzajnego, wycina go i niszczy bezlitośnie, dostarczając furki drzewa i motelek do Warszawy lub okolicznych miast i na jarmarki.

Egzystencja ludności leśnej prawie zupełnie się zmienia i to w dodatku w dosyć szybkim tempie. Ze stanu pierwotnego bytowania w głuchych ostępach leśnych przechodzi ona do pracy na roli i w fabrykach, rozstając się dla braku czasu i warunków oraz surowca z pierwotnymi swojemi zajęciami. Wytrzebieenie lasów, szczególnie wśród mniejszej własności powoduje upadek tych licznych rodzajów przemysłu leśnego, które poprzednio stanowiły o jego bycie. Zanika więc bartnictwo, smolarstwo, zmniejsza się wytwórczość w dziedzinie

przemysłu drzewnego — wskutek braku w dostatecznej ilości własnego tworzywa i trudności otrzymania go z lasów państwowych; zanika koszykarstwo z korzeni drzew, a po wojnie nawet, po objęciu przez administrację państwową większości terenów nadrzecznych i większości dzikich pól wierzby koszykarskiej — i koszykarstwo wiklinowe, gnie garncarstwo, potrzebujące znacznej ilości drzewa do wypału; flisactwo, które rozwijało się tu w dawniejszych okresach czasu na tle eksportu drzewa z tutejszych puszczy na zachód, również obecnie zarzucono. Mniejszy stopień zajęcia się ludności rybołówstwem powoduje również upadek sieciarstwa. Również upadło w dosyć znacznym stopniu budownictwo drzewne.

Ludność leśna północno-wschodniej części powiatu sochaczewskiego robiąc odrazu odskok od pierwotnej formy bytowania w puszczech leśnych, nie zdołała wytworzyć całego szeregu rękodzielnictw, jak np. tkactwa, kuśnierstwa, powroźnictwa, garbarstwa, których powstawanie jest uwarunkowane pewnym rozwojem rolnictwa i hodowli. Szybkie przejście do współczesnej gospodarki rolnej i pracy w fabrykach stawało również na przeszkodzie rozwojowi tych rękodzielnictw. To też żadnego z nich prawie nie spotykamy w gminach: Kampinos, Głusk, Tułowice, Łazy i wschodnich częściach Młodzieszyna i Chodakowa. Natomiast powstał tu przemysł ludowy na tle współczesnych warunków gospodarczych powiatu i sąsiadujących z nim terenów. Jednym z głównych rodzajów tego przemysłu jest obecnie miotlarstwo — handel rąbanem drzewem na rozpałkę (do okolicznych miast, a szczególnie do Warszawy). Przemysł ten koncentruje się w gminach: Głusk, Kampinos, Tułowice, a nawet Iłów.

Przed wojną północne gminy, t. j. Iłów, Młodzieszyn, Tułowice, Głusk, jak również Łazy i Kampinos, miały dosyć znaczne koszykarstwo: pierwsze — wiklinowe, drugie — z korzeni drzew i jałowca oraz chrustu. Iłów i Głusk miały do paruset koszykarzy, skoncentrowanych w ośrodkach. W Iłowie do dnia dzisiejszego zajmuje się koszykarstwem około 70 ludzi, a zna go dobrze — przeszło 150. Sił pomocniczych i samouków są setki. Najwybitniejsze ośrodki koszykarstwa prowadzą jednocześnie znaczne pola wierzby koszykarskiej (około 90 ha) W gminie Głusk obszar pól wierzby koszykarskiej wynosi również około 180 ha. Koszykarstwo wiklinowe w tej gminie po wojnie upadło zupełnie, chociaż ma swoje tradycje i fachowców. Zarobki koszykarzy w powyższej zaznaczonych gminach są bardzo małe — przeciętnie dochodzą one rocznie do zł 600 przy dziennym zarobku zł 2 — 3. Pewne dochody daje tutaj wytwórcom wikliniarstwo. Nie są one znaczne. Pola dziko rosnącej wierzby koszykarskiej dają bardzo liche zbiory, bo najlepsze z nich — w gminie Iłów — dochodzą zaledwie do 20—25 q z 1 ha, gdy w innych gminach nie przewyższają one 15—20 q. Ceny na wiklinę są bardzo niskie. Lud podnosi dochody swoje w tej dziedzinie przez korowanie wikliny. Część wikliny jest sprzedawana. Rozwój wikliniarstwa, jak również koszykarstwa mógłby postąpić, gdyby dana była możność wytwórcom korzystania z pól wierzby koszykarskiej, zaliczonych do terenów państwowych. Eksploatacja tych pól wierzby koszykarskiej o powierzchni blisko 400 ha, nawet przy obecnych lichych zbiorach i słabych cenach miejscowych, mogłaby dać dla powiatu dochód zł 100.000—200.000, co byłoby bardzo ważnym momentem gospodarczym dla powiatu wobec unieruchomienia w powiecie cukrowni Młodzieszyn i zlikwidowania pozostałych, oraz zmniejszenia produkcji fabryki szlucznego jedwabiu w gminie Chodaków. Dla ułatwienia i przyspieszenia dalszego rozwoju wikliniarstwa i koszykarstwa należałoby w tej dziedzinie wytworzyć na terenie odpowiednią organizację spółdzielczą oraz dać wytwórcom pomoc fachową i handlową.

Szybkość rozwoju gospodarczego powiatu sochaczewskiego w XIX w. i jego uprzemysłowienia, która spowodowała wyniszczenie miejscowych lasów, zerwanie ludności wschodniej części powiatu z dawną tradycyjną wytwórczością przemysłową i przejście jej do produkcji rolnej i pracy przemysłowej, dostosowania więcej do współczesnych potrzeb społeczeństwa — wytworzyła znaczne zmiany i w życiu południowo-zachodnich gmin powiatu.

W ostatnich 8—10 latach, mianowicie, zaczęło znikać z terenu rękodzielnictwo ludowe. Dziś w niewielu tylko gminach istnieją słabe ich pozostałości. Nieliczne warsztaty tkackie można spotkać jeszcze tylko w gminach południowych, szczególnie w Kozłowie Biskupim, Iniarstwo w gminach: Rybno (około 20 ha), Kozłów Biskupi (około 6 ha), Chodaków, Szymanów, Młodzieszyn i Tułowice (w 4 ostatnich razem około 5 ha), przemysł drzewny — w gminach północnych.

Zanik tradycji przemysłu ludowego wśród ludności powiatu powstał na tle większego zajęcia się ludności rolnictwem, które zostało doprowadzone do dosyć wysokiego poziomu, wyróżniając się wysokością plonów wśród wielu powiatów wojewódz-

stwa, oraz na tle znacznej emigracji ludności do sąsiednich punktów przemysłowych. Emigracja ta jest tak znaczna, że powiat należy do najmniej zaludnionych w całym województwie warszawskim, a średnia gęstość ludności w powiecie jest mniejsza od średniej gęstości jej w całym Państwie. Powoduje to, iż gęstość ludności rolniczej w powiecie (72'8) również jest mniejsza od gęstości w całym Państwie (82'1), pomimo znacznego procentu rolników (81%).

Ten wysoki procent ludności rolniczej oraz zanik rękodzielnictw spowodował obniżenie zamożności po upadku wielkich zakładów przemysłowych. Przejawia się to obecnie w słabym uprzemysłowieniu rolnictwa i słabym zaopatrzeniu go w inwentarz hodowlany.

Na tem tle powstaje obecnie zwrot ludności do wytwórczości na własne potrzeby. Ponieważ jednak warunki się zmieniały i ludność zapoznała się z łatwiejszymi melodami pracy — niema więc tu powrotu do poprzednich rękodzielnictw, tem bardziej, że brak i odpowiednich surowców w dostatecznej ilości.

Obecnie rozwijają się tutaj przedewszystkiem rzemiosła ludowe, niezbędne przy prowadzeniu gospodarki rolnej; kowalstwo (68 wytwórców), szewstwo (nie licząc szewców w Iłowie i Sochaczewie — 38 wytwórców), stolarstwo (24 wytwórców), ciesielstwo (22), ślusarstwo (6), kołodziejstwo (13) i t. d. Rozwija się silnie również cegielnictwo ludowe, dostarczające tańszego materiału budowlanego od drzewa, betoniarstwo i tre-

piarstwo, dające ludności tanie obuwie o drewnianych podszwach wzamian drogiego skórzanego. Przemysł ludowy sporyczy rozwija się głównie jako mleczarstwo.

Powiat sochaczewski jest więc typowym terenem, który w naszych nieregulowanych stosunkach ekonomicznych, wyżywszy się swojego przemysłu rodzimego w chwili dobrych zarobków ludności w innych dziedzinach produkcji, nawet przy swojej wydajnej i zorganizowanej pracy w rolnictwie znalazł się w ciężkim położeniu gospodarczym. Wyprowadzić go z tego położenia może zorganizowana akcja w celu uprzemysłowienia rolnictwa i dalszego rozwoju rzemiosł ludowych, których produkcja jest tak niezbędna dla powiatu. Aby obniżyć koszty własnej egzystencji, należałoby również nawrócić do odwiecznych tradycji ludu i wznowić przemysł tkacki, ewentualnie plecionkarski. Ten ostatni bardzo intensywnie się rozwijał przed wojną, dając zarobki setkom wytwórców w gm. Iłow. Jako tworzywa używano w tym ostatnim przemyśle surowców obcych.

Musimy tu również zaznaczyć o pewnej zdolności organizacyjnej ludności w dziedzinie przemysłowej. Pod wpływem wojennych stosunków z Niemcami w południowo-wschodnich gminach powiatu do wypiekania chleba zaczęto stosować specjalne piece, wystawiane opodal zabudowań, dla kilku gospodarstw jednocześnie, co daje i większą oszczędność w opale i większe zabezpieczenie przeciw pożarom.

St. Koczyński

ROLNICTWO

POD REDAKCJĄ MINISTERSTWA ROLNICTWA

STOSUNKI W ROLNICTWIE POLSKIM I NIEMIECKIEM. — W czasopiśmie niemieckim „Mitteilungen der Deutschen Landwirtschafts-Gesellschaft” Nr. 41/1926 zamieszczono artykuł Dr. agr. Albrechta Schuberta z Gronowa p. t. „Porównanie rozwoju stosunków rolniczych w Niemczech i w Polsce” (Ein Vergleich deutscher und polnischer Agrarentwicklung), poświęcony analizie wschodniemieckiego kryzysu rolniczego. Artykuł ten jeszcze i dziś nie stracił na aktualności. Wywody Autora, pomijając szereg nieprzyjaznych w stosunku do Polski wycieczek politycznych oraz tendencyjnego oświecenia niektórych dziedzin życia gospodarczego Polski, zawierają wiele ciekawych spostrzeżeń i danych odnośnie polskiego i niemieckiego rolnictwa.

Celem dokładniejszego zanalizowania specyficznych przyczyn ciężkiego położenia wschodniemieckich rolników porównywał Autor rolnictwo niemieckiego Śląska i Poznańskiego. Jako podstawę do tej pracy przyjmuje dane z lat 1925/26 i 1926/27, dotyczące 60 gospodarstw niemieckich z Poznańskiego oraz ponad 500 gospodarstw z pruskiego Śląska. Oba wspomniane kraje nadają się doskonale do porównania. Posiadają one podobne warunki klimatyczne i kierunek gospodarczy, a kierownicy gospodarstw znajdują się pod względem kulturalnym na tym samym poziomie. Jedyne głęby Śląska są nieco lepsze, niż w Poznańskim. Niewielka stosunkowo liczba wziętych do obliczeń gospodarstw poznańskich nie powinna budzić, zdaniem Autora, zastrzeżeń, ponieważ, posiadając wszelkie gatunki gleby oraz reprezentując wszelkie stopnie intensywności gospodarki, równie dobrze odzwierciedlają całokształt panujących w Poznańskim stosunków, co i 500 śląskich gospodarstw na Śląsku.

Pierwszą rzeczą, która rzuca się w oczy przy porównaniu wspomnianych gospodarstw, jest sprawa ich dochodowości. W 1925/26 r. było w Poznańskim 23% gospodarstw deficytowych, na Śląsku zaś 52%; w 1926/27 r. w Poznańskim — 10%, na Śląsku 69%. Przeciętny czysty dochód wszystkich gospodarstw wynosił w 1925/26 r. w Poznańskim RM 27 z ha, na Śląsku zaś przeciętna strata RM 10; w 1926/27 r. analogiczne liczby wynosiły: dla Poznańskiego RM 46 z ha, dla Śląska zaś RM 0'80 z ha. Zjawisko to wydaje się tem dziwniejszem, że w owym czasie w przeciwieństwie do Niemiec nie było w Polsce rolniczych ceł ochronnych, a ponadto zakazy wywozu i wolność przywozu tak ważnych artykułów rolniczych, jak żyto i pszenica, wpływały nisko na cenę.

Ceny artykułów rolniczych były w Polsce znacznie niższe niż w Niemczech. Tak np. zboża były w Polsce przeważnie tańsze o około RM 5 na 100 kg, ziemniaki o około RM 2 na 100 kg. Również niższe były ceny masła, mleka, świń. Z drugiej strony najważniejsze środki produkcji rolnej, jak pasze, nawozy i maszyny rolnicze były w Polsce droższe niż w Niemczech. Jedyne produkcja buraka cukrowego dawała w Poznańskim dzięki wysokim wewnętrznym cenom cukru o około 10% większe dochody niż w Rzeszy Niemieckiej.

Według poniżej przytoczonych danych, zaczerpniętych przez Autora ze statystyki „Labura” w Poznaniu oraz statystyki Izby Rolniczej we Wrocławiu, zbiór z ha był w Poznańskim — w przeciwieństwie do okresu przedwojennego — naogół wyższy niż na Śląsku (w q z ha):

		Śląsk	Poznańskie	Zbiory w Poznańsk. w % zbiorów śląsk.
Pszenica	1925/26	23'85	26'37	110
Żyto	"	22'54	21'66	96
Jęczmień	"	24'48	23'30	95
Owies	"	23'80	25'33	107
Ziemniaki	"	172'32	184'30	106
Buraki cukrowe	"	300'88	294'87	98
Pszenica	1926/27	17'73	19'18	108
Żyto	"	15'46	16'52	107
Jęczmień	"	19'35	20'21	104
Owies	"	22'92	20'86	91
Ziemniaki	"	115'83	132'71	115
Buraki cukrowe	"	233'16	270'35	116

Należy zaznaczyć, że czysty dochód, przyjęty przy wymiarze podatku gruntowego, jest, przeciętnie licząc, dla gospodarstw śląskich wyższy niż dla poznańskich.

Zdaniem Autora, rolnicy poznańscy nie posiadają odpowiedniego własnego materiału siewnego. Jedyne w zakresie zbóż istnieją doskonale poznańskie hodowle. Za to bardzo poważnie szkodzą utrudnienia przywozowe w zakresie sadzeniaków ziemniaczanych, ponieważ dotychczas w Polsce brak również dobrych, jak niemieckie, krajowych odmian.

Należy to błędne twierdzenie sprostować. Polska posiada bowiem bardzo dobre krajowe odmiany. Również przywóz odpowiedniego materiału siewnego z zagranicy nie jest bynajmniej utrudniony, lecz przeciwnie przewidziane są zwolnienia celne.

Najgroźniej przedstawia się sprawa braku odpowiedniego materiału siewnego w zakresie uprawy buraków cukrowych. Stosowany w Polsce system dostarczania plantatorów nasion buraczanych przez cukrownie, które są po większej części w rękach polskich, faworyzuje nasiona polskiej produkcji. Nasiona te mają być, według doświadczeń przeprowadzonych w 1928 r. w niemieckich kółkach doświadczalnych w Strzelnie i Czempinie, o wiele gorsze od niemieckich.

Tu również opinia Autora jest błędna.

Wieloletnie doświadczenia, przeprowadzone przez Delegację Nasienną Polskiego Przemysłu Cukrowniczego, wykazują, że polskie odmiany buraków cukrowych co do plonu buraków z ha, cukrowości buraków oraz plonu cukru z ha nie tylko nie ustępują, ale nawet często przewyższają renomowane odmiany zagraniczne. Znaczny eksport nasion buraczanych polskich marek zagranicę również świadczy o dobrej jakości tego artykułu.

Przeciętnie biorąc, przedstawiają się wydatki omawianych gospodarstw, jak następuje:

	1925/26		1926/27	
	Śląsk	Poznańskie	Śląsk	Poznańskie
	RM z 1 ha	% wszystkich wydatków	RM z 1 ha	% wszystkich wydatków
Materiał siewny	14 2'4	8 3'57	19 4'1	13 5'55
Nawozy	46 11'1	35 16'24	53 10'9	36 17'07
Pasze	42 10'4	10 4'61	61 13'6	18 7'87
Inwentarz dochodowy	22 5'3	6 3'00	21 4'7	10 4'47
Place, wynagrodzenia i ubezp. społeczne	162 39'22	92 31'82	167 37'1	102 30'37
Inwentarz pociągowy	7 1'7	2 1'16	7 1'6	2 1'26
Konserwacja budynków i meljoracje gruntów	12 2'9	6 2'65	11 2'5	10 4'67
Konserwacja maszyn	33 8'0	21 10'26	35 7'9	22 10'24
Procenty i t. p.	18 4'3	31 11'83	13 3'0	9 4'15

Koszt konserwacji budynków, a szczególnie maszyn, jest na Śląsku o 33% wyższy niż w Poznaniu. Ilość budynków jednak nie jest w Poznaniu o wiele mniejsza pomimo mniejszych sum, figurujących w bilansie. Zjawisko to tłumaczy się niskimi kosztami budowy. Rzemieślnik bowiem jest na Śląsku prawie 2 razy droższy niż w Polsce. Wartość maszyn wynosi w Poznaniu około RM 82 na 1 ha, na Śląsku zaś blisko 2 razy tyle, bo RM 160. Przyczyną tak znacznej ilości maszyn jest brak rąk roboczych na Śląsku.

Liczba ludzi, przypadających na 100 ha, wynosiła:

	Śląsk	Poznańskie
1925/26	18'7	—
1926/27	17'8	23'18

Pomimo większej liczby robotników i mniejszego zastosowania maszyn są w Poznaniu wydatki na wynagrodzenie robotników znacznie (około 35% — 40%) niższe niż na Śląsku. Wynagrodzenie ordynarjusza jest mniej więcej jednakowe. Poznański robotnik otrzymuje większą ordynarię, ale za to mniej gotówki od śląskiego. Wynagrodzenie posyłek w Poznaniu jest tylko odnośnie najniższych stopni niższe niż na Śląsku. Znacznie droższa (o około 100%) jest na Śląsku praca robotników, donajmowanych w okresach, wymagających najwięcej pracy w rolnictwie. Przy cenie żyta niższej w Poznaniu o RM 2'50 na 1 q wynosi wynagrodzenie ordynarjusza (przeliczone na złoto) w Poznaniu RM 672, w Niemczech RM 810.

Mniejsza wartość żyta w Polsce nie tłumaczy różnicy, jaka zachodzi między wydatkami na robotników w Poznaniu i na Śląsku. Decydującą rolę gra tu rodzaj zatrudnianych robotników. W Niemczech posługują się w znacznie większym stopniu niż w Polsce wysoko płatnymi robotnikami (50 — 80% ordynarjuszy i 20 — 50% kobiet). W Rzeszy są już posyłki prawie nieznanne, dzieci bowiem zaraz po szkole zostają oddane do pracy w mieście, gdzie odbierają jako tańsza siła robocza pracę ojcom rodzin i powiększają w ten sposób bezrobocie. W Poznaniu przypada na 23'18 robotników na 100 ha 7'5 rodzin. Jeden więc robotnik dostarcza przeciętnie 2 posyłek. Praca kobiet jest bardzo rzadka. Posługiwanie się większą ilością posyłek daje pod względem gospodarczym bardzo dobre rezultaty. Zmniejsza się w ten sposób sumę przypadających na ha wydatków i zwiększa się wydajność pracy przy uprawie okopowych. Przy pielęgnowaniu buraków cukrowych praca 16-letniej dziewczyny jest, zdaniem Autora, o ok. 1/3 bardziej wydajna od pracy 50-letniego ordynarjusza, dziewczyna zaś otrzymuje wynagrodzenie więcej niż o połowę mniejsze. Ponadto zmniejsza się znacznie obciążenie świadczeniami socjalnymi. Ubezpieczenia społeczne stanowią w Polsce około 47% obowiązków w Niemczech. Większe zastosowanie pracy nisko ubezpieczonych robotników sprawia, że obciążenie świadczeniami socjalnymi stanowi około 1/3 tego, co w Niemczech, t. j. zamiast RM 22 — 27 z 1 ha tylko RM 7'50 — 11'20.

Jednym ze skutków braku rąk roboczych w Niemczech jest o wiele mniejszy niż w Polsce rozrost uprawy okopowych. Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w Polsce wzrosła ze 168.000 ha w 1913 r. na 234.000 ha w 1928 r. W Niemczech nie osiągnięto jeszcze w tym okresie liczb przedwojennych. Powierzchnia uprawy okopowych wyniosła w odsetkach ogólnej powierzchni uprawy:

	1925/26	1926/27
Poznańskie	25'73	25'07
Śląsk	20'56	19'71

Jak wynika z powyższych danych, uprawa okopowych jest w Poznaniu o około 20% silniej rozwinięta niż na Śląsku. Należy przytem zaznaczyć, że właśnie na Śląsku w stosunku do innych wschodnich prowincji niemieckich rozrost uprawy okopowych najmniej stracił na natężeniu.

Zadłużenie rolnictwa śląskiego jest w porównaniu do zadłużenia rolnictwa poznańskiego niewielkie. Odnośnie Poznania brak jest dokładnych danych. W każdym razie sumy, przeznaczone na spłatę procentów, nie stanowią, pomimo potrojenia stopy procentowej, tej części czystego dochodu, co w 1914 r. Przedewszystkiem brak było kredytodawców. W Niemczech przeciwnie Rząd udzielał kredytów rolnictwu, jeżeli nie wywołując, to przynajmniej wzmagając w ten sposób pęd do intensyfikacji. Łatwe zaś udzielanie kredytów w okresach biedy utrudnia dostosowanie się do zmienionych warunków. W Polsce powtórna inflacja w wysokości 40% złąg dźża ogromne zadłużenie rolnictwa w czasach przed i po uzdrowieniu finansów. W Niemczech tymczasem zjawisko to nie wystąpiło.

Brak również danych odnośnie podatków, obciążających rolnictwo poznańskie, nadających się do porównania z daniami, dotyczącymi Śląska. Podatków rzeczowych przypada na Śląsku RM 30 z 1 ha, w Poznaniu zaś 1/2 do 2/3 tej sumy.

Obciążenie podatkiem dochodowym jest w Polsce bardzo wysokie.

Według posiadanych przez Autora danych było ogólne obciążenie podatkowe większej własności niemieckiej w Poznaniu nieznacznie tylko niższe od obciążenia podatkowego gospodarstw śląskich, a znacznie wyższe w stosunku do surowego dochodu. Przewyższa ono wielokrotnie obciążenie z czasów przedwojennych.

Podatki obciążają w Polsce stosunkowo niewielką ilość obywateli. Przytem reforma rolna dąży jeszcze do zmniejszenia ich liczby, mimo iż Państwo coraz więcej potrzebuje pieniędzy. Ostatecznie nie obchodzi to rolnika, dokąd płyną jego pieniądze, czy do rąk wierzycieli, jak to się dzieje w Niemczech, czy też, jak w Polsce, do Skarbu Państwa. W każdym bądź razie w Polsce było lepiej, ponieważ rolnik mógł rozporządzać pewną, aczkolwiek niewielką, częścią czystego dochodu, podczas gdy w Niemczech rolnik najczęściej wcale nie uzyskiwał czystego dochodu.

Jedną z przyczyn kryzysu rolnego w Niemczech jest spadek siły nabywczej marki złotej. Różnicę stosunków, panujących w Polsce i w Niemczech, odzwierciedla następujące zestawienie:

Obrót strony czynnej księgi głównej wynosił (w RM z 1 ha):

	1925/26	1926/27
Poznańskie	226	248
Śląsk	432	432

O obroty w Poznaniu są tylko pozornie tak niskie. Siła nabywcza bowiem RM 236 w Poznaniu jest w porównaniu do RM 432 na Śląsku bardzo wysoka.

W dyskusji nad kryzysem rolniczym w Niemczech przeważnie wysuwane są na pierwszy plan zagadnienia organizacji zbytu artykułów rolniczych, ochrony celnej oraz sprawa potaniaenia kredytu rolniczego. Pierwsze z tych zagadnień zamierza się rozwiązać przez zorganizowanie pewnego rodzaju syndykatów rolniczych, opartych na zasadach spółdzielczych. Organizacje te miałyby regulować podaż, poprawić jakość towaru, umiejętnie wpływać na ceny, a w końcu także wzmocnić popyt na artykuły rolnicze drogą odpowiedniej propagandy.

Wyżej skreślony program jest bezspornie wartościowy, nie może jednak skutecznie zaradzić niedoli rolnictwa.

Tak więc można uregulować podaż przez zorganizowanie rolników na zasadach samopomocowych tam, gdzie rolnictwo zasobne jest w kapitały. Tam jednak, gdzie rolnictwo przeżywa ostry kryzys, trudno wpłynąć na podaż. W tym wypadku bowiem zależy ona silniej od terminów spłat procentów i podatków niż od względów rynkowych. Wobec powyższego konieczna jest poważna pomoc Państwa.

Przez ujednostajnienie i poprawę jakości towaru można, jak na to wskazuje przykład Danii i Holandji, poprawić przeciętną cenę artykułów rolniczych. Sprawę tę należy w Niemczech przeprowadzić, nie rozwiąże ona jednak całości zagadnienia. Trzeba bowiem przede wszystkim usunąć konkurencję towarów zagranicznych.

Do tego celu służy o!powiednia ochrona celna. Należy chronić w pierwszym rzędzie te artykuły, do których wytworzenia zużywa się najwięcej pracy ludzkiej, a więc owoce, warzywa, cukier, ziemniaki, a dalej wszelkie produkty uszlachetnione. Przytem winno Państwo popierać organizację krajowego przetwórstwa. Akcja ta, prowadzona racjonalnie, musi przynieść dodatnie wyniki. Jako przykład mogą tu posłużyć współczesne Włochy. Należy również chronić płacami produkcję zbóż. Na

konieczność tej ochrony wskazuje chociażby wyżej przeprowadzone porównanie dochodowości śląskich i poznańskich gospodarstw.

Niezmiernie ważną sprawą jest również podjęcie akcji, zmierzającej do potaniaenia kredytu rolniczego. Nie uleczy to jednak kryzysu rolnego. Według zaczerpniętych przez Autora z pracy Albrechta („Der Kampf der schlesischen Landwirtschaft um die Erhaltung der Scholle”, 1929) danych — wynosi przeciętne zadłużenie większej własności śląskiej RM 433 na 1 ha. Przyjmując obniżenie stopy procentowej o 2%, wyniesie ulga ta dla rolnictwa tylko RM 9 na 1 ha. Jest to pomoc stosunkowo niewielka. Przeciętna strata 337 deficytowych gospodarstw wyniosła w 1926/27 r. RM 47 na 1 ha. Analogiczna liczba dla 204 deficytowych gospodarstw w 1927/28 r. wyniosła RM 66.

Zdaniem Autora, główną przyczyną wschodnoniemieckiego kryzysu rolnego nie jest ani światowa nadprodukcja artykułów rolniczych, ani wysokie płace, ani bolączki zbytu czy też kredytowe, lecz w pierwszym rzędzie emigracja. Z 3½ miljn. ludzi, którzy wywedrowali od 1918 r. do 1928 r. ze wschodu Niemiec na zachód, ubyłoby przynajmniej 2 miljn. za dużo. Przyczyną tej ucieczki ze wsi są złe warunki pracy w rolnictwie. W Poznańskim nominalnie niskie płace robotników rolnych są, jeżeli chodzi o siłę nabywczą, po części wyższe od niemieckich. Więcej też niż w Niemczech jest w Poznańskim ludzi, zatrudnionych w rolnictwie.

Stosunki niemieckie dałoby się pod tym względem naprawić, poprawiając przylatym położenie właścicieli rolnych. Zmniejszenie wydatków na wynagrodzenie robotników z 39% na 30% ogólnych wydatków gospodarstw (t. j. do wysokości, jaką stanowiły w Polsce) spowoduje oszczędność RM 40 na 1 ha. Można to przeprowadzić bez zmniejszenia płacy, a jedynie przez większe zastosowanie pracy młodzieży. W tym celu należy m. in. zmienić system ubezpieczeń społecznych. Tak np. w Polsce fundusz bezrobocia, którego ciężary są w każdym razie znacznie niższe i nie obciążają rolnictwa, jest w ten sposób ustanowiony, że z prawem do wsparcia jest połączony obowiązek pracy. Jeżeli bezrobotny odrzuci jakąkolwiek bądź zaofiarowaną mu pracę, to traci prawo do korzystania z zasiłku. Niemiecki zaś system ubezpieczeń społecznych — zdaniem Autora — stał się czynnikiem, wspierającym emigrację ze wschodniego pogranicza Rzeszy.

Zniżkę cen ziemi spowodowało nie tyle zmniejszenie się rentowności gospodarstw wiejskich, co wyludnienie wsi. Drobny rolnik bowiem uważa ziemię nie tyle za źródło dochodu, co za warsztat pracy. Silne zaś zapotrzebowanie gruntu przez drobnych rolników wpływa również na cenę większej własności ziemskiej, nawet gdy wykazuje ona mniejszą dochodowość niż drobne gospodarstwa. Tak np. w Poznańskim mimo przynajmniej o 50 — 60% mniejszej niż przed wojną dochodowości ceny ziemi w małych gospodarstwach w wolnym handlu były prawie na poziomie przedwojennym. W Małopolsce przewyższały nawet ten poziom pomimo bardzo skąpej w nakłady gospodarki w drobnych warsztatach rolnych. We Francji, w typowym kraju zmniejszających się urodzin i emigracji ze wsi do miast, spadała cena ziemi pomimo dochodowości gospodarstw i zmniejszała się ludność rolnicza. Od 1871 r. do 1911 r. ubyłoby 6,578.000 rolników. Od 1876 r. do 1914 r. zmniejszyła się wartość ziemi jedynie w Gaskonii o 2'35 milj. fr. złotych (dane, przytoczone przez Autora za Harmsenem — „Zagadnienia ludnościowe we Francji”). W ciągu 40 lat nastąpiła 200% zniżka ceny

majątków. W Polsce, przeciwnie, wzrosły ceny ziemi w wolnym handlu w okresie od 1924 do 1928 r. o około 100%. To uratowało wielu silnie zadłużonych w okresie uzdrowienia finansów (1923 r. i 1924 r.) majątków, ponieważ zadłużenie wobec wzrostu wartości majątku stanowiło już mniejszą część tej wartości. We wschodnich Niemczech tymczasem spadały ceny ziemi z roku na rok. To też stosunek zadłużenia do wartości majątku wciąż wzrastał.

Pod względem podatkowym jest położenie drobnych rolników w Polsce o wiele lepsze niż w Niemczech. Polski rolnik do 15 ha jest, praktycznie rzecz biorąc, prawie wolny od podatków. W Niemczech, przeciwnie, obciążenie podatkowe drobnych rolników jest znaczne. Dopóki stosunki w Niemczech pod tym względem się nie poprawią, ciężko będzie zwiększyć zapotrzebowanie na ziemię.

O wyludnieniu wschodu Niemiec świadczy chociażby to, że bierze się poważnie pod uwagę projekt załuszenia lżejszych gruntów. W Polsce tymczasem drobny rolnik chętnie płacił stosunkowo wysoki czynsz dzierżawny za najlżejszą nawet ziemię.

Reasumując, Autor stwierdza, że — aby uratować wschodnoniemieckie rolnictwo — trzeba obok zastosowania środków, zmierzających do przywrócenia dochodowości gospodarstw wiejskich, spowodować napływ niemieckich rolników do opustoszałych prowincji wschodnich. Aby zwiększyć zaludnienie rolnicze Wschodu Niemiec należy przedsięwziąć następujące środki: zmniejszenie obciążenia podatkowego, odpowiednia nowelizacja ustawodawstwa o możliwości wolnego przesiedlania się (Gesetzgebung über die Freizügigkeit), ulepszenie systemu ubezpieczeń społecznych, polepszenie trybu życia robotnika rolnego i stworzenie dla niego możliwości podniesienia się pod względem społecznym, kolonizacja w jak najszerszym zakresie po uprzednim zreformowaniu systemu kolonizacyjnego, wreszcie ostra walka ze spadkiem urodzin. Przy realizacji tego programu nie można popaść w błąd państw wschodnich i przez wywłaszczenie naruszać prawa własności. Ziemi bowiem można w dostatecznej ilości nabyć z wolnej ręki. Jednak i tu nie należy popaść w przesadę. Większa własność bowiem we wschodnich Niemczech jest w pewnym zakresie niezbędna.

S. Z.

STAN ZASIEWÓW OZIMYCH W POŁOWIE MARCA 1931 R. — Na podstawie sprawozdań korespondentów rolnych, stan zasiewów ozimych w połowie marca przedstawia się w stopniach kwalifikacyjnych w porównaniu ze stanem z tegoż okresu r. ub., jak następuje:

	1930	1931
Pszenica	3'5	3'4
Żyto	3'7	3'4
Jęczmień	3'3	3'1
Rzepak	3'4	3'3
Koniczyna	3'2	3'1

Ocena tegoroczna stanu zasiewów ozimych jest mniej optymistyczna w porównaniu z tymże samym okresem r. ub. z powodu przeciągających się chłódów i długotrwałej pokrywy śnieżnej (zwłaszcza w północno-wschodniej części kraju), a tem samem opóźnienia rozpoczęcia okresu wegetacji.

H A N D E L

HANDEL ZAGRANICZNY

POLSKO-JAPOŃSKIE STOSUNKI HANDLOWE. — Niedawno ukazał się rocznik finansowo-ekonomiczny z 1930 r., wydawany przez japońskie Ministerstwo Skarbu. Według umieszczonych w nim danych statystycznych, stosunki handlowe między Japonią a Polską kształtowały się w okresie czasu 1923 — 1929 r. następująco (w jenach):

Eksport japoński do Polski wynosił: w 1923 r. 348.576, w 1924 r. 1.565, w 1925 r. 1.894.892, w 1926 r. 2.501.982, w 1927 r. 7.813, w 1928 r. 11.835 i w 1929 r. 13.691.

Import zaś Japonii z Polski stanowił: w 1923 r. 635.037, w 1924 r. 344.331, w 1925 r. 357.186, w 1926 r. 2.284.596 w 1927 r. 7.572.163, w 1928 r. 8.235.952 i w 1929 r. 5.487.136.

Głównym produktem wywozu polskiego do Japonii była w tych wszystkich latach przędza wełniana, tkaniny wełniane i półwełniane, jak to wynika z liczb poniższych (w jenach): w 1923 r. 632.000, w 1924 r. 69.000, w 1925 r. 354.000, w 1926 r.

2.281.000, w 1927 r. 7.560.000, w 1928 r. 8.228.000 i w 1929 r. 5.463.000.

Według statystyki polskiej, wywóz polski do Japonii wynosi: (w tys. zł): w 1926 r. 3.993, w 1927 r. 12.366, w 1928 r. 10.750 i w 1929 r. 15.359; przywóz zaś z Japonii do Polski: w 1926 r. 250, w 1927 r. 270, w 1928 r. 600 i w 1929 r. 726.

Co się tyczy rodzaju towarów, wywiezionych z Polski do Japonii, to w polskiej statystyce naogół główny udział przypadają również przędzy wełnianej, lecz nie zawsze; tak, w 1926 r. eksportowano (w tys. zł) przędzy wełnianej na sumę 301 i tkanin wełnianej i półwełnianej na 149; natomiast w tym samym roku eksportowano od nas do Japonii wyrobów z cynku na 2305, żelaza i stali na 504 i blachy żelaznej i stalowej na 351. W 1927 r. wyrobów bawełnianych wywieziono na 5078, wyrobów z cynku na 2.440, żelaza i stali na 104, blachy żelaznej i stalowej na 2374 i wyrobów kotlarskich, rur i ich łączników na 1.892. W 1928 r. wywieziono z Polski do Japonii przędzy wełnianej, tkanin i innych wyrobów wełnianych na

4.666; wyrobów z cynku na 2.098, rur i wyrobów kotlarskich na 2.559 i blachy żelaznej i metalowej na 684, w 1929 r. wywieziono przędzy, tkanin i innych wyrobów wełnianych na 4.975, wyrobów z cynku na 3.401, wyrobów kotlarskich, rur i t. d. — na 4.844, żelaza i stali — 230, kas ogniotrwałych i innych wyrobów żelaznych i stalowych — na 698 i przetworów wielkiego przemysłu chemicznego na 439.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE

NA PODSTAWIE DANYCH MIN. PRZEM. I HANDLU I MIN. ROLNICTWA, DGN ESIEŃ WYDZIAŁÓW PRZEM. WOJEWÓDZIM, ORGANIZACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH, WŁASNYCH KORESPONDENTÓW, DEPEZ „PATA” I „AGENCJI WSCHODNIEJ” I T. D.

ZIEMIOPŁODY

RUCH CEN ZBÓŻ

w okresie od 1 do 15 kwietnia 1931 r.

(za kwintal)

	1 — 8/IV		9 — 15/IV		Różnica w % ^o /rach cen z 9 — 15/IV w stos. do cen z 1 — 8/IV
	zł	\$	zł	\$	
Pszenica					
Warszawa . . .	30 00	3 37	32 75	3 68	+ 9 1
Poznań . . .	28 75	3 23	31 58½	3 54½	+ 9 8
Lwów . . .	29 12½	3 27	29 06	3 26½	- 0 2
Srednia giełd krajowych	29 29	3 29	31 13	3 49½	+ 6 2
Żyto					
Warszawa . . .	24 56	2 76	25 87½	2 91	+ 5 3
Poznań . . .	22 77½	2 56	26 49	2 97½	+ 16 3
Lwów . . .	22 12½	2 48	22 62½	2 54	+ 2 2
Srednia giełd krajowych	23 15	2 60	25 00	2 81	+ 7 9
Owies					
Warszawa . . .	24 50	2 75	25 06	2 81½	+ 2 2
Poznań . . .	21 00	2 36	23 00	2 58	+ 9 5
Lwów . . .	25 25	2 83	26 50	2 97½	+ 4 9
Srednia giełd krajowych	23 58	2 64½	24 85	2 79	+ 5 3
Jęczmień browarowy					
Warszawa . . .	26 50	2 97½	26 50	2 97½	—
Poznań . . .	25 00	2 81	26 41½	2 96½	+ 5 6
Lwów . . .	—	—	—	—	—
Srednia giełd krajowych	—	—	—	—	—
Jęczmień zwykły					
Warszawa . . .	24 75	2 78	25 84	2 90	+ 4 4
Poznań . . .	22 00	2 47	23 91½	2 68½	+ 8 7
Lwów . . .	—	—	24 25	2 72	—
Srednia giełd krajowych	—	—	24 66½	2 77	—

NOTOWANIA GIEŁDOWE

za okres od 7 do 11 kwietnia 1931 r.

WARSZAWA. — Okres sprawozdawczy przyniósł na rynek zbóż chlebowych dalszą poprawę cen pszenicy, żyta, jęczmienia przemiałowego oraz otręb pszenicznych i żytnich; pozostałe nie wykazują różnic z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Obroty niewielkie. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica 31 50 — 32 50 (29 00 — 30 00), żyto 25 75 — 26 00 (24 00 — 24 75), jęczmień brow. 26 00 — 27 00 (26 00 — 27 00), — przemiałowy 25 50 — 26 00 (24 00 — 25 00), owies jednolity 26 50 — 28 00 (26 50 — 28 00), — zbierany 24 50 — 25 00 (24 00 — 25 00), otręby pszenne szale 21 00 — 22 00 (19 00 — 20 00), — pszenne średnie 20 00 — 21 00 (18 00 — 19 00), — żytnie 19 50 — 20 50 (17 00 — 18 00).

— Na rynku mąki nastąpiła również dalsza zwyżka cen: mąki pszennej o zł 3 00, żytniej o zł 2 00. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg franco wagon Warszawa (jak wyżej): mąka pszenna luksusowa 58 00 — 68 00 (55 00 — 65 00), — pszena 4 0 51 00 — 58 00 (48 00 — 55 00), — żytnia (typ przepisowy) 39 00 — 41 00 (37 00 — 39 00).

— Dla kasz i grochów tendencja mocniejsza, ceny zwyżkowały. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg loco stacja załadowca (rozpiętość cen w zależności od gatunku i odległości): kasza jęczmienna I gat. 37 00, — II gat. 34 00, — perlowa A 57 00, — gryczana palona cała 64 00 — 67 00, — łamana 60 00 — 62 00, — biała cała 67 00, — łamana 62 00, kasza krakowska „0” i „1” 93 00, — „00” 100 00, — „000” 108 00, — „0000” 117 00, kasza jaglana I gat. 62 00 — 70 00, — II gat. 58 00, groch Wiktorja I gat. 32 00 — 34 00, — II gat. 27 00, groch polny I gat. 24 00 — 26 00, fasola biała 38 00 — 40 00, — cukrowa 45 00.

POZNAŃ. — Przy mocnej tendencji wszystkie notowane zboża uzyskały poważniejszą poprawę; dotyczy to szczególnie pszenicy, żyta oraz ich przetworów. W ostatnim dniu okresu sprawozdawczego notowano następujące ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Poznań (jak wyżej): pszenica 31 50 — 32 00 (27 50 — 28 00), żyto 26 80 — 27 00 (22 10 — 22 50), jęczmień brow. 26 00 — 27 00 (24 50 — 25 50), — przemiałowy 23 50 — 24 50 (21 50 — 22 50), owies pastewny 22 50 — 23 50 (20 00 — 21 00), — jednolity, nadający się do siewu 26 00 — 27 00 (23 00 — 24 00), mąka pszenna 65½-owa wraz z workiem 48 00 — 51 00 (41 00 — 44 00), — żytnia 65½-owa wraz z workiem stand. 39 00 — 40 00 (32 00 — 33 00), otręby pszenne grube 23 00 — 24 00 (19 25 — 20 25), — pszenne średnie 22 00 — 23 00 (18 25 — 19 25), — żytnie 21 50 — 22 00 (18 00 — 19 00).

KRAKÓW. — W okresie sprawozdawczym nastąpiła dalsza dość znaczna poprawa pszenicy i żyta oraz ich przetworów; pozostałe zboża nie wykazują różnic w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Podaż niewielka. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Kraków (jak wyżej): pszenica dworska czerwona stand. 33 00 — 34 00 (32 00 — 33 00), — biała stand. 32 00 — 33 00 (31 00 — 32 00), — targowa stand. 31 00 — 31 50 (30 50 — 31 00), żyto dworskie stand. 25 00 — 25 50 (23 00 — 23 50), — targowe stand. 24 50 — 25 00 (22 50 — 23 00), jęczmień brow. 28 00 — 29 00 (28 00 — 29 00), — przemiałowy stand. 24 50 — 26 00 (24 50 — 26 00), owies dworski stand. 27 00 — 28 00 (27 00 — 28 00), — targowy stand. 26 00 — 27 00 (26 00 — 27 00), mąka pszenna 65½-owa 49 00 — 50 00 (48 00 — 49 00), — żytnia typowa 38 00 — 38 50 (36 50 — 37 00), otręby pszenne 20 00 — 20 50 (18 00 — 18 50), — żytnie 20 00 — 20 50 (18 00 — 18 50).

LWÓW. — Wszystkie zboża oraz ich przetwory uzyskały zwyżkę cen; wyjątkiem jest jedynie jęczmień przemiałowy, który utrzymał się na poziomie okresu poprzedniego. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Lwów (jak wyżej): pszenica dworska 30 50 — 31 00 (27 75 — 28 25), — zbiorowa 28 00 — 29 00 (25 75 — 26 25), żyto małopolskie jednolite 22 75 — 23 00 (20 25 — 20 50), — zbiorowe 22 25 — 22 50 (19 75 — 20 00), jęczmień przemiałowy 22 75 — 23 25 (22 75 — 23 25), owies małopolski 26 00 — 27 00 (24 50 — 25 00), mąka pszenna luksusowa 54 00 — 55 00 (52 00 — 53 00), — pszena 65½-owa 48 00 — 49 00 (46 00 — 47 00), — żytnia 36 00 — 37 00 (33 00 — 34 00), otręby pszenne 17 00 — 17 25 (15 25 — 15 50), — żytnie 17 00 — 17 25.

WILNO. — Tendencja spokojna, ceny kształtowały się nieco wyżej. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg franco stacja Wilno (jak wyżej): pszenica 27 00 — 28 00 (25 00 — 27 00), żyto 18 00 — 21 00 (19 00 — 20 00), jęczmień brow. 22 00 — 24 00 (23 00 — 24 00), — przemiałowy 22 00 — 23 00 (20 00 — 22 00), owies 23 00 — 25 00 (22 00 — 24 00), otręby pszenne 19 00 — 20 00 (17 00 — 20 00), — żytnie 14 00 — 16 00 (17 00 — 18 00), makuchy lniane 32 00 — 33 00 (32 00 — 33 00), — słonecznikowe 23 00 — 24 00 (24 00 — 25 00).

GDĄŃSK. — Zboża chlebowe wykazują znaczną zwyżkę w porównaniu z okresem poprzednim. Notowano — w guld. gd. za 100 kg (jak wyżej): pszenica 19 00 (15 75 — 16 00), żyto 16 00 (13 00 — 13 25), jęczmień brow. 15 50 — 16 50 (14 50 — 16 25), owies 15 00 — 16 00 (14 00 — 14 50), otręby pszenne grube 13 50 (11 75), — żytnie 13 50 (11 50).

PASZA

KATOWICE. — Usposobienie dość ożywione, ceny bez większych zmian. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg loco skład Katowice: siano łakowe prasowane 13 00, — koniczynowe 17 00 — 20 00, słoma prasowana 6 00, otręby pszenne 19 50 — 20 50, — żytnie 19 00 — 20 00, kuchenki lniane 31 00, — lniane odolejone 13 00, — słonecznikowe 26 00.

LUBLIN. — Dla paszy tendencja utrzymana. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Lublin: siano zwykłe luzem 9 00 — 10 00, słoma 4 00 — 5 00, otręby pszenne grube 19 00, — pszenne miazki 18 00, — żytnie 16 50 — 17 00.

POZNAŃ.—Na rynku paszy tendencja mocna. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytet Poznań: siano zwykle luzem 7 50—7 80, — prasowane 8 50—8 90, słoma prasowana 2 80—3 00, otręby pszenne grube 22 50—23 50, — pszenne średnie 21 50—22 50, — żytnie 21 00—22 00.

KRAKÓW.—Zapotrzebowanie wzrosło, tendencja mocniejsza. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytet Kraków: siano słodkie 17 00—18 00, — średnie 13 00—14 00, — kwaśne 10 00—11 00, koniczyna pastewna 19 00—20 00, słoma długa 5 50—6 00, — mierzwa luzem 4 50—5 00, — prasowana 5 00—5 50, makuchy z orzecha ziemnego 55—56% 27 00—28 00, — rzepakowe 19 00—20 00, — lniane 32 00—34 00, — słonecznikowe 46% białka i tłuszczu 25 00—26 00, śrut soya 46% niem. 35 00—36 00, śrut słonecznikowy 35% ekstrahowany 24 00—25 00, otręby pszenne 21 00—21 50, — żytnie 21 00—21 50.

WARZYWA

WARSZAWA.—Notowania Hurtownego Targu Warzywnego—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg: buraki 15 00—20 00, cebula twarda I gat. 9 60—100 00, — II gat. 7 00—8 00, kapusta biała 9 00—10 00, brukselka 150 00—180 00, pietruszka 75 00—90 00, marchew 18 00—24 00, selery 50 00—60 00, ziemniaki jadalne—transport wozowy 13 00—15 00; za 1 kg: chrzan 1 50—3 00, szczaw 2 00—2 50, pietruszka natka 4 00—6 00, szpinak 2 00; za 100 sztuk względnie pęczków: kapusta biała 19 00—20 00, — czerwona 20 00—30 00, — włoska 20 00—30 00, pory 40 00—60 00, sałata 35 00—50 00, rzodkiewka (za 4 pęczki) 1 60—2 00, szczypiorek 12 00—16 00.

NASIONA

TORUN.—Tendencja mocniejsza. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg franco stacja załadowania: koniczyna czerwona 300 00—370 00, — biała 350 00—500 00, szwedzka 250 00—300 00, — żółta odłuszczone 150 00—200 00, — żółta w łuskach 70 00—80 00, inkarnatka 180 00—200 00, przelot 250 00—300 00, rajgras krajowy 120 00—160 00, tymotka 80 00—120 00, seradela 90 00—110 00, wyka letnia 40 00—45 00, wiczka zimowa 60 00—70 00, peluszka 40 00—50 00, groch polny 25 00—28 00, bobik 35 00—40 00, gorczyca 40 00—50 00, rzepak 40 00—45 00, rzepik 50 00—60 00, łubin niebieski 28 00—32 00, — żółty 35 00—40 00, siemię lniane 50 00—60 00, — konopne 50 00—60 00, mak niebieski 60 00—80 00, — biały 60 00—80 00, tatarska 30 00—35 00, proso 40 00—45 00.

KATOWICE.—Obroty nasionami ożywione przy tendencji zwykłej. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg loco skład Katowice: koniczyna 360 00—380 00, seradela 100 00, wyka 40 00, rajgras angielski 145 00, tymotka 140 00.

LUBLIN.—Uspokojenie spokojne, ceny bez większych zmian. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytet Lublin: rzepak 42 00, rzepik 52 00, bobik 25 50—26 00, wyka 40 00, groch Wiktorja 37 00—40 00, — Folgera 27 00—30 00, łubin niebieski 23 00—23 50, koniczyna czerwona gwarantowana bez kianki 310 00—335 00, — biała gwarantowana bez kianki 330 00—440 00, tymotka 60 00—70 00.

WARSZAWA.—Ceny wykazują nieznaczne zmiany. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytet wagon Warszawa: koniczyna czerwona bez kianki o czystości do 97% 300 00—380 00, — biała bez kianki o czystości do 97% 350 00—450 00, wyka siewna 42 00—45 00, seradela podwójnie czyszczona 90 00—95 00, peluszka siewna 45 00—47 00, łubin niebieski 24 00—26 00, — żółty siewny 38 00—42 00, groch polny jadalny 28 00—31 00, — Wiktorja 33 00—36 00.

POZNAŃ.—Ceny zwykowały. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytet Poznań: rzepak 38 00—40 00, gorczyca 42 00—47 00, wyka letnia 45 00—47 00, peluszka 47 00—50 00, groch polny 26 00—27 00, — Wiktorja 27 00—31 00, łubin niebieski 22 00—24 00, — żółty 34 00—38 00, seradela 85 00—92 00, koniczyna czerwona 300 00—350 00, — biała 340 00—460 00, — szwedzka 230 00—260 00, — żółta odłuszczone 140 00—170 00, — żółta w łuskach 60 00—70 00, tymotka 90 00—105 00, rajgras angielski 90 00—110 00, tatarska 28 00—30 00, przelot 200 00—240 00.

BYDGOSZCZ.—Tendencja mocna, szczególnie dla koniczyny; poza tem poprawiły się ceny łubinu, wyki, seradeli, rajgrasu i przelotu. Ceny orientacyjne—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg: koniczyna czerwona 300 00—360 00, — biała 350 00—450 00, — szwedzka 230 00—270 00, — żółta odłuszczone 110 00—150 00, — w łus-

kach 55 00—75 00, inkarnatka 180 00—200 00, przelot 200 00—260 00, tymotka 60 00—100 00, rajgras krajowy 110 00—140 00, seradela 110 00—140 00, wyka letnia 35 00—40 00, groch Wiktorja 24 00—26 00, gorczyca 45 00—50 00, rzepak zimowy 42 00—46 00, rzepik letni 55 00—60 00, siemię lniane 45 00—55 00, — konopne 55 00—65 00, proso żółte 40 00—44 00, tatarska 24 00—28 00, mak biały 80 00—100 00, — niebieski 65 00—80 00, łubin żółty 28 00—34 00, — niebieski 20 00—25 00.

BYDŁO I MIĘSO

— Na krajowym rynku bydła rogatego w II połowie marca panował nastrój spokojny, nawet z odcieniem mocniejszym; szczególnie w końcu miesiąca zaznaczył się mocniejszy nastrój i to na wszystkich targowicach. W Poznaniu wszystkie kategorie bydła lekko zwykowały. Pokażnie podniosły się ceny cieląt. Ceny owiec pozostały prawie bez zmian. W Mysłowicach przy stałej tendencji ceny bydła rogatego nie uległy prawie żadnej zmianie. W Krakowie przy ogólnej tendencji mocniejszej zwykowały niektóre kategorie. Również i we Lwowie na targu żywcia miała miejsce mocniejsza tendencja i lekka zwykła cen.

Na rynku mięsa w okresie sprawozdawczym panowała tendencja nieregularna z odcieniem mocniejszym dla wołowiny i cielęciny.

Na rynku trzody chlewnej w początku okresu sprawozdawczego przy tendencji słabszej miała miejsce niżka cen. W ostatnim tygodniu ceny na targowicy poznańskiej jednak zpowrotem zwykowały, dochodząc do poziomu cen z początku miesiąca. W Warszawie tendencja utrzymana. Również nie uległa poważniejszej zmianie tendencja i we Lwowie. Podaż stosunkowo niewielka, popyt średni.

WARSZAWA.—W marcu na targu żywcia według Kasy Ubezpieczeniowej ceny kształtowały się następująco—w $\mathcal{Z}$ za 1 kg: 1 10—1 55.

POZNAŃ.—Płacono—w $\mathcal{Z}$ za 100 kg żywej wagi (ceny loco Targowica Poznań łącznie z kosztami handlowymi): woły pełnom. wytucz. nieoprzegane 100—106, — mięs. tucz. młodsze do 3 lat 86—98, — mięs. tucz. starsze 70—80, — starsze miernie odżyw. 60—64, buhaje wytucz. pełnom. 96—102, — tucz. mięs. 86—94, — nietucz. dobrze odżyw. starsze 68—76, — miernie odżyw. 60—64, krowy wytucz. pełnom. 98—104, — tucz. mięs. 84—94, — nietucz. dobrze odżyw. 60—64, — miernie odżyw. 40—50, jałowice wytucz. pełnom. 100—106, — tucz. mięs. 86—96, — nietucz. dobrze odżyw. 70—76, — miernie odżyw. 60—64, młodzie dobrze odżyw. 60—64, — miernie odżyw. 50—56, cielęta najprzedn. wytucz. 130—140, — tuczone 116—124, — dobrze odżyw. 110—124, — miernie odżyw. 90—106; wytucz. pełnom. jagnięta i młodsze skopy 130—150, — dobrze odżyw. 90—110; świny pełnom. od 120 do 150 kg żywej wagi 136—140, — pełnom. od 100 do 120 kg żywej wagi 120—126, — pełnom. od 80 do 100 kg żywej wagi 120—126, — mięs. ponad 80 kg 100—116, maciory i późne kastraty 110—120. Przebieg targu ożywiony.

MYSŁOWICE.—Płacono—w $\mathcal{Z}$ za 1 kg żywej wagi loco targowica: buhaje 0 95—1 18, woły 0 90—1 16, krowy 0 90—1 20, jałowki 0 90—1 20, nierogacizna: A 1 40—1 50, B 1 30—1 39, C 1 20—1 29, D 1 10—1 14.

MASŁO

— Pomimo trwającego wielkiego postu oraz zbliżających się świąt Wielkiej Nocy sytuacja na krajowym rynku masła uległa w II połowie marca dalszemu osłabieniu niezależnie od oczekiwań. Realizowanie zapasów, nagromadzonych przez hurtowników, wzmoczone dostawy masła na rynki zagraniczne po cenach konkurencyjnych spowodowały osłabienie cen rynkowych odbiorczych, przez co i na rynku polskim ceny spadły. Niezależnie od tego popyt na masło wewnątrz kraju nie dorównał zapotrzebowaniu w tym okresie w latach poprzednich wobec zubożenia szerokich rzesz konsumentów. Również produkcja krajowa ze względu na okres wiosenny i ocieplenie się pogody wzrosła znacznie, przez co wzrosła podaż na rynkach, co odbiło się na cenach, które nabrały tendencji niżkowej.

Nieoczekiwanie słabe ceny w okresie wzmoczonego zapotrzebowania, jakim jest okres przedświąteczny, pozwalają przypuszczać, iż po świętach należy oczekiwać dalszej niżki cen masła.

Notowano—w $\mathcal{Z}$ za 1 kg:

WARSZAWA.—Komisja Nabiałowa dwukrotnie obniżała ceny łącznie o $\mathcal{Z}$ 40 na 1 kg, wobec czego ceny wynoszą ostatnio: I gat. 5 00, II gat. 4 40, solone 4 80, oselkowe 4 00.

ŁÓDŹ. — I gat. 5'40, 5'00 — 5'20; II gat. 5'00, 4'80, solone 4'80.

POZNAŃ. — I gat. 5'20, II gat. 4'80, wiejskie 5'00.

KATOWICE. — I gat. 5'80, II gat. 5'40, wiejskie 5'00.

KRAKÓW. — I gat. 5'40 — 5'30, II gat. 4'80.

LWÓW. — Notowania Giełdy Nabiałowej: I gat. 4'40—4'60 — 4'80, II gat. 4'10 — 4'20 — 4'30, kuchenne 3'60 — 3'80.

LUBLIN. — I gat. 5'00 — 5'20, II gat. 4'60 — 4'80, wiejskie 4'00 — 4'20, solone 3'80 — 4'00.

WILNO. — I gat. 5'00 — 5'50, II gat. 4'50 — 4'70.

JAJA

— Na krajowym rynku jajczarskim w II połowie marca panowała tendencja znikłowa z powodu słabego zainteresowania rynków zagranicznych, jednak w drugiej połowie okresu sprawozdawczego dowozy zmalały, tak następstwem złego stanu dróg, jak i świąt żydowskich, przypadających w czasie wzmożonego zapotrzebowania. W okresie przedświątecznym zapotrzebowanie ze strony rynku wewnętrznego wzmożło się, w związku z czym zaznaczyła się pewna wyższość cen. Zapotrzebowanie przedświąteczne ze strony rynku odbiorczych w r. b. zawiodło prawie zupełnie, to też sprzedaż na rynku wewnętrznym była bardziej korzystna niżeli eksport. Ponieważ cały prawie eksport, z nielicznymi wyjątkami, zależny jest w r. b. od rynku angielskiego, który jest obecnie głównym rynkiem zbytu — ceny towaru eksportowego faktycznie są dyktowane przez importerów angielskich.

W poszczególnych ośrodkach produkcji sytuacja w drugiej połowie marca przedstawiała się następująco (ceny — w zł za skrzynię à 1.440 sztuk):

BOCHNIA. — Na rynku jaj dowozy mniejsze. W ostatnim tygodniu przed świętami ceny następstwem zwiększonego zapotrzebowania uległy wyższości. W okresie sprawozdawczym cena towaru oryginalnego wynosiła 128, 130 i 135.

KRAKÓW. — Zapotrzebowanie lokalne w okresie przedświątecznym rozszerzyło się dość znacznie, a dowozy chwilowo są mniejsze. Cena towaru oryginalnego podniosła się ze 120 — 125 na 128 — 130, a wreszcie na 150. Cena towaru eksportowego franco granica wynosi \$ 18'50 — 18'75.

LWÓW. — Według notowań urzędowej giełdy nabiałowej cena jaj loco Lwów wynosiła w końcu marca: gat. 51 54 kg 142 — 145, — 40/51 kg 132 — 135. Tendencja niejednolita, dowozy nieco mniejsze.

KATOWICE. — Tendencja mocniejsza. Na rynku odczuwa się brak towaru, przyczem występuje znaczna rozpiętość między transakcjami gotówkowymi i na kredyt. Transakcje gotówkowe: jaja czyste, duże, prześwietlane i sortowane 180, nie-sortowane 170, drobne 150. Transakcje kredytowe I 165, II 155, III 140.

ŁÓDŹ. — Tendencja nieregularna, dowozy dostateczne, cena ostatnio wynosiła 140.

BIAŁYSTOK. — Tendencja mocniejsza z powodu okresu przedświątecznego, dowozy dostateczne.

TARNOPOL. — Popyt w kraju dobry, w związku z czem cena towaru oryginalnego podniosła się do 135. Zły stan dróg znacznie utrudnia dowozy.

TARNÓW. — Ceny na rynku jaj w związku ze wzmożeniem lokalnym zapotrzebowaniem przedświątecznym podniosły się. Obecnie sprzedaż na rynku krajowym jest bardziej korzystna niż na rynkach zagranicznych.

WILNO. — Wzmożone przedświąteczne zapotrzebowanie oraz mrozy spowodowały wyższą tendencję. Cena towaru oryginalnego wynosi 156.

WARSZAWA. — Dowozy naogół duże. Jaja eksportowe zniżkują z powodu słabego zainteresowania zagranicą. Zapotrzebowanie lokalne w okresie przedświątecznym wzmożło się, jednak niezbyt znacznie. Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich w Warszawie notuje za towar lżejszy 142, za towar grubszy 155. Cena 1 kg wynosi 2'10.

SKÓRY

KRAKÓW. — Na rynku skór surowych usposobienie mocniejsze. Notowania Centralnej Targowicy — w zł za 1 kg: skóry wołowe 1'20 — 1'30, — krowie 1'10 — 1'20, — z jałówek 1'30 — 1'40; za 1 sztukę: skóry cielęce 8'00 — 9'00.

LWÓW. — Tendencja wyżkowa. Notowania Centralnej Targowicy — w zł za 1 kg: skóry bydłowe lekkie 1'50, — ciężkie 1'40, — cielęce z rzeźni miejskiej 3'20, — cielęce prowincjonalne 2'60; za 1 sztukę: skóry końskie duże 22'30, — małe 10'70.

BYDGOSZCZ. — Dla skór gotowych tendencja utrzymana. Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg: skóry podszwowe krajowe 7'50 — 8'50, — zagraniczne 6'00 — 8'50, krupony podszwowe krajowe 10'00 — 11'50, — zagraniczne 8'00 — 11'75, faledry 10'50 — 12'50, boki podszwowe 3'50 — 6'50, karki podszwowe 5'00 — 7'50.

RYBY

WARSZAWA. — Tendencja mocniejsza w związku z ograniczoną podażą. Notowano — w zł za 1 kg franco Warszawa: karpie żywe 4'00; orientacyjne ceny detaliczne: karpie żywe 4'70 — 4'80, — śnięte 3'50, liny żywe 4'00 — 5'00, — śnięte 3'00 — 4'00, łososi 7'00 — 8'00, sandacze jeziorowe na lozie 4'50, leżące mrożone 3'50 — 4'00, — na lodzie 3'00 — 3'50, sumy krajowe 5'00, szczupaki żywe 5'50, — śnięte 4'00 — 4'50.

TOWARY KOLONIALNE

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg loco skład Warszawa: piment (zielę angielskie) 7'60, pieprz czarny Tellicherry 8'25, — Lampong 6'80, cynamon zwykły 6'10, liście laurowe (hobkowe) 5'10, kawa surowa Santos I gat. 4'80, — II gat. 4'50, — Rio 3'40.

DRZEWO

KATOWICE. — Zapotrzebowanie minimalne, tendencja znikłowa. Ceny orientacyjne — w zł za 1 m³ loco skład Katowice: belki 85'00—9'00, deski sosnowe grubości 40 do 50 mm 80'00—85'00, kantówka do 12 cm 75'00—80'00, — powyżej 12 cm 90'00 — 95'00, szalówka 60'00, łaty 85'00, stolarka 140'00 — 160'00, dębina 200'00 — 220'00 kopalniaki franco wagon stacja załadowania w Kongresówce \$ 2'70, — w Małopolsce \$ 2'80, — w Poznańskiem \$ 2'60, — loco skład Katowice \$ 3'70—3'80, — loco kopalnia \$ 4'25.

LWÓW. — Ceny orientacyjne — w zł za 1 m³ w obrocie krajowym loco wagon stacja załadowania w woj. lwowskim, tarnopolskim lub stanisławowskim: drzewo jodłowe i świerkowe: kłose zdrowe tartaczne 4 m i wyżej długości, od 26 cm i wyżej średnicy w czubie 17'50, — wyłącznie świerkowe 21'00, deski i brusy budowlane 3 do 6 m długości, 10 cm i wyżej szerokości, 26, 33, 40, 52 mm grubości 50'00, — 20 mm grubości 52'00, — 12 mm grubości 55'00, deski i brusy stolarskie świerkowe lub czyste i półczyste jodłowe wymiary jak wyżej, 25 mm grubości 134'00, — 20 mm grubości 137'00, — 13 mm grubości 147'00, sosnowe kłose tartaczne, pochodzące z całych drzew, 23'00, deski i brusy budowlane 3 do 6 m długości, 10 cm i wyżej szerokości, 33, 40, 52 mm grubości 60'00, — 13, 20, 26 mm grubości 62'00.

NAWOZY SZTUCZNE

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg (w ładunkach wagonowych): azotniak sproszkowany chorzowski 20 — 22% łącznie z opakowaniem workowym brutto za netto loco wagon Chorzów: za gotówkę 35'42, — na kredyt 37'40, azotniak granulowany chorzowski 23% w beczkach blaszanych brutto za netto loco wagon Chorzów: za gotówkę 41'63, — na kredyt 43'70, azotniak chorzowski mielony 16% w workach za gotówkę 27'00, — na kredyt 28'60, saletrzak wraz z opakowaniem franco wagon Chorzów lub Mościce na kredyt 29'60, wapnamon chorzowski franco wagon Chorzów na kredyt 26'80, saletra sodowa syntetyczna w workach loco fabryka 44'50, saletra chorzowska „Nitrofos” o zawartości 15 5% azotu i ok. 9% kwasu fosforowego brutto za netto franco wagon Chorzów lub Mościce na kredyt 29'60, siarczan amonu podestylacyjny loco wagon Knurów luzem 36'00, — w workach 38'00, kainit stebnicki luzem loco wagon stacja nadawcza na kredyt: 1) w woj. łódzkim, warszawskim, kieleckim, krakowskim, śląskim, lubelskim, pomorskim i poznańskim 5'20, i 2) w woj. poleskim, białostockim, wołyńskim, nowogródzkim i wileńskim 4'90, sól potasowa kałuska 25% luzem loco stacja nadawcza w województwach, jak wyżej, odpowiednio 14'75 i 13'75, superfosfat mineralny 16% wraz z workiem na kredyt parytet Warszawa - Wschodnia 14'92, — parytet Włocławek, Poznań i Częstochowa 14'60, — parytet Gdańsk 15'08, superfosfat 18%

na kredyt parytet Warszawa-Wschodnia 16'56, — parytet Włocławek, Poznań i Częstochowa 16'20, — parytet Gdańsk 16'74, żuźle Thomasa zagraniczne 17 — 19% na kredyt 12'24, wapno chęcińskie luzem franco Chęciny 3'90, wapno jaworzyńskie luzem franco Piekorzów 3'90, wapno małopolskie franco Pustomyty 3'60.

METALE I WYROBY METALOWE

KATOWICE.—Notowania Syndykatu Polskich Hut Żelaznych— w zł za 1 tonnę franco huta: żelazo sztabowe (cena zasadnicza) 350'00, żelazo formowe (do NP 24 włącznie) 350'00, żelazo formowe (NP 26 i ponad) 390'00, bednarka gorąco walcowana 422'50, żelazo uniwersalne 390'00, blacha gruba (do 5 mm) 525'00, drut walcówka (w jakości handlowej) 397'50.

— Blacha do cynkowania dostarcza się w stanie żarzonem bez specjalnej dopłaty za żarzenie, przy innych natomiast zamówieniach na cienkie blachy żarzone dolicza się następujące dopłaty: przy 1 do poniżej 5 mm 10'345%, — 0'875 mm 5'36%, — 0'75 mm 4'68%, — 0'625 mm 4'04%, — 0'562 mm 4'85%, — 0'50 mm 6'32%, — 0'48 mm 1'88%, — 0'375 mm 0'58%.

— Ceny blach 2 razy dekapowanych (efektywne) — w zł za 1 tonnę: grubość 0'32 do poniżej 0'35 mm 25.10, — 0'35 do poniżej 0'37 mm 23.10, — 0'37 do poniżej 0'43 mm 22, — 0'43 do poniżej 0'50 mm 21.15, — 0'50 do poniżej 0'55 mm 21.10, — 0'55 do poniżej 0'62 mm 21.5, — 0'62 do poniżej 0'75 mm 21, — 0'75 do poniżej 0'87 mm 20.15, — 0'87 do poniżej 1 mm 20.10, — 1 do ponad 11 mm 20.5; za blachy okrągłe i półokrągłe dochodzi do powyższych cen 10%. Blachy 1 raz dekapowane kosztują o zł 3 na tonnie mniej. Do wszystkich powyższych cen dla hurtowników dolicza się 2%. Od dn. 10 marca 1931 r. Syndykat udziela swoim odbiorcom specjalnego rabatu w wysokości zł 5'00 za 1 tonnę od wszystkich gatunków.

WARSZAWA.—Notowania Syndykatu Drutu Miedzianego— w zł za 1 kg franco fabryka Warszawa lub Kraków: drut miedziany o przekroju 6, 10 i 16 mm² przy odbiorze 500 kg 3'55, linka miedziana 3'70 — 3'75.

— Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg: cyna Banka w blokach 6'40, ołów hutniczy 1'00, cynk 0'95, antymon 1'60, aluminium hutnicze 3'80, blacha miedziana 2'60 — 4'10, blacha mosiężna 3'15 — 4'10, blacha cynkowa 1'15.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 7 do 11 kwietnia 1931 r.

Rynek akcyjny na giełdzie warszawskiej nie przejawiał w okresie sprawozdawczym większego ożywienia; zainteresowanie szeregiem akcji było wprawdzie nieco większe, obroty jednak uległy pewnemu zmniejszeniu, co z jednej strony stoi w związku z okresem świąt żydowskich, z drugiej zaś z małą podażą materiału. Ilość notowanych akcji zmniejszyła się, kursy zaś kształtowały się dość niejednolicie, przeważnie bez większych różnic w porównaniu z notowaniami okresu poprzedniego.

Z pośród akcji bankowych niżej nieco cenione były akcje Banku Polskiego, które w rezultacie tygodniowym straciły zł 1'50. Akcjami Banku Handlowego w Warszawie oraz Banku Związku Spółek Zarobkowych obracano po dotychczasowych kursach, natomiast Bank Zachodni wykazuje poprawę zł 5'00 na akcji.

Akcje przedsiębiorstw chemicznych i elektrycznych miały na dal obroty minimalne i w okresie sprawozdawczym notowane nie były.

Akcjami przedsiębiorstw cukrowniczych interesowano się niewiele; notowano jedynie akcje Warsz. T-wa Fabryk Cukru — po kurie nieco wyższm.

Nieliczne również transakcje zawierane były akcjami Warsz. T-wa Kopalń Węgla, które wykazują nieznaczną zniżkę. Akcjami przedsiębiorstw naftowych, jak również cementowych, nie interesowano się zupełnie.

W grupie akcji przedsiębiorstw metalurgicznych obroty silnie się zmniejszyły. Nieco stabilniej kształtował się kurs akcji Lilpopa, bez zmiany pozostały Starachowice, nieznacznie poprawił się Modrzejów, a jedynie silniej poszukiwany Ostrowiec zyskał zł 2'00 na akcji.

Akcje przedsiębiorstw włókienniczych, spożywczych, handlowych i innych były w okresie sprawozdawczym zupełnie zaniedbane.

Na giełdach prowincjonalnych nastąpiło w okresie sprawozdawczym pewne ożywienie przy tendencji naogół utrzymanej.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 11/IV
		w zł		
Bank Polski	zł 100	131'50	130'00	130'00
„ Handl. w Warsz.	zł 100	108'00	108'00	—
„ Zachodni	zł 100	65'00	60'00	65'00
„ Zw. Spółek Zarobkowych	zł 100	65'00	65'00	65'00
Warsz. T-wo Fabryk Cukru	zł 100	29'00	29'00	—
Warsz. T-wo Kopalń Węgla	zł 100	31'50	31'50	—
Lilpop	zł 25	21'25	21'00	21'25
Modrzejów	zł 50	7'00	7'00	—
Ostrowiec — serja B				
I — III em.	zł 50	43'50	43'50	—
Starachowice	zł 50	12'25	12'00	—

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje (w dn. 10/IV — w zł): Bank Hipoteczny — 76'50 Zieleniewski — 22'50.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje (w dn. 10/IV — jak wyżej): Gazy Wschodnie — 14'75—15'00, Tesp — 90'00.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje (w ostatnim dniu okresu sprawozdawczego — jak wyżej; w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu poprzedzającego sprawozdawczy): Bank Polski — 130'00 (132'00)

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

POD REDAKCJĄ MINISTERSTWA KOMUNIKACJI

STANOWISKO P. K. P. W SZEREGU KOLEI EUROPEJSKICH. — Szczegółowe dane statystyczne, podawane przez nas periodycznie o zmianach w rozciągłości, w uposażeniu technicznym i w pracy P. K. P. wymagają — dla należytej ich oceny i uwypuklenia — porównania ze stanem rzeczy na innych kolejach Europy. Zadanie to umożliwiła statystyka porównawcza kolei europejskich, wydawana już od szeregu lat przez Międzynarodowy Związek Kolei Żelaznych. Porównania podobne za 1928 r. umieściliśmy w tyg. „Polska Gospodarcza” zesz. 6/1930, str. 251, poniżej podajemy także porównanie za 1929 r. w stosunku do kolei państwowych normalnotorowych

6 państw, z którymi Polska pozostaje w najbardziej ożywionych stosunkach handlowych:

(p. tablicę na następnej stronie)

Z powyższych zestawień wysnuć można szereg ciekawych uwag. Przedewszystkiem więc widać, iż pod względem rozciągłości sieci P. K. P. ustępują tylko kolejom państwowym w Niemczech i Z. S. R. R., posiadają zaś sieć dłuższą niż inne państwa, z którymi utrzymujemy komunikacje bezpośrednie. Zato pod względem wyposażenia w tabor ustępujemy wszystkim tym państwom z wyjątkiem Rumunii i Z. S. R. R., gdzie ilość taboru, przypadająca na 10 km₂ sieci, jest mniejszą od naszej.

Względnie najlepiej przedstawia się u nas zaopatrzenie w wagony towarowe, gdyż ilość 83·9 wagonów na każde 10 km sieci jest większa, niż odnośne wskaźniki nie tylko w Rumunii

i Z. S. R. R., ale także niż w Austrii, gdzie stanowi on tylko 59·2, i zarazem bliski jest do normy francuskiej i czeskosłowackiej (92·5 i 95·0).

	Polska	Austria	Czechosłowacja	Francja Koleje państw.	Niemcy	Rumunia	Z. S. R. R.
Długość eksploatacyjna — km	17.239	5.394	10.859	8.644	52.884	10.413	76 030
Ilość parowozów	5.253	2.449	3.965	3.832	23.807	2.084	17.719
„ „ na 10 km sieci	3·0	4·5	3·7	4·4	4·5	0·2	2·3
„ wagonów osobowych	8.750	5.676	8.476	7.225	65.093	2.606	23.556
„ „ na 10 km sieci	5·1	10·5	7·8	8·3	12·3	2·5	3·1
„ „ bagaż. i pocztowych	1.442	1.801	2.742	2.242	20.819	885	2.516
„ „ na 10 km sieci	0·8	3·3	2·5	2·6	3·9	0·8	0·3
„ „ towarowych krytych	49.655	13.565	34.659	36.437	209.912	20.908	339.892
„ „ „ otwart.	88.508	17.458	67.593	42.566	391.199	26.570	103.406
„ „ „ specjaln.	6.440	888	913	1.250	40.416	9.224	44.101
„ „ „ ogółem	144.603	31.911	103.165	80.253	641.527	56.702	487.399
„ „ na 10 km sieci	83·9	59·2	95·0	92·5	121·3	54·5	64·1
Liczba podróżnych klasy I	109.131	147.535	14.413.967	76.136	611.172	408.046	631.000
„ „ „ II	9.363.875	2.117.481	63.679.070	3.886.682	140.190.370	3.947.067	342.518.000
„ „ „ III	121.680.034	110.338.612	120.367.689	267.029.492	1,839,479.313	32.475.983	342.518.000
„ „ „ IV	36.414.526	—	—	—	—	—	—
„ „ „ ogółem	167.567.566	112.603.628	198.460.726	270.992.310	1,980,280.855	36.831.096	343,149.000
Ilość osobo-km ogółem — w tys.	7.208.038	3.772.395	8.106.022	5.452.680	47.088.347	2.895.898	29.709.000
„ „ na 1 km sieci	418.124	645.516	726.998	601.576	908.884	260.188	386.000
Przebieg średni — km	43·0	33·5	29.91	27·47	23·78	78·6	87.6
Ilość bagaży — tonn	119.821	—	110.672	167.086	638.185	45.431	575.000
„ tonno-km bagażowych	8.398.938	—	11.998.955	7.507.174	63.907.798	11.147.504	130.206.000
„ przesyłek pospieszn. — tonn	764.748	—	556.321	1.585.464	4.979.521	61.938	957.000
„ „ zwyczajn. — tonn	73.845.026	—	74.202.899	32.820.245	431.030.542	18.532.782	151.777.000
„ „ gospodarcz. — tonn	10.484.327	—	9.071.382	3.060.987	49.910.700	4.424.944	64.821.000
Przesyłek towarow. ogółem — tonn	85.094.101	36.689.389	83.830.602	37.466.696	485.920.763	23.019.664	217.555.000
Ilość tonno-km ogólna — w tys.	23.311.351	4.545.065	10.934.975	4.341.755	76.381.902	4.618.854	108.558.000
„ „ — na 1 km sieci	1.352.245	777.732	980.715	479.011	1.429.463	414.991	1.428.000
Przebieg średni — km	273·95	123·88	130·44	115·88	158·11	260·65	499
Wpływy w walucie krajowej:							
Wpływy z przewozu osób, w tys.	388.156	210.463	1.000.323	535.970	1.375.238	3.401.475	389.715
„ „ na 1 osobo-km	0·054	0·06	0·12	0·10	0·03	1·17	0·013
„ „ na 1 km sieci	22.516	43.053	89.715	59.132	26.544	305.613	5.059
Wpływy z przewozu bagażu — w tys.	20.599	8.503	32.771	16.654	31.113	165.024	30.927
„ z przewozu towarów — w tys.	1.034.619	412.766	3.512.445	1.616.403	3.362.061	6.942.685	1.539.005
„ „ z 1 tonno-km	0·044	—	0·32	0·372	0·04	1·50	0·015
„ „ na 1 km sieci	60.016	84.557	315.017	178.332	62.920	623.781	19.978
Inne wpływy — w tys.	124.283	47.227	343.003	94.606	595.422	1.064.640	289.542
Wydatki eksploatacyjne — w walucie krajowej:							
Wydatki osobowe — w tys.	874.615	237.699	2.553.685	1.258.592	65·4 $\frac{1}{2}$	5.787.201	877.568
„ rzeczowe — w tys.	517.832	395.975	1.893.512	801.626	34·6 $\frac{1}{2}$	6.205.333	686.682
„ razem — w tys.	1.392.445	633.674	4.447.197	2.060.218	4,493.496	11,992.534	1,564.250
„ na 1 km sieci	80.773	129.627	398.852	238.341	83.491	1.077.496	20.346
Współczynnik eksploatacji	88·26	93·3	90·97	91·72	83·93	10·4	69·5
Liczba personelu — ogółem	156.630	87.160	178.317	88.163	713.119	110.946	1,147.218
„ „ — na 1 km sieci	9·09	14·9	13·26	10·20	13·25	9·97	14·89
„ „ — na 100.000 osio-km	2·02	4·7	3·74	6·46	2·31	5·11	3·90

W zakresie ruchu osobowego absolutna liczba przewiezionych osób jest na P. K. P. większa niż w Austrii i Rumunii, ale mniejsza niż w pozostałych 4 państwach. Natomiast, o ile chodzi o natężenie tego ruchu, wyrażającego się w ilości osobo-km, przypadających na 1 km sieci, to P. K. P. pracują intensywniej, niż koleje w Z. S. R. R. i Rumunii, a słabiej od kolei państwowych innych krajów. Szczególnie wielki jest ruch osobowy w Niemczech, gdzie sięga on prawie 2 milj. podróżnych, następnie miejsce zajmują koleje państwowe francuskie, które przy rozciągłości 6·5 razy mniejszej, przewiozły 271 miljn. osób. Ponieważ jednak średnia długość przejazdu podróżnego w Niemczech — 23·8 km — jest znacznie krótsza niż w Polsce — 43 km — przeto pod względem natężenia ruchu, t. j. ilości osobo-km, przypadających na 1 km sieci, różnica przewyższa pracę P. K. P. zaledwie 2 razy, aczkolwiek absolutna liczba podróżnych jest w Niemczech 12 razy większa niż u nas. Z innych liczb zastanawiająca jest ogromna liczba

podróżnych I klasy w Czechosłowacji — 14·4 miljn. osób wobec 109 tys. u nas i 611 tys. w Niemczech.

Inaczej przedstawiają się stosunki w zakresie przewozu towarów. Już pod względem absolutnej ilości tonn przewozy na P. K. P., stanowiące 85 miljn. t, ustępują tylko przewozom kolei niemieckich — 486 miljn. t — i rosyjskich — 217 miljn. t, przewyższają zaś ilościowo przewozy wszystkich innych kolei. Jeszcze bardziej imponująco przedstawia się praca P. K. P. przy zestawieniu ilości tonno-km, przypadających na 1 km sieci. Stanowi ona, mianowicie, 1,352.245 tonno-km i jest tylko nieco mniejsza od pracy kolei niemieckich i rosyjskich — 1,429.463 tonno-km i 1,428.000 tonno-km — natomiast przewyższa dwu- i trzykrotnie natężenie pracy innych kolei. Wpływa na to głównie długi przebieg średni przewozów towarowych, stanowiący u nas 274 km, wobec 158 km w Niemczech i 116 km we Francji. Tylko w Z. S. R. R. przebieg ten wzrasta do 499 km.

Celem umożliwienia porównania w zakresie dochodowości

kolei, poniżej przytacza się zestawienie wpływów i wydatków na 1 km sieci (w zł):

	Pol- ska	Au- strja	Cze- cho- sło- wacja	Fran- cja	Niem- cy	Ru- munja	Z. S. R. R.
Wpływy z przewozu osób . . .	22.516	53.988	23.685	20.696	56.273	16.228	22.260
Wpływy z przewozu towarów . . .	60.016	106.034	83.164	62.416	133.390	33.143	87.904
Wydatki eksploatacyjne . . .	80.773	161.552	105.297	83.419	177.001	57.215	89.347

Zestawienie powyższy wskazuje, iż z przewozu osób P. K. P. otrzymują za każdy kilometr sieci więcej dochodu, niż koleje francuskie, rumuńskie i rosyjskie, natomiast mniej niż koleje państwowe innych krajów. W zakresie zaś przewozów towarowych dochodowość P. K. P. jest większa od dochodowości kolei rumuńskich, niższa zaś od dochodowości kolei wszystkich innych krajów, pomimo wyjątkowego napięcia ruchu. Przyczyną tego są niskie taryfy kolei polskich, jak to wykazuje następujące zestawienie wpływów, przypadających na 1 tonno-km (w zł):

	Pol- ska	Cze- cho- sło- wacja	Fran- cja	Niem- cy	Ru- munja	Z. S. R. R.
Dochód z 1 tonno-km . . .	4'4	8'4	13'0	8'5	7'9	6'7

Ogólny poziom taryf towarowych P. K. P. jest zatem dwukrotnie niższy niż taryf kolei niemieckich i czeskosłowackich, a prawie trzykrotnie niż taryfy francuskich kolei państwowych, które pokrywają w ten sposób niedobór, otrzymywany z nadzwyczaj niskich taryf osobowych.

W zakresie wydatków eksploatacyjnych gospodarka na P. K. P. jest najbardziej oszczędna, dając na 1 km sieci kwotę zł 80.773, która przewyższa jedynie wydatki kolei rumuńskich. Dzięki temu i współczynnik eksploatacji, t. j. stosunek procentowy wydatków do dochodów, jest na P. K. P. — 88'26 — niższy niż na innych kolejach, oprócz niemieckich, które mają współczynnik na wysokości 83'93. Coprawda, jeszcze niższy współczynnik wykazują koleje rosyjskie — 69'5, ale gospodarka sowiecka prowadzona jest na zasadach, które dla pozostałej Europy nie są miarodajne.

Ostatni, wreszcie, czynnik, przytoczony w zestawieniu, mianowicie liczba personelu, wskazuje, że zarówno na 1 km sieci, jak też na 100.000 osio-km przypada w Polsce najmniejsza liczba pracowników, co świadczy nie tylko o oszczędnej gospodarce, ale i o wydajnej pracy polskiego kolejarza.

Na podstawie powyższych danych możemy z zadowoleniem stwierdzić, że P. K. P. pomimo zniszczenia wojennego i gorszego wyposażenia w środki techniczne, nie ustępuje kolejom europejskim ani pod względem sprawności przewozów, ani organizacji gospodarczej, ani wydajności pracy personelu.

J. G.

PRACA POLSKICH KOLEI PAŃSTWOWYCH W LUTYM 1931 R. — Przewóz podróżnych w lutym r. b. (28 dni) wyniósł ogółem 10.307.385 osób i w porównaniu ze styczniem r. b. (31 dni — 11.209.295 osób) zmniejszył się o 8 1%, a w porównaniu z lutym r. ub. (11.064.774 osób) zmniejszył się o 6 8%.

W celu umożliwienia wyjazdu z Krynicy zawodników i gości z międzynarodowych zawodów hokejowych, a także kuracjuszy z Krynicy i Zakopanego przedłużono kursowanie dodatkowych

pociągów pośpiesznych Nr. Nr. 3 i 4 Warszawa — Krynica — Zakopane do dn. 10 lutego.

W relacjach, w których zaludnienie wykazywało spadek, zmniejszono składy pociągów i przeprowadzono redukcję niektórych pociągów komunikacji wewnętrznej.

Regularność ruchu pociągów pasażerskich wynosiła w lutym 97'4%.

Przewóz towarów w lutym r. b. wynosił przy 23 dniach roboczych 4.305.183 t (oprócz kolejowych gospodarczych) i w porównaniu ze styczniem r. b. (25 dni roboczych — 4.857.437 t) zmniejszył się o 11'4%. W porównaniu zaś z lutym r. ub., w którym przy 24 dniach roboczych przewieziono 5.073.784 tonny, przewóz towarów w lutym r. b. zmniejszył się o 15'2%.

Naładowano w lutym r. b. na stacjach linii normalnotorowych P. K. P. i w. m. Gdańsk'a 293.160 wagonów 15-tonnowych, przyjęto zaś od kolei zagranicznych łącznie z tranzytem 36.092 wag. ładownych, czyli razem przewieziono 329.252 wagonów ładownych (włącznie z przesyłkami i gospodarczymi kolejami).

W porównaniu ze styczniem r. b. (285.981 wagonów) ogólna praca kolei wykazuje zmniejszenie (liczbą wagonów, użytych do przewozu) o 14'7%, naładunek zaś na stacjach P. K. P. i w. m. Gdańska o 15'8%.

W porównaniu zaś z lutym r. ub. (368.368 wagonów) ogólna praca w lutym r. b. zmniejszyła się o 10'6%, a naładunek o 9'9%.

Zmniejszył się głównie naładunek węgla — o 38.613 wagonów (— 22'5%) płodów rolniczych i aprowizacji — o 4.856 wagonów (— 15'5%) oraz innych, szczegółowo niewymienionych, ładunków — prawie o 10½ tys. (— 9'2%). Natomiast naładunek drzewa, nawozów sztucznych i materiałów budowlanych nieco się zwiększył.

Przyjęcie ładunków od kolei zagranicznych z przeznaczeniem do Polski zmniejszyło się w lutym prawie o 1½ tys. wagonów (— 13'5%).

Wywóz przez porty zmniejszył się w lutym w porównaniu ze styczniem r. b. o 194.862 wagony (— 19'9%), a przywóz o 23.501 wagonów (— 31'5%).

Zmniejszył się głównie wywóz węgla, cukru i cementu, natomiast zwiększył się wywóz drzewa przeszło o 25.000 wag. (+ 49'9%), zboża i produktów naftowych. W przywozie zmniejszenie dotyczy najwięcej rudy żelaznej (zgórz o 19.000 wag. — 60%), a w mniejszym stopniu złomu, nawozów sztucznych i ryżu.

Wywóz z Polski zmniejszył się w lutym w porównaniu do stycznia r. b. ogółem przeszło o 14.000 wag. (— 13'4%), przywóz zaś o około 3.000 wag. (— 19'7%). Pomimo ogólnego zmniejszenia wywozu, wywóz drzewa wzrósł o przeszło 2.000 wag., a nieco mniej również wywóz zboża i produkcji przemysłowej.

W przywozie zmniejszył się głównie przywóz produkcji przemysłowej i rudy żelaznej, a zwiększył przywóz środków aprowizacji.

Tabor parowozowy i wagonowy w dn. 1 lutego r. b. wynosił: parowozów było 5.382, czyli w porównaniu z 1930 r. (na I/II 5.324) więcej o 1'08%; w naprawie było parowozów 14'28%, czyli mniej niż w tym samym miesiącu r. ub. (17%) o 2'72%; wagonów osobowych było 12.021, więcej niż w r. ub. (10 238) o 17'42%; w naprawie było wagonów osobowych 9'9%, więcej niż w r. ub. (8'83%) o 1'07%; wagonów towarowych było 156'307, czyli w stosunku do r. ub. (158.949) mniej o 1'7%. W naprawie było wagonów towarowych 3'43%, mniej niż w r. ub. (3'94%) o 0'51%.

Nowego taboru normalnotorowego dostarczyły fabryki w lutym r. b. ilości następujące: parowozów osobowych i towarowych 9, wagonów osobowych, pocztowych i motorowych 20, wagonów towarowych 400, wagonów wąskotorowych 64.

Na 1 marca r. b. było odstawionych do rezerwy: wagonów krytych 24.892, węglarek 24.241, platform 8.121, razem 57.254.

Przebieg pociągów w lutym r. b. wyniósł w ruchu osobowym 5,099.030 poc.-km, w ruchu towarowym 3,354.648 poc.-km, razem 8,453.678 poc.-km.

W porównaniu ze styczniem r. b. (9,643.296 poc.-km) ogólny przebieg pociągów w lutym zmniejszył się o 12,2%, w porównaniu zaś z lutym r. ub. (8,628.684 poc.-km.) zmniejszył się o 2%.

Wpływy P. K. P. w lutym r. b. wynosiły (w zł):

Przewóz podróźnych	20,391.913
„ bagażu i przesyłek ekspresowych	931.225
„ towarów	61.838,783
Przewozy uboczne	1,414,230
Razem:	84,627.151

W porównaniu ze styczniem r. b. (zł 93,071.065) wpływy zmniejszyły się o 9,1%, w porównaniu z lutym r. ub. (zł 89,294.168) zmniejszyły się o 5,2%.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

PRACA PORTU GDYŃSKIEGO W MARCU 1931 R.¹⁾—

Jak to było do przewidzenia, spadek obrotów portu gdyńskiego w lutym stanowił punkt najniższy okresu depresji zimowej, a jednocześnie „przednówka”, na marzec już bowiem były zapowiedziane pierwsze „zbiory” z skutecznionych dawniej inwestycji: z racji uruchomienia nowych dźwigów, pojawienia się nowych towarów w obrocie etc. To też w marcu widzimy wybitną poprawę sytuacji, tem bardziej znamienne, że—pomimo osiągnięcia w tym miesiącu rekordu przeładunku z lipca r. ub.—nie wszystkie jeszcze karty zostały wygrane. W kwietniu więc można oczekiwać dalszego postępu.

Ruch statków w marcu był następujący: na wejściu 196 statków (w lutym 175) o pojemności 172.943 (157.423) nrt, na wyjściu 194 (167) statków o pojemności 176.454 (151.884) nrt. Bliższe szczegóły zawiera tabelka następująca:

	Przyszło:		Wyszło:	
	statków	nrt	statków	nrt
Polska	25	33.967	27	36.691
W. M. Gdańsk	2	820	2	840
Anglja	3	4.414	3	4.414
Brazylja	1	2.228	—	—
Danja	21	19.405	19	16.508
Estonja	3	1.753	3	1.753
Finlandja	1	812	1	812
Francja	—	—	—	—
Grecja	3	9.106	2	6.331
Litwa	2	1.004	2	1.004
Łotwa	11	11.396	12	13.702
Niemcy	44	18.885	40	19.028
Norwegja	15	12.099	17	15.246
St. Zjedn. Am.	3	9.233	3	9.233
Szwecja	62	47.821	63	50.892
Razem:	196	172.943	194	176.454
Mies. poprzedni:	176	157.423	137	151.884
Tensamies.roku popr.:	139	128.358	95	127.686

Na pierwszym miejscu jest stale w Gdyni bandera szwedzka, na drugim polska. Wszystkie pozostałe bandery są wybitnie z tyłu, przytem w marcu kolejność na miejscach trzecim, czwartym i piątym była następująca: Niemcy, Danja, Norwegja. W lutym uszeregowaly się tu kolejno: Danja, Niemcy, Norwegja. Średni tonnaż statku, zawijającego do portu w Gdyni, nieco zmniejszył się i wynosił: w marcu 895'9 nrt, w lutym 899'6 nrt. w styczniu 927'3 nrt. Być może, oddziałała w tym kierunku większa ilość zawijających obecnie żaglowców (po zboże), Średnia ilość statków, przebywających jednocześnie w porcie, jest cokolwiek tylko większa, mianowicie, wynosi 26 (w lutym 24, w styczniu 25). Średni postój statku uległ skróceniu do 73 godzin (w lutym i styczniu — po 78 godzin).

Obrót towarowy w marcu, łącznie w imporcie i w eksporcie, wykazał liczbę 366.186 t, jest więc prawie że identyczny z rekordową liczbą miesięczną za lipiec r. ub. — 366.420 t. W lutym mieliśmy liczbę 291.304 t, w styczniu — 323.322 t.

W przywozie stan wciąż jeszcze nie jest najlepszy. Liczba marcowa — 41.591 t jest coprawda wyższa od lutowej — 30.867 t, jednak — zważywszy swego rodzaju „rekord zastoju” w lutym — nie jest znowuż tak duża.

Bliższe informacje odnośnie przywozu podane są w tabelce następującej (w tonnach):

	Marzec 1931	Luty 1931	Obroty od pocz. roku
Owoce świeże	11	—	12
Orzechy ziemne	152	—	357
Tytoń	147	1.441	1.803
Napoje alkohol. wszelkie	18	15	74
Śledzie	245	260	844
Żużle Thomasa	3.450	3.810	8.310
Skóry	21	25	68
Korek	—	41	41
Siemię lniane	539	—	539
Oleje	31	25	78
Zywieca	—	52	104
Kauczuk	—	7	9
Saletra	—	—	4.000
Garbniki	—	—	3
Rudy żelazne	—	2.800	4.425
Żelastwo (złom)	36.033	21.574	79.617
Miedź	76	127	295
Maszyny, aparaty i ich części	29	59	142
Sa nochody i ich części	51	30	157
Szmaty	—	—	47
Papier	4	39	48
Bawelna	534	380	1.195
Różne	250	234	1.147
Razem:	41.591	30.867	103.210

Import złomu, dominujący stale po pasywniej stronie naszego obrotu portowego, dał w marcu dużą stosunkowo liczbę: 36.033 t. Jest to wynik zupełnie niesporny, zwłaszcza jeśli się zważy niepomyślny stan naszego hutnictwa. Poza tem w przywozie notujemy jeden tylko jeszcze artykuł, posiadający zasadniczo charakter masowy — tomasynę (3.450 t). Jak na sezon, który teraz właśnie musiałby być w pełni, jest to wynik wręcz katastrofalny — oczywiście nie ze stanowiska portu, lecz odbiorcy nawozów sztucznych: rolnictwa krajowego. Kryzys w rolnictwie sprawił również, że w naszym imporcie morskim nie ma ani fosforytów, ani pirytów, ani saletry. Nie ma także rud żelaznych, co znowuż jest normalnem zjawiskiem o tej porze roku, ze względu na zamrażanie północnych szwedzkich portów rudnych. Resztę w imporcie stanowią narazie drobne pozycje, wśród nich zaś na wzmiankę zasługują jedynie dwie: nasiona oleiste (691 t) dla Olejarni Gdyńskiej, oraz bawelna (534 t), przyczem do zanotowania są tu dalsze transporty, przybyłe bezpośrednio z Ameryki (z Houston 374 t). Transport śledzi (245 t) nadszedł również z Ameryki — z Alaski.

W wywozie jest do zanotowania poważny wzrost: z 260.437 t w lutym na 324.594 t w marcu, przyczem z tego wzrostu ok. 22.000 t przypada na inne towary poza węglem, głównie na cukier.

Bliższe dane o wywozie w marcu zawiera tabelka następująca (w tonnach):

	Marzec 1931	Luty 1931	Obroty od początku roku
Żyto	4.175	5.611	10.975
Ryż wyłuszczone	60	385	496
Ziemniaki	15	11	26

¹⁾ Dane za luty p. zes. 15/1931, str. 602.

Cukier	26.175	4.430	32.774
Bekony	3.503	3.493	11.417
Szynki	322	454	1.398
Drób bity	27	56	138
Masło	—	18	46
Jaja	243	31	294
Wytłoki buraczane	1.059	1.302	3.144
Makuchy	—	—	895
Drzewo	—	23	60
Węgiel:			
eksportowy	270 416	230.670	764 260
bunkrowy	13 536	11.343	42.317
Koks	400	1.225	2 865
Sól potasowa	1.630	—	1.630
Siarczan amonu	—	920	920
Olej fuizlowy	—	56	93
Cynk	2.877	203	3.283
Wyroby metalowe	14	—	49
Wyroby włókniste	53	63	160
Różne	81	118	342
Razem:	324.594	260.437	877.601

W eksporcie węgla obserwujemy co prawda wzrost liczb absolutnych: z 230 670 t w lutym na 270.416 t w marcu, konkretny wciąż jeszcze jednak są daleko od właściwego wykorzystania swoich urządzeń przeładunkowych, czemu na przyszłość staje przedewszystkiem konjunktura na rynkach eksportowych. Lepsze zapowiedzi nadchodzą dopiero na maj. Wyraźną natomiast poprawę widzimy w cukrze, gdzie wreszcie dał się zauważyć dawno oczekiwany ruch (26.175 t w marcu zamiast 4.430 t w lutym). Ekspert zboża przez silos Olejarni, choć wciąż nieduży, rozwija się jednak równomiernie (4.175 t w marcu i 5.611 t w lutym). Pokażne liczby w eksporcie dają wciąż także be ony (3.503 t) oraz szynki (322 t). Na święta wielkanocne wysłano nieco większe ilości jaj (243 t), eksport masła natomiast przechodzi poważny kryzys. Wytłoki buraczane idą leniwie, makuchy tranzytowe rumuńskie, wywożone w grudniu r. ub. i w styczniu r. b. nie pojawiły się więcej; nie ukazały się dotąd również na rynku makuchy z podjętej przed 2 miesiącami produkcji własnej Olejarni Gdynskiej. Wysłano pierwsze w tym roku partie soli potasowych, przyczem także dalsze transporty zaczynają nadchodzić do Gdyni na skład. Znamienne jest liczbą wywozu przez Gdynię w marcu cynku i blach cynkowych: 2.877 t. Został temi pierwszymi dużymi partiami zapoczątkowany nowy poważny dział eksportu przez port gdynski, zapowiadającego się w dodatku jako eksport stały.

Ruch pasażerski przez Gdynię jest w marcu rekordowo mały: wyjechało 206 pasażerów, przyjechało zaś — zaledwie 2 (bez ruchu przybrzeżnego). Poza przyczynami sezonowymi działają tu przyczyny specjalne, mianowicie spowodowane kryzysem światowym ograniczenia imigracyjne w szeregu krajów zamorskich. Bliższe dane zawiera tabelka następująca:

	Przyjechało:		Wyjechało:	
	marzec	luty	marzec	luty
Anglja	—	—	34	36
Francja	—	5	—	390
St. Zjedn. Am.	2	121	170	134
Szwecja	—	—	2	—
Razem:	2	126	206	560

Poza tem w ruchu przybrzeżnym (w komunikacji z Helem) przyjechało w marcu 371 pasażerów, wyjechało zaś 375 pasażerów.

RUCH W PORCIE GDYŃSKIM w tygodniu od 6 do 12 kwietnia r. b. był następujący:

	Przyszło		Wyszło	
	ilość	nrt	ilość	nrt
Polska	6	6.369	5	5.924
W. M. Gdańsk	1	555	2	1.134
Anglja	2	3.235	2	3.282
Danja	7	2.876	5	2.743
Estonia	—	—	2	2.312
Finlandja	1	982	—	—
Francja	—	—	—	—
Łotwa	1	814	2	864
Niemcy	12	7.842	11	4.232
Norwegia	3	1.927	5	3.583
Stany Zjednoczone Am.	1	3.113	1	3.113
Szwecja	17	13.608	12	13.510
Holandja	1	232	—	—
Litwa	—	7	—	—
Razem:	53	41.560	47	40.697

Przeładunek towarów (w tonnach)

Wyładowano	
Ryż sur.	304
Żużle Thomasa	62
Żelastwo (żłom)	11.321
Bawełna	337
Śledzie	85
Nasiona oleiste	201
Miedź	255
Różne	68
Razem:	12.432

Załadowano	
Zboże (żyto)	498
Bekony	925
Wędliny (szynki)	97
Jaja	11
Cukier	252
Węgiel:	
eksportowy	61.660
bunkrowy	3.318
razem:	64.977
Koks	45
Cynk	725
Śledzie	85
Ziemniaki	230
Korki	17
Różne	34
Razem:	67.895

Obrót ogólny: 80.327

Ruch pasażerów

	Przyjechało	Wyjechało
Ruch zamorski	1	8

PRAWO I SĄD W ŻYCIU GOSPODARCZYM

ORZECZNICTWO SĄDOWE

KREDYT Z ZASTRZEŻENIEM. — Ciekawy i mający duże znaczenie praktyczne i dla naszych stosunków, wyrok, jako oparty na przepisach obowiązującego i na obszarze b. Królestwa Kongresowego kodeksu francuskiego, wydał jeden z sądów apelacyjnych we Francji.

Chodziło o kwestję, czy dopuszczalną jest sprzedaż na kredyt „z zastrzeżeniem dobrych informacji”, a jeżeli tak, to jakie

posiada znaczenie i jakie skutki prawne klauzula ta za sobą pociąga.

Istota kwestji polega na tem, czy po zawarciu transakcji kupna-sprzedaży z powyższem zastrzeżeniem sprzedawca może towaru nie wydać, jeżeli w następstwie otrzyma niekorzystne dla nabywcy informacje co do jego zdolności kredytowej.

Kwestję tę sąd francuski rozstrzygnął zasadniczo w tym sensie, że przy sprzedaży na kredyt ważna jest klauzula „z zastrzeżeniem dobrych informacji”, przez którą sprzedawca zastrzega

sobie prawo odmówienia wydania towaru, w razie gdyby otrzymał niekorzystne wiadomości o niewypłacalności kupującego.

Jednakże warunek ten, zasadniczo dozwolony, nie może być przez sprzedawcę przekształcony na warunek czysto zawisły od jego woli, a to przez gołosłowne twierdzenie, że otrzymał też istotnie otrzymane zle informacje, przyczem nie może zasłańać się poufny charakterem otrzymanych informacji.

Jeśli sprzedawca chce powołać się na klauzulę zastrzeżenia, to obowiązany jest zakomunikować nabywcy rzekomo czy też istotnie otrzymane zle informacje, przyczem nie może zasłańać się poufny charakterem otrzymanych informacji.

Zresztą klauzula traci rację bytu, i sprzedawca jest obowiązany wydać towar, jeśli nabywca zaproponował złożenie ceny do depozytu.

Tak więc „zastrzeżenie dobrych informacji” jest warunkiem umowy kupna-sprzedaży, warunkiem dopuszczalnym, ale spełnienie tego warunku (otrzymanie złych informacji) musi być przez sprzedawcę udowodnione.

WYNAGRODZENIE ZA GODZINY NADLICZBOWE. —

Sąd Najwyższy (w sprawie Nr. IC 1554/30) orzekł, że stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, ustanowione przez ustawę o czasie pracy, winny być również stosowane w wypadkach, kiedy pracodawca zaniedbał wymaganego przez ustawę uzyskania zezwolenia na przedłużenie czasu pracy lub zawiadomienia właściwej władzy, a także i w wypadkach, kiedy przedłużenie czasu pracy jest z mocy ustaw wogóle niedopuszczalne.

W świetle tego wskazania uwydatnia się bezcelowość obrony pracodawcy w sprawie o uiszczenie wynagrodzenia pracownikowi za godziny nadliczbowe, idąca w kierunku wykazania, że praca w godzinach nadliczbowych odbywała się bez wymaganego przez ustawę o czasie pracy zezwolenia władzy. Zaniedbanie

pracodawcy, pociągające za sobą określone skutki prawne, nie może uchybiać prawu pracownika do otrzymania wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych. I z drugiej strony, jak orzekł Sąd Najwyższy (w sprawie Nr. IC 634/30), naruszenie przepisów o czasie pracy poza skutkami, przewidzianymi w ustawie o czasie pracy, pozostaje bez wpływu na wzajemne stosunki pracodawcy i pracownika, a w szczególności nie zwalnia pracownika od należytego pełnienia przyjętych na siebie obowiązków, do których należy, jak w wypadku konkretnym, i utrzymanie w porządku warsztatu pracy.

Jeśli zaś chodzi o trudną w pewnych wypadkach kwestję do wodu w sprawach o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, to Sąd Najwyższy (w sprawie Nr. IC 2051/30) ustalił, że nieprowadzenie lub niewłaściwe prowadzenie przez pracodawcę w kazów nadliczbowych godzin pracy, jak tego wymaga ustawa, nie skutkuje takimże przełożeniem ciężaru dowodu, by jednostronne zestawienie takich godzin przez zainteresowanego pracownika wystarczało dla udowodnienia jego pretensji.

NALEŻNOŚĆ ZA NIETYKORZYSTANY URLOP. —

Sąd Najwyższy (w sprawie Nr. IC 783/30) orzekł, że w wypadku ustąpienia pracownika na własne żądanie, pracodawca nie jest obowiązany do wypłacenia pracownikowi ani wynagrodzenia za nietykorystany przez pracownika urlop, ani też 3-miesięcznego odszkodowania.

UMOWY O PRACĘ JEDNODNIOWĄ. —

Sąd Najwyższy (w sprawie Nr. IC 1390/30) orzekł, że stałe powtarzanie przez dłuższy okres czasu umów o pracę na przeciąg jednego dnia winno być poczytane za równoznaczne z zawarciem umowy na czas nieokreślony, chyba że szczególne okoliczności przypadku usprawiedliwiają zawieranie umów w powyższej postaci.

KRONIKA BIEŻĄCA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ:

Uregulowanie rozszczeń obywateli polskich do niemieckich zakładów ubezpieczeń z tytułu umów ubezpieczeń na życie — rozp. z dn. 15/IV 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 33, poz. 235).

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW:

Cofnięcie dodatków, przewidzianych w ustawie skarbowej z dn. 21/III 1931 r. — rozp. z dn. 10/IV 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 32, poz. 232).

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW:

Utworzenie wydziału handlowego w Sądzie Okręgowym w Tarnowie — rozp. Ministra Sprawiedliwości, wydane w porozumieniu z Ministrem Przem. i Han., z dn. 12/III 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 31, poz. 220).

Ulgę celna na owomaltynę — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 20/III 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 32, poz. 233).

Wykonanie ustawy o opłacie od kart do gry — rozp. Ministra Skarbu z dn. 31/III 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 32, poz. 234).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

20 kwietnia:

— **Fabryka Pończoch, Koronek i Wstążek „Emil Eisert i Bracia Schweikert”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Gdańska 47.

— **„Bank Angielsko-Polski”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 15 w lokalu Banku w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 47/49.

— **„Premier” Polska Naftowa Spółka Akcyjna**: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

— **„Polskie Związkowe Rafinerje Olejów Skalnych”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 12 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

21 kwietnia:

— **„Fanto”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

— **„Montan” Małopolskie Górnicze Towarzystwo Akcyjne Naftowe**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 12 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

— **Fabryka Wąg „W. Hess”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Lublinie, ul. Lubartowska 50 (ew. II termin — dn. 9 maja).

22 kwietnia:

— **„Nafta”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 min. 30 w Lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

23 kwietnia:

— **„Podkarpackie Towarzystwo Elektryczne”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

— **„Zachodnio Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, pl. Marjański 8.

24 kwietnia:

— **Polskie Towarzystwo Elektryczne „Asea”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 min. 30 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Jasna 1.

— **Fabryka Narzędzi Chirurgicznych Weterynaryjnych i Wyrobów Stalowych Ostrych „Alfons Mann”**, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, pl. Małachowskiego 2.

— „Spirytus”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Czackiego 35, m. 3.

— „Książnica Atlas” Zjednoczone Zakłady Kartograficzne i Wydawnicze T. N. S. W., S. A.: zebr. zwyczaj. (zmiany statutu) — o godz. 18 w sali posiedzeń Izby Handlowej i Przemysłowej we Lwowie, ul. Akademicka.

— „Bank Kujawski we Włocławku”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Oddział Kujawski w Włocławku, ul. Słowackiego 1a (róg Szkolnej).

— Fabryka Stali Tyglowej „Huta Poldi” (Poldina Hut) w Pradze Czeskiej, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w sali posiedzeń Böhmische Escomptebank & Creditanstalt w Pradze, Graben 10.

— „Bank Spółek Niemieckich w Polsce”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 w lokalu Banku w Łodzi, Aleje Kościuszki 47 (róg Andrzeja).

— „Gnaszyńska Fabryka Tapet”, S. A.: zebr. zwyczaj. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 10 w lokalu S-ki w Gnaszynie pod Częstochową.

25 kwietnia:

— „Przemysł Włókienniczy Sukcesorowie Zygmunta Jarocińskiego”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Targowa 28/30.

— „Rawski Syndykat Rolniczy”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Rawie Mazowieckiej.

— Zakłady Ceramiczne i Fabryka Pieców przedtem L. & C. Hardtmuth”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 15 min. 30 w lokalu S-ki we Lwowie, ul. Senatorska 11.

— Fabryka Obić Papierowych i Papierów Kolorowych „J. Franaszek”, S. A.: zebr. zwyczaj. (miana statutu) — o godz. 20 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Wolska 41.

— „Karol Korn”, Budowlana Spółka Akcyjna w Bielsku, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 14 min. 30 w lokalu S-ki w Bielsku, ul. Mickiewicza 21.

— „Bolesław Kotkowski i S-Ka”, Zakłady Graficzne S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Juliusza 18.

— „Hermannmühlen”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 w lokalu S-ki w Poznaniu, pl. Wolności 17, I.

— Hurtownia Skór w Poznaniu”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Poznaniu, ul. Wodna 22 (Nowy Rynek 5).

— „Elektrownia w Końskich”, S. A.: zebr. nadzwyczaj. (sprawa likwidacji) — o godz. 17 w sali Straży Ogniowej w Końskich (ew. II termin — dn. 9 maja).

26 kwietnia:

— „Zamek Pieskowa Skała”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Emilji Plater 35/5.

— Zakłady Przemysłowe Pierwszej Spółki Garbarskiej „Nowość”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Radomiu, ul. Garbarska 27.

— „Prymas”, Fabryka Kawy Słodowej, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Tarnowskich Górach, ul. Sobieskiego 4.

— Przedsiębiorstwo Wiertnicze i Robót Górniczych „M. Łempicki”, S. A.: zebr. zwyczaj. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 10 w lokalu S-ki w Sosnowcu, ul. Małachowskiego 16.

— Zakład Leczniczy „Pod Piastem”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 w Inowrocławiu, ul. Toruńska 4 (ew. II termin — o godz. 10 min. 30).

— Towarzystwo Przemysłu Włókienniczego w Zgierzu „Lana”, S. A.: zebr. zwyczaj. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Zgierzu, ul. Berka Joselewicza 12.

— Zakłady Przemysłowe „Gospodarz”, S. A. w Sieradzu: zebr. zwyczaj. (nowa emija akcji) — o godz. 13 min. 30 w lokalu Banku Spółdzielczego w Sieradzu, Rynek 1.

— „Bank dla Spółdzielni”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 12 w lokalu Banku w Warszawie, ul. Senatorska 32.

— Włocławska Fabryka Fajansu „Leopold Czamański i S-Ka”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Włocławku, ul. Kościuszki 8.

27 kwietnia:

— „Spółka Akcyjna dla Przemysłu Budowlanego dawniej Jan Lewiński we Lwowie” S. A.: zebr. zwyczaj. —

o godz. 17 w sali konferencyjnej Kooperatywnego Banku „Dniester” we Lwowie, ul. Ruska 20.

— „I Polskie Towarzystwo Kąpieli Morskich”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 20/22.

— „Perfumerye Paryskie” (Parfumeries de Paris), S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Chocimska 20.

— Manufaktura Bawełniana „F. Eisenbraun”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 68.

— „Steinhagen i Saenger”, Fabryki Papieru i Celulozy, S. A.: zebr. zwyczaj. (zmiany statutu) — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Smolna 17.

— Wapienniki i Kamieniołomy „Liban i Ehrenpreis”, S. A.: zebr. zwyczaj. (zmiany statutu) — o godz. 16 min. 30 w Krakowie, ul. Jagiellońska 11, I p.

— „Włókiennicza Spółka Akcyjna Handlowo-Przemysłowa w Łodzi”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 w kancelarii notariusza Kazimierza Rossmana w Łodzi, ul. Piotrkowska 74.

— „Spółka Akcyjna Budowy i Eksploatacji Zakładów Kąpielowych w Polsce”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 19 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 16/18.

— „Fabryka Lin i Drutu, dawniej A. Deichsel”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 14 w Sosnowcu, ul. Lipowa 18.

— „Cerata”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Karolkowa 32.

— „Mochala” Górnośląska Garbarnia i Fabryka Pasów Transmisyjnych”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Mochali, poczta Lisów, pow. lubliniecki.

— Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek”, S. A.: zebr. zwyczaj. (zmiana statutu) — o godz. 17 w gmachu Starostwa Krajowego Pomorskiego w Toruniu, ul. Mostowa 13.

— „Bławat Polski”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Poznaniu, Stary Rynek 87/88.

— „Tow. Przem. Chem.-Farmac. d. Magister Kławe”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Karolkowa 22 (ew. II termin — dn. 12 maja).

28 kwietnia:

— Spółka Akcyjna Krakowskiej Miejskiej Kolei Elektrycznej w Krakowie, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 10 w sali posiedzeń Magistratu m. Krakowa.

— „Drukarnia Bydgoska”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 14 w lokalu S-ki w Bydgoszczy, ul. Poznańska 29/30.

— Towarzystwo Akcyjne „Jules Varnhagen”, S. A.: zebr. zwyczaj. (podwyższenie kapitału akcyjnego) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Okopowa 24.

— „Polska Fabryka Wodomierzy i Gazomierzy, dawniej Gazomierz”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 18 w Warszawie, ul. Piękna 21, m. 8.

— Spółka Akcyjna Mechanicznego Wyrobu Obuwia „Polus”, S. A. w likwidacji: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu Banku Międzynarodowego w Warszawie, ul. Trębacka 4.

— Zakłady Ceramiczne „Jelonki”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Chłodna 32a.

— Fabryka Garbarska „Temler i Szwede”, S. A.: zebr. zwyczaj. (zmiany statutu) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Okopowa 78.

— Towarzystwo Akcyjne Wyrobów Tkackich „Hirsberg i Birnbaum”, S. A.: zebr. zwyczaj. (uzupełnienie statutu) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 96 (ew. II termin — dn. 19 maja).

— „Atra”. Przemysł Chemiczny w Toruniu, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w lokalu Dwór Artusa w Toruniu, ul. Stary Rynek 6.

— „Polska Ruda Żelazna”, S. A. w likwidacji: zebr. zwyczaj. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Srebrna 9.

— „Spadkobiercy Juliusza Jarischa”. Fabryka Śrub i Wyrobów Tłoczonych w Łodzi”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Wodna 11/13.

— „Mazowia”. Fabryka Mebli Głętych w Radomsku”, S. A.: zebr. zwyczaj. — o godz. 16 w kancelarii adwokata R. Kuratowskiego w Warszawie, ul. Trębacka 10.

— **Zakłady Przemysłowo - Budowlane „Dźwignia”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Sosnowcu, ul. Swobodna 3.

— **Towarzystwo Akcyjne Budowy Transmisji, Maszyn i Odlewnia Żelaza „J. John”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 217.

— **„Warszawsko-Łódzkie Towarzystwo Handlowe”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w Łodzi, ul. Targowa 63.

— **Fabryka Szkła „Huta Szklana Jabłonna”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, Al. Ujazdowskie 22.

— **Hurtownia Zrzesz. Papierników „Sami Sobie”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 20 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Skorupki 14.

— **„Unia” Zjednoczone Fabryki Maszyn, dawn. A. Ventzki i Peters,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Grudziądzu.

— **„Mikuliczyn” Zakłady dla Przemysłu Drzewnego,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 16 w sali posiedzeń Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego we Lwowie, ul. Kopernika 4.

— **„Polska Foresta,”** S. A.: zebra. zwycz. (zmiana statutu) — o godz. 17 w sali posiedzeń Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego we Lwowie, ul. Kopernika 4.

— **„Vistula”, Allgemeine Versicherungsgesellschaft,** S. A. w likwidacji: zebra. zwycz. — o godz. 10 min. 30 w lokalu S-ki w Tczewie, ul. Kopernika 9.

— **Warszawska Fabryka Dywanów „Dywan”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Marszałkowska 150.

— **„Kaliska Manufaktura Pluszu i Aksamitu w Kaliszu”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiana statutu) — o godz. 18 w lokalu S-ki w Kaliszu, ul. Szopena 27 (ew. II termin — dn. 16 maja).

— **„Fabryka Wapna i Cementu Piechcin”,** S. A.: w Piechcinie pod Pakością: zebra. zwycz. — o godz. 19 w Hotelu „Bazar” w Poznaniu, al. Marcinkowskiego 10.

— **„Budowlana Spółka Akcyjna w Łodzi”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Narutowicza 16.

— **„Opatowsko - Sandomierska Rolna Spółka Akcyjna”** zebra. zwycz. (podwyższenie kapitału zakładowego drogą emisji akcji uprzywilejowanych) — o godz. 10 w lokalu S-ki w Opatowie.

— **„Polski Przemysł Korkowy”,** S. A.: zebra. zwycz. (powiększenie kapitału akcyjnego) — o godz. 14 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Solec 59.

— **Przemysł Bawełniany „Adam Osser”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Kilińskiego 222.

— **Polsko - Szwajcarska Fabryka Czekolady „Suchard”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Krakowie, ul. Masarska 6.

— **Spółka Akcyjna Przemysłu Korkowego „Wicander i S-ka”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Marszałka Focha 9.

— **„Pierwsze Polskie Zakłady Linoleum”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 13 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Marszałka Focha 9.

— **Towarzystwo Zakładów Ceramicznych „Dziewulski i Lange”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiana statutu) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Rysia 1.

— **Towarzystwo Akcyjne Bawełnianej i Gumowej Manufaktury „Ferdynanda Geldnera”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiana statutu) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Południowa 52 (ew. II termin — dn. 12 maja).

29 kwietnia:

— **Dom Handlowy „Bracia Hirszfeld”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 20 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Bieleńska 5.

— **„Dom Handlowy Bracia Hirszfeld”,** S. A.: zebra. nadzwycz. (sprawa powiększenia kapitału zakładowego, zmiany statutu) — o godz. 21 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Bieleńska 5.

— **Dom Konfekcyjny „Hugo Schmechel i Synowie”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiana statutu) — w lokalu S-ki w Grudziądzu, ul. Wybickiego 2.

— **Składy Towarowe „Warrant”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 56 (ew. II termin — dn. 12 maja).

— **„Piotrkowska Manufaktura”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 40.

— **Fabryka Produktów Chemicznych „Liban”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Krakowie, ul. Szpitalna 15.

— **Spółka Akcyjna Wyrobów Wełnianych i Bawełnianych „M. Silbersteina”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 40.

— **Przędzalnia Wełny Czesankowej „Dąbrówka”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 40.

— **„Ziemski Bank Hipoteczny”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu Banku we Lwowie, ul. Słowackiego 14.

— **Towarzystwo Zakładów Metalowych „B. Hantke”,** S. A.: zebra. zwycz. (uzupełnienie statutu) — o godz. 17 min. 30 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Srebrna 9.

— **„Prasa Polska”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 20 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Marszałkowska 7.

— **„Wiepofana” Wielkopolska Odlewnia, Fabryka Narzędzi i Maszyn,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 81.

— **Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Juliusza Kindermana”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 139.

— **Fabryka Obuwia Mechanicznego „Cetanja”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Leszno 74.

— **Fabryka Wyrobów Jedwabnych „Klinge i Schulz”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 106.

— **„Bronikowski, Grodzki i Wasilewski”, Spółka Akcyjna Wyrobu i Handlu Maszynami, Narzędziami Rolniczymi i Nasionami,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Senatorska 33 (ew. II termin — dn. 12 maja).

— **Starzycka Manufaktura Dywanów „M. B. Szeps”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Tomaszowie-Mazowieckim, ul. Główna 5.

— **Krotoszyńska Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Krotoszynie.

— **„Dom Henry Bertrand, Sprzedaż Jedwabii, Spółka Akcyjna — Maison Henry Bertrand, Vente de Soieries, Société Anonyme”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Bieleńska 4.

— **Bank Handlowy „Wilhelm Landau”,** S. A. w likwidacji: zebra. zwycz. — o godz. 11 w lokalu Banku w Warszawie, ul. Czackiego 16.

30 kwietnia:

— **„Towarzystwo Akcyjne Fabryk Kapeluszy w Częstochowie”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Częstochowie, ul. Spadek 20.

— **„Unja” Spółka Akcyjna dla Przemysłu Jutowego w Bielsku”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Bielsku.

— **„Fabryka Wyrobów Ceramicznych „Brytanja”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, al. Jerozolimskie 28.

— **„Stołeczne Towarzystwo Budowlane i Meljoracyjne”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 10 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 7 (ew. II termin — o godz. 11).

— **„Łódzki Bank Depozytowy”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 17 w lokalu Banku w Łodzi, ul. Piotrkowska 5.

— **Zakłady Przemysłowe „Celolit”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Ordynacka 5. m. 9.

— **Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe „Mieczysław Zagajski”,** S. A.: zebra. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Żórawia 3.

— **„Poznańska Kolej Elektryczna”,** S. A.: zebra. zwycz. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Poznaniu, ul. Gajowa 1.

— **Spółka Akcyjna Handlu Ziemiopłodami „K. Grabowski i S-ka”,** S. A. w Poznaniu: zebra. zwycz. — o godz. 11.

w lokalu Banku Zachodniego, Oddział w Poznaniu, ul. 27 Grudnia 1.

— „Guerlain Parfumeur”, Spółka Akcyjna w Polsce: zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Złota 46.

— Zakłady Bieli Cynkowej i Przetworów Chemicznych „Huta Feniks”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Będzinie, ul. Mostowa 16.

— Towarzystwo Zakładów Elektrotechnicznych „Inż. Kazimierz Patzer”, S. A.: zebr. zwycz. (podwyższenie kapitału zakładowego, zmiany statutu) — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Leszno 98.

— Fabryka Wyrobów Wełnianych i Bawełnianych „M. i T. Pisielni”, S. A.: zebr. zwycz. (uzupełnienie statutu) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 76 (ew. II termin — dn. 21 maja).

— „Pantarei”, Powszechne Zakłady Magazynowe i Transportowe, S. A.: zebr. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Gdwin, ul. Świętojańska.

— „Krakowska Fabryka Portland-Cementu”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 10 w lokalu S-ki w Krakowie-Bonarcze, ul. Puskarska.

— „Bank M. Stadthagen”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 16 w sali posiedzeń Banku w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 66.

— Biuro Budowlane „F. Skąpski i S-ka”, Inżynierowie, S. A.: zebr. zwycz. (uzupełnienie statutu) — o godz. 18 w siedzibie Centralnego Związku w Warszawie, ul. Chmielna 2.

— „Bank Polskich Kupców i Przemysłowców Chrześcijań w Łodzi”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu Banku w Łodzi, ul. Piotrkowska 113.

— Polska Spółka Wytworów Chemicznych „Roche”, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Rakowiecka 19.

— Fabryka Maszyn i Kotłarnia „Moc”, dawniej Bystydziański i Sopoćko, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 17 w lokalu Domu Handlowego Z. Rozmanit w Warszawie, ul. Królewska 6.

— „Bank für Handel und Gewerbe Poznań — Poznański Bank dla Handlu i Przemysłu”, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 10 min. 30 w lokalu Banku w Poznaniu, ul. Maształarska 8-a.

— „Polskie Towarzystwo Asfaltowe”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Niemcewicza 14.

— Towarzystwo Przemysłowo-Handlowe „R. Ostrowski”, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Nowy-Swiat 39.

— Polskie Zakłady „Philips”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Karolkowa 36/44.

— „S. Herrmann”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 12 min. 30 w lokalu S-ki w Nakle n/Notecią.

— „M. Arct”, Zakłady Wydawnicze w Warszawie, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Nowy-Swiat 35.

— Zjednoczone Browary Warszawskie p. f. „Haberbusch i Schiele”, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Krochmalna 59.

— Towarzystwo dla Handlu i Przemysłu Mięsnego „S. Diszkin”, S. A. w Łodzi: zebr. zwycz. — o godz. 19 min. 30 w kancelarii reagenta K. Rossmana w Łodzi, ul. Piotrkowska 74 (ew. II termin — dn. 16 maja).

— Wędliniarnia „S. Diszkin”, S. A. w Łodzi: zebr. zwycz. — o godz. 20 min. 30 w kancelarii reagenta K. Rossmana w Łodzi, ul. Piotrkowska 74 (ew. II termin — dn. 16 maja).

— Warszawskie Towarzystwo Kopalń Węgla i Zakładów Hutniczych”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Jasna 1.

— Zakłady Włókiennicze „Karol Hoffrichter”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 204.

— Wielkopolska Fabryka Wyrobów z Drzewa „Onufry Gertner”, S. A. w likwidacji: zebr. zwycz. — o godz. 16 min. 45 w sali Hotelu „Bazar” w Poznaniu, Al. Marcinkowskiego.

— „Drzewo”, S. A. w likwidacji: zebr. zwycz. — o godz. 17 w sali Hotelu „Bazar” w Poznaniu, Al. Marcinkowskiego.

— „Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce”, S. A.: zebr. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 11 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Moniuszki 2a, m 2.

— „Grand Hotel w Łodzi”, S. A.: zebr. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 72.

— „Towarzystwo Akcyjne Fabryki Szkła” dawn. S. Reich i S-ka w Zawierciu, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Zawierciu, ul. Towarowa 16.

— „Browary Grodziskie”, S. A.: zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Grodzisku, ul. Kolejowa 5.

1 maja:

— „Bazar Poznański”, S. A.: zebr. zwycz. (zmiany statutu) — o godz. 17 w Bazarze w Poznaniu.

2 maja:

— Włocławska Fabryka Lokomobil i Młocarni Parowych”, S. A.: zebr. zwycz. (sprawa likwidacji) — o godz. 9 w lokalu S-ki.

— „Polska Akcyjna Spółka Telefoniczna”, S. A.: zebr. zwycz. (uzgodnienie statutu z prawem o spółkach akcyjnych, powiększenie kapitału akcyjnego) — o godz. 13 w sali posiedzeń S-ki w Warszawie, ul. Zielna 37.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

SPRAWY BUDŻETOWE

ZAWIESZENIE 15%-OWEGO DODATKU DO UPOSAŻEŃ FUNKCJONARIUSZÓW PAŃSTWOWYCH. —

Rada Ministrów na posiedzeniu w dn. 10 kwietnia r. b. uchwaliła na wniosek Ministra Skarbu skorzystać z uprawnień art. 4 ustawy skarbowej na rok 1931/32 i cofnąć, aż do odwołania, 15%-owy dodatek do uposażeń zasadniczych, pobieranych przez wszystkich funkcjonariuszy państwowych i osoby, korzystające z zaopatrzeń.

Oszczędność miesięczna Skarbu Państwa z tego tytułu wyniesie 118 miljn. Ponadto oszczędności, osiągnięte przez cofnięcie 15%-owego dodatku w przedsiębiorstwach i monopoli, pozwolą na urealnienie budżetów tychże przedsiębiorstw i monopoli, oraz na podniesienie ich wpłat do Skarbu Państwa.

Cofnięcie dodatku zostało spowodowane tem, że mimo znacz-

nej redukcji wydatków w 1930/31 r. deficyt za ten rok wynosi 53 miljn.; ponieważ zaś w najbliższym czasie nie może być przewidywany wzrost dochodów, a raczej ich zmniejszenie — dalsze wyczerpywanie rezerw skarbowych mogłoby zagrozić faktycznej równowadze budżetowej Państwa.

„Uważając — stwierdza komunikat Prezydium Rady Ministrów — iż sprawna i sumienna praca funkcjonariuszy państwowych powinna być dobrze wynagradzana — Rząd nie ucieknie do mechanicznej redukcji płac, gdyby nie to, iż wzgląd na konieczność utrzymania zdrowych podstaw gospodarki narodowej i państwowej musi być stawiany wyżej niż zrozumiała troska Rządu o dobrobyt funkcjonariuszy państwowych”.

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETOWE W LUTYM 1931 R. — Według danych tymczasowych dochody i wydatki budżetowe w lutym 1931 r. przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Dochody	Wydatki
A. — ADMINISTRACJA:		
Prezydent Rzeczypospolitej	18	457
Sejm	29	837
Senat	1	226
Kontrola Państwowa	1	779
Prezydium Rady Ministrów	1	251
Min. Spraw Zagranicznych	653	1.639
„ „ Wojskowych	422	64.890
„ „ Wewnętrznych	849	19.881
„ Skarbu	130.610	11.072
„ Sprawiedliwości	4.647	10.291
„ Przemysłu i Handlu	958	3.850
„ Komunikacji	42	926
„ Rolnictwa	470	3.060
„ Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	245	39.678
„ Robót Publicznych	1.718	11.387
„ Pracy i Opieki Społecznej	42	16.191
„ Reform Rolnych	94	3.092
„ Poczty i Telegrafów	1	463
Emerytury	2.086	7.964
Renty inwalidzkie i pensje	—	8.875
Długi państwowe	—	6.150
Razem:	142.886	211.959

B. — PRZEDSIĘBIORSTWA:

Prezydium Rady Ministrów:		
a) Polska Agencja Telegraf.	—	126
b) Drukarnie Państwowe	13	—
c) Wydawnictwa Państwowe	55	—
Ministerstwo Spraw Wojsk.:		
Państw. Wytwórnia Uzbroj.	—	100
Państw. Wytwórnia Prochu i Mat. Krusz.	—	300
Ministerstwo Skarbu:		
Mennica Państwowa	81	—
Min. Spraw Wewnętrznych:		
Państw. Zakł. Przemysł.-Zbożowe w Lublinie	—	—
Ministerstwo Przem. i Handlu:		
Przedsięb. przemysłowe, handlowe i górn.-hut.	0	—
Ministerstwo Rolnictwa:		
Polskie Lasy Państwowe	2.822	—
Ministerstwo Pracy i Opieki Społ.:		
Etapy Urzędu Emigracyjnego	0	—
Razem:	2.971	526

C. — MONOPOLE:

Monopol solny	3.000	—
„ tytoniowy	26.000	—
„ spirytusowy	23.638	—
„ zapalczany	7	—
Loterja państwowa	1.501	—
Razem:	54.145	—
Ogółem:	200.003	212.485

Jak widzimy, luty był drugim — po grudniu — miesiącem deficytowym w roku budżetowym 1930/31. Te 2 miesiące deficytowe skonsumowały nadwyżki pozostałych 9 miesięcy i ostatecznie okres 11-miesięczny 1930/31 r. zamknął się deficytem $\text{zł } 16\cdot9$ miljn. Zestawienie nadwyżek wz l. deficytów budżetowych w całym 11-miesięcznym okresie 1930/31 r. w porównaniu z takimże okresem 1929/30 r. przedstawia się następująco (w miljn. zł):

	1929/30	1930/31
Kwiecień	+ 5·6	+ 1·3
Maj	+ 4·7	+ 0·9
Czerwiec	+ 0·5	+ 0·6
Lipiec	+ 0·8	+ 0·7
Sierpień	+ 1·3	+ 0·7
Wrzesień	+ 2·5	+ 0·6
Październik	+ 3·4	+ 0·8
Listopad	+ 3·1	+ 0·3
Grudzień	+ 14·3	— 11·8
Styczeń	+ 8·0	+ 1·5
Luty	+ 15·0	— 12·5

Deficyt budżetowy w lutym 1931 r. powstał naskutek tego, że dochody w lutym spadły znacznie silniej niż wydatki.

Spadek dochodów — normalny w miesiącu lutym, najmniej wydajnym dla Skarbu w całym roku budżetowym — dotknął zarówno dochody administracji, które spadły z $\text{zł } 165\cdot1$ miljn. (w styczniu) do $\text{zł } 142\cdot9$ miljn., jak również (i to w stopniu stosunkowo silniejszym) wpłaty monopolów — z $\text{zł } 62\cdot7$ miljn. (w styczniu) do $\text{zł } 54\cdot1$ miljn.; wpłaty przedsiębiorstw zwykłych w lutym o $\text{zł } 1\cdot1$ miljn., osiągając jednak zaledwie kwotę $\text{zł } 3\cdot0$ miljn. (w tem Lasy Państwowe $\text{zł } 2\cdot8$ miljn.). W niższe dochodów administracji główną rolę odegrało zmniejszenie się dochodów Min. Skarbu (głównie wpływów z danin), stanowiących najważniejszą pozycję w tej grupie dochodów — z $\text{zł } 152\cdot4$ miljn. do $\text{zł } 130\cdot6$ miljn.

Wydatki zmniejszyły się w lutym tylko o $\text{zł } 15\cdot7$ miljn., przyczem spadek ten dotyczy tylko wydatków administracji, które skurczyły się z $\text{zł } 228\cdot1$ miljn. do $\text{zł } 212\cdot0$ miljn.; dopłaty do przedsiębiorstw, stanowiące zresztą znikomą odsetkę ogółu wydatków, wzrosły w miesiącu sprawozdawczym z $\text{zł } 0\cdot1$ miljn. do $\text{zł } 0\cdot5$ miljn. Zniżka wydatków w grupie administracji dotyczy głównie zaopatrzeń oraz długów, podczas gdy wydatki ministerstw nie wykazały naogół spadku, a wydatki Min. Pracy nawet podwoiły się — w związku z wypłatami na pomoc bezrobotnym.

Zestawienie dochodów i wydatków budżetowych w lutym 1931 r. z $\frac{1}{12}$ kwot, preliminowanych w budżecie na cały 1930/31 r., oraz z rzeczywistymi dochodami i wydatkami w lutym 1930 r. przedstawia się, jak następuje (w miljn. zł):

	$\frac{1}{12}$ budżetu na 1930/31	Luty 1931	Luty 1930
Dochody:			
Administracja	158·5	142·9	168·9
w tem:			
Ministerstwo Skarbu	144·1	130·6	152·6
Przedsiębiorstwa	15·0	3·0	2·1
w tem:			
Lasy Państwowe	6·5	2·8	—
Poczta i Telegraf	0·5	—	2·0
Monopole	79·7	54·1	66·2
Ogółem:	253·2	200·0	237·2
Wydatki:			
Administracja	243·5	212·0	220·5
w tem:			
Min. Spraw Zagr.	4·4	1·6	1·9
„ „ Wojsk.	68·9	64·9	47·3
„ „ Wewn.	21·1	19·9	22·6
„ Skarbu	12·1	11·1	15·2
„ Sprawiedliwości	11·1	10·3	9·9
„ Przem. i Handlu	4·5	3·8	3·3
„ Rolnictwa	5·0	3·1	4·0
„ W. R. i Ośw. Publ.	39·3	39·7	39·6
„ Robót Publ.	13·4	11·4	7·8
„ Pracy i Op. Społ.	6·8	16·2	19·1
„ Reform Rolnych	5·1	3·1	4·1
Emerytury	9·3	8·0	12·8
Renty	13·6	8·9	16·8
Długi	24·7	6·2	13·6
Przedsiębiorstwa	1·7	0·5	1·8
Ogółem:	245·1	212·5	222·2

Jak widzimy, dochody w lutym 1931 r. były o $\text{zł } 53\cdot2$ miljn. mniejsze od miesięcznej normy budżetowej ($\frac{1}{12}$ dochodów, przewidzianych w budżecie na cały rok), wydatki zaś w lutym 1931 r. o $\text{zł } 32\cdot6$ miljn. mniejsze od normy budżetowej.

W stosunku do lutego 1930 r. dochody w lutym 1931 r. wykazały spadek o $\text{zł } 37\cdot2$ miljn., t. j. o około 16%. Wydatki zmniejszyły się w 1931 r. w stosunku do 1930 r. o $\text{zł } 9\cdot7$ miljn., t. j. o ok. 4½%.

W okresie pierwszych 11 miesięcy bieżącego roku budżetowego dochody budżetowe wyniosły $\text{zł } 2.495\cdot6$ miljn., a więc były mniejsze od dochodów, osiągniętych w tym samym czasie w 1929/30 r. ($\text{zł } 2.749\cdot1$ miljn.). Wydatki budżetowe w okresie 11 miesięcy 1930/31 r. wyniosły $\text{zł } 2.512\cdot5$ miljn., gdy w 1929/30 r. $\text{zł } 2.689\cdot7$ miljn.

Stosunek dochodów i wydatków w okresie kwiecień — luty bież. roku budżetowego do sum, ustalonych w budżecie na cały rok, przedstawia się następująco:

	%
Dochody	82.1
Administracja	87.9
Przedsiębiorstwa	42.5
Monopole	78.0
Wydatki	85.4
Administracja	85.8
Przedsiębiorstwa	25.2

Jak widzimy, zarówno dochody, jak i wydatki budżetowe nie osiągnęły idealnego procentu budżetu (91.7% za 11 miesięcy). Niski procent wpłat przedsiębiorstw tłumaczy się wyłącznie nieuskuteczaniem wpłat przez Polskie Koleje Państwowe.

Obok wydatków inwestycyjnych, uskutecznianych z budżetu administracji na rok 1930/31, oraz przez przedsiębiorstwa, wydatkowano też w lutym dalsze kwoty na nadzwyczajne inwestycje z rezerw skarbowych (ustawa z dn. 31 marca 1928 r.), a mianowicie (w tys. zł):

	Wydatki netto
Prezydium Rady Ministrów	3.3
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	53.7
" Skarbu	1.8
" Sprawiedliwości	69.2
" Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	9.3
" Robót Publicznych	20.1
Razem:	157.4

W okresie do lutego 1931 r. włącznie wydatkowano z kredytów na nadzwyczajne inwestycje zł 91.0 miljn.

Obroty kasowe w lutym 1931 r. przedstawiały się następująco (w miljn. zł):

	Dochody	Wydatki
Pozostałość na dz. 1/II	217.4	—
Rachunek specjalny pożyczki stabilizacyjnej w Banku Polskim na dz. 1/II	13.0	—
Obroty budżetowe	200.0	212.5
Autonom. obroty budżetowe Województwa Śląskiego	8.4	10.3
Nadzwyczajne wydatki inwestycyjne	—	0.2
Część zaległego dodatku mieszkaniowego za 1928 r.	—	0.0
Pożyczki państw. (wewnętrzne) — obroty gotówką:		
pożyczka konwersyjna	—	0.0
" premjowa dolarowa	8.5	—
Pożyczki zagraniczne:		
pożyczka amerykańska 1925	3.7	3.7
Sumy obrotowe	516.3	519.4
" obce	186.2	186.9
Pozostałość na dz. 28/II	—	207.6
Rachunek specjalny pożyczki stabilizacyjnej w Banku Polskim na dz. 28/II	—	13.0
Ogółem:	1.153.7	1.153.7

K.

WPŁYWY Z DANIN ORAZ MONOPOLÓW W LUTYM 1931 R. — Według danych tymczasowych wpływy z danin oraz monopolów w lutym 1931 r. przedstawiały się następująco (w tys. zł):

1. — PODATKI BEZPOŚREDNIE	
Podatki gruntowe	2.950
" od nieruchomości miejskich i niektórych wiejskich	3.173
Podatek przemysłowy	17.403
" dochodowy	18.329
" wojskowy	63
" od kapitałów i rent	964
Zaległości podatków zniesionych	0
Odsetki zwłoki, kary, należności egzekucyjne i grzywny	3.586
R A Z E M:	46.468
2. — PODATEK MAJĄTKOWY	
	4.978

3. — PODATKI POŚREDNIE

Podatek od wina	273
" " piwa	731
" " cukru	11.103
" " drożdży	946
" " olejów mineralnych	3.467
" " zapalniczek	21
" " kwasu octowego	21
Akcyzowe opłaty patentowe	90
Odsetki zwłoki, kary i grzywny	157
Podatki zniesione	—
R A Z E M:	16.809

4. — CŁO

Cło przywozowe	14.520
Wpływy uboczne od cła przywozowego	1.613
Cło wywozowe	23
Wpływy uboczne od cła wywozowego	2
R A Z E M:	16.157

5. — OPŁATY STEMPLOWE I DANINY POKREWNE

13.120

6. — NADZWYCZ. DODATEK DO DANIN

7.322

7. — MONOPOLE

Monopol solny	3.000
" tytoniowy	26.000
" spirytusowy	23.638
" zapalczany	7
Loterja państwowa	1.500
R A Z E M:	54.146

O G O Ł E M: 159.000

W lutym następuje zwykle dalszy spadek wpływów skarbowych, które w grudniu osiągają jedną z najwyższych w ciągu roku kwot, a następnie kurczą się, by dopiero w marcu osiągnąć maksymalne zazwyczaj napięcie. Na niski (zwykle na niższy w roku) poziom wpływów w lutym wpływa częściowo i jego krótkość, a przede wszystkim, że jest to zazwyczaj miesiąc maks. malnego zastoju sezonowego, oraz że nie są nań wyznaczane płatności głównych podatków bezpośrednich.

W lutym r. b. zniżka wpływów w stosunku do stycznia była mniejsza niż w lutym r. ub. (zł 32.3 miljn. wobec zł 4.5 miljn.), dzięki czemu nieco zmniejszyła się rozpiętość między wpływami 1930/31 r. 1929/30 r. — rozpiętość, wywołana z jednej strony zmniejszeniem się w 1930/31 r. rozmiarów produkcji i obrotów i wyczerpaniem finansowem płatników, a zwłaszcza rolnictwa, z drugiej zaś strony — znacznie szerzej stosowaną przez Skarb politykę ulż. zwolnień, odroczeń oraz premij. Porównanie wpływów 1930/31 r. z wpływami w 1929/30 r. ilustruje następujące zestawienie (w miljn. zł):

	1929/30	1930/31
Kwiecień	219.9	194.0
Maj	215.7	203.2
Czerwiec	194.5	177.9
Lipiec	220.4	196.4
Sierpień	205.5	176.5
Wrzesień	212.9	185.5
Październik	237.2	199.9
Listopad	239.1	192.2
Grudzień	240.8	219.8
Styczeń	229.2	191.3
Luty	188.8	159.0

Mniejszy spadek wpływów w lutym 1930/31 r. niż w lutym 1929/30 r. zaznaczył się jedynie w daninach, na co w pewnym stopniu wpłynęła różnica w terminach płatności raty podatku majątkowego, a poza tem mniejsza zniżka w 1930/31 r. dochodów z niektórych danin; monopole wykazały w 1930/31 r. poważniejsze zmniejszenie niż w 1929/30 r.

Wpływy z danin i monopolów, faktycznie osiągnięte w lutym 1931 r., zarówno w sumie ogólnej, jak i w większości poszczególnych pozycji, nie osiągnęły sum, preliminowanych na ten miesiąc przez Ministerstwo Skarbu. Stosunek wpływów rzeczywistych do preliminarza miesięcznego ilustruje następujące zestawienie (w miljn. zł):

	Prelimi- nowano	Wpłynęło
Podatki bezpośrednie zwycz.	49.1	46.5
w tem:		
podatki gruntowe	3.0	3.0

podatek od nieruchomości	30	32
" przemysłowy	200	174
" dochodowy	200	183
Podatek majątkowy	30	50
Podatki pośrednie	153	108
Cło	210	162
Opłaty stemplowe	160	131
Nadzwycz. dodatek do danin	73	73
Monopole	605	541
w tem:		
monopol spirytusowy	300	236
" tytoniowy	260	260
Ogółem daniny i monopole:	1722	1590

Podatki bezpośrednie zwyczajne (a więc bez majątkowego) dały w lutym zł 465 miljn., a więc o zł 198 miljn. mniej niż w styczniu i o zł 97 miljn. mniej niż w lutym r. ub. Dochód z podatków gruntowych, których rata od rolników, za legających z ich płatnością w dn. 1 I 1930, płatna była w ub. miesiącu, wykazał spadek w stosunku do stycznia o zł 10 miljn., był jednak o zł 02 miljn. większy niż w lutym r. ub. Dochód z podatku od nieruchomości, mimo że termin płatności tego podatku za IV kwartał 1930 r. przypadał akurat na luty — wykazał spadek w stosunku do dochodu w styczniu o zł 21 miljn., utrzymując się jednak również na poziomie nieco wyższym niż w lutym 1930 r. (zł 32 miljn. wobec zł 31 miljn.). Wpływy z podatku przemysłowego, które w styczniu — wobec spóźnionego wykupywania śiadiectw przemysłowych — utrzymywały się jeszcze na wysokim poziomie, w lutym wykazały silną zniżkę — z zł 302 miljn. do zł 174 miljn., wynosząc jednocześnie o zł 20 miljn. mniej niż w lutym 1930 r. Wpływy z podatku dochodowego zmniejszyły się w lutym również, ale w znacznie mniejszym stopniu — z zł 224 miljn. (w styczniu) do zł 183 miljn., wykazując zato większą zniżkę (o zł 65 miljn.) w stosunku do lutego r. ub.

Dochód z podatku majątkowego — wobec wyznaczenia na luty płatności raty tego podatku — zwiększył się z zł 09 miljn. (w styczniu) do zł 50 miljn. Dochód w lutym r. b. był też znacznie większy od dochodu w lutym 1930 r. (zł 26 miljn.), gdyż w roku buż. 1929/30 rata podatku majątkowego była płatna w grudniu.

Wpływy z podatków pośrednich, zwiększając się od listopada, w lutym wykazały spadek o zł 10 miljn., wynosząc jednocześnie o zł 06 miljn. mniej niż w lutym 1930 r. (zł 174 miljn.). Spadek wpływów w lutym w stosunku do stycznia nastąpił wskutek obniżenia się dochodu z podatku od cukru — z zł 130 miljn. do zł 111 miljn., gdyż wpływy z pozostałych podatków (z wyjątkiem akcyzowych opłat patentowych, które ze zrozumiałych powodów od grudnia zniżkują) albo utrzymały się na poprzednim poziomie, albo zwiększyły, jak np. dochód z podatku od olejów mineralnych (z zł 24 miljn. do zł 35 miljn.). Podobnie zniżka wpływów z podatku od cukru (o zł 08 miljn.) była głównym powodem mniejszego dochodu z podatków pośrednich w lutym r. b. w stosunku do lutego r. ub., podczas gdy jednocześnie dochód z podatku od olejów mineralnych wykazał również zwykłą (o zł 06 miljn.).

Dochód z ceł — w związku z dalszym silnym kurczeniem się przywozu — obniżył się w lutym o zł 26 miljn. do zł 162 miljn., wykazując jednocześnie w stosunku do lutego 1930 r. spadek o zł 58 miljn.

Dochód z opłat stemplowych, który przez grudzień i styczeń nieco zwiększył, w lutym obniżył się o zł 18 miljn. do zł 131 miljn., osiągając w ten sposób poziom z sierpnia, dotychczas najniższy w bieżącym roku budżetowym. W porównaniu z dochodem w lutym 1930 r. dochód w lutym r. b. był mniejszy o zł 30 miljn.

Wpływy z nadzwyczajnego dodatku do danin — jednocześnie ze zniżką wpływów z samych danin — wykazały w miesiącu sprawozdawczym w stosunku do poprzedniego spadku o zł 26 miljn., a w stosunku do tego samego miesiąca 1930 r. — o zł 11 miljn.

Dochód z monopolów w lutym r. b. wykazał podobnie jak i w styczniu zniżkę, tylko w mniejszych rozmiarach. Wyniosła ona mianowicie zł 86 miljn., przyczem wpłata monopolu tytoniowego obniżyła się o zł 55 miljn., spirytusowego — o zł 20 miljn., solnego — o zł 11 miljn. W porównaniu z dochodem w lutym 1930 r. (zł 662 miljn.) dochód z monopolów w lutym r. b. wykazuje zniżkę o zł 122 miljn.; silnie zmniejszyła się wpłata monopolu spirytusowego (z zł 340 miljn. do zł 260 miljn.), w mniejszym stopniu — wpłata monopolu tytoniowego (z zł 271 miljn. do zł 236 miljn.).

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w lutym 1931 r. z przeciętną miesięczną wpływów, przewidzianych w budżecie na 1930/31 r., oraz z wpływami, osiągniętymi w tym samym miesiącu 1930 r., przedstawia się następująco (w miljn. zł):

	$\frac{1}{12}$ budżetu na 1930/31 r.	Luty 1931	Luty 1930
Podatki bezpośrednie	55.7	46.5	56.2
Podatek majątkowy	6.3	5.0	2.6
Podatki pośrednie	15.5	16.8	17.4
Cło	32.2	16.2	21.9
Opłaty stemplowe	16.3	13.1	16.1
Nadzwycz. dodatek do danin	8.4	7.3	8.4
Monopole	79.7	54.1	66.2

Jak widzimy, dochody w lutym 1931 r. we wszystkich pozycjach niższe od teoretycznie obliczonej miesięcznej normy budżetowej, z wyjątkiem podatków pośrednich, które wykazały nadwyżkę. Porównanie wpływów w lutym 1931 r. z wpływami w lutym 1930 r. wykazuje zniżkę dochodów w 1931 r. we wszystkich pozycjach z wyjątkiem podatku majątkowego.

Dochód z danin i monopolów w ciągu pierwszych 11 miesięcy 1930/31 r. wyniósł zł 2.095 6 miljn., a więc był niższy zarówno od dochodu, uzyskanego w tym samym okresie 1929/30 r. (zł 2.404 0 miljn.), jak od kwoty, przewidzianej w budżecie ($\frac{1}{12}$ kwoty, preliminowanej na cały 1930/31 r. = zł 2.355 7 miljn.). Przy porównaniu dochodów w 1930/31 r. z dochodami w 1929/30 r. stwierdzamy spadek wpływów zarówno z danin, jak i z monopolów.

Zestawienie wpływów w okresie pierwszych 11 miesięcy 1930/31 r. z wpływami, osiągniętymi w tym samym czasie w 1929/30 r. oraz z budżetem na 1930/31 r. przedstawia się następująco:

	Kwiecień -- luty:		
	1929/30	1930/31	% budżetu
	miljn. zł		
Daniny	1.601.6	1.349.0	83.6
Podatki bezpośrednie	729.4	662.5	99.2
w tem:			
podatki gruntowe	46.0	45.9	76.5
podatek od nieruchomości	40.4	46.0	109.4
" przemysłowy	326.7	282.6	102.8
" dochodowy	257.9	242.6	96.3
Podatek majątkowy	36.6	16.1	21.1
Podatki pośrednie	174.8	168.3	90.3
w tem:			
podatek od cukru	115.0	109.8	89.6
Cło	363.5	239.5	62.0
Opłaty stemplowe	186.8	162.4	82.9
Nadzwycz. dodatek do danin	110.5	100.3	99.4
Monopole	802.4	746.6	78.0
w tem:			
monopol tytoniowy	347.0	362.6	85.9
" spirytusowy	378.1	312.6	68.3
Ogółem daniny i monopole:	2.404.0	2.095.6	81.5

K.

PODATKI I OPŁATY

POBÓR PODATKU MAJĄTKOWEGO W 1931 R. —

Celem częściowego osiągnięcia wpływów, preliminowanych z tytułu podatku majątkowego na 1931/32 rok budżetowy, Min. Skarbu okólnikiem z dn. 23 marca r. b. L. D. V 1594/2/31 — uwzględniając położenie gospodarcze i zdolność płatniczą płatników poszczególnych kategorii majątku — zarządziło dalszy częściowy pobór zaległości z tytułu podatku majątkowego w sposób następujący:

Dla płatników II i III grupy kontyngentowej od 5 stopnia wwyż skali podatkowej — wyznacza się nową ratę w wysokości 03% od wartości majątku, przyjętej prawomocnie za podstawę wymiaru podatku majątkowego.

Rata ta płatna będzie w terminie do dn. 15 czerwca 1931 r. W wypadkach sprostonania wartości majątku wskutek obniżenia, względnie w drodze nadzoru, należy za podstawę obliczenia nowej raty przyjąć sprostowaną wartość majątku.

Zawiadomienia rozestane zostaną płatnikom najdalej do dn. 1 maja 1931 r.

Płatnikom, którzy uiszcili pewne sumy ponad płatny dotychczas podatek majątkowy, nadwyżka zaliczana będzie na pokrycie należności, przypadających do zapłaty w myśl cytowanego okólnika.

Płatnicy ci będą wezwani tylko do uiszczenia różnicy, przypadającej jeszcze do zapłaty.

SKŁADKI NA RZECZ REPREZENTACJI GOSPODARZYCH W PODATKU DOCHODOWYM. — W związku z postanowieniami art. 6 i 8 p. 6 ustawy o podatku dochodowym Min. Skarbu okólnikiem z dn. 27 marca wyjaśniło, co następuje:

Za wydatki, związane z osiągnięciem dochodu, potrącalne w myśl art. 6 ustawy, należy uznać składki na rzecz związków zawodowych względnie reprezentacji gospodarczych, do których należy płatnik, wydatki na czasopisma i inne wydawnictwa fachowe oraz wszelkie wydatki na rzecz pracowników przedsiębiorstwa, chociażby miały one charakter dobroczynny.

ULGI PRZY WYMIARZE PODATKU PRZEMYSŁOWEGO OD OBROTU ZA ROK 1930 DLA PRZEDSIĘBIORSTW WYDAWNICZYCH. — Ministerstwo Skarbu na zasadzie art. 94 ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym okólnikiem z dn. 3 marca r. b. L. D. V 1508/4/31 upoważniło izby skarbowe (Śląski Urząd Wojewódzki) do obniżania kwot, przypadających według 1%-owej stawki podatkowej podatku przemysłowego od obrotu za rok 1930, wymierzonego przedsiębiorstwom wydawnictw książek oraz księgarńom od transakcji sprzedaży hurtowej książek.

Powyższa ulga będzie przyznawana jedynie przedsiębiorstwom, prowadzącym prawidłowe księgi handlowe, na indywidualne podania, które mogą być składane do dn. 15 maja 1931 r. włącznie.

Jednocześnie Min. Skarbu upoważniło izby skarbowe (Śląski Urząd Wojewódzki) do stosownego ograniczenia zaliczek na podatek przemysłowy od obrotu za rok 1931, przypadających od wymienionych wyżej przedsiębiorstw.

ZWOLNIENIE OD PODATKU PRZEMYSŁOWEGO ZAKŁADÓW NAUKOWYCH PRYWATNYCH. — Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 10 marca r. b. L. D. V 2927/4 wyjaśniło, że zakłady naukowe (szkoły) prywatne, chociażby były obliczone na zysk, są całkowicie zwolnione od podatku przemysłowego na zasadzie art. 3 p. 6 ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym, o ile są prowadzone na podstawie zezwolenia kompetentnych władz, w szczególności Ministerstwa W. R. i Oświecenia Publ. oraz Ministerstwa Spraw Wewn.

Powyższe zwolnienie dotyczy zarówno szkół ogólnokształcących (szkoły powszechne, średnie, licea i t. p.), jako też wszelkiego rodzaju szkół i kursów zawodowych (dentystycznych, akuszerskich, szoferskich, kroju i t. p.). Natomiast nie mogą korzystać z uwolnienia od podatku przemysłowego przedsiębiorstwa, będące tylko z nazwy szkołami, lecz nie mające charakteru zakładu naukowego, np. szkoły tańca, fechtunku i t. p.

OPODATKOWANIE KANTORÓW PRALŃ I FARBARNI. — W związku z powstającymi przy stosowaniu przepisów art. 14 ustawy o państwowym podatku przemysłowym wątpliwościami Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 2 marca r. b. L. D. V 2467/4 wyjaśniło, że utrzymywane przez pralnie, farbiarnie i inne podobne przedsiębiorstwa kantory, służące wyłącznie do przyjmowania zamówień od klientów oraz ekspedycjonowania (wydawania) wykonanych zamówień, mogą być prowadzone na podstawie karty rejestracyjnej, o ile dane przedsiębiorstwo (pralnia, farbiarnia i t. p.) posiada świadectwo przemysłowe na zakład przemysłowy, a kantor przyjmuje zamówienia wyłącznie dla swego przedsiębiorstwa przemysłowego.

ZWOLNIENIE OD PODATKU PRZEMYSŁOWEGO JARMARCZNYCH BUD STRZELECKICH. — Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 5 marca r. b. L. D. V 2341/1 na podstawie art. 121 ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym zwolniło od państwowego podatku przemysłowego, od roku podatkowego 1931 począwszy, organizowane i prowadzone przez Związki Strzeleckie jarmarczne budy strzeleckie.

KREDYT

DZIAŁALNOŚĆ BANKÓW PRYWATNYCH W 1930 R.

Po bardzo ciężkim kryzysie w 1925 r., który zachwiał jej podstawami, bankowość polska dość szybko zaczęła się odradzać i rozwój jej działalności przybrał w latach: 1927 i 1928 bardzo szybkie tempo. Ale już w 1929 r. ogólna recesja konjunktury wpłynęła na zwolnienie tempa tego rozwoju. Zwłaszcza w II półroczu operacje bierne i czynne banków uległy pewnemu osłabieniu.

W 1930 r. wobec znacznego konjunkturalnego skurczenia produkcji i obrotów działalność kredytowa banków uległa ograniczeniu, natomiast operacje bierne banków rozwijały się w dalszym ciągu, choć w niewielkich rozmiarach. Banki przez cały 1929 r., a zwłaszcza 1930 r. prowadziły politykę niezmiernie ostrożną, zabiegając przede wszystkim o utrzymanie znacznej płynności oraz o wysokie pogotowie kasowe. Jest też więc rzeczą niewątpliwą, że aparat kredytowo-finansowy z obecnego kryzysu konjunkturalnego wyjdzie bez szwanku.

Kapitały własne banków wykazują stały wzrost. W końcu 1928 r. kapitały własne 62 banków akcyjnych oraz 5 domów bankowych wynosiły zł 284·7 miljn., w końcu 1929 r. kapitały 58 banków oraz 5 domów bankowych stanowiły zł 305·4 miljn., w końcu 1930 r. kapitały 59 banków i 5 domów bankowych wyrażały się kwotą zł 337·1 miljn. Podział kapitałów własnych na zakładowy i rezerwy ilustruje następujące zestawienie (w miljn. zł):

	31/XII 1928	31/XII 1929	30/XII 1930
Kapitał zakładowy	234·4	239·0	263·3
" zapasowy i inne rezerwy	50·3	66·4	73·8

Jak widzimy, kapitały rezerwowe wykazują bardzo silny wzrost, mianowicie w ciągu 2 lat wzrosły prawie o połowę.

Jeśli chodzi o kapitały obce banków, to w I połowie 1929 r. utrzymywało się jeszcze dość silne tempo ich wzrostu, natomiast w końcu tego roku następuje nawet ich spadek — mianowicie w związku z ujawniającą się ostrą ciasnotą gotówkową. Pogarszająca się wciąż sytuacja zbytu w rolnictwie i w związku z tem większe zapotrzebowanie finansowe, utrzymywanie się znacznego zapotrzebowania pieniężnego ze strony produkcji przemysłowej, bardzo opornie dopasowującej się do skurczonego zbytu, zmniejszony dochód ogólny wobec mniejszych obrotów — wszystkie te czynniki wpływały bezpośrednio lub pośrednio na osłabienie dopływu, a nawet spadek lokat w bankach. W 1930 r. następuje upłynnienie rynku pieniężnego, bo wobec silnego kurczenia się rozmiarów produkcji i obrotów zapotrzebowanie kapitałów się zmniejsza; poza tem likwidują się zapasy towarowe, zanika zapotrzebowanie kapitałów na cele inwestycyjne, poprawia się stopień wypłacalności. Te i t. p. momenty wpływały na upłynnienie się rynku pieniężnego i kapitałowego, a w związku z tem i kapitały obce w bankach zaczęły szybciej rosnać. Ale w III kwartale 1930 r., a raczej już pod jego koniec sytuacja się zmienia; na rynku pieniężnym następuje zaostrzenie; zapotrzebowanie pieniężne rolnictwa wzrasta ze szczególną siłą, odpływają więc bardzo już zresztą uszczuplone wkłady rolnicze, wyczerpują się rezerwy finansowe nawet silnych przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych, a jednocześnie wzrasta ich zapotrzebowanie pieniężne wobec przejściowego zresztą, ponadsezonowego wzrostu produkcji; poza tem pod wpływem sytuacji na rynku niemieckim, a następnie i wypadków w bankowości francuskiej następuje dalszy odpływ (względnie powstrzymanie dopływu) lokat zagranicznych, wreszcie pod wpływem krótkotrwałych perturbacji na rynku walutowym we wrześniu oraz częściowo w związku z okresem przedwyborczym występuje zjawisko t. zw. płochliwości wkładców. Stąd obserwujemy kurczenie się kapitałów obcych w bankach — zresztą niewielkie i krótkotrwałe, tak że w ostatnich miesiącach 1930 r. kapitały obce naogół odzyskują tendencję zwykłą.

Liczbowo obraz ruchu kapitałów obcych w bankach przedstawia się następująco (w miljn. zł):

	31/XII 1928	30/IX 1929	31/XII 1929	30/VI 1930	30/IX 1930	31/XII 1930
Wkłady	700·5	826·2	812·4	891·3	886·1	878·0
Rachunki bieżące	298·8	288·0	277·4	286·3	305·7	306·4
Banki Loro	113·0	133·2	135·7	152·9	150·1	144·4
Banki zagran. Nostro	311·2	384·9	378·2	359·5	347·8	381·6
Razem:	1.423·5	1.632·3	1.603·7	1.689·9	1.689·7	1.710·4

Jak widzimy, lokaty zagranicze nie wykazały w 1930 r. prawie żadnej zmiany; ale to z widzieć należy tylko silnemu ich wzrostowi w grudniu 1930 r., gdyż przez 11 miesięcy stale spadały, ponieważ banki — nie mając dla nich zatrudnienia — spłacały kredyty zagraniczne. Wkłady właściwe wykazują w I półroczu 1930 r. wzrost o blisko 10%, w III kwartale i przez październik spadają, w ostatnich 2 miesiącach roku utrzymują się na niezmiennym poziomie; w ciągu całego roku wzrost wkładów wyniósł przeszło 8%. Rachunki bieżące, które w 1929 r. wykazywały tendencję zniżkową, w 1930 r. przeżyły prawie czas zwykłą, dając ostatecznie wzrost o przeszło 10%. Salda rachunków Loro, zwiększające w I półroczu 1930 r., w II półroczu spadły, a w rezultacie rocznym wykazały wzrost o przeszło 6%.

Ruch poszczególnych rodzajów wkładów właściwych przedstawia następujące zestawienie (w miljn. zł):

	31/XII 1928	30/IX 1929	31/XII 1929	30/VI 1930	30/IX 1930	31/XII 1930
W k ł a d y:						
terminowe	326·9	405·3	412·7	451·5	454·0	456·9
à vista	262·3	278·7	258·6	266·5	255·8	248·6
na książeczki wkładkowe i asy- gnaty kasowe	111·4	142·1	141·1	173·3	176·4	172·0

Ma to niewątpliwie związek z sytuacją konjunkturalną, że wkłady terminowe, oznaczające powstrzymanie się od nakładów inwestycyjnych czy też od zakupów bieżących — rosną nieprzerwanie, wykazując tylko w okresach ciasnoty słabsze tempo, natomiast wkłady à vista, stanowiące obrotowe rezerwy gotówkowe, mają tendencję zniżkową, wyczerpywania się — lekko wzrastając w okresach płynności. Wkłady oszczędnościowe wykazują tendencję naogół podobną do tendencji wkładów terminowych, t. j. zwiększając się, lecz kierując się głównie do instytucji specjalnych oszczędnościowych (gdzie i wzrost jest znacznie szybszy), wykazują nieco większe znamiona płochliwości w okresach gorszych na rynku pieniężnym. W ciągu całego 1930 r. wkłady terminowe zwiększyły się o blisko 11%, wkłady oszczędnościowe o przeszło 21%, wkłady zaś à vista spadły o blisko 4%.

Operacje czynne banków były prowadzone w 1930 r. z najwyższą ostrożnością, tak że przyrost kapitałów obcych był użytkowy raczej na zwiększanie pogotowia kasowego oraz płynności względnie na zmniejszanie zadłużenia czyto w banku emisyjnym, czyto zagranicą — a nie przechodził do życia gospodarczego w postaci kredytów. Zapotrzebowanie kredytów zresztą silnie osłabło wobec znacznego skurczenia się produkcji i obrotów; istniał coprawda nacisk na rynek kredytowy ze strony zwłaszcza wyczerpanych finansowo: rolnictwa i handlu, utrzymywał się silny popyt na kredyty ze względu na konieczność stałych prolongat wekslowych i słabą wypłacalność, ale w tym kierunku nie chciały banki zbyt silnie angażować, zaspakajając natomiast swobodnie zapotrzebowanie kredytowe o wysokiej pewności. Pod koniec 1930 r. banki, idąc śladem Banku Polskiego, zaczęły stosować mniej liberalną politykę kredytową, skracając terminy, ostrzej kwalifikując materiały wekslowe i t. p.

Liczbowy obraz ruchu kredytów bankowych przedstawia się następująco (w miljn. zł):

	31/XII 1928	31/XII 1929	30/VI 1930	30/IX 1930	31/XII 1930
Weksle zdyskontowane	919·7	934·8	880·6	920·3	862·5
Rachunki bieżące (salda debetowe)	777·1	904·0	977·7	943·8	987·7
w tem:					
1) zabezpieczone	544·0	630·8	675·0	647·0	674·7
2) niezabezpieczone	233·1	273·3	302·7	296·8	313·0
Pożyczki terminowe	36·1	46·1	57·4	54·6	61·3

Jak widzimy, w 1929 r. kredyty dyskontowe jeszcze, choć słabo bardzo, wzrastały, w I półroczu 1930 r. pod wpływem spadku zapotrzebowania kredyty te spadają, w III kwartale — kiedy normalny sezonowy wzrost obrotu wekslowego przybrał szczególnie silne rozmiary m. in. pod wpływem pewnego ponadsezonowego wzrostu produkcji niektórych przemysłów i słabych możliwości zbytu w rolnictwie, kredyty dyskontowe pod silnym naciskiem rosną i dopiero w ostatnim kwartale wykazują znowu i to silny bardzo spadek.

Jest to objawem depresji konjunkturalnej, że jednocześnie kredyty na rachunkach otwartych prawie stale wzrastają (z wyjątkiem właśnie okresu wzrostu kredytów dyskontowych w III kwartale 1930 r.); wobec braku bowiem odpowiedniego materiału wekslowego wskutek zastojów w obrotach, przedsiębiorstwa, będące stałymi klientami banków, starają się wykorzystywać w większej mierze możliwości kredytowe na rachunkach otwartych; poza tem zła wypłacalność i ciężka sytuacja finansowa wielu gałęzi gospodarczych skłaniała często do przepisywania należności z pozycji dyskonta na rachunki bieżące, gdyż niezawsze wskazane było uciekanie się do protestowania weksli.

Pożyczki terminowe ujawniały tendencję analogiczną do tendencji kredytów na rachunkach otwartych.

W rezultacie w ciągu całego 1930 r. kredyty dyskontowe spadły o blisko 8%, kredyty zaś na rachunkach otwartych wzrosły o przeszło 9% (przyczem niezabezpieczone stosunkowo silniej niż zabezpieczone), a kredyty terminowe — o 33%.

Co się tyczy pozycji weksli protestowanych, to wykazują one zmienną tendencję wzrostu; odpowiednie liczby przedstawiają się następująco (w miljn. zł):

31/XII 1928	11·4	30/VI 1930	21·7
30/IX 1929	16·2	30/IX 1930	23·3
31/XII 1929	17·6	31/XII 1930	23·7

Stosunek redyskonta weksli do weksli zdyskontowanych — wobec stałego zmniejszania redyskonta przez banki — silnie spadał, dopiero w II połowie 1930 r. (ściśle w III kwartale) banki starały się zaspokoić wzrost zapotrzebowania kredytowego przez wzmocnienie redyskonta i dlatego stosunek powyższy nieco obniżył się. Redyskonto na początku 1929 r. wynosiło zł 352·2 miljn. (38·3% dyskonta), w końcu 1929 r. taką samą prawie sumę — zł 352·8 miljn. (38·7%), w I połowie 1930 r. spadło do zł 297·6 miljn. (33·8%), w II półroczu podniosło się nieco — do zł 318·4 miljn. (36·9% dyskonta).

Płynność banków wykazywała dobry stopień, chociaż liczbowo nie da się ona wyraźnie wykazać, jeśli się nie weźmie pod uwagę całokształtu działalności banków i jej warunków zewnętrznych. Płynne aktywa (kasa i sumy do dyspozycji, waluty, portfel netto oraz banki Nostro) oraz zobowiązania i ich wzajemny stosunek przedstawiały się następująco:

	31/XII 1928	31/XII 1929	30/VI 1930	30/IX 1930
Płynne aktywa — miljn. zł	795·1	809·9	794·4	769·7
Zobowiązania — miljn. zł	1.423·5	1.603·7	1.690·0	1.710·4
Stopień płynności — %	55·8	50·5	47·0	45·0

Pogotowie kasowe banków, aczkolwiek zmniejszające się w ciągu ostatnich 2 lat, wykazało w końcu 1930 r. poprawę. Stosunek kasy, walut i banków Nostro do zobowiązań wynosił (w %-ach):

31/XII 1928	16·0
31/XII 1929	14·2
30/VI 1930	12·4
31/XII 1930	13·2

Koszty handlowe banków wykazały w ostatnim roku nieznaczny spadek. W 1929 r. wynosiły one zł 104·7 miljn., a w 1930 r. tylko zł 100·5 miljn.

Rentowność banków zmniejszyła się nieco, bowiem wobec ograniczenia operacji banków i zmniejszenia się stawek oprocentowania dochody z procentów i prowizji spadły. Wynosiły one w okresie 1929 r. zł 135⁴ miljn., gdy w okresie 1930 r. zł 125⁰ miljn. Stosunek %-owy kosztów handlowych do procentów i prowizji, wynoszący w 1929 r. 77%, podniósł się w 1930 r. do 80%.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 7 do 11 kwietnia 1931 r.

Dla walut panowała w okresie sprawozdawczym nadal tendencja mocniejsza; większość kursów wykazuje poprawę, w kilku wypadkach dość znaczną, w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Są to mianowicie: dolary, funty szterlingów, franki szwajcarskie, belgi, korony czeskosłowackie, floreny holenderskie, korony szwedzkie i duńskie oraz pengó węgierskie. Nieco niżej cenione były franki francuskie, szylingi austriackie oraz guldeny gdańskie, bez zmiany zaś pozostał kurs lir włoskich i lei rumuńskich.

Dla dolarów gotówkowych tendencja była mocniejsza i kurs ich dość znacznie się podniósł — do zł 8'925 za \$ 1. Na rynku prywatnym nastąpiła niemal identyczna zwyżka — do zł 8'9275 za \$ 1.

Wysokość dziennego zapotrzebowania nie ulegał większym wahaniom, utrzymując się naogół na dotychczasowym poziomie.

	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 11/IV
	w zł		
Dolary St. Zjedn.	\$ 1 8'919	8'917	8'919
" " " " telegr.	\$ 1 8'927	8'925	8'927
Funty szterlingów	£ 1 43'37 $\frac{1}{4}$	43'35 $\frac{1}{4}$	43'37 $\frac{1}{4}$
Franki szwajcarskie	100 fr. 34'91	34'90	34'90 $\frac{1}{2}$
Franki austriackie	100 fr. 171'92	171'68	171'88
Belgi	100 blg. 124'11	124'08	124'11
Korony czeskosłowackie	100 kor. 26'43 $\frac{1}{4}$	26'43	—
Szylingi austriackie	100 szyl. 125'46	125'45	—
Liry włoskie	100 lir. 46'73 $\frac{1}{2}$	46'72 $\frac{1}{2}$	46'73 $\frac{1}{2}$
Floreny holenderskie	100 fl. 358'14	357'75	358'14
Korony szwedzkie	100 kor. 238'95	238'90	238'95
Korony duńskie	100 kor. 238'72	238'65	—
Guldeny gdańskie	100 guld. 173'36	173'36	173'36
Pengó węgierskie	100 png. 155'60	155'60	—
Leje rumuńskie	100 lei 5'31	5'31	—

Zainteresowanie papierami lokacyjnymi państwowymi było w okresie sprawozdawczym stosunkowo niewielkie przy tendencji naogół nieco mocniejszej; zwyżkowały: 3% Pożyczka Budowlana (+ zł 0'20), 5% Pożyczka Konwersyjna (+ $\frac{1}{4}$ %), 6% Pożyczka Dolarowa (+ 1%), oraz 7% Pożyczka Stabilizacyjna i 10% Pożyczka Kolejowa (po + $\frac{1}{4}$ %). Wyjątek stanowi 4% Pożyczka Inwestycyjna, która przy zwiększonym zaofiarowaniu poniosła poważniejsze straty; sztuki — zł 7'25, serje — zł 6'50. Listami zastawnymi i obligacjami banków państwowych obracano po kursach niezmiennych.

Dla listów zastawnych panowała tendencja słabsza; przy zmniejszonych obrotach tak listy ziemskie i miejskie, jak i większość prowincjonalnych wykazują zniżki, przeważnie niewielkie, w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Jedynie 10% L. Z. T-wa Kredytowego m. Lublina oraz także listy m. Radomia nieznacznie się poprawiły. Z pośród listów zastawnych w walucie obcej po kursach dotychczasowych obracano 8% L. Z. T-wa Kredytowego Przemysłu Polskiego, natomiast 7% L. Z. T-wa Kredytowego Ziemskiego 1928 r. obniżył się o 1 $\frac{1}{2}$ %.

Obligacjami interesowano się nieco więcej niż w okresie poprzednim; tak VI, jak i VIII i IX 6% Obligacjami Pożyczek Konwersyjnych m. Warszawy 1926 r. zawierano transakcje po kursach mało zmienionych.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 11/IV
3% Pożyczka Budowlana	zł w zł. 50	45'20	45'00	45'20
4% " Inwestycyjna	zł w zł. 100	88'25	87'50	—
4% " " (serje)	zł w zł. 100	91'00	91'00	—
		w % nominalu		
5% Pożyczka Konwersyjna	zł	49'75	49'25	49'50
6% " Dolarowa	\$	73'50	72'50	73'00
7% " Stabilizacyjna ¹⁾	\$	83'75	83'00	—
10% " Kolejowa	fr. w zł.	104'50	104'25	—
7% L. Z. Państ. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1927	94'00	94'00	94'00
7% L. Z. Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00
7% Obl. Kom. " " " "	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00
8% Obl. Bud. " " " "	zł w zł. 1927	93'00	93'00	—
8% L. Z. T-wa Kredytowego Przemysłu Polskiego ²⁾	zł	83'00	83'00	—
4 $\frac{1}{2}$ % L. Z. T-wa Kred. Ziemsk.	zł	52'50	52'25	52'25
				-52'40
				-52'30
7% L. Z. T-wa Kred. Ziemsk. w Warszawie, 1928 r.	\$	76'50	75'00	75'00
4 $\frac{1}{2}$ % L. Z. T-wa Kred. m. Warsz.	zł	54'00	53'50	—
5% " " " " " "	zł	59'00	57'75	—
8% " " " " " "	zł	75'00	73'00	73'00
				-73'50
				-73'00
8% " " " " " " Częstochowy	zł	64'50	63'50	63'50
8% " " " " " " Kalisza	zł	63'50	63'50	—
8% " " " " " " Lublina	zł	64'50	64'50	—
10% " " " " " " " "	zł	78'50	78'50	—
8% " " " " " " Łodzi	zł	68'50	68'00	68'25
				-68'00
8% " " " " " " Piotrkowa	zł	64'50	63'25	63'50
				-63'25
				-63'50
10% " " " " " " Radomia	zł	76'00	76'00	—
10% " " " " " " Siedlec	zł	75'50	74'50	74'50
VI 6% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	51'50	51'00	—
VIII i IX 6% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	50'00	50'00	—

ZŁOTY ZAGRANICĄ

1931	Gdańsk ³⁾	Berlin ³⁾	Wiedeń ³⁾	Paryż ³⁾	Zurych ³⁾
	Ś w i ę t o				
6/IV					
7/ " "	57'62—57'74	46'925—47'125	79'53—79'81	—	58'20
8/ " "	" "	46'95—47'15	—	287'00	" "
9/ " "	" "	46'925—47'125	79'53—79'81	286'50	58'15
10/ " "	" "	46'95—47'15	" "	—	58'20
11/ " "	" "	46'925—47'125	79'545—79'825	—	58'15
1931	Londyn ⁴⁾	Praga ³⁾	New-York ³⁾	Amsterdam ³⁾	
	Ś w i ę t o				
6/IV					
7/ " "	43'37	—	11'225	—	—
8/ " "	" "	377'75	11'215	—	—
9/ " "	" "	377'75	" "	—	—
10/ " "	" "	377'875	" "	—	—
11/ " "	43'46	—	" "	—	—

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH

Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs ultimo	Obroty
(w % nominalu)			

Giełda w New-York'u

6% pożyczka dolarowa z 1920 r. \$

23—28/III	73 $\frac{1}{8}$	70 $\frac{1}{8}$	70 $\frac{1}{8}$	37.000
30/III—4/IV	70 $\frac{1}{4}$	70	70 $\frac{1}{2}$	14.000
7—11/IV	70	70	70	15.000

¹⁾ Z wyłączeniem transzy francuskiej.

²⁾ Gwarantowane przez Skarb Państwa.

³⁾ Za zł 100.

⁴⁾ Za £ 1.

8% pożyczka z 1925 r. (Dillon, Read & Co.)				
23—28/III	89½	87	87	51.000
30/III—4/IV	88	86	87	28.000
7—11/IV	86¼	86	86½	23.000
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
23—28/III	83	81	81¾	178.000
30/III—4/IV	81¾	80½	81¾	212.000
7—11/IV	81¾	80½	81	172.000
7% pożyczka m. Warszawy z 1928 r.				
23—28/III	68½	66	66¾	37.000
30/III—4/IV	67¼	65½	65¾	26.000
7—11/IV	64¾	64	64¼	16.000
7% pożyczka śląska z 1928 r.				
23—28/III	68½	66	66	49.000
30/III—4/IV	67¼	66½	67	14.000
7—11/IV	64¾	64	64½	8.000

Giełda w Londynie

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
23—28/III	83.45	81.45	82.95	
30/III—4/IV	—	—	—	
7—11/IV	82.94	81.44	82.19	

Giełda w Zurychu

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
23—28/III	81.10	80.25	—	
30/III—4/IV	—	—	—	
7—11/IV	80.50	80.25	—	

Giełda w Sztokholmie

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
Styczeń 1931	78½	77	77	35.000
Luty	81½	78	80½	15.000

Giełda w Paryżu

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
23—28/III	98.50	95.40		
30/III—4/IV	—	—		
7—11/IV	98.45	97.27		

Giełda w Medjolanie

7% pożyczka włoska z 1924 r.				
23—28/III	—	—	—	Liry
30/III—4/IV	99.80	99.60	99.60	50
7—11/IV	99.85	99.70	99.75	—

Z BANKU POLSKIEGO

STAN RACHUNKÓW BANKU POLSKIEGO W DN. 31 MARCA 1931 R.—W marcu r. b. nastąpił silny dopływ walutowy do Banku, i osiągnięta nadwyżka skupu walut i dewiz nad ich sprzedażą przez Bank wynosiła zł 46 miljn., prawie całkowicie pokrywając deficyty walutowe pierwszych 2 miesięcy r. b. (zł 47 miljn.). Lecz wyniki te zawdzięczać należy jedynie wpływowi do Banku Polskiego I transzy pożyczki zapałczanej w sumie zł 73.5 miljn., po wyeliminowaniu bowiem tego wpływu—bilans walutowy Banku okazuje się ujemnym, zamykającym się saldem ujemnym zł 28 miljn., więc w każdym razie nieco niższym niż w marcu r. ub. (zł 34 miljn.). Nie licząc wpływu z pożyczki, porównanie bilansu walutowego w marcu r. b. z bilansem w marcu 1930 r. wykazuje silniejszy spadek w r. b. sprzedaży (z zł 193 miljn. do zł 141 miljn.) niż skupu (z zł 159 miljn. do zł 113 miljn.); porównanie zaś bilansu marcowego z bilansem poprzedniego miesiąca wykazuje nieznaczny tylko wzrost skupu (o zł 6 miljn.) przy silniejszym znacznie wzroście sprzedaży (o zł 21 miljn.). W zakresie sprzedaży prawie podwoiła się w marcu w stosunku do lutego sprzedaż dewiz urzędom—w związku z terminami obsługi pożyczek (z zł 23 miljn. do zł 44 miljn.), podczas gdy sprzedaż na giełdzie, klientom Banku i zagranicą pozostała prawie niezmienną (zł 97 miljn. wobec zł 95 miljn.).

Dopływ walut do Banku w marcu odbił się, oczywiście, na stanie jego rezerw walutowych, które w ciągu miesiąca zwiększyły się z zł 371.5 miljn. do zł 381.2 miljn., przyczem w de-

kadzie sprawozdawczej wykazały wzrost o zł 31.6 miljn. Wzrost ten przypada w większej mierze na rezerwy walutowe, wchodzące w skład pokrycia, które w III dekadzie zwiększyły się z zł 234.2 miljn. do zł 256.2 miljn., podczas gdy rezerwy, niezaliczone do pokrycia, wzrosły tylko z zł 115.4 miljn. do zł 120.0 miljn. W ciągu całego miesiąca rezerwy, przyjęte do pokrycia, zwykowały o zł 11.9 miljn., nieprzyjęte zaś do pokrycia—obniżyły się o zł 2.1 miljn.

Drugi składnik pokrycia obiegu i zobowiązań—zapas złota podniósł się w marcu r. b. dzięki zwyktemu drobnemu skupowi (głównie w monetach), dokonywanemu przez oddziały Banku; wzrost zapasu wyniósł w ciągu całego miesiąca zł 0.2 miljn., z czego w ostatniej dekadzie zł 0.07 miljn. Wzrost ten dotyczy, oczywiście, tylko zapasu złota, znajdującego się w skarbcach Banku, który mianowicie zwiększył się w marcu z zł 485.3 miljn. do zł 485.5 miljn., podczas gdy zapas złota, znajdujący się zagranicą, pozostał przez cały marzec w dalszym ciągu niezmienny w wys. 77.4 miljn.

Zmiany w stanie rezerw złoto-walutowych, stanowiących pokrycie obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań, w ciągu marca r. b. ilustruje następujące zestawienie (w tys. zł):

	28/II	20/III	31/III
Złoto	562.694	562.816	562.886
Waluty i dewizy netto . .	244.349	234.195	256.205
Razem:	807.043	797.011	819.091

W stosunku do sumy obiegu banknotów i natychmiast płatnych zobowiązań powyższe pokrycie złoto-walutowe stanowiło w dn. 31/III 55.36%, gdy w dn. 20/III 57.87% i w dn. 28/II 55.53% (statutowe minimum 40%); samo pokrycie złotem wynosiło: w dn. 31/III 38.05%, w dn. 20/III 40.88%, w dn. 28/II 38.72% (statutowe minimum 30%).

Znaczny spadek procentu pokrycia w ostatniej dekadzie marca mimo poważnego wzrostu sumy pokrycia (rezerw) w tejże dekadzie, tłumaczy się tem, że suma obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku wykazała w dekadzie sprawozdawczej silną wyżkę—z zł 1.376.8 miljn. do zł 1.479.5 miljn. (w ciągu miesiąca wzrost o zł 26.2 miljn.). Ten niezwykle silny wzrost sumy obiegu i zobowiązań nastąpił dzięki bardzo poważnej wyżce obiegu w ostatniej dekadzie—z zł 1.147.1 miljn. do zł 1.260.5 miljn., podczas gdy natychmiast płatne zobowiązania wykazały niewielki tylko mimo ultimo miesiąca spadek, mianowicie z zł 229.8 miljn. do zł 219.0 miljn.

W zakresie zobowiązań spadek w III dekadzie marca wykazały lokaty żyrowe (z zł 205.7 miljn. do zł 180.8 miljn.), a z pozostałych pozycji tylko saldo rachunku państwowego funduszu kredytowego, które spadło z zł 1.0 miljn. do zaledwie zł 8 tys.; saldo rachunku zakupu srebra pozostało w dalszym ciągu niezmienną, a pozycja „różne rachunki” wzrosła silnie, bo z zł 10.1 miljn. do zł 25.2 miljn. (częściowo w związku z wpływem pożyczki).

Spadek lokat żyrowych—normalny na ultimo miesiąca—dotyczył tylko lokat na rachunkach prywatnych, które spadły z zł 176.6 miljn. do zł 135.5 miljn., podczas gdy lokaty kas państwowych—w związku z wpływem transzy pożyczki zapałczanej—zwiększyły się z zł 29.0 miljn. do zł 45.3 miljn. W ciągu całego marca lokaty żyrowe wzrosły z zł 141.6 miljn. do zł 180.8 miljn., przyczem lokaty kas państwowych zwiększyły się o zł 22.9 miljn., a lokaty na rachunkach prywatnych—o zł 17.3 miljn.

Bardzo silny, bo wynoszący blisko 10%, wzrost obiegu biletów bankowych na ultimo marca stanowił częściowo odpowiednik spadku lokat żyrowych, przedewszystkiem zaś wiązał się ze wzrostem rezerw walutowych oraz kredytów Banku. W ciągu całego marca obieg banknotów wykazał (tak samo jak i w lutym) wzrost—o zł 26.2 miljn.

Wspomniany wyżej wzrost kredytów Banku w dekadzie sprawozdawczej dotyczył zarówno kredytów dyskontowych—mianowicie, suma kredytów wykorzystanych (suma weksli w portfelu) zwiększyła się z zł 567.5 miljn. do zł 571.1 miljn.—jak i pożyczek zastawowych, które zwykowały z zł 78.7 miljn. do zł 85.4 miljn. W ciągu całego miesiąca portfel wekslowy skurczył się o zł 27.5 miljn. (od początku roku o zł 101.0 miljn.), pożyczki zaś zastawowe wzrosły o zł 0.1 miljn. (od początku roku spadły o zł 0.9 miljn.).

Z innych pozycji bankowego pokrycia obiegu—portfel weksli zagranicznych wzrósł w dekadzie sprawozdawczej z zł 89.2 miljn. do zł 96.5 miljn., zapas monet srebrnych i bilonu, przejętych przez Bank na własność, zmniejszył się zaledwie o zł 0.03 miljn. do zł 19.96 miljn., wreszcie zapas papierów procentowych własnych wzrósł z zł 12.1 miljn. do zł 12.2 miljn.

Zmiany w stanie bankowego pokrycia obiegu banknotów w ciągu marca r. b. ilustruje następujące zestawienie (w tys. zł):

	28/II	20/III	31/III
Weksle	598.570	567.453	571.095
Weksle zagraniczne	98.574	89.229	96.471
Polskie monety srebrne i bilon	12.263	19.991	19.957
Pożyczki, zabezpieczone zastawami	85.275	78.713	85.398
Papiery proc. własne	11.605	12.080	12.217
Razem:	806.287	767.466	785.138

Obieg pieniędzy skarbowych, wykazujący stale wahania stosunkowo znacznie mniejsze niż obieg biletów bankowych, zwiększył się w dekadzie sprawozdawczej tylko z 232,2 miljn. do 241,2 miljn., czyli o około 4%. Na powyższą sumę obiegu składa się: 1) obieg biletów państwowych (5-złotowych) w wys. 1,4 miljn. (w dn. 20/III 1,4 miljn.), 2) obieg biletów zdawkowych (5-złotowych) w wys. 1,1 miljn. (w dn. 20/III 1,1 miljn.), 3) obieg monet srebrnych (5-, 2- i 1-złotowych) w wys. 165,3 miljn. (w dn. 20/III 158,4 miljn.), 4) obieg bilonu niklowego i brązowego w wys. 73,4 miljn. (w dn. 20/III 71,2 miljn.). W ciągu całego marca obieg skarbowy wzrósł o 1,6 miljn.

AKTYWA

ZŁOTO w skarbcu	zł 485.490.269,41
„ zagranicą	„ 77.395.709,57
	zł 562.885.978,98
PIENIĄDZE I NALEŻN. ZAGRAN.	zł 256.204.642,38 zł 819.090.621,36

PIENIĄDZE I NALEŻN. ZAGR., niezaliczone do pokrycia	125.016.125,93
POLSKIE MONETY SREBRNE I BILON	19.957.054,90
PORTFEL WEKSŁOWY	571.094.798,66
POŻYCZKI ZASTAWOWE	85.397.799,67
PAPIERY PROCENTOWE WŁASNE	12.217.154,74
PAPIERY FUNDUSZU ZAPASOWEGO	90.816.436,31
NIERUCHOMOŚCI	20.000.000,00
INNE AKTYWA	161.260.182,35
	zł 1,904.850.173,92

PASYWA

KAPITAŁ ZAKŁADOWY	zł 150.000.000,00
FUNDUSZ ZAPASOWY	„ 114.000.000,00
NATYCHM. PŁATNE	
ZOBOWIĄZANIA:	
a) rachunki żyrowe kas państwowych	zł 45.274.553,53
b) pozostałe rachunki żyrowe	„ 135.506.588,61
c) rachunek Skarbu na zakup srebra	„ 13.000.000,00
d) rachunek państw. funduszu kredyt.	„ 7.900,91
e) różne rachunki	„ 25.199.861,38
	zł 218.988.904,43
OBIEG BILETÓW BANKOWYCH	zł 1,260.511.330,00 zł 1,479.500.234,43
INNE PASYWA	„ 161.349.939,49
	zł 1,904.850.173,92

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

KRONIKA ZAGRANICZNA

M. IN. NA PODSTAWIE RAPORTÓW I DONIESIEN POLSKICH PLACÓWEK ZAGRANICZNYCH

OGÓLNE

VI KONGRES MIĘDZYNARODOWEJ IZBY HANDLOWEJ. — Międzynarodowa Izba Handlowa odbędzie następny swój Kongres (kongresy odbywają się — jak wiadomo — co 2 lata) w Waszyngtonie w dn. 4—9 maja r. b.

Kongres tegoroczny jest tem ciekawszy, że zgromadzi on — w celu naradzenia się nad doniosłymi zagadnieniami ekonomicznymi w dobie kryzysu — wielką liczbę najwybitniejszych kierowników światowego życia gospodarczego. Na zjazd przybywają przedstawiciele 46 państw, ponadto będą na nim reprezentowane główne organizacje międzynarodowe, jak Komitet Ekonomiczny Ligii Narodów. Przewodniczyć obradom będzie P. Georges Theunis, b. Premier belgijski.

Kongres otworzy P. Silas H. Strawn, Prezes Komitetu Narodowego Amerykańskiego M. I. H., w obecności Prezydenta Hoovera oraz korpusu dyplomatycznego. Odczyt o obecnym kryzysie gospodarczym wygłosi na posiedzeniu inauguracyjnym P. Theunis, przyczem należy nadmienić, że kwestje, poruszone przez prelegenta, opierają się o uprzednio przeprowadzoną ankietę. Potem przedstawiciele różnych krajów omówią poszczególne zagadnienia z zakresu sytuacji gospodarczej Europy, Ameryki i Dalekiego Wschodu. W ciągu dalszych posiedzeń Kongres będzie zajmował się kwestią wymiany między Europą i Stanami Zjednoczonymi

Am. Referat na ten temat wygłosi b. Prezes M. I. H., P. Alberto Pirelli.

Ponadto głównymi tematami obrad Kongresu waszyngtońskiego są następujące kwestje: polityka handlowa, umowy międzynarodowe, handel terminowy, podwójne opodatkowanie, kwestje transportowe i komunikacyjne, arbitraż i t. d.

Z uwagi na wagę kwestyj, które mają być poruszone na Kongresie, należy się spodziewać, że uchwały jego będą miały poważne znaczenie dla światowego życia ekonomicznego.

FRANCJA

KONCENTRACJA W ŻEGLUDZE MORSKIEJ. — Największe francuskie przedsiębiorstwo żeglugowe, Compagnie Générale Transatlantique, i trzecie co do wielkości przedsiębiorstwo, Chargeurs Reunis, wydały ostatnio komunikat, powiadamiający o zacieśnieniu współpracy między nimi. Jak wiadomo, oba te przedsiębiorstwa stworzyły w 1928 r. wspólną organizację, reprezentującą ich zainteresowania organizacyjne i finansowe, p. n. Union Française d'Armement; obecnie ma nastąpić dalsze zespolenie interesów, przy zasadniczym utrzymaniu autonomii każdego z przedsiębiorstw. Formą wewnętrzną ma być wzajemna wymiana członków zarządów, celem racjonalizacji pracy i uzyskania na tej drodze oszczędności. Przypomnieć należy, że z podobnymi posunię-

ciem spotykaliśmy się ostatnio w Anglii i, zwłaszcza, w Niemczech.

Wspomniany komunikat prasa niemiecka opatruje komentarzem, podkreślającym brak informacji co do współpracy finansowej obu przedsiębiorstw. Wskazuje się, że Compagnie Générale Transatlantique rozpoczęła w latach ostatnich rozbudowę swego taboru okrętowego, w związku z czem stanęła wobec niedostatku kapitału obrotowego. Zaspokojenie tych potrzeb przez wypuszczenie obligacji nie było możliwe, gdyż obligacje takie napotkałyby na rynku na znaczne trudności, Rząd zaś przejęcie gwarancji za tego rodzaju pożyczkę uzależnił od usanowania interesów towarzystwa przez zmniejszenie kapitału zakładowego. Propozycja ta została jednak odrzucona. Nawiazanie ściślejszej łączności z Chargeurs Reunis zmierzać może do usunięcia tych trudności, czego jednak komunikat nie wyjaśnia.

NIEMCY

DZIAŁALNOŚĆ HAPAG'U I NORD-DEUTSCHER LLOYD'U. — Sprawozdania tych 2 największych niemieckich towarzystw okrętowych, od pewnego czasu pracujących w najściślejszym związku, ujawniają z całą wyrazistością trudności, napotymane przez przedsiębiorstwa żeglugowe w r. ub., przyczem charakterystyczne jest, że jako jedną z ważnych przyczyn tych trudności wymienia się obecną politykę agrarną, która samemu

tylko Lloydowi miała przynieść zmniejszenie zysku o RM 5 miljn. Pomimo wszystko rok ubiegły został zakończony pod względem finansowym pomyślnie, co w pewnym stopniu przypisywane jest zespoleniu interesów obu przedsiębiorstw i umożliwionej tem racjonalizacji ich pracy, głównie jednak sumom, przyznawanym przez Stany Zjedn. Am. z tytułu rozrachunków za okrety, zajęte podczas wojny, wynoszącym dla Hapag'u \$ 41'8 miljn., dla Lloyd'u \$ 27'25 miljn. Sumy te nie zostały jeszcze wpłacone w całości, niemniej jednak zadecewowały one o charakterze zamknięć rachunkowych, umożliwiając dokonanie odpowiednich odpisów i nawet wyznaczenie dywidend w wysokości 6%. Stosownie do porozumienia, istniejącego między obu przedsiębiorstwami, zyski dzielone są równomiernie; nie pozwala to na ściśle zorientowanie się w sytuacji każdego z nich. W każdym razie można powiedzieć, że korzystne zamknięcia budżetowe zawdzięczać należy rezultatom, osiągniętym przez Lloyd, uważany za jedyne w świecie przedsiębiorstwo żeglugowe, które przyniosło w r. ub. zyski. Potwierdzają się w ten sposób obserwacje, czynione już poprzednio, że korzyści z porozumienia ciągnie jedynie Hapag, o ile pominać pozwtki, płynące z zastępującej dawną konkurencję współpracy.

Rachunek strat i zysków przedstawia się następująco (w tys. RM.):

	Hapag	Lloyd	Razem:	
	1930	1930	1930	1929
Zysk brutto	55.148	56.078	111.226	111.428
Koszty i podatki	11.313	10.487	21.800	37.718
Św. socjalne	8.160	7.108	15.268	
Procenty	2.318	5.126	7.444	7.904
Odpisy	23.543	23.565	47.108	40.602
Zysk netto	9.814	9.792	19.606	25.655
Tantjemy	214	192	406	780
Dywidendy	9.600	9.600	19.200	24.234

Z pośród różnych informacji, zawartych w sprawozdaniu, warte przytoczenia jest, że niemiecka marynarka handlowa stanowi po czynnej stronie bilansu płatniczego pozycję RM 350 miljn., pomimo wszelkich napotykania przez nią trudności. Przewidywania na przyszłość są optymistyczne, oparte na przekonaniu, że depresja światowa osiągnęła już swój punkt najniższy i w dalszym przebiegu wypadków opustoszenie składów oraz nacisk produkcji na rynek przyczynić się muszą do zwiększenia przewozów. Poza tem interesy związanych z przedsiębiorstw powinny w r. ub. dać dobre rezultaty, tem więcej, że wpłyną dalsze sumy ze Stanów Zjedn. Wpłaty te — jak się okazuje — decydują nie tylko o rentowności, lecz pozwalają na rozwój przedsiębiorstw w latach najbliższych, tak jak spodziewane ich otrzymanie przyczyniło się do rozpoczęcia niektórych prac w latach ubiegłych.

CZECOSŁOWACJA

STAN ROLNICTWA. — Powierzchnia Republiki Czeskosłowackiej obejmuje 140.394 km². 39'6% ogólnej liczby mieszkańców, wynoszącej podług spisu z dn. 16/II 1920 r. 13'5 miljn. osób — zajmuje ją rolnictwem. Obszar ziemi ornej wy-

nosi 5.992 tys. ha, lasów 4.648 tys. ha, łąk 1.372 tys. ha, wreszcie pastwisk 1.151 tys. ha.

Z uwagi na różnorodność warunków przyrodniczych: struktury powierzchni, klimatu i t. d., poszczególne okolice rolnicze kraju różnią się znacznie między sobą; znajdujemy więc obszary intensywnej produkcji buraków cukrowych, uprawy jęczmienia, żyta lub innych zbóż, dając uprawy ziemniaków lub pasz.

Specjalnie sprzyjające dla jakiejś poszczególnej uprawy warunki decydują o podziale tych upraw według dzielnic kraju; w ten sposób okolica Zatec jest słynna ze swego chmielu; dolina Łaby — z jęczmienia, buraka cukrowego, pszenicy, okopowych, owoców i t. d.; na wyżynie czesko-morawskiej uprawia się głównie ziemniaki jadalne lub dla produkcji spirytusu; w dorzeczu Trebonia nieurodzajna ziemia przesadziła już w średniowieczu o opłacalności gospodarstwa rybnego. Na Morawach czarnoziem z Haná umożliwia najintensywniejszą kulturę buraków cukrowych, jęczmienia i żyta — surowców dla bardzo rozwiniętego przemysłu rolnego (cukrownie, browary); tam również doskonale rozwinęła się hodowla bydła rogatego i koni. Okolice, dobrze zabezpieczone przed zimnymi wiatrami i wystawione na dobroczynne działanie promieni słonecznych: południowe Morawy, południowa Słowacyzna i Ruś Podkarpacka, produkują dobre gatunki wina, tytoniu i innych południowych produktów, jak wczesne ziemniaki z okolic Bratislavy, jak papryka, kukurydza i różne gatunki owoców: gruszek, śliwki, wiśnie, morele i t. d.

Tak różnorodne oblicze rolnictwa czeskosłowackiego pozwala zrozumieć, dlaczego w interesach ludności wiejskiej leży równomierny rozwój poszczególnych gałęzi produkcji roślinnej, zwierzęcej oraz przemysłu rolnego; dlatego też władze podtrzymują wysiłki rolników w kierunku rozwoju i intensyfikacji produkcji i zapewniają im niezbędne po temu warunki.

Wśród tych warunków należy wliczyć: rozszerzenie szkolnictwa rolniczego wśród szerokich warstw ludności rolniczej; rozbudowa stacji doświadczalnych, mających wskazać rolnikom sposoby zastosowania w praktyce wiadomości teoretycznych; poparcie wysiłków rolnictwa w kierunku korzystniejszego zbytu produktów rolniczych; wreszcie, rozwój spółdzielczości rolniczej i kredytu rolniczego. W 1927 r. było 4.047 kas Raiffeisena.

Ochrona celna produktów rolniczych jest zbliżona do ochrony celnej przemysłu. Cło wynosi (w Kcz. od 100 kg): na pszenicę 30 plus 25, razem 55, na żyto 38 plus 50, razem 88, na jęczmień 34 plus 36, razem 70, na mąkę 70 plus 75, razem 145, na kukurydzę 32, na kukurydzę pastewną 6, na mięso wołowe 232, na bałony 80 plus 60, razem 140.

Specjalna uwaga jest poświęcana przez Państwo produkcji zwierzęcej. Jest to dziedzina małych warsztatów rolnych, które — po w wykonaniu reformy rolnej — przeważają w Czechosłowacji. W tej dziedzinie leży rozwiązanie problemu przyszłego rozwoju produkcji rolnej. Dotychczas Czechosłowacja była zależna od importu dość znacznych ilości niektórych produktów zwierzęcych.

W innych gałęziach produkcji rolnej i leśnej istnieje nawet pewien nadmiar

cennych produktów; dotyczy to produkcji serów, masła, hodowli koni, byłda rozplodowego, wytwórczości szynek praskich, gospodarstwa rybnego i t. d. W zakresie produkcji roślinnej zbyt wytworów staje się coraz trudniejszym.

Aby zapobiec tym trudnościom, istnieje tendencja specjalizacji produkcji, jak również rejonowania jej w zależności od warunków, przyszłego jej ulepszenia, właściwej organizacji sprzedaży produktów rolniczych i t. d. Poniższa tabela ilustruje produkcję roślinną Czechosłowacji w 1929 r. (w tys. q):

Pszenvca	14.398
Żyto	18.336
Jęczmień	13.950
Owies	14.940
Chmiel	118
Ziemniaki	106.957
Cykoria	884
Ogórk	705
Nasiona buraków cukr.	34
" " pastewn.	8
" koniczny inkarn.	134
" innych konicznych	35

Niedobór w produkcji pszenicy (pokrywany przez import) mógłby ulec zmniejszeniu, gdyby przystąpiono do redukcji obszaru uprawy buraków cukrowych i do melioracji (drenowania); tak samo należałoby nieco ograniczyć powierzchnie innych upraw.

Po wyrównaniu szkód, poniesionych w czasie wielkiej wojny przez produkcję zwierzęcą, osiągnięto pogłowie inwentarza w wysokości przedwojennej. Pozostaje polepszyć jakość produktów hodowlanych. Pogłowie inwentarza przedstawiało się — podług danych z 1925 r. — jak następuje:

Konie	740.202
Bydło rogate	4.691.320
Wce	861.128
Kozy	1.244.701
Nierogacizna	2.539.201

Produkcja jabłek wynosiła w 1929 r. 795 tys. q, gruszek 340 tys. q, wiśni 186 tys. q, śliwek 1.233 tys. q. Produkcja drzewna wyniosła 755 tys. m³ drzewa twardego, 5.973 tys. m³ drzewa miękkiego, 5.750 tys. m³ drzewa opałowego.

Spółdzielczości rolniczej przypada wielka rola w dziedzinie organizacji rolnictwa. W 1928 r. było 5.166 spółdzielni rolniczych, w czem 1.441 silosów, 1.400 spółdzielni produkcyjnych, 1.610 spółdzielni elektryfikacyjnych.

Statystyka szkolnictwa rolniczego przedstawia się, jak następuje: szkół rolniczych ogólnych było 189, — ogrodniczych 11, — gospodarstwa wiejskiego 51, — leśnictwa 10, wyższych szkół rolniczych było 3, wyższych szkół leśnictwa 2, 1 instytut weterynaryjny. Poza tem oświata pozaszkolna była prowadzona w 772 zakładach.

SZWECJA

ZUŻYTKOWANIE SIŁY HYDRAULICZNEJ. — Z siły mechanicznej spadku wody korzystano w Szwecji od czasów bardzo dawnych, stawiając na drobnych rzekach, strumykach i wodospadach, urządzone częstokroć w sposób bardzo prymitywny, młyny, a w czasach późniejszych tartaki i kuźnie. Z początkiem XIX

w. i rozpowszechnieniem maszyn parowych znaczna część tych instalacji została zarzucona, gdyż bardziej nowoczesne papiernie i tartaki wywędrowały na wybrzeże, łatwo zaopatrywane w węgiel czarny. Okres zaniedbania siły spadku wody jako źródła energii trwał prawie do końca stulecia, kiedy dopiero powstały (1890 r.) dwa pierwsze nowoczesne zakłady, mające na celu wykorzystanie węgla białego na rzekach Dalellie i Siungau. W 1893 r. wykonana została instalacja, transmitująca zapomocą elektryczności siłę wodną z Halesjön do Grängsbergu (14 km). Od 1897 r. motory hydrauliczne (63%) biora górę nad motorami parowymi (37%), osiągając w całym kraju siłę około 300.000 koni mechanicznych, z których 207.000 KM pracowało w kopalniach i zakładach przemysłowych, a reszta w instalacjach komunalnych i domowych. Wykorzystanie siły białego węgla odbywało się przeważnie na miejscu, gdyż transmisja elektryczna siły na odległość była wówczas jeszcze rzadkością. W 1928 r., a więc w 30 lat później, siła użytkowanej w kraju energii hydraulicznej urosła do 1,600.000 KM (co odpowiada mniej więcej 6 milin. t węgla), przyczem transmisja jej zapomocą elektryczności stała się prawie powszechna, wynosząc 1.544.000 KM. Zasługuje na uwagę, że tak poważny rozwój użycia siły hydraulicznej wcale nie odbił się ujemnie na konsumpcji węgla kamiennego i płynnego paliwa; gdy w latach 1901—1905 przeciętny import roczny węgla i koksów wynosił 3.207.000 t., a paliwa płynnego 91.800 t., w latach 1924—1928 import tych artykułów wzrósł odpowiednio do 4.785.000 t. i 270.000 t. Obecnie energia hydrauliczna stanowi 70,3% całości energii używanej w kraju, gdy energia parowa zaledwie 29,7%.

Zasoby energii hydraulicznej w Szwecji obliczają na 18 milin. KM, z których około połowy nadaje się do użytku praktycznego. Według ostatnich obliczeń (1929 r.) zasoby energii węgla białego wynoszą około 100 milj. kilowatt-godzin, z których nadaje się do użytku do 40 milj. Zużycie w chwili obecnej wynosi zaledwie 4,4 milj. kw. godzin (w Norwegii 7, w Finlandii 1,2), a więc około 11% całości. Okres największego rozwoju konsumpcji energii hydraulicznej obejmuje ostatnie 25 lat, kiedy powstał szereg przedsiębiorstw państwowych, komunalnych i prywatnych; nie mało przyczyniła się do tego też i wojna światowa. Państwo, rozporządzające ponad 25% uruchomionej energii hydraulicznej, posiada 6 wielkich instalacji, z których 3 należą do największych w Europie, a mianowicie Trollhättan (170.000 KM), Porjus (98.000 KM), Elfkärleby (75.000 KM), Silla Edet (33.000 KM), Motåla (12.000 KM) i Narrfors (26.000 KM). Z instalacji komunalnych największa (Untra na rzece Dalelf — 40.000 KM) stanowi własność miasta Sztokholmu. Większość instalacji należy jednak do zrzeszeń prywatnych, z których najpoważniejsze są: Sydsvenska Kraftaktiebolag (150.000 KM), pracujące na południu, oraz Stora Kopparberg Aktiebolag (150.000 KM), która operuje w prowincjach centralnych i łącznie z instalacjami państwowymi i innymi przedsiębiorstwami prywatnymi stanowi potężny t. zw. blok centralny, dysponujący 30% uruchomionej siły hydraulicznej. Na północy, z wyjątkiem wyżej wymienionych zakładów państwowych (Porjus i Narrfors), przeważają instalacje i przedsiębiorstwa różne, używające w całości zaledwie

3% istniejących tam zasobów węgla białego, gdy w prowincjach centralnych stosunek ten wynosi około 30%, a na wyżu południowym przekracza 50%. Istniejące najpoważniejsze instalacje hydrauliczne grupują się według rzek i zlewisk w sposób następujący: zlewisko jeziora Vevern z rzeką Gotå — 450.000 KM, Dalelf — 270.000 KM (przemysł drzewny, papiernie, huty żelazne), Siungan (45.000 KM), Umeålf (20.000 KM), Saleålf (98.000 KM) i t. p. Podział użycia uruchomionej energii hydraulicznej przedstawia się w odsetkach, jak następuje (1927 r.): fabrykacja masy drzewnej 20,8, papiernie 19,4, huty żelazne i zakłady mechaniczne 20,4, zakłady elektrochemiczne 8,4, tartaki 3,3, przemysł tekstylny 3,3, młyny 2,5, cementownie i kamieniołomy 2,5, cukrownie, browary i słodownie 1,7, oświetlenie, instalacje rolnicze, drobne warsztaty rzemieślnicze i użytk domowy 12,5, koleje żelazne i tramwaje 5. Pierwsze 3 działów przemysłu pochłaniają więc prawie 61% całej energii; stosunkowo słabe zużycie węgla białego w przemyśle tartacznym (3,3%) tłumaczy się rozpowszechnieniem w tej gałęzi motorów parowych, opalanych odpadkami. Uderza też różnica w elektryfikacji wsi poszczególnych części kraju. Gdy na południu obszar elektryfikowany wynosi zaledwie około 33%, na północy ponad 60% gospodarstw wiejskich korzysta z oświe-

lenia i ogrzewania elektrycznego; tłumaczy się to tak nadmiarem i taniością prądu, dostarczanego przez instalacje hydrauliczne, jak i drożyzną tam węgla. Kapitał, inwestowany w Szwecji w instalacjach elektrycznych, szacowany jest na 1 miliard koron. Eksportujące biały węgiel przedsiębiorstwa prywatne naogół są dobrze rentowne, co zaś do państwowych, to wobec wysokich kosztów instalacyjnych, niskich cen prądu oraz innych okoliczności, rentowność ich jest stosunkowo słaba.

M.

BRAZYLJA

ZAKAZ PRZYWOZU MASZYN. — Dekretem z dn. 7 ub. m. zarządzonej został na okres 3 lat zakaz przywozu maszyn, aparatów i instrumentów, używanych w tych działach wytwórczości, które obecnie odczuwają w Brazylii nadprodukcję; działanie dekretu tego rozpocznie się z chwilą ogłoszenia rozporządzeń wykonawczych. Od zakazu zwalniane będą maszyny, przeznaczone na zastąpienie analogicznych, pracujących dotąd w kraju, lecz zużytych, oraz maszyny, mające posłużyć do zmodernizowania produkcji oraz uruchomienia nowych jej działów, przyczem odnośne pozwolenia przywozu wydawane będą przez Ministerstwo Pracy.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I KOLONJALNE

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH. — Ceny w okresie od dn. 1 do 15 kwietnia 1931 r. kształtowały się następująco (za kwintal):

	— 8/IV		9 — 15/IV		Różnica (w % -ach) cen z 9 — 15/IV w stos. do cen z 1 — 8/IV
	w walucie krajowej	w \$	w walucie krajowej	w \$	
P a z e n i c a :					
Berlin	28'75	6'84½	28'98	6'90	+ 0'8
Praga	153'50	4'55	153'50	4'55	—
Chicago	—	2'97	—	3'03	+ 2'0
Buenos Aires	—	1'98½	—	2'02	+ 1'7
Liverpool	—	2'47½	—	2'50	+ 1'0
Wiedeń	22'30	3'13	22'30	3'13	—
Hamburg	7'25	2'93	7'25	2'93	—
Ż y t o :					
Berlin	18'65	4'44	19'06½	4'53½	+ 2'2
Praga	135'50	4'02	134'50	3'99	— 0'7
Chicago	—	1'40	—	1'42	+ 1'4
Wiedeń	20'37½	2'86	20'95	2'94½	+ 2'8
O w i e s :					
Berlin	16'75	3'98	17'48	4'16	+ 4'3
Praga	149'00	4'47½	145'50	4'31½	— 2'3
Chicago	—	2'18	—	2'14	— 1'8
Buenos Aires	—	1'39	—	1'36	— 2'1
Liverpool	—	2'09½	—	2'06	— 1'6
Wiedeń	21'95	3'08	23'81	3'34½	+ 8'4
Hamburg	3'97½	1'60	4'15	1'68	+ 4'4
J ę c z m i ę n b r o w a r o w y :					
Berlin	23'42½	5'57½	23'97½	5'70½	+ 2'3
Praga	158'75	4'71	158'75	4'71	—
Chicago	—	2'19	—	2'20	+ 0'4
Wiedeń	30'00	4'21	30'00	4'21	—
Hamburg	—	—	5'00	2'02	—
J ę c z m i ę n z w y k ł y :					
Berlin	21'92½	5'22	22'48	5'35	+ 2'5

ANGLJA. — W tygodniu od 6 do 11 kwietnia sytuacja na rynku była następująca:

Cukier. — Ceny poszły w górę: trzcinowy (z cłem opłaconem); kostka podniósł się do £ 1.2.9, najlepszy granulowa-

ny do £ 1, kryształ zachodnio-indyjski do £ 0.19; buraczany (bez cta); zwyczajny granulowany podniósł się do £ 0.7.6, 96%-owy (nowy standart) do £ 0.6.3 za cwt.

M a k a. — Poświęteczne obroty hurtowe zaczęły się w środę 8 kwietnia i obejmowały gatunki następujące: „patentowana” kanadyjską po £ 0.12, dobrą kanadyjską po £ 0.11.9, kanadyjską eksportową po £ 0.11.3, domową Nr. 2 przemiału londyńskiego po £ 0.11, angielską czystą po £ 0.10.9, australijską po £ 0.10 i francuską po £ 0.9 za worek. Oficjalne notowania cen bez zmiany: kanadyjska dobra £ 0.11.9 domowa przemiału londyńskiego £ 0.11.3, angielska czysta £ 0.10.9 za worek 140-funtowy.

R y z. — Oryginalny Carolina podniósł się do £ 30, imitacja Carolina i „Błękitna Róża” do £ 25, podczas gdy Patna spadł do £ 21.10, hiszpański podskoczył do £ 13.10 za tonnę. Birmański pozostał na poprzednim poziomie — £ 11.10 za tonnę.

K a w a. — Oficjalne notowania cen bez zmiany: Jamajka £ 10, dobra Costa Rica £ 7.5, dobra Kenya £ 5.5, brazylijska Santos £ 2.7.6 za cwt.

H e r b a t a. — Sprzedaż herbaty do końca marca była zadowalająca pod względem ilości, choć dała ceny niskie. W obrotach przedświętecznych ceny herbaty były następujące: północno-indyjska 11'04 d, południowo-indyjska 13'03 d, cejlońska 17'18 d, Niassa 6'38 d za funt. Chińska po 18 d do 22 d cieszyła się dobrym popytem.

K a k a o. — W obrotach na dostawy letnie ceny kakao są wyższe niż za towar na miejscu ze składu. Oficjalne notowania cen bez zmiany: Trinidad £ 2.11.3, Grenada przednia £ 2.7.6, Accra standardowa £ 1.5 za cwt.

METALE

Z RYNKÓW ŚWIATOWYCH. — Ceny wywozowe żelaza większych wytwórców europejskich: Anglii, Belgii wraz z Luksemburgiem i Francji — w £ f. o. b. port — notowane były w dn 2 kwietnia 1931 r., jak następuje:

	Belgia i Luksemburg		Francja
	Wielka Brytania	Belgia i Luksemburg	
	za 1.016 kg	za 1.000 kg	
Surówka:			
odlewn. Nr. III (2'5-3'0% Si)	2.18.6	2. 9.6	2. 9.6
tomasowska	—	2. 7.6	—
hematytowa	3. 7.6	—	—
ferromangan	9. 0.0	—	—
Półwytwór:			
kęsy	—	3. 7.6	3. 7.6
platyny	—	3.10.6	3. 9.0
Wytwory gotowe:			
żelazo sztabowe	6. 7.6	3.16.6	3.16.0
belki	7. 5.0	3. 8.6	3. 8.0
kątowniki	7.10.0	3.15.0	3.15.0
blacha okrętowa, rezerwarowa i t.p.	7.10.0	—	—
szyny stalowe	7.15.0	6.10.0	6.10.0
bednarka	8.10.0	4. 8.6	4. 8.6
drut-walcówka	7.12.6	5. 2.6	4. 2.6
blacha tomasowska	8.15.0	4.11.0	4. 0.0
blacha czarna (24 gage)	8.10.0	—	—
drut ocynkowy	13. 0.0	6. 5.0	6 5.0
gwoździe druc.	10. 0.0	4.18.6	4.18.6

Pomimo braku wyraźnych oznak polepszenia się koniunktury w przemyśle żelaznym, ze wszystkich krajów jednak nadchodzą, jeżeli nie konkretne wiadomości o polepszeniu, to jednak pewne dane, z których chcielibyśmy wnioskować o minięciu już maksimum kryzysu. W tygodniu sprawozdawczym od 4 do 10 kwietnia notowane znów były pewne drobne fakty, przemawiające za tem.

W Niemczech położenie się nie zmieniło. Interesy wewnętrzne są słabe, brak jest zamówień. Natomiast interesy wywozowe mają widoki na korzystne rozwinięcie się dzięki dużym zamówieniom sowieckim, zawartym po stosunkowo dogodnej cenie. W dziale wielkopiecowym polepszenia nie widać, ceny jednak utrzymują się na dotychczasowym poziomie przy zasadniczej wewnętrznej stawce RM 83'50 za Nr. I surówki lejarskiej i RM 78 za Nr. III loco Oberhausen; cena wywozowa kształtuje się ok. sh 48 — 49 za tonnę f. o. b. port. Zasadnicze ceny na żelazo stalowe wynosiły w kraju RM 128 loco Oberhausen, cena zaś wywozowa była RM 71, bednarka RM 148 w sprzedaży krajowej i RM 88'50 na wywóz. W blasze dał się zauważyć pewien ruch, jednakże większych interesów nie notowano; wymieniano ceny: krajowe RM 147 za blachę grubą i RM 151 za średnią loco Essen, ceny wywozowe odpowiednio były RM 104'50 i 103'50.

Na rynku starego żelastwa większego ruchu nie było, jednakże w okręgu reńsko-wesfalskim huty wykazały większą aktywność zabierając z rynku pewne ilości żelastwa. Notowano RM 38 — 39 za tonnę wobec poniżej 38 w tygodniu poprzednim. Za staliwo żądano ok. RM 41; materiał wielkopiecowy notowany był ok. RM 30, wszystko loco huta wysyłająca. W okręgach wschodnich i środkowo-niemieckich położenie się nie zmieniło. Ceny pozostawały bez zmiany.

Na rynku francuskim należy zanotować pewne polepszenie się uspołobienia w związku z nadziejami na bliskie ożywienie się zamówień.

Znacznie gorzej przedstawiają się sprawy wywozowe.

W przemyśle wielkopiecowym większych zmian niema; w surówce odlewniczej widoczne jest nawet pewne osłabienie, wynikające z dobrego zaopatrzenia odlewni. Notowano 306 fr. za surówkę fosforową Nr. 3 P. L. i 330 — 335 fr. za surówkę półfosforową.

W dziale walcownianym polepszenie utrzymało się w dalszym ciągu, nie wykazywało jednak poważniejszych postępów. Ceny utrzymywały się bez wielkich zmian; kątowniki większych wymiarów, okrągłe betonowe żelazo z łatwością znajdowało zbyt po 480 fr.; ceny normalne za 20 t żelaza sztabowego wynosiły po 520 fr., a za okrągłe po 500 fr. z terminem dostawy od 5 do 8 tygodni. Ceny ciężkich szyn I gatunku bez przyjęcia tendencja niżkowa. Za żelastwo martenowskie w zależności od stopnia czystości płacono 140 do 160 fr. Druzg żeliwny I gatunku notowano po 280 do 300 fr.

Na rynku starego żelastwa panował kompletny zastój. Ceny utrzymywały się na ogół bez wielkich zmian przy zasadniczej stawce 170 — 180 fr. za tonnę żelastwa I gatunku, ujawniała się jednak tendencja niżkowa. Za żelastwo martenowskie w zależności od stopnia czystości płacono 140 do 160 fr. Druzg żeliwny I gatunku notowano po 280 do 300 fr.

Na rynku belgijskim, pomimo świątecznego okresu, panowało względnie małe ożywienie przy dużym optymizmie co do dalszego rozwoju. W dziale surówki zapotrzebowanie było niezłe. Utrzymano jednak dawną cenę, mianowicie: za surówkę odlewniczą 440—460 fr. belg., surówkę tomasowską w kraju po 420—430 fr. Na rynku półwytworu ruchu nie było żadnego. W żelazie sztabowym zaznaczyło się wyraźne polepszenie, tak że ceny podniosły się do £ 3.17—3.18; również większe zapotrzebowanie było na belki przy cenach £ 3.8.6—3.10.6. Na blachę zapotrzebowanie było nierównomierne, najlepsze było na blachę ciekłą, podczas gdy blacha gruba i średnia miała popyt znacznie mniejszy. Ceny wynosiły: blachy grube £ 4.6—4.7, średnie 1/8" 4.10—4.11, cienkie £ 5—5.1.

Na rynku starego żelastwa położenie pozostawało bez zmiany, t. j. główne zapotrzebowanie skierowane było na żelastwo wielkopiecowe, za które płacono 285 do 295 fr. belg., podczas gdy żelastwo martenowskie notowane było po 275 do 285 fr. Na inne gatunki żelastwa zapotrzebowanie było nie wystarczające.

W Anglii z powodu okresu świąt Wielkanocnych ruchu nie było prawie żadnego. Wytwórczość hut utrzymywała się na dotychczasowym poziomie. Ceny nie wykazywały wielkich zmian i przedstawiały się, jak następuje (w £): surówka odlewnicza Cleveland £ 2.18.6, hematytowa 3.7.6—3.11, żelazo sztabowe 6.17.6—7.5, żelazo kształtowe 8.15, drut walcowany 7.15, bednarka 9.5—9.10.

Na rynku starych metali panował zastój; zapotrzebowanie było bardzo nieznaczne, skutkiem czego ceny wykazywały tendencję niżkową.

Notowano następujące ceny za 1.000 kg w Niemczech loco Berlin, we Francji loco Paryż:

	Niemcy	Francja
	10/IV RM	8/IV Fr. fr.
Miedź—odpadki grube	80 drob.	425
Bronz — „ „	66	415
Mosiądz — „ „	58 miesz.	275
Cynk	14	80/90
Ołów miękki	20	135

ANGLJA. — Tydzień świąteczny od 4 do 10 kwietnia nie wykazał żadnych specjalnych nastrojów. Na ogół ruch był nieznaczny z pewną tendencją niżkową cen, dopiero pod koniec tygodnia uspołobienie się nieco polepszyło, gdyż konsumenci zaczęli ujawniać nieco więcej zainteresowania.

Na rynku miedzi znaczniejszych zmian nie było. Po świątach okazało się ożywienie większe niż było przed świątami; co do pewnego stopnia należy przypisać ofertom pozakartelowym, ofiarowującym miedź po cenie 9'62 cts za lb, podczas gdy cena miedzi kartelowej utrzymuje się na wysokości 10'30 cts. W końcu tygodnia zapotrzebowanie zwiększyło się nawet o tyle, że cena mogła podnieść się cokolwiek do góry.

Rynek cyny przedstawiał się słabo, chociaż i tu pod koniec tygodnia nastąpiła lekka zwyżka. Zapotrzebowanie na ogół było małe. Plan ograniczenia produkcji nie wszedł jeszcze w życie, obecnie toczą się rozmowy o wciągnięcie do niego kopalń Siamu i Burmy.

Rynek ołowiu w ciągu całego tygodnia wykazywał tendencję zniżkową prawdopodobnie pod wpływem niepewności co do rezultatów konferencji londyńskiej. Dopiero w końcu tygodnia wyjaśniło się, że jednak większość uczestników konferencji uzgodniła konieczność zmniejszenia produkcji o 15%, uzależnione to jest jednak od zgody reprezentowanych towarzystw, tak że właściwie załatwienie sprawy wisi ciągle jeszcze w powietrzu. Do porozumienia, przeprowadzającego to obniżenie produkcji, należą wydatni wytwórcy Australji, Kanady, Meksyku, z europejskich zaś Pennaroya ze swoją produkcją w Hiszpanji i we Włoszech i niemiecka Metallgesellschaft. Pod wpływem wyjaśniającego się cokolwiek położenia w ostatnim dniu tygodnia ceny ołowiu poszły cokolwiek do góry.

Rynek cynku znajdował się kompletnie pod wpływem ołowiu, tak że i ceny wykazywały analogiczne ruchy. Zapotrzebowanie było małe, gdyż spożywcy ujawniaли bardzo silną wstrzeźliwość.

Ruch cen poszczególnych metali w tygodniu sprawozdawczym przedstawiał się, jak następuje:

Miedź standard wykazała w ciągu tygodnia wzrost ceny o $\frac{3}{16}$ przy sprzedaży za gotówkę i $\frac{7}{16}$ przy operacjach terminowych. Miedź elektrolityczna zyskała $\frac{1}{4}$, rafinowana zaś $\frac{1}{8}$. Blacha miedziana pozostawała bez zmiany.

Cyna wykazała w ciągu tygodnia stratę, $\frac{3}{8}$ zarówno przy operacjach gotówkowych, jak i terminowych.

Ołów stracił w cenie przy sprzedaży gotówkowej $\frac{1}{8}$, przy terminowej zaś zamknął swój tygodniowy rachunek na zero.

Cynk wykazał stratę $\frac{1}{4}$ przy sprzedaży za gotówkę i $\frac{3}{16}$ przy operacjach na termin.

Glin i nikiel pozostawały bez zmiany w sprzedaży zarówno krajowej, jak i zagranicznej.

Antymon, blacha biała, rtęć i platyna pozostawały bez zmiany.

Blacha biała straciła sh $\frac{3}{8}$ na skrzynce o 112 arkuszach.

Ruda wolframowa straciła sh $\frac{1}{4}$ na 1% w tonnie.

Platyna spadła w cenie o $\frac{1}{4}$ na uncji.

Srebro zyskało przy sprzedaży gotówkowej $\frac{1}{16}$ d na uncji, przy sprzedaży zaś terminowej pozostało bez zmiany.

Złoto zyskało $\frac{1}{4}$ d na uncji.

W poniższem zestawieniu podane są ceny wymienionych metali (w £ za 1.016 kg z wyjątkiem: blachy białej, która notowana jest w sh za skrzynkę o 112 arkuszach (0.32 mm), rtęci — w £ za butlę, rudy wolframowej — w sh za 1% w tonnie, platyny — w £ za uncję, złota — w sh za uncję i srebra — w d za uncję):

Poprzed. Tydz. sprawozdawczy:

Metal	tydz. ultimo	maksy- mum	mini- mum	ulti- mo
-------	--------------	---------------	--------------	-------------

Miedź:

standard

kasa . .	43 $\frac{1}{8}$ - $\frac{1}{4}$	43 $\frac{3}{8}$	42 $\frac{9}{16}$	43 $\frac{3}{16}$ - $\frac{5}{8}$
term. . .	43 $\frac{3}{4}$ - $\frac{13}{16}$	44 $\frac{1}{4}$	43 $\frac{1}{4}$	44 $\frac{3}{16}$ - $\frac{1}{2}$
elektrol.	45 $\frac{1}{2}$ -46 $\frac{1}{2}$	46 $\frac{1}{2}$	45	45 $\frac{3}{4}$ -46 $\frac{3}{4}$
rafinow.	44 $\frac{1}{2}$ -45 $\frac{1}{2}$	45 $\frac{1}{2}$	44 $\frac{1}{2}$	44 $\frac{1}{2}$ -45 $\frac{1}{2}$

blacha miedz. . .	77	77	77	77
Cyna:				
kasa . .	119 $\frac{1}{4}$ - $\frac{3}{8}$	117 $\frac{3}{8}$	113 $\frac{7}{8}$	115 $\frac{7}{8}$ -116
term. . .	120 $\frac{3}{8}$ - $\frac{3}{4}$	118 $\frac{3}{4}$	115 $\frac{3}{8}$	117 $\frac{1}{4}$ - $\frac{3}{8}$
Ołów:				
kasa . .	12 $\frac{3}{4}$	12 $\frac{5}{8}$	12 $\frac{3}{16}$	12 $\frac{5}{8}$
term. . .	12 $\frac{13}{16}$	12 $\frac{15}{16}$	12 $\frac{11}{16}$	12 $\frac{15}{16}$
Cynk:				
kasa . .	12	11 $\frac{7}{8}$	11 $\frac{11}{16}$	11 $\frac{3}{4}$
term. . .	12 $\frac{9}{16}$	12 $\frac{3}{8}$	12 $\frac{5}{16}$	12 $\frac{3}{8}$
Glin:				
dla kraju .	85	85	85	85
„ zaogr. .	85	85	85	85
Antymon 42- $\frac{1}{2}$	42 $\frac{1}{2}$	42	42	42- $\frac{1}{2}$
Blacha biała .	15 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{8}$	15 $\frac{1}{4}$
Rtęć . .	22 $\frac{5}{8}$	22 $\frac{9}{8}$	22 $\frac{5}{8}$	22 $\frac{5}{8}$
Nikiel:				
dla kraju .	175	175	175	175
„ zaogr. .	175	175	175	175
Ruda wolfram. .	13 $\frac{1}{2}$	13 $\frac{1}{4}$	13 $\frac{1}{4}$	13 $\frac{1}{4}$
Platyna „Spong”	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{4}$	5 $\frac{1}{4}$
Srebro:				
kasa . .	12 $\frac{7}{8}$	12 $\frac{15}{16}$	12 $\frac{11}{16}$	12 $\frac{15}{16}$
term. . .	12 $\frac{15}{16}$	12 $\frac{15}{16}$	12 $\frac{11}{16}$	12 $\frac{15}{16}$
Złoto .	84.10 $\frac{1}{4}$	84.10	84.10 $\frac{1}{8}$	84.10 $\frac{1}{2}$

SUROWCE WŁÓKIENNICZE

— Bardzo niejednolite nastroje panowały na światowych rynkach bawełnianych w I połowie kwietnia. Pomiedzy cenami producenta i przemysłowca znajduje się handel surowcowy ze swojemi olbrzymimi zapasami, przyczyniając się do komplikowania sytuacji rynkowej. Po silnym ruchu zwykłym w okresie lutego i marca przychodzi w połowie kwietnia moment stabilizacji cen, który może przybrać nawet cechy pewnej stałej tendencji. Olbrzymie zapasy mogą tylko stopniowo odpłynąć, a nowe zbiory nie dają nadziei na silny wzrost zaofiarowania. Ostatnie doniesienia o rozmiarach zbiorów brzmią niezbyt optymistycznie. Dn. 20 maja wiadomy będzie dokładnie rezultat obliczeń, który jednak nie wywrze zbyt silnego wpływu na całokształt sytuacji. Polityka biura rolniczego w Stanach Zjednoczonych zasługuje na podkreślenie, gdyż najprawdopodobniej Farm Board wycofa się ze swej akcji interwencyjnej w bawełnie, co motywowane jest koniecznością uniknięcia wydatków setek milionów dolarów w okresie kryzysu. Akcje interwencyjne na rynkach surowców włókienniczych przeważnie zawodzą, zapasów nie można usunąć i ciężą one na sytuacji, potęgując niepewność i wywierając wpływ raczej w kierunku niżki.

Podaż na sezon obliczana jest oficjalnie na 13.754 tys. bel w porównaniu do 14.828 tys. bel w r. ub., czyli o 1.074 tys. bel mniej. Zapasy wynoszą 7.525 tys. bel w porównaniu z 4.753 tys. bel w r. ub.

Za zwykłą cen przemawiają: zbiory, światowy bilans bawełny, tendencje na rynku; za niżką cen — zapasy, popyt, polityka cen. Jednakże momenty mocniejsze przeważają, tak iż można się liczyć z silniejszymi nastrojami przy wzmiankowanej powyżej stabilizacji.

Światowy rynek wełny znajdował się pod znakiem aukcyj londyńskich, zamkniętych w dn. 31 marca. W okresie 16 dni aukcyj sprzedano ogółem 151.500 bel. Anglicy zakupili 80.000 bel, kupcy z kontynentu przeszło 70.000 i Ameryka 1.000 bel. Aukcje te przeszły w nastroju mocnym, który nieco osłabł w okresie ostatnich dni. Silna tendencja tłumaczona jest w pierwszym rzędzie wzrostem popytu. Nie jest wykluczone, że ożywione transakcje zaspokoily silne zapotrzebowanie na rynkach światowych. Anglja np. wwozila od lipca do marca o 130.000 bel bawełny australijskiej więcej niż w tymże okresie poprzedniego roku. Import innych gatunków wełny do Anglii wzrósł w tym okresie o 85.000 bel. Aby się móc dokładnie przekonać, czy istotnie zwyżka cen na światowych rynkach wełnianych jest zjawiskiem nie przemijającym, należy poczekać na wynik aukcyj majowych w Londynie, które niewątpliwie przyniosą już całkowite wyjaśnienie sytuacji. Znacznie silniej już teraz zaznacza się stabilizacja cen na rynkach Afryki Południowej, gdzie według ostatnich doniesień powstrzymany został po raz pierwszy trwający od lutego silny ruch zwyżkowy cen. Lepsze gatunki wełny utrzymują mocniejsze ceny; przy gatunkach gorszych notowano ruch zniżkowy. W każdym bądź razie szczytowy punkt haussy wełnianej uważany jest za przekroczony. 90% zimowej strzyży zostało sprzedane i zapasy zmniejszyły się bardzo wydatnie.

Mocniejsze tendencje na rynkach surowców włókienniczych wywarły swój wpływ również i na rozwój sytuacji na rynku juto w y m. Notowania cen zarówno w Kalkucie, jak i na rynku londyńskim świadczą o wzmocnionych nastrojach. Rynek wzmacnia się pod wpływem bardzo poważnych transakcyj w kilku ośrodkach. Pomimo wszystko należy pamiętać, że chłonność przemysłu jest jeszcze nieznaczna. Ograniczenia produkcji, o których donosiliśmy w poprzednim numerze, uległy nawet rozszerzeniu, gdyż w pierwszych dniach kwietnia 8 największych fabryk jutowych w Kalkucie zostało unieruchomionych.

Poza Kalkutą zaś przemysł jutowy nie odgrywa poważniejszej roli. Świadczą o tem dane statystyczne, z których wynika, że wywóz juty z Kalkuty i Chittagong w okresie od 1 lipca do 1 lutego wyniósł tylko 2,238.000 bel, czyli o milion mniej niż w tym samym okresie r. ub. Ta zmniejszona chłonność światowego przemysłu jutowego będzie niewątpliwie trwać jeszcze pewien czas i nie należy sądzić, iż spodziewać się możemy w najbliższym czasie gwałtownych skoków cen.

Europejski rynek lnu w dalszym ciągu trwa pod znakiem zdecydowanie mocnej tendencji. Za zwyżką cen lnu rosyjskiego kroczy również len estoński i belgijski. Zwłaszcza rynek belgijski, zarówno w średnich, jak i niższych gatunkach, wykazuje tendencję zwyżkową. Rynek holenderski również zrealizował szereg (transakcyj przy mocnej tendencji. Na rynku lotewskim około 10% odbiorców stanowili Niemcy, około 55% przypada na Belgję i Francję, około 15% zbiorów przerabia się na rynku wewnętrznokrajowym.

Pierwsze dni kwietnie przyniosły ożywienie na rynku k o n o p i. Zwiększenie obrotów wywołało nastroj zdecydowanej haussy. Najsilniej zwyżkowały wyższe gatunki, jakkolwiek zapasy w porównaniu

z połową lutego wydatnie wzrosły i wynoszą na koniec marca 124.000 bel. Jedynym wyjątkiem jest rynek nowozelandzki, gdzie obroty i ceny pozostawały wiele do życzenia.

Sytuacja na rynku surowego jedwabiu nieznacznie się tylko zmieniła. Zapotrzebowanie było nieznaczne, a obroty ograniczone, i tylko na pewne określone gatunki. Oczywiście, odbiło się to na cenach, które nieco zniżkowały. Przędzalnicy uchylają się raczej od transakcji, wobec niskiego stosunkowo poziomu cen, który ich zdaniem nie da się długo utrzymać. Sytuacja ta w pierwszym rzędzie dotyczy Medjolanu. Nielepiej jednak jest w Lyonie, gdzie tendencja panowała zupełnie spokojna, co da się również po-

wiedzieć o Szanghaju i Yokohamie. Rynek amerykański tylko w niektórych gatunkach wykazywał ożywienie.

Notowania cen surowców włókienniczych w dn. 11/IV 1931 r. były następujące:

Bawełna	
Amerykańska Middling Liverpoolu	5'86 d
Egipska w Liverpoolu (Sakkelaridis)	9 d
Wełna	
Nowozelandzka w Sydney merinos	11'75 d
Nowozelandzka w Sydney krzyżowce	8'50 d

Jedwab	
Włoski w Lyonie extra 13/15	145 fr.
Japoński w Lyonie	145—150 fr.
Chiński w Lyonie petit extra 9/21	75—80 fr.
Konopie	
Włoskie BBN	290 lir.
Jugosławia I-a chłopskie — za 1 kg	4'50 din.
Z. S. R. R. czyste—za 1 t	£ 38
Juta	
Londyn firsts	£ 15'75
Len	
Rosyjski BKKO (c. i. f. Gandawa)	£ 41
Estoński (Peczura)	£ 41

BIBLIOGRAFJA

„PORT GDYNIA”. Toruń 1931. str. 32.— Nakładem Instytutu Bałtyckiego ukazała się broszura, poświęcona portowi gdyńskiemu, ilustrowana licznymi zdjęciami z portu i miasta i zaopatrzona w plan portu gdyńskiego według stanu w r. b.

Na treść broszury składają się następujące działy: Dlaczego zbudowano Gdynię? Opis portu i urządzeń portowych; Korzystne położenie Gdyni; Rozwój handlowy Gdyni. W zwięzłej formie ujęto wszystkie zagadnienia, pozostające w związku z problemem budowy i rozwoju portu gdyńskiego, ruchu portowego i obrotu towarowego. Dane, zawarte w książce, są uzupełnione dokładnym materiałem informacyjnym, dotyczącym adresów instytucji gdyńskich, firm handlowych, połączeń telefonicznych Gdyni i t. d. i t. d.

Ukazanie się nowej broszury należy powitać z uznaniem. Krótkie i zwięzłe

ujęcie zagadnień orskich, wyluszczenie motywów, które skłoniły Rząd polski do stworzenia z niczego i energicznej budowy portu gdyńskiego, opis i omówienie portu i urządzeń portowych, wreszcie przedstawienie najważniejszej kwestji — handlowego znaczenia i rozwoju handlowego Gdyni — wszystko to w formie przejrzystej i żywej — niewątpliwie spopularyzuje u nas zagadnienie Gdyni i dostępu do morza, da szerszym rzeszom czytelników właściwy pogląd na jedno z najżywoźniejszych zagadnień rozwoju gospodarczego Polski.

„DZIESIĘĆ LAT POLSKIEGO RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO”. JÓZEF BOROWIK. Bydgoszcz — Gdynia 1930, str. 162.— Nakładem Morskiego Instytutu Rybackiego wyszła praca, zawierająca statystykę polskiego rybołówstwa morskiego w latach 1920—1930. Omawiana praca jest właściwie tylko pierwszą

częścią, zawierającą zestawienia statystyczne, podczas gdy część druga obejmie analizę tych zestawień. Tablice statystyczne ilustrują z jednej strony liczbę rybaków, ilość statków i narzędzi, z drugiej — ilość i wartość połowów w poszczególnych okresach, przyczem znajdujemy tu kolejno zestawienia ogólne i szczegółowe, poświęcone dokładnej statystyce połowów poszczególnych gatunków ryb. Starannie zestawione tablice statystyczne dostarczają, niewątpliwie, dużo ciekawego materiału dla wszystkich, interesujących się rybnictwem.

Francuskie napisy na zestawieniach i streszczenie w języku francuskim, umieszczone przy końcu pracy, umożliwią korzystanie z pracy i obcokrajowcom. Wydanie tablic statystycznych rybołówstwa morskiego jest, niewątpliwie, rzeczą pożyteczną. Z tem większym zaciekawieniem czekamy na ukazanie się części II tej pracy.

B. W-cki

PRZEDRUK DOZWOLONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ELEKTORALNA 2, pokój 26 (parter)

telefony:

412-66 (Red.), 412-73 (Adm.) i 412-68 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA

w kraju:

kwartalnie—zł 15, półrocznie—zł 30, rocznie—zł 60

z granicą:

kwartalnie—zł 25, półrocznie—zł 50, rocznie—zł 100

CENY OGŁOSZEŃ

w zeszytach zwykłych:

IV str. okładki—zł 1.200; II i III str. okł.—zł 900;

½ str. — zł 500; strony zwyczajne — zł 600,

¼ str. — zł 350, ¼ str. — zł 200, 1/10 str. — zł 110

Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%

Redaktor Naczelny: CZESŁAW PECHE

Redaktor: WACŁAW SZURIG

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
PAWEŁ MICHALSKI

Redaktor działu rolniczego:
LEONARD KRAWULSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
JÓZEF GIEYSZTOR

Wydawca: MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

Składnica Straży Pożarnych, S. A.

Bilans na dz. 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY.—Nieruchomości zł 214.227 00; Maszyny, narzędzia i ruchom. zł 59.405 00; Towary zł 110.037 95; Kasa zł 2.351 07; Zaliczenia zł 206 60; Weksle zł 18.138 00; Sumy przechodnie zł 720 00; Dłużnicy zł 57.468 26; **Razem zł 462.553 88.**

STAN BIERNY.—Kapitał Spółki zł 264.152 18; Dług hipoteczny zł 24.080 00; Akcepty zł 54.578 10; Wierzytelne zł 119.231 31; Zysk zł 512 29; **Razem zł 462.553 88.**

Rachunek Strat i Zysków

STRATY.—Koszty handlowe zł 114.634 19; Amortyzacja zł 11.925 18; Zysk netto zł 512 29; **Razem zł 127.071 66.**
ZYSKI.—Zysk brutto zł 127.071 66.

Zarząd Spółki Akcyjnej

Zakłady Włókiennicze Karol Hoffrichter

na zasadzie § 16 Statutu ma zaszczyt zaprosić PP. Akcjonariuszów na **Zwyczajne Walne Zgromadzenie**, mające się odbyć **dn. 30 kwietnia 1931 r., o godz. 5 po poł.** w lokalu Zarządu w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 204.

Porządek dzienny: 1) Sprawozdanie za czas operacyjny od dn. 31 grudnia 1929 r. do dn. 31 grudnia 1930 r., rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i podział zysków; 2) Preliminarz budżetowy i plan działalności spółki na 1931 r.; 3) Wynagrodzenie Członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 4) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 5) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Zebraniu, winni złożyć swe akcje lub odpowiednie zaświadczenie najpóźniej na 7 dni przed Zebraniem (§ 18 Statutu).

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ M. ARCT, ZAKŁADY WYDAWNICZE W WARSZAWIE,

zawiadamia, że w **dn. 30 kwietnia 1931 r., o godz. 6 wieczorem**, w lokalu Spółki w Warszawie, ul. Nowy Świat 35, odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów z następującym porządkiem dziennym: 1) Zażalenie Zgro-

madzenia i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu za 1930 r.; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Zatwierdzenie bilansu na dz. 31 grudnia 1930 r.; 5) Wybory Zarządu, Komisji Rewizyjnej i pełnomocników; 6) Wnioski Zarządu; 7) Wolne wnioski.

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

BAZARU POZNAŃSKIEGO

S. A.

odbędzie się w **piątek, dn. 1 maja 1931 r., o godz. 17** w Poznaniu w Bazarze.

Porządek obrad:

- 1) Sprawozdanie Zarządu, przedłożenie bilansu i rachunku zysków i strat za 1930 r.;
- 2) Sprawozdanie Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Zatwierdzenie bilansu, rachunku zysków i strat i podział zysku; udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 4) a) Zmiana § 14 Statutu ustęp II, który brzmi: „Zwyczajne Walne Zgromadzenie winno się odbyć corocznie” przez dodanie słów: „w ciągu 5 miesięcy po upływie roku obrotowego”,
b) Zmiana § 21 statutu ustęp II, który brzmi: „Z końcem roku Zarząd zestawia inwentury, bilanse i rachunek zysków i strat i doręcza prace te Radzie Nadzorczej w ciągu 2 miesięcy po upływie roku obrotowego”, z tem, że liczbę „2” zastępuje się liczbą „3”;
- 5) Ustalenie pisma miejscowego do ogłoszeń, po myśli art. 27 ustawy;
- 6) Wybory do Rady Nadzorczej;
- 7) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 8) Wnioski.

„Bazar Poznański”, S. A.

Zarząd:

Ignacy hr. Mielżyński, Edward Kujaciński

STOWARZYSZENIE ROLNICZO-HANDLOWE W RADOMSKU

S. A.

Bilans netto na dz. 31/XII 1930 r.

STAN CZYNNY.—Kasa zł 1.992 35; Weksle w portfelu zł 59.591 63; Odbiorcy zł 339.585 88; Dostawcy zł 209 17; Różni zł 5.153 44; Banki zł 747 33; Papiery procentowe zł 40.176 00; Nieruchomości zł 326.800 00; Ruchomości zł 16.786 26; Sumy przechodnie zł 2.526 52; Remanenty towarowe zł 228.949 80; Towary komisowe w Radomsku zł 59 68; Wydane gwarancje zł 88.000 00; Wydane kaucje zł 5.000 00; Depozyty zł 10.000 00; **Ogółem zł 1.125.578 06.**

STAN BIERNY.—Kapitał akcyjny zł 250.000 00; Kapitał zapasowy zł 63.664 75; Kapitał amortyzacyjny zł 28.832 65; Odbiorcy zł 20.348 53; Dostawcy zł 317.324 11; Różni zł 94.830 65; Banki zł 421 63; Zadatki na towary zł 238.000 00; Sumy przechodnie zł 7.315 90; Towary komisowe w Koniecpolu zł 910 86; Zysk netto zł 928 98; Różni za złożone gwarancje zł 88.000 00; Kaucje w papierach procentowych zł 5.000 00; Akcje członków Zarządu w przechowaniu zł 10.000 00; **Ogółem zł 1.125.578 06.**

Rachunek strat i zysków na dz. 31/XII 1930 r.

WINIEN.—Koszty handlowe zł 134.423 85; Podatki i patenty zł 33.556 53; Umorzona należności przepade zł 3.475 60; Amortyzacja nieruchomości i ruchomości zł 8.963 54; Różnica kursu zł 2.204 16; Procenty i prowizja bankowa zł 368 38; Zysk netto zł 928 98; **Ogółem zł 183.921 04.**

MA.—Zysk brutto na towarach zł 164.685 94; Prowizja na towarach komisowych zł 12.454 32; Komorne z lokali zł 6.780 78; **Ogółem zł 183.921 04.**

Zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 8/IV 1931 r.

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARJUSZÓW**

**Banku Cukrownictwa, Spółki Akcyjnej
W POZNANIU**

odbędzie się w czwartek, dn. 7 maja 1931 r. o godz. 4 po południu w gmachu własnym w Poznaniu, ul. Sew. Mielżyńskiego 7.

Porządek obrad:

- 1) Zagajenie;
- 2) Sprawozdanie Zarządu o stanie majątkowym Spółki i wynikach roku obrachunkowego 1930;
- 3) Przedłożenie bilansu oraz rachunku zysków i strat na dzień 31 grudnia 1930 r.;
- 4) Odczytanie sprawozdania Tow. Rew. „Powiernik” z odbytej rewizji;
- 5) Sprawozdanie Rady Nadzorczej o sprawdzeniu rachunków rocznych;
- 6) Uchwała dotycząca zatwierdzenia bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok oraz podziału zysku;
- 7) Uchwała dotycząca udzielenia pokwitowania członkom Zarządu i Rady Nadzorczej;
- 8) Ustalenie wynagrodzenia dla Rady Nadzorczej na 1930 r. w myśl § 15 statutu;
- 9) Wybór członków Rady Nadzorczej na miejsce ustępujących;
- 10) Uchwała co do innych ogłoszonych przedmiotów obrad podanych na piśmie Zarządowi w terminie przepisanych ustawami.

Do udziału w Walnym Zgromadzeniu zaprasza się wszystkich akcjonariuszów. Prawo uczestniczenia mają ci akcjonariusze, którzy złożą akcje Banku Cukrownictwa wartości nominalnej co najmniej zł 100, a o ile tychże dotychczas nie otrzymali, odpowiednie noty ugodowe lub kwity depozytowe Banku Cukrownictwa najpóźniej dn. 30 kwietnia r. b. do godz. 2 po poł. w Centrali Banku w Poznaniu lub w Oddziałach Banku Cukrownictwa w Warszawie i we Lwowie lub też u polskiego notariusza, który poświadczyć winien, iż akcje złożone zostały u niego na przechowanie aż do ukończenia Walnego Zgromadzenia. W zaświadczeniach winne być wymienione numery akcji.

Poznań, dn. 30 marca 1931 r.

Zarząd:

(—) Brzeski (—) Demby
(—) Hebda (—) Mikulski

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARJUSZÓW SPÓŁKI AKCYJNEJ**

**„HUNGARJA”, Polsko - Węgierskie Towarzystwo Handlu
Winem, Generalne Przedstawicielstwo Królewsko-Węgierskich
Piwnic Państwowych, S. A. w Warszawie, Skórzana 10**

odbędzie się dn. 4 maja 1931 r. o godz. 18 min. 30 w lokalu Banku Dyskontowego Warszawskiego w Warszawie, Fredry 8, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie Zebrania i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Zatwierdzenie bilansów oraz rachunków strat i zysków za lata 1929 i 1930 oraz uchwały, dotyczące się wyników bilansowych;
- 4) Udzielenie absolutorjum Zarządowi;
- 5) Określenie wynagrodzenia Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 6) Uzgodnienie statutu z rozporządzeniem P. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o prawie o spółkach akcyjnych;
- 7) Wybory władz Spółki;
- 8) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni w myśl § 23 statutu złożyć na 7 dni przed terminem Zgromadzenia swe akcje lub kwity depozytowe albo zastawowe w kasie Spółki, Warszawa, Skórzana 10.

Ogłoszenie drugie.

**ZARZĄD TOWARZYSTWA AKCYJNEGO
Kaliszkiej Manufaktury Pluszu i Aksamitu w Kaliszu**

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 6 po południu, w lokalu Zarządu w Kaliszu, odbędzie się

**Zwyczajne Zgromadzenie
Akcjonariuszów Towarzystwa**

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu z działalności w roku operacyjnym 1930;
- 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1930 r.; pokwitowanie Zarządu z działalności za rok operacyjny 1930;
- 4) Rozpatrzenie budżetu;
- 5) Upoważnienie Zarządu do otwierania kredytów w instytucjach i u osób prywatnych oraz zaciągnięcia dług- lub krótkoterminowych pożyczek z zabezpieczeniem hipotecznym;
- 6) Uzupelnienie art. 31 Statutu Spółki przez nadanie Zarządowi uprawnień dotyczących zastępstwa Spółki;
- 7) Wybór członków Zarządu na miejsce ustępujących;
- 8) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 9) Wynagrodzenie władz Towarzystwa;
- 10) Wolne wnioski akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w posiedzeniu Zgromadzenia, winni, stosownie do § 18 statutu, nie później niż na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć swoje akcje bądź odnośne dowody posiadania akcji na ręce Zarządu do biura Spółki w Kaliszu, ul. Szopena 27.

W razie niedojścia Zebrania do skutku w terminie wyżej wymienionym, następne Walne Zgromadzenie odbędzie się w dn. 16 maja 1931 r. o tejże porze i w tymże lokalu i będzie prawomocne bez względu na ilość reprezentowanych akcji.

Częstochowskie Towarzystwo Górniczo-Przemysłowe, S. A.

Bilans za 1930 r.

STAN CZYNNY	zł	zł
Nieruchomości	731.752 ⁹²	
Ruchomości	670.981 ⁵⁰	1.402.734 ⁴²
Produkty		113.821 ¹¹
Materiały		167.989 ⁴⁰
Kasa		472 ²⁴
Różni — Dłużnicy		184.836 ¹⁰
Zyski i Straty:	zł	
Strata w 1930 r.	198.981 ⁵⁴	
Strata z 1929 r.	51.025 ⁹⁵	250.007 ⁴⁹
		<u>2.119.860⁷⁶</u>

STAN BIERNY	zł	zł
Kapitał akcyjny	698.000 ⁰⁰	
Kapitał zapasowy	44.271 ⁸⁹	
Kapitał amortyzacyjny	434.391 ⁹⁵	
Różni — Wierzyciele	953.196 ⁹²	
		<u>2.119.860⁷⁶</u>

Rachunek Zysków i Strat za 1930 r.

ROZCHÓD	zł	zł
Minus przy spisie remanentu		8 ⁶⁴
Wydatki na roboty poszukiwaw.		1.102 ³⁰
Amortyzacja nieruchomości i ru- chomości		83.459 ⁵⁷
Strata ruchu w 1930 r.	114.411 ⁰³	
Strata przeniesiona z 1929 r.	51.025 ⁹⁵	165.436 ⁹⁸
		<u>250.007⁴⁹</u>
PRZYCHÓD	zł	zł
Strata w 1930 r.	198.981 ⁵⁴	
Strata z 1929 r.	51.025 ⁹⁵	250.007 ⁴⁹
		<u>250.007⁴⁹</u>

Towarzystwo Akcyjne Fabryk Cukru i Rafinerji „ŁUBNA i SZRENIAWA“

Bilans na dz. 30 czerwca 1930 r.

AKTYWA	zł
Nieruchomości	11,977.846'43
Ruchomości i inwentarz żywy	158.412'26
Kasa	5.060'60
Kolejki wąskotorowe i tabor	429.454'51
Papiery wartościowe	93.934'94
Materiały i produkty	454.863'41
Dłużnicy	3.544.041'84
Wydatki na okres 1930/31 r.	102.030'97
Strata za 1928/29 r.	367.697'70
Sumy przechodnie	236.245'72
Cukier, melas, wycłoki i parytety	4.560.689'41
Strata za 1929/30 r.	260.169'23
	22.190.449'02

PASywa	zł
Kapitał zakładowy	1.500.000'00
Kapitał zapasowy	47.734'86
Kapitał amortyzacyjny	145.238'64
Fundusz na wykupno obligacji	6.252'66
Wylosowane obligacje	694'74
Niezrealizowane kupony obligacyjne	468'70
Niepodjęte dywidendy	78'43
Weksle	410.246'06
Akcyza	1.432.207'76
Wierzyciele	18.095.239'23
Sumy Przechodnie	552.287'94
	22.190.449'02

Rachunek strat i zysków

WINIEN	zł
Strata na kampanji	221.889'14
Różnice kursowe	34.306'95
Podatek majątkowy	7.973'14
	264.169'23

MA	zł
Dywidenda od akcji Banku Polskiego	4.000'00
Strata	260.169'23
	264.169'23

ZARZĄD

FABRYKI OBUWIA MECHANICZNEGO „CETANJA“, S. A.

na zasadzie art. 56 Rozp. Prez. Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o spółkach akcyjnych, zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że

ZWYCZAJNE WALNE ZEBRANIE

odbędzie się w dn. 29 Kwietnia r. b. o godz. 17 w Warszawie, w lokalu Zarządu Spółki, ul. Leszno 74, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu;
- 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 4) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunków zysków i strat za 1929/30 r.;
- 5) Podział zysków za 1929/30 r.;
- 6) Wybory członków Zarządu;
- 7) Wybory członków Komisji Rewizyjnej;
- 8) Wolne wnioski.

Zarząd Spółki Akcyjnej „GRAND HOTEL w ŁODZI“

zawiadamia PP. Akcjonariuszów Spółki, iż w dn. 30 Kwietnia 1931 r. o godz. 17 w siedzibie Zarządu Spółki w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 72, odbędzie się **Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki** z następującym porządkiem dziennym: 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i rachunku zysków i strat za 1930 r.; 2) Zatwierdzenie preliminarza budżetowego na 1931 r.; 3) Wybory członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 4) Wybór pisma dla ogłoszeń; 5) Upoważnienie Zarządu do sprzedaży części nieruchomości, należącej do Spółki, oraz do zapisywania kaucyj hipotecznych na rzecz wierzycieli Spółki; 6) Uzupełnienie Statutu Spółki w myśl nowego prawa o Spółkach Akcyjnych (Rozp. Prez. Rzpl. z dn. 3 grudnia 1930 r. „Dz. Ust. R. P.” Nr. 86, poz. 664); 7) Wnioski akcjonariuszów (zgodnie z § 15 Statutu winny być złożone Zarządowi na piśmie nie później, jak do dn. 16/IV 1931).

Zarząd Manufaktury Bawełnianej F. EISENBRAUN, S. A. w Łodzi

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że dn. 27 Kwietnia r. b. o godz. 5 po południu odbędzie się w biurze Zarządu przy ul. Piotrkowskiej Nr. 68 **ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW** z następującym porządkiem dziennym: 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu na 1930 r. oraz rachunku strat i zysków; 4) Ustalenie wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 5) Uchwalenie budżetu na 1931 r.; 6) Odwołanie dotychczasowych i wybór nowych członków Zarządu w związku z uzgodnionym nowym Statutem Spółki, oraz określenie ich praw i pełnomocnictw; 7) Wybór Komisji Rewizyjnej; 8) Wybór dziennika łódzkiego do ogłoszeń, przewidzianych przez Statut.

Z A R Z A D

Fabryki Portland-Cementu „KLUCZE”, Spółka Akcyjna

ma zaszczyt prosić PP. Akcjonariuszów Spółki o łaskawe przybycie na

Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie,

odbyć się mające w dn. 12 maja 1931 r. o godz. 12 w południe, w biurze Zarządu w Kluczach, pow. olkuskiego.

Porządek dzienny:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu i rachunku Zysków i Strat za 1930 rok oraz sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 2) Zatwierdzenie budżetu i planu działań na 1931 rok;
- 3) Wybór 2 Członków Zarządu, jak również 5 Członków Komisji Rewizyjnej;
- 4) Sprawozdanie Zarządu o stanie spraw w roku bieżącym;
- 5) Uzupełnienie statutu przez dodanie następującego ustępu: „Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie powinno się odbyć corocznie w ciągu pięciu miesięcy po upływie roku obrotowego”;
- 6) Uzupełnienie statutu przez dodanie następującego ustępu: „Zarząd Spółki jest obowiązany w ciągu trzech miesięcy od upływu roku obrotowego sporządzić i złożyć władzom nadzorczym do zbadania bilans, rachunek zysków i strat oraz dokładne piśmienne sprawozdanie z działalności Spółki za rok ubiegły”;
- 7) Wolne wnioski PP. Akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, którzy pragną wziąć udział w Zwyczajnym Ogólnym Zgromadzeniu, raczą złożyć w biurze Zarządu przy fabryce w Kluczach, pow. olkuskiego, akcje swe lub kwity na zdeponowane akcje w instytucjach bankowych najpóźniej do dn. 5 maja r. b. W myśl art. 54 prawa o Spółkach Akcyjnych PP. Akcjonariusze mogą zgłosić pisemne swe wnioski do Zarządu najpóźniej na 14 dni przed Walnym Zgromadzeniem.

ZARZĄD „POLSKIEJ FORESTY”

S. A.

podaje do wiadomości P.P. Akcjonariuszów tej Spółki, że **we wtorek dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 5 po poł.** w sali posiedzeń Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie, ul. Kopernika 4, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok;
- 2) Zmiana następujących postanowień statutu:
  - a) 3-go ustępu § 11-go w tym kierunku, iż Zwyczajne Walne Zgromadzenie powinno się odbyć w ciągu pierwszych 5-ciu miesięcy każdego roku kalendarzowego,
  - b) ustęp 1-szy § 24 ma opiewać, iż uchwały Walnego Zgromadzenia mają być protokołowane przez notariusza,
  - c) do ust. 2-go § 33-go dodane ma być zdanie, iż członek Rady Nadzorczej może upoważnić drugiego członka Rady Nadzorczej do zastępowania go na posiedzeniach i że uchwały Rady mogą być powzięte w drodze cyrkularza ewentualnie także w drodze telegraficznej,
  - d) do ust. 2-go § 34-go dodać się ma ustęp, iż Dyrekcja obowiązana jest w ciągu trzech miesięcy od upływu roku obrotowego złożyć Radzie Nadzorczej bilans, rachunek strat i zysków, tudzież pisemne sprawozdanie.
3. Wybór Rady Nadzorczej na przeciąg 3-ech lat;
- 4) Oznaczenie pisma codziennego dla obwieszczeń Spółki;
- 5) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Zgromadzeniu, winni złożyć w Kasie Spółki w Nadwórnej przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia swoje akcje lub zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza lub też w instytucji kredytowej krajowej.

ZARZĄD BUDOWLANEJ SPÓŁKI AKCJYJNEJ W ŁODZI, S. A.

zawiadamia wszystkich Akcjonariuszów Spółki o
Walnem Zgromadzeniu Spółki

które odbędzie się **w dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 16** w lokalu Spółki w Łodzi, ul. Narutowicza 16, z następującym porządkiem dziennym: 1) Wybór Przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 r.; 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 r.; 4) Udzielenie absolutorjum Zarządowi; 5) Podział zysków i ustalenie wynagrodzenia Zarządowi oraz Komisji Rewizyjnej; 6) Plan działania i budżet na 1931 r.; 7) Wybór nowych członków Zarządu wzamian ustępujących, lub ewent. pozostawienie tychże członków Zarządu; 8) Wybór Komisji Rewizyjnej; 9) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w tem Zgromadzeniu, winni najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć akcje swoje w Zarządzie Spółki w Łodzi, ul. Narutowicza 16.

W myśl § 12 Statutów Spółki, Zgromadzenie ważne będzie bez względu na ilość reprezentowanych akcji.

Zarząd Spółki Akcyjnej Spadkobiercy Juliusza Jarscha, Fabryka Śrub i Wyróbów Tłoczonych w Łodzi

podaje do wiadomości P.P. Akcjonariuszów, że w **dn. 28 kwietnia r. b. o godz. 5 po poł.** odbędzie się w lokalu Spółki w Łodzi, ul. Wodna 11/13.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

Porządek dzienny:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania i bilansu z czynności za rok operacyjny 1930;
- 2) Podział zysku;
- 3) Wybór członków Zarządu na miejsce ustępujących;
- 4) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 5) Wolne wnioski.

ZARZĄD SPÓŁKI AKCJYJNEJ BRACIA BORKOWSCY ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

zawiadamia P.P. Akcjonariuszy, że w **dn. 25 kwietnia 1931 r. o godz. 6 po poł.** odbędzie się w biurze Zarządu Spółki w Warszawie, ul. Grochowska 45,

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz bilansu za 1930 r., rachunku zysków i strat i pokwitowanie Zarządu z działalności; 3) Powiększenie liczby i wybory członków Zarządu, wybory członków Komisji Rewizyjnej oraz sprawa wynagrodzenia władz Spółki; 4) Wolne wnioski.

Zgodnie z § 23 Statutu Spółki dla uzyskania prawa uczestnictwa w Zgromadzeniu akcjonariusze winni złożyć Zarządowi akcje lub właściwe kwity depozytowe przed dn. 18 kwietnia r. b.

Krotoszyńska Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza, S. A. w KROTOSZYNI

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki

odbędzie się w **dn. 29 kwietnia 1931 r. o godz. 3 po południu** w biurze fabryki.

Porządek obrad: 1) Sprawozdanie Zarządu za rok obrachunkowy 1930; 2) Przedłożenie bilansu i rachunku zysków i strat za rok obrachunkowy 1930; 3) Uchwała odnośnie pokrycia deficytu; 4) Przyjęcie bilansu wraz z rachunkiem zysków i strat, oraz udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej; 5) Uchwała w przedmiocie utrzymania wzgl. likwidacji Spółki; 6) Uchwała w przedmiocie zmiany wzgl. wydzierżawienia przedsiębiorstwa; 7) Wybory do Rady Nadzorczej; 8) Wolne głosy i wnioski.

Zarząd: *O. Schröter, M. Werner.*

Krotoszyn, dn. 18/IV 1931 r.

Zarząd Warszawskiego Towarzystwa Budowy i Eksploatacji Rzeźni Miejskich S. A., Warszawa, Nowy Świat 41, m. 28

stosownie do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 3 grudnia 1930 r. „Dz. Ust. R. P.” Nr. 86 z dn. 6 grudnia 1930 r., poz. 664:

1) podaje niniejszem do wiadomości, że Walne Zebranie Akcjonariuszów z dn. 20 marca 1931 r. uchwaliło zmniejszenie kapitału zakładowego o zł 294.525, przez zmniejszenie nominalnej wartości każdej akcji o zł 75,

2) wzywa wierzycieli Towarzystwa, aby w ciągu trzech miesięcy od daty ogłoszenia zgłosili swój sprzeciw przeciwko postanowionemu zmniejszeniu kapitału zakładowego, w przeciwnym bowiem razie uważać się ich będzie za zgadzających się na obniżenie kapitału zakładowego Spółki.

Z A R Z Ą D ELEKTROWNI ZGIERSKIEJ, S. A. W ZGIERZU

zawiadamia niniejszem PP. Akcjonariuszów, że dn. 28 maja 1931 r., t. j. w czwartek o godz. 10 rano, odbędzie się

17 Zwyczajne Ogólne Zebranie

w lokalu Spółdzielczego Banku Przemysłowców Zgierskich w Zgierzu, Rynek Kilińskiego Nr. 8.

Porządek dzienny:

- 1) Wybór Przewodniczącego Zebrania;
- 2) Sprawozdanie Zarządu, zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 r., zatwierdzenie protokołu Komisji Rewizyjnej i udzielenie Zarządowi absolutorjum;
- 3) Podział zysku;
- 4) Zatwierdzenie budżetu na 1931 rok;
- 5) Upoważnienie dla Zarządu do przekształcenia Elektrowni Zgierskiej, Spółka Akcyjna, na Elektrownię Okręgową w Zgierzu w związku z rozwojem przedsiębiorstwa oraz upoważnienie dla Zarządu do uzyskania uprawnień na dostawę energii elektrycznej w Okręgu Łódzkim, bądź samodzielnie, bądź wspólnie z innymi instytucjami lub jednostkami prawnymi;
- 6) Upoważnienie dla Zarządu Spółki Akcyjnej na powiększenie lub budowę nowego zakładu elektrycznego, kupna lub sprzedaży placu, maszyn, części maszyn dla przedsiębiorstwa, materiałów niezbędnych dla projektowanej rozbudowy Elektrowni i sieci zasilających, jak również zaciągnięcia pożyczki do 1 (jednego) miliona złotych w złocie w bankach krajowych lub zagranicznych, zabezpieczając po-

życzkę na hipotecę Spółki na prawach Walnego Zgromadzenia;

- 7) Przyjęcie do wiadomości Walnego Zgromadzenia o zmianie Statutu uzgodnionego z prawem o Spółkach Akcyjnych i zatwierdzonego w dn. 3/X 1930 r. przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu;
- 8) Wybór pisma, w którym obok „*Monitora Polskiego*” i „*Polski Gospodarczej*” zamieszczone być mają ogłoszenia Spółki, stosownie do § 55 Statutu Spółki;
- 9) Wybór 5 członków Komisji Rewizyjnej;
- 10) Wynagrodzenie dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 11) Wolne wnioski PP. Akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, pragnący zgłosić dodatkowe sprawy na porządek dzienny, winni zawiadomić o tem Zarząd piśmiennie przed dn. 28 kwietnia r. b., Zgierz, ul. 3 Maja Nr. 55.

PP. Akcjonariusze, zyczący sobie przyjąć udział w obradach Zwyczajnego Ogólnego Zebrania, obowiązani są w myśl § 18 Statutu Spółki złożyć swe akcje lub kwity depozytowe przynajmniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia, w biurze Elektrowni w Zgierzu, ul. 3 Maja Nr. 55, gdzie będą przechowywane aż do zamknięcia Zwyczajnego Ogólnego Zebrania.

PRZEMYSŁ BIELIŹNIANY „ASNO”, A. STRASSMAN I S-KA, S. A.

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA. — Środki płynne zł 127.909'21; Należności zł 147.013'52; Zapasy zł 4.974'34; Maszyny, urządzenia i tabor zł 188.408'29; Strata zł 3.980'20; **Razem zł 472.285'56.**

PASYWA. — Zadłużenia zł 15.683'52; Kapitały własne zł 456.602'04; **Razem zł 472.285'56.**

Rachunek Strat i Zysków

WINIEN. — Procenty i prowizja zł 10.245'17; Podatki i ubezpieczenia społeczne zł 71.584'81; Pensje zł 126.687'00; Koszty handlowe zł 63.996'25; Przepadłe długi zł 36.491'43; **Razem zł 309.004'66.**

MA. — Produkcja zł 305.024'46; Strata zł 3.980'20; **Razem zł 309.004'66.**

Z A R Z Ą D

POLSKIEGO TOWARZYSTWA ELEKTRYCZNEGO ASEA, S. A.

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 24 kwietnia 1931 r. o godz. 5½ wieczorem w lokalu Zarządu w Warszawie, ul. Jasna, Nr. 1, odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 r.; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i rachunku zysków i strat za tenże czas; 4) Ustalenie sposobu pokrycia strat za 1930 rok; 5) Udzielenie absolutorjum Zarządowi Spółki; 6) Ustalenie wysokości wynagrodzenia dla Członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 i 1931; 7) Wybór nowych członków Komisji Rewizyjnej na miejsce ustępujących; 8) Wolne wnioski.

Sp. Akc. dla Handlu i Przemysłu

„BERENSTEIN, ZONIS i S-ka” w Łodzi

Bilans na dzień 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY: Kasa zł 49.359'20; Dłużnicy zł 905.278'22; Weksle zł 131.183'89; Towary zł 8.424'00; Surowce zł 28.933'93; Wyroby własne zł 60.099'50; Urządzenie biura i składu zł 12.736'81; Koszty organizacji zł 4.695'48; Kaucje zł 30'00; Dłużnicy wątpliwi zł 1'00; **Razem zł 1.200.792'03.**

STAN BIERNY: Kapitał akcyjny zł 510.000'00; Kapitał zapasowy zł 3.100'00; Wierzyciele zł 630.969'35; Kasa chorych zł 677'68; Zakład ubezp. pracow. umysl. zł 446'80; Fundusz bezrobocia zł 15'60; Podatek od wynagrodzenia komisowego zł 3.007'15; Podatek od obrotu zł 305'56; Podatek dochodowy od uposaż. służb. zł 343'88; Podatek od wyrobów własnych zł 702'00; Zysk za 1929 r. zł 28.735'77; Zysk za 1930 r. zł 22.488'24; **Razem zł 1.200.792'03.**

Rachunek Strat i Zysków za 1930 r.

STRATY: Koszty handl. zł 90.733'16; Pensje zł 113.542'18; Ofiary zł 2.005'62; Podatek od wynagrodzenia komisowego zł 21.069'65; Podatek od obrotu zł 674'81; Komorne zł 16.465'00; Straty na dłużnikach zł 54.354'32; Urządzenie biura i składu zł 670'36; Koszty organizacji zł 1.565'16; Podatek dochodowy zł 3.702'60; Podatek od wyrobów własnych zł 9.730'83; Czysty zysk za 1930 r. zł 22.488'24; **Razem zł 337.001'93.**

ZYSKI: Towary zł 6.146'03; Procenty zł 352'10; Dłużnicy wątpliwi zł 39.556'05; Wyroby własne zł 32.324'04; Wynagrodzenie komisowe zł 258.149'44; Asekuracja zł 474'27; **Razem zł 337.001'93.**

ZARZĄD

„MIKULICZYNA“

Zakładów dla Przemysłu Drzewnego

S. A.

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów tej Spółki, że **we wtorek dn. 28 kwietnia 1931 r., o godz. 4 po poł.** w sali posiedzeń Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego we Lwowie, ul. Kopernika 4, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i oraz rachunku zysków i strat za 1930 r.;
- 2) Zmiana następujących postanowień statutu:
  - a) 3 ustępu § 11 w tym kierunku, iż Zwyczajne Walne Zgromadzenie powinno się odbyć w ciągu pierwszych pięciu miesięcy każdego roku kalendarzowego,
  - b) ustęp 1 § 24 ma opiewać, że uchwały Walnego Zgromadzenia mają być protokołowane przez notariusza,
  - c) do ust. 2 § 33 dodane ma być zdanie, iż członek Rady Nadzorczej może upoważnić drugiego członka Rady Nadzorczej do zastępowania go na posiedzeniach i że uchwały Rady mogą być powzięte w drodze cyrkularza ewentualnie także w drodze telegraficznej;
  - d) do ustępu 2 § 34 dodać się ma ustęp, iż Dyrekcja obowiązana jest w ciągu trzech miesięcy od upływu roku obrotowego złożyć Radzie Nadzorczej bilans, rachunek strat i zysków, tudzież pisemne sprawozdanie;
- 3) Wybór Rady Nadzorczej na przeciąg 3 lat;
- 4) Oznaczenie pisma codziennego dla obwieszczeń Spółki;
- 5) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Zgromadzeniu, winni złożyć w Kasie Spółki w Mikuliczynie przynajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia swoje akcje lub zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza lub też w instytucji kredytowej krajowej.

Zarząd Spółki Akcyjnej pod firmą

Fabryka Pończoch, Koronek i Wstążek „Emil Eisert i Bracia Schweikert“, S. A. w Łodzi

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że **dn. 20 kwietnia r. b., o godz. 4 po poł.** w siedzibie Zarządu w Łodzi, ul. Gdańska Nr. 47, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem dziennym: 1) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 2) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 r.; 3) Podział zysków za 1930 r.; 4) Pokwitowanie Zarządu z dotychczasowej działalności; 5) Rozpatrzenie i zatwierdzenie budżetu na 1931 r.; 6) Zatwierdzenie kupna nieruchomości; 7) Wybór członków Zarządu w miejsce ustępujących i rozszerzenie pełnomocnictw dla jednego z członków Zarządu; 8) Wybór Komisji Rewizyjnej; 9) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący brać udział w powyższym Zebraniu, winni, stosownie do § 23 Spółki, najpóźniej do dn. 13 kwietnia r. b. złożyć w biurze Zarządu odnośne dowody.

ZAKŁADY CHEMICZNE „KANTORJA” L. MANDELBAUMA, S. A. W OPATOWIE-KIEL.

Bilans po dzień 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY. — Kasa zł 8.652'86; P. K. O. zł 2.625'11; Weksle zł 712.486'12; Zaliczenia kolejowe zł 241'00; Inkasa Frachtowe zł 44.142'75; Akcje Banku Polskiego 25 sztuk zł 4.278'85; Zapasy zł 376.919'62; Dłużnicy zł 286.393'32; Nie-ruchomości i Ruchomości zł 388.266'16; **Razem zł 1,824.005'79.**

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 250.000'00; Kapitał Zapasowy zł 42.427'32; Fundusz Amortyzacyjny zł 55.165'05; Wierzyciele zł 1,476.413'42; **Razem zł 1,824.005'79.**

Rachunek Zysków i Strat za 1930 r.

WINIEN. — Przeniesiona strata wskutek powodzi w 1927 r. zł 35.011'55; Amortyzacja zł 2.075'45; Koszty zł 1,111.372'16; Podatki zł 32.768'87; **Razem 1,181.228'03.**

MA. — Dochód z nieruchomości zł 1.188'78; Prowizja i odsetki zł 1.050'05; Różnice kursowe zł 33'62; Z produkcji zł 1,178.955'58; **Razem zł 1,181.228'03.**

„STANDARD“ Zakłady Przemysłowo-Leśne

S. A. W WARSZAWIE

Bilans netto na dz. 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA	zł
Kasa	1.485'43
Weksle	55.830'45
Inkaso weksli	60.697'98
Dłużnicy	165.637'78
Papiery wartościowe	1.432'25
Remanent materiałów	597.185'35
Inwentarz	7.966'50
Koszty na 1931 r.	2.589'00
Straty za 1930 r.	62.733'87
	<hr/>
	955.558'61
	<hr/>
PASYWA	zł
Kapitał Akcyjny	100.000'00
Kapitał Akcyjny II Em.	200.000'00
Kapitał Zapasowy	76.450'00
Fundusz Rezerwowy	9.941'03
Fund. Rezerw. dla Prac.	89'39
Akcepty	179.820'00
Wierzyciele	389.258'19
	<hr/>
	955.558'61
	<hr/>

Rachunek Strat i Zysków za 1930 r.

STRATY	zł
Strata na materiałach drzewnych	106.611'61
Koszty handlowe	70.497'01
Proc. i koszty dysk.	34.390'93
Podatki	60.512'24
Różnice kursowe	384'44
Weksle protestowane	2.093'54
Amortyzacja inwentarza biurowego	408'25
Strata na sprzed. koniach	1.202'00
	<hr/>
	276.100'02
	<hr/>
ZYSKI	zł
Prowizja	95.615'17
Zwrot nadplac. pod. dochod. za lata 1926 i 1927	57.540'29
Zysk na sprzedanych papierach wart.	25.117'57
Przenosi się zysk za 1929 r.	35.093'12
Strata netto	62.733'87
	<hr/>
	276.100'02
	<hr/>

Fabryka Wyrobów Bawełnianych „JULIUSZ MÜLLER”

Spółka Akcyjna w Łodzi

BILANS ZA PIERWSZY OKRES OPERACYJNY.

STAN CZYNNY:

Rach. Kasy zł 3.492'57; Rach. Weksli zł 25.296'68; Rach. Towaru i Surowców zł 325.215'71; Rach. Dłużników zł 111.623'78; Rach. Wierzycieli zł 7.461'46; Rach. Kosztów Fabrykacji zł 5.000'00; Rach. Utrzym. Samochodu zł 300'00; Rach. Papierów Wartościowych zł 18.500'00; Rach. Weksli w inkasie zł 350'00; Rach. Koni i Wozów zł 5.250'00; Rach. Samochodu zł 7.000'00; Rach. Ruchom., Przyrządów i Narzędzi zł 33.247'95; Rach. Maszyn zł 297.240'14; Rach. Urząd. Wodoc., Ogrzewania i Oświetlenia zł 20.109'97; Rach. Gruntów zł 106.000'00; Rach. Budynków zł 226.857'21; Rach. Sum Przechodn. zł 718'30; Rach. Strat i Zysków zł 239.938'75; **Razem zł 1.433.602'52.**

STAN BIERNY:

Rach. Kapitału Zakładowego zł 750.000'00; Rach. Kapitału Zasobowego zł 2.086'07; Rach. Akceptów zł 168.012'00; Rach. Wierzycieli zł 483.860'83; Rach. Dłużników zł 26.934'27; Rach. Sum Przech. zł 2.709'35; **Razem zł 1.433.602'52.**

RACHUNEK STRAT I ZYSKOW.

WINIEN:

Koszty handlowe zł 80.024'79; Koszty fabrykacji zł 67.432'10; Robocizna zł 353.648'15; Kasa Chorych zł 21.741'29; Fundusz Bezrobocia zł 4.501'42; Ubezpieczenie od wypadków zł 1.655'11; Ubezpieczenie pracowników umysłowych zł 3.337'20; Prowizje zł 50.920'63; Utrzymanie nieruchomości zł 8.645'25; Utrzym. wodoc., ogrzew. i oświetlenia zł 506'41; Utrzym. koni i wozów zł 3.899'40; Utrzym. samochodu zł 5.491'86; Podatki zł 72.406'24; Podatek dochodowy zł 4.042'15; Dobrowolne ofiary zł 235'00; Pensje zł 81.544'04; Pobory L. Mülleroj zł 17.921'91; Procenty dyskonta i bieżących rachunków zł 127.848'17; Odpisy: z koni i wozów zł 1.126'40; z samochodu zł 172'20; z maszyn zł 86'40; z ruchomości zł 1.504'69; na koszty organizacji zł 20.774'07; Straty na dłużnikach zł 16.150'76; **Razem zł 945.618'64.**

MA:

Zysk brutto zł 676.454'87; Różnice kursowe zł 5.284'31; Dochód z nieruchomości zł 21.415'17; Odsetki z posiadanych papierów wart. zł 1.760'00; Końcówki z różnych rachunków zł 0'53; Odsetki zwłoki zł 765'01; Strata zł 239.938'75; **Razem zł 945.618'64.**

ZARZĄD

Fabryki Wyrobów Wełnianych i Bawełnianych „M. i T. PIKIELNI”, S. A. w Łodzi

zawiadamia niniejszem PP. Akcjonariuszów, że w dn. 30 kwietnia 1931 r. o godz. 5 po poł. odbędzie się w lokalu Spółki, ul. Piotrkowska Nr. 76.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów
z następującym porządkiem obrad:

1) Wybór Przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1930; 4) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej w miejsce ustępujących; 5) Wynagrodzenie dla członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Uzupełnienie zmiany Statutu Spółki; 7) Wolne wnioski.

O ile Walne Zgromadzenie w powyższym terminie nie będzie prawomocne, odbędzie się ono w drugim terminie w dn. 21 maja r. b. o godz. 5 po poł. w tymże lokalu i z tymże porządkiem obrad, ze skutkami, przewidzianymi w § 28 Statutu Spółki.

ZARZĄD WŁÓKIENNICZEJ SP. AKC. HANDLOWO-PRZEMYSŁOWEJ W ŁODZI

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

odbędzie się dn. 27 kwietnia 1931 r. o godz. 11 rano. w kancelarii notariusza Kazimierza Rossmana w Łodzi, ul. Piotrkowska 74.

Na porządku dziennym znajdują się sprawy następujące:

- 1) Zagajenie i wybór Przewodniczącego;
- 2) Zatwierdzenie bilansu, rachunku strat i zysków i sprawozdania Zarządu, oraz sprawozdania Komisji Rewizyjnej za 1930 rok;
- 3) Określenie liczby członków Zarządu i wybór Zarządu;
- 4) Wybór 5 członków Komisji Rewizyjnej;
- 5) Decyzja co do przeznaczenia salda na rachunku strat i zysków;
- 6) Oznaczenie wynagrodzenia Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 5) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Zgromadzeniu, winni, stosownie do postanowienia art. 15 Statutu, złożyć akcje Spółce najpóźniej na dni 7 przed terminem Zgromadzenia.

Zamiast akcyj mogą być złożone zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcyj u notariusza albo w krajowej instytucji kredytowej, w których wyszczególnione są numery akcyj i stwierdzone jest, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

RADA

BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE, S. A.

stosownie do art. 24 Statutu Banku, niniejszem podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że

60 Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

o będzie się dn. 6 maja 1931 r., w środę, o godz. 5 po południu w Gmachu Banku Handlowego w Warszawie, S. A., Traugutta 7/9, z nastę. ujęciem porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie posiedzenia i wybór przewodniczącego Walnego Zgromadzenia;
- 2) Sprawozdanie Dyrekcji ze stanu interesów Banku, sprawozdanie Komisji Rewizyjnej z dokonanego sprawdzenia i ciąg;
- 3) Zatwierdzenie bilansu i rachunku zysków i strat na dzień 31 grudnia 1930 r., oraz projektu podziału zysków, jak również udzielenie absolutorjum Radzie i Dyrekcji za okres sprawozd. wzy 1930 r.;
- 4) Zatwierdzenie kooptowanych członków Rady i wybór nowych członków Rady w miejsce ustępujących z kolei starszeństwa;
- 5) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 6) Oznaczenie wynagrodzenia członków Rady na 1931 r., oraz członków Komisji Rewizyjnej za 1930 r.;
- 7) Zatwierdzenie zmian statutu Kasy Przewodności i Pomocy Pracowników Banku Handlowego w Warszawie;
- 8) Wnioski akcjonariuszów.

Każdy akcjonariusz, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszów, winien złożyć posiadane akcję, w myśl art. 21 statutu, najpóźniej do dn. 29 kwietnia r. b., w środę, do godz. 2 po południu w Kasie Instytucji Centralnej Banku Handlowego w Warszawie, S. A., bądź w kasie jednego z Oddziałów Miejskich lub Prowincjonalnych.

Zamiast akcyj mogą być składane świadectwa lub kwity na akcje złożone do depozytu lub zastawu w instytucjach kredytowych rządowych lub prywatnych, mających swe statuty przez Rząd zatwierdzone. W świadectwach tych winne być wymienione numery i zł. żonych akcyj.

Po złożeniu akcyj wydane będą przez Instytucję Centralną imienne numerowane karty wejścia na Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów.

Zarząd Spółki Akcyjnej p. f.

„Fabryka Lin i Drutu dawniej A. Deichsel, Sp. Akc.”

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 12 maja 1931 r. o godz. 14 w Sosnowcu ul. Lipowa Nr. 18, odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Spółki

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego i sekretarza; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 rok; 3) Zatwierdzenie sprawozdań oraz bilansu i rachunku strat i zysków za 1930 rok i udzielenie Zarządowi absolutorjum; 4) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 5) Wolne wnioski.

Zarząd Spółki Akcyjnej pod firmą

„Browary Grodziskie, Spółka Akcyjna”

zawiadamia niniejszem, że w dn. 30 kwietnia 1931 r. o godz. 5 po poł. odbędzie się w lokalu firmy w Grodzisku, ul. Kolejowa Nr. 5,

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu oraz Rady Nadzorczej; 3) Zatwierdzenie bilansu i rachunku zysków i strat za 1930 rok oraz udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej; 4) Podział zysku; 5) Wybór Rady Nadzorczej; 6) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Walnym Zebraniu, winni najdalej 7 dni przed zebraniem złożyć w kasie Spółki akcje lub zaświadczenia instytucji kredytowych wzgl. notariusza. W zaświadczeniu należy wymienić liczby akcji oraz stwierdzić, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zebrania.

Kolej Lokalna Lwów—Jaworów, S. A.

I OGŁOSZENIE.

Stosownie do postanowień §§ 11—19 statutu podpisana Rada Zawiadowca Kolei Lokalnej Lwów—Jaworów zwołuje niniejszem **XXII Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki Akcyjnej „Kolej Lokalna Lwów—Jaworów” na dzień 12 maja 1931 r. o godz. 11 przed poł.** w lokalu Biura Zarządów Małopolskich Kolei Lokalnych (gmach Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, IV p., drzwi Nr. 453) we Lwowie.

Przedmiotem obrad będą: 1) Rozpatrzenie sprawozdania Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej o zamknięciu rachunków za okres od 1/IV 1929 r. do 31/III 1930 r. i uchwała co do udzielenia absolutorjum Radzie Zawiadowczej; 2) Wybór członków Rady Nadzorczej i Zarządu; 3) Przyznanie wynagrodzenia członkom Rady Zawiadowczej i Komitetu Wykonawczego za okres od 1/IV 1930 r. do 31/III 1931 r.; 4) Uchwała co do wartości znaczka obecności za okres 1930/31 i 1931/32; 5) Uchwała dodatkowa co do oznaczenia imiennej wartości akcji wskutek przyjęcia majątkowego bilansu brutto na dzień 1 VII 1928 r. oraz co do sposobu uwidocznienia tego przewalutowania na akcjach; 6) Oznaczenie pisma codziennego dla obowiązkowych ogłoszeń Spółki.

Po myśli postanowień § 21 nowego statutu, każda akcja daje prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli zostanie złożona przynajmniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia w Kasie Spółki lub w Akcyjnym Banku Hipotecznym we Lwowie i nie będzie odebrana przed ukończeniem tegoż.

Ewentualne dodatkowe wnioski co do porządku dziennego mogą być zgłoszone najpóźniej dn. 30 marca 1931 r. w Zarządzie we Lwowie, ul. Zygmuntowska 1 (gmach Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, IV p. drzwi Nr. 453).

Rada Zawiadowca: Inż. Stanisław Rybicki wł. r. Prezes.

Zarząd Spółki Akcyjnej

„Fabryka Lin i Drutu dawniej A. Deichsel Spółka Akcyjna” w Sosnowcu

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż dn. 13 maja 1931 r., o godz. 14 w Sosnowcu, ul. Lipowa Nr. 18, odbędzie się

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Porządek dnia:

- 1) Zmiana Statutu zgodnie z nową Ustawą o Spółkach Akcyjnych;
- 2) Wolne wnioski.

ZAPROSZENIE NA

VI ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

SPÓŁKI AKCYJNEJ KRAKOWSKIEJ MIEJSKIEJ

KOL I ELEKTRYCZNEJ W KRAKOWIE,

odbyć się mające w dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 10 przed poł. w sali posiedzeń Magistratu stoł. król. miasta Krakowa z następującym porządkiem dziennym: 1) Odczytanie protokołu ostatniego Walnego Zgromadzenia; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu, oraz rachunku zysków i strat za rok administracyjny 1930; 3) Powzięcie uchwały o rozdziale zysku względnie pokryciu strat; 4) Kwitowanie władz spółki z wykonania przez nie obowiązków; 5) Wybór rewizorów i ich zastępców na rok administracyjny 1931, ustalenie wynagrodzenia rewizorów za 1930 rok; 6) Wnioski i interpelacje.

Kraków, dn. 10 kwietnia 1931.

Inż. Karol Rolle Prezes Rady Nadzorczej.

Posiadanie 100 akcji daje prawo do jednego głosu na Zgromadzeniu, osobiście lub przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo winno być pisemne; pełnomocnik może nie być akcjonariuszem spółki (§ 16 statutu).

Celem korzystania z prawa głosu należy złożyć swe akcje najpóźniej do dnia 8 przed terminem Zgromadzenia w kasie spółki lub kasie stoł. król. miasta Krakowa. Dołączenie do akcji arkuszy kuponowych nie jest obowiązujące. Akcjonariusze, którzy wykazali w sposób powyższy służące im prawo głosu, otrzymają imienne karty legitymacyjne z odnotowaną ilością złożonych przez nich akcji oraz ilością służących im głosów. Z legitymacji może korzystać nie tylko akcjonariusz, na którego imię została wydana, lecz zarówno i pełnomocnik, posiadający pełnomocnictwo pisemne.

Sierszańskie Zakłady Górnicze

S. A. W SIERSZY

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że efektywne sztuki akcji złotych po nom. wart. zł 100 z tytułu wymiany akcji po nom. wart. zł 50 oraz tytułu VI emisji bezpłatnej wydaje

od dn. 15 kwietnia do dn. 15 lipca r. b.

Dom Bankowy H. Ripper i S-ka w Krakowie, Rynek Główny 17, za przedłożeniem i zwrotem świadectw tymczasowych.

Nowe akcje, nie podjęte do dn. 15 lipca r. b., złożone będą w depozycie Domu Bankowego H. Ripper i S-ka w Krakowie na koszt akcjonariusza.

Zarząd

Siersza, dn. 10 kwietnia 1931 r.

Przemysł Tłuszczowy „SCHICHT“, S. A.

Warszawa, Nowy Zjazd Nr. 1

Bilans na dzień 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA	zł	zł
Grunt		
Stan na 1/I 1930 r.	1,341.664'65	
Przyrost 1930 r.	396.313'54	1,737.978'19
Budynki		
Stan na 1/I 1930 r.	8.003.227'35	
Przyrost 1930 r.	504.057'46	8,507.284'81
Urządzenia i maszyny:		
Stan na 1/I 1930 r.	10,487.547'45	
Przyrost 1930 r.	1,765.950'60	12,253.498'05
Zapasy		
Surowce i materiały	3.167.911'72	
Gotowe towary	7.235.810'73	10,403.722'45
Banki, P. K. O. gotówka		505.872'20
Weksle		5,751.638'16
Papiery wartościowe		426.963'40
Udziały		243.490'00
Dłużnicy		8,061.366'04
Patenty		1,731.288'00
Sumy przechodnie		193.439'80
Gwarancje zł 14,018.316'00		
Strata za 1930 r.		284.892'15
		<u>50,101.433'25</u>

PASYWA	zł	zł
Kapitał akcyjny		
Stan na 1/I 1930 r.	5,400.000'00	
Przyrost 1930 r.:		
nowe emisje	4,250.000'00	
z fuzji ze Sunlajt S. A.	350.000'00	10,000.000'00
Fundusz rezerwowy		
Stan na 1/I 1930 r.	806.936'55	
Przyrost 1930 r.	449.623'89	1,256.610'44
Fundusz amortyzacyjny		
Stan na 1/I 1930 r.	3,304.518'25	
Przyrost 1930 r.	897.629'87	
	4,202.148'12	
Rozchód 1930 r.	59.229'73	4,142.918'39
Hipoteki		
Stan 1/I 1930 r.	384.659'44	
Rozchód 1930 r.	100.374'66	284.284'78
Niewypłacona dywidenda		16.063'20
Wierzyciele		33,864.676'62
Sumy przechodnie		504.998'69
Gwarancje zł 14,018.316'00		
Przeniesienie zysku z 1929 r.		31.881'13
		<u>50,101.433'25</u>

Rachunek strat i zysków od dn. 1 stycznia
do dn. 31 grudnia 1930 r.

	zł	zł
Procenty	2,837.055'68	
Odpisy	897.629'87	
Podatki	1,187.900'60	
	4,922.586'15	
		<u>4,922.586'15</u>
Konto towarów		4,669.575'13
Strata za 1930 r.	284.892'15	
Przeniesienie zysku z 1929 r.	31.881'13	253.011'02
		<u>4,922.586'15</u>

OGŁOSZENIE DRUGIE

Zarząd Starzyckiej Manufaktury Dywanów
M. B. SZEPS, S. A. w TOMASZOWIE-MAZ.

podaje powtórnie do wiadomości PP. Akcjonariuszów, iż
w dn. 29 kwietnia 1931 r. o godz. 16, w lokalu Zarządu
przy ul. Głównej Nr. 5, odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem dziennym: 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 rok; 3) Zatwierdzenie bilansu i Rachunku Strat i Zysków za 1930 rok; 4) Zatwierdzenie budżetu i planu działalności na następny rok operacyjny; 5) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski. W razie niedościa do skutku Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia w powyższym terminie, takowe odbędzie się w drugim terminie dn. 20 maja 1931 r. o godz. 16 w tem samym miejscu i z tymże porządkiem dziennym.

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

Fabryka Waty Hygroskopijnej „Alba“

zawiadamia, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

odbędzie się dn. 7 maja r. b. o godz. 12 w kancelarii Notarjusza Siennickiego, Warszawa, Kapucyńska 6. Przedmiotem obrad będą punkty: 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za 1930 rok i udzielenie Zarządowi absolutorium; 2) Określenie wynagrodzenia Zarządu; 3) Zmiana Statutu i uzgodnienie tegoż z rozporządzeniem P. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r.; 4) Określenie liczby Członków Zarządu; 5) Wybór Członków Zarządu oraz Członków Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w Kasie Spółki, Warszawa, Królewska 23, swe akcje lub kwity depozytowe banków.

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

Poznańska Kolej Elektryczna, S. A. w Poznaniu

ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

odbędzie się dn. 30 kwietnia 1931 r. w czwartek
o godz. 12 w południe, w siedzibie Spółki przy ul.
Gajowej 1, z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu za 1930 rok; 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej; 4) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat; 5) Podział zysków; 6) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania; 7) Sprawa przelania majątku Spółki Akcyjnej Poznańska Kolej Elektryczna na Gminę miasta Poznania; 8) Wybór członków Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej; 9) Uchwała na zaciągnięcie pożyczek konwersyjnych zł w złocie 287.500 w 7% listach zastawnych III emisji oraz zł w złocie 137.500 w 8% obligacjach budowlanych I emisji w Banku Gospodarstwa Krajowego jako uzupełnienie uchwały Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów z dn. 28 czerwca 1930 r., która brzmi: Zaciągną przez Spółkę pożyczkę konwersyjną w Banku Gospodarstwa Krajowego w kwocie zł 425.000 na warunkach przez tenże Bank ustalonych lub ustalić się mających.

Właściciele akcji na okaziciela korzystają z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu, o ile na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyli akcje: a) w biurze Zarządu Spółki przy ul. Gajowej 1, b) w Komunalnej Kasie Oszczędności miasta Poznania wzgl. w Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, c) u notariusza.

Kwit depozytowy ad b) i c) należy doręczyć Zarządowi Spółki najpóźniej do dn. 23 kwietnia 1931 r.

Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Domów, S. A.
WARSZAWA, NOWY ZJAZD Nr. 1

Bilans na dz. 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA		zł	zł
Grunt			80.200'00
Budynki		3.397.453'37	
Zapasy		8.775'69	
Należności banki		19.281'22	
Strata do 1/I 1930 r.	17.598'41		
" za 1930 r.	33.366'41	50.964'82	
			<u>3.556.675'10</u>

Gwarancje zł 3,019.600'00

PASywa		zł	zł
Kapitał akcyjny		600.000'00	
Fundusz amortyzacyjny		67.216'33	
Wierzyciele	101.479'52		
Kredyty długoterminowe	2.787.979'25	2.889.458'77	
			<u>3.556.675'10</u>

Gwarancje zł 3,019.600'00

Straty i Zyski

STRATY		zł	zł
Amortyzacja		67.216'33	
Podatki		8.941'06	
Procenty		117.299'93	
Koszty administracyjne		61.357'90	
Strata do 1/I 1930 r.	17.598'41		
			<u>272.413'63</u>

ZYSKI		zł	zł
Dochód z nieruchomości		221.448'81	
Strata do 1/I 1930 r.	17.598'41		
" za 1930 r.	33.366'41	50.964'82	
			<u>272.413'63</u>

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

Zakłady Przemysłu Opatrunkowego „Wata”

zawiadamia, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

odbedzie się **dn. 7 maja r. b. o godz. 13** w kancelarii Notariusza Siennickiego, Warszawa, Kapucyńska 6. Przedmiotem obrad będą punkty: 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za 1930 rok i udzielenie Zarządowi absolutorium; 2) Określenie wynagrodzenia Zarządu; 3) Zmiana Statutu i uzgodnienie tegoż z rozporządzeniem P. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r.; 4) Określenie liczby Członków Zarządu; 5) Wybór Członków Zarządu oraz Członków Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w Kasie Spółki swe akcje lub kwity depozytowe banków.

Zarząd Fabryki Wódek, Likierów i Win

STEFAN GENELI i S-ka, S. A.

zawiadamia, że w **dn. 9 maja 1931 r. o godz. 16**, odbędzie się w siedzibie Spółki w Warszawie, Al. Jerozolimskie Nr. 117,

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

z następującym porządkiem dziennym: 1) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok; 3) Wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 4) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zebraniu, winni złożyć swoje akcje na 7 dni przed Walnym Zebraniem w Zarządzie Spółki.

B I L A N S

**PRZEDSIĘBIORSTWA: „DIKOS” SPÓŁKA AKC.
 DLA PRZEMYSŁU DRZEWNEGO WE LWOWIE**

na dzień 31 października 1930 r.

STAN CZYNNY

	zł	zł
Kasa		64.148'39
Papiery wartościowe		20.492'38
Weksle		120.020'31
Dłużnicy		712.903'26
Udziały w obcych przedsiębiorstwach		3.237'42
Nieruchomości, posiadłości lasowe, grunta, zabudowania fabryczne i administracyjne we Lwowie, w Rzęśnie Polskiej, Piotrkowie i Siel-u Bienkowie		2.703.455'84
Ruchomości		63.094'27
Maszyny		1.182.534'18
Materiały i fabrykaty		669.843'80
Inwentarz żywy		7.456'35
I or przemysłowy i kolejka lasowa		133.734'81
		<u>5.680.921'01</u>

STAN BIERNY

	zł	zł
Kapitał akcyjny		2.625.000'00
Fundusz rezerwowy		1.292.140'16
Fundusz amortyzacyjny		532.287'13
Akcepta		412.607'23
Niewypl. dywidenda: za 1925/26 r.	790'60	
" " " 1926/27 r.	2.949'20	
" " " 1927/28 r.	3.704'50	
" " " 1928/29 r.	46.992'00	54.436'30
Wierzyciele		586.10'23
Zysk z przeniesienia: za 1928/29 r.	11.172'18	
" " " 1929/30 r.	166.667'73	177.839'91
		<u>5.680.921'01</u>

Rachunek Straty i Zysków za czas od 1 listopada 1929 r. do 31 października 1930 r.

ROZCHÓD		zł	zł
Koszta administracji		438.341'37	
Koszta handlowe, czynsz, opał, światło, ubezpieczenie od ognia, adwokackie, notarialne, reklama, utrzymanie zaprzęgu i samochodu, podróże, portorja i telegramy, stemple, wkładki członkowskie do syndykatów		260.962'50	
Świadczenia socjalne		91.011'10	
Podatki		180.941'94	
Odsetki		8.289'16	
Amortyzacja		162.548'81	
Różnica kursu		2.842'94	
Zysk z przeniesienia: za 1928/29 r.	11.172'18		
" " " 1929/30 r.	166.667'73	177.839'91	
			<u>1.322.777'73</u>

PRZYCHÓD

	zł	zł
Materiały i fabrykaty		1.311.605'55
Przeniesienie zysku za 1928/29 r.		11.172'18
		<u>1.322.777'73</u>

Lwów, dn. 31 października 1930 r.

Sprawdzono i stwierdzono zgodność z księgami:

Komisja Rewizyjna:

- (—) *Maurycy Bloch* m. p.
- (—) *Dr. Michał Jasiński* m. p.
- (—) *Ludwik Horoch* m. p.

Akcyjny Bank Hipoteczny we Lwowie

Bilans roczny (netto) na dz. 31 grudnia 1930 r.

zatwierdzony uchwałą Walnego Zgromadzenia z dn. 21 marca 1931 r.

STAN CZYNNY		STAN BIERNY	
Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim. P. K. O. i Banku Gosp. Krajow.	815.263'82	Kapitały własne:	
Waluty zagraniczne	2.172.107'74	a) zakładowy	5.000.000'00
Papiery wartościowe własne:		b) zapasowy	1.849.891'64
a) papiery państwowe	129.640'19	c) inne rezerwy	513.576'30
b) papiery hipoteczne	2.511.469'91	d) fundusz amortyzacyjny	360.908'78
c) akcje	15.946'19	Wkłady: a) terminowe	34.263.942'98
Udziały i akcje w przedsię- biorstwach konsorscjalnych	833.341'85	b) à vista	1.739.407'91
Banki krajowe	1.650.426'01	Rachunki bieżące	3.940.595'01
Banki zagraniczne	965.887'44	Zobowiązania inkasowe	68.054'00
Weksle zdyskontowane	24.844.478'85	Redyskonto weksli	6.279.079'24
Rachunki bieżące:		Banki krajowe	2.833.590'47
a) zabezpieczone	21.406.015'88	Banki zagraniczne	9.141.755'23
b) niezabezpieczone	1.562.874'01	Różne rachunki	1.232.582'89
Pożyczki terminowe	3.305.903'57	Listy zastawne	28.929.829'12
Nieruchomości	4.572.011'55	Pasywa oddziału kredytu dłu- goterminowego	1.098.463'70
Różne rachunki	2.932.323'91	Zysk:	
Długoterminowe pożyczki hipo- teczne	28.929.829'12	pozostałość z 1929 r.	270.345'51
Aktywa oddziału kredytu dłu- goterminowego	1.817.319'56	zysk za 1930 r.	942.816'79
	<u>98.464.839'60</u>		<u>1.213.162'33</u>
			<u>98.464.839'60</u>
Gwarancje		z 2.550.511'52	
Inkaso		z 5.961.204'51	

Rachunek Strat i Zysków za 1930 r.

STRATY		ZYSKI	
Procenty i prowizje wypłacone	4.848.999'68	Pozostałość zysku z 1929 r.	270.345'54
Koszta handlowe:		Procenty i prowizje pobrane	7.905.331'13
plące	1.525.958'55	Różnice kursowe:	
Rada Nadzorcza	61.817'95	zysk kantorów wymiany	303.470'18
dotacja funduszu pensyjnego i innych fund. sołectw	168.081'24	Dochody z nieruchomości	189.786'02
wydatki rzeczowe	549.238'37	Zysk z działu kredytu długoterminowego	937.883'55
Podatki	774.218'06		
Amortyzacja nieruchomości	85.263'77		
Odpisy	380.076'47		
Czysty zysk	1.213.162'33		
	<u>9.606.816'42</u>		<u>9.606.816'42</u>

HERMANNMÜHLEN, Sp. Akc. w POZNANIU

podaje niniejszem do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że w sobotę dn. 25 kwietnia r. b. o godz. 10 przed południem odbędzie się w biurze Spółki w Poznaniu, plac Wolności 17, I.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej, oraz przedłożenie bilansu i rachunku zysków i strat per 31/XII 1930 r.;
- 2) Zestawienie bilansu oraz rachunku zysków i strat per 31/XII 1930 r.;
- 3) Udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej za 1930 r.;
- 4) Podział zysków za 1930 r.;
- 5) Wybór Rady Nadzorczej.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w powyższem zebraniu, winni do dn. 18 kwietnia r. b. włącznie złożyć akcje swoje w biurze Spółki w Poznaniu lub u notariusza.

Poznań, dn. 4 kwietnia 1931 r.

Rada Nadzorcza
(→) Michał Neumann

ZARZĄD

Zakładów Przemysłowych „Celolit“, S. A.

ma zaszczyt zawiadomić, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy

odbędzie się w dn. 30 kwietnia 1931 r., o godz. 6 po południu w lokalu Spółki przy ul. Ordynackiej Nr. 5 m. 9, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie z działalności Spółki za 1930 r.;
- 3) Odczytanie i zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1930 r.;
- 4) Zatwierdzenie preliminarza wydatków na 1931 r.;
- 5) Wybory do Rady Nadzorczej i Zarządu;
- 6) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w powyższem Zgromadzeniu, winni złożyć swe akcje lub kwity depozytowe w biurze Zarządu Spółki na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ POD FIRMA

„PIERWSZA FABRYKA LOKOMOTYW W POLSCE”

SPÓŁKA AKCYJNA

ma zaszczyt zawiadomić P.P. Akcjonariuszów, że w dn. 30 kwietnia 1931 r. (czwartek) o godz. 11 odbędzie się w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie, ul. Moniuszki 2a, m. 2.

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i sprawozdania za 1930 rok oraz podział zysków;
- 4) Zatwierdzenie nabycia gruntów w 1930 r. oraz upoważnienie Zarządu do nabywania, sprzedawania i zamiany nieruchomości;
- 5) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytu w instytucjach bankowych i kredytowych lub u osób prywatnych bez lub z zabezpieczeniem hipotecznym na nieruchomościach Spółki;
- 6) Zatwierdzenie budżetu na 1931 r.;
- 7) Wybór członków Rady;
- 8) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 9) Zmiana art. 7 statutu przez dodanie nowego pierwszego ustępu:

„Zwyczajne walne zgromadzenie powinno się odbyć corocznie w ciągu pięciu miesięcy po upływie roku obrotowego”;

- 10) Zmiana art. 11 statutu przez dodanie nowego ustępu:
„Zarząd Spółki jest obowiązany w ciągu trzech miesięcy od upływu roku obrotowego sporządzić i złożyć władzom nadzorczym do zbadania bilans na ostatni dzień roku obrotowego, rachunek zysków i strat oraz dokładne piśmienne sprawozdanie z działalności Spółki za rok ubiegły”.

P.P. Akcjonariusze, pragnący korzystać z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu, zechcą złożyć swe akcje lub świadectwa depozytowe wzgl. zastawowe instytucji kredytowych w biurze Zarządu na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

Zarząd Spółki Akcyjnej

Centrala Handlowa Młynarzy Polskich, S. A.

W WARSZAWIE

zawiadamia, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

odbędzie się dn. 9 maja 1931 r., o godz. 5 po poł. w lokalu Spółki, Nowy-Świat 70.

Porządek dzienny:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 r.;
- 3) Zatwierdzenie bilansu, rachunku zysków i strat, podział zysków i udzielenie Zarządowi absolutorjum;
- 4) Budżet na 1931 r.;
- 5) Określenie wynagrodzenia dla Członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 6) Wybory 2 Członków Zarządu i 5 Członków Komisji Rewizyjnej na miejsce ustępujących;
- 7) Wolne wnioski.

Właściciele akcji na okaziciela winni na dni siedem przed terminem Zgromadzenia złożyć akcje lub kwity depozytowe w biurze Zarządu Spółki.

ZARZĄD

Towarzystwa Przemysłowego Zakładów Mechanicznych „Lilpop, Rau i Loewenstein”

S. A. W WARSZAWIE

ma zaszczyt zawiadomić P.P. Akcjonariuszów, że stosownie do par. 43, 44 i 45 Statutu Towarzystwa zwołuje na dz. 4 maja 1931 r. na godz. 4 po południu

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

które odbędzie się w gmachu Stowarzyszenia Techników w Warszawie, ul. Czackiego Nr. 3.

Porządek dzienny:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu, bilans, rachunek zysków i strat i podział zysków za 1930 rok wraz z wnioskami Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Plan działań i budżet na 1931 r. wraz z wnioskami Komisji Rewizyjnej;
- 4) Wybór trzech członków Zarządu na miejsce 3 ustępujących oraz jednego zastępcy i określenie wynagrodzenia Zarządu;
- 5) Wybór pięciu członków Komisji Rewizyjnej i określenie ich wynagrodzenia;
- 6) Zmiana §§ 4, 6, 7, 22, 31, 35, 39, 40, 46, 48 i 50 Statutu, uchwalonego przez Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 18 grudnia 1930 r.;
- 7) Sprawy bieżące i wnioski akcjonariuszów.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w tem Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć Zarządowi Towarzystwa swoje akcje lub też odpowiednie zaświadczenie jednego z Banków Akcyjnych ze wskazaniem Nr. Nr. akcji najpóźniej do dn. 25 kwietnia 1931 r.

Bank Zachodni przyjmuje akcje Towarzystwa do depozytu narówni z jego Zarządem.

Jeżeli zwołane na dzień 4 maja 1931 r. Walne Zebranie z powodu niezłożenia dostatecznej ilości akcji, nie dojdzie do skutku, to odbędzie się ono w II-gim terminie dn. 21 maja 1931 r. w temże samem miejscu i w tymże samym czasie.

Zebranie to będzie prawomocne bez względu na ilość złożonych akcji i obecnych na niem akcjonariuszów.

ZARZĄD

TOWARZYSTWA UBEZPIECZEŃ „PORT”, SP. AKC.

zawiadamia na zasadzie § 22 statutu, że dn. 12 maja 1931 r. o godz. 1 po południu odbędzie się w lokalu Spółki w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 59

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór Przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok;
- 3) Podział zysku za 1930 rok;
- 4) Kwitowanie władz Spółki z czynności za rok sprawozdawczy;
- 5) Zatwierdzenie budżetu na 1931 rok, oraz określenie wynagrodzenia Rady Nadzorczej i Zarządu Spółki na tenże rok;
- 6) Podwyższenie kapitału akcyjnego Spółki o zł 250.000 w drodze emisji nowych akcji i ustalenie warunków emisji;
- 7) Zmiana obecnego brzmienia § 7 statutu Spółki:

„Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 1,000.000 pełnowpłaconych. Kapitał ten jest podzielony na 10.000 akcji po zł 100 nominalnej wartości każda”,
na:

„Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 1,250.000 pełnowpłaconych. Kapitał ten jest podzielony na 12.500 akcji po zł 100 nominalnej wartości każda”;

- 8) Wybory do Rady Nadzorczej i do Zarządu Spółki, oraz zezwolenie dla Członków Władz zajmowania się interesami konkurencyjnego przedsiębiorstwa i uczestnictwa w jego władzach;
- 9) Wybór pism, w których mają być drukowane obowiązkowe ogłoszenia Spółki;
- 10) Wnioski P.P. Akcjonariuszów, o ile zgłoszone będą zgodnie z art. 54 i 56 prawa o spółkach akcyjnych.

BANK MIĘDZYNARODOWY W WARSZAWIE, S. A.

Bilans roczny (netto) na dz. 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY:	zł	STAN BIERNY	zł	zł
Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. i w Banku Gospod. Krajowego	1.400.758'74	Kapitały własne:		
Waluty zagraniczne	77.136'52	a) zakładowy		2.500.000'00
Papiery wartościowe własne:		b) zapasowy		1c3.336'00
a) pożyczki państwowe	27.626'00	Wkłady:		
b) papiery hipoteczne	226.125'00	a) terminowe		976.918'62
c) akcje	51.508'79	b) à vista		1.712.373'80
Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcjalnych	116.116'00	Rachunki bieżące (saldo kredytowe)		467.485'11
Banki krajowe	163.914'81	Zobowiązania inkasowe		5.347'18
Banki zagraniczne	768.226'83	Redyskonto weksli		1.476.679'19
Weksle zdyskontowane	3.745.273'87	Banki krajowe		197.049'99
Rachunki bieżące (saldo debetowe):		Banki zagraniczne		1.716.974'96
a) zabezpieczone	2.477.297'03	Różne rachunki		1.367.286'45
b) niezabezpieczone	183.008'11	Zysk:		
Różne rachunki	1.494.696'24	a) z lat ubiegł.		29.058'10
	10.731.687'94	b) za 1930 r.		119.178'54
Udzielone gwarancje	1.908.162'00			148.236'64
Inkaso	3.230.501'92	Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji		10.731.687'94
	15.870.351'86	Różni za inkaso		1.908.162'00
				3.230.501'92
				15.870.351'86

Rachunek Strat i Zysków za 1930 r.

WINIEN	zł	MA	zł	zł
Procenty i prowizje wypłac.	547.468'34	Pozostałość zysków z lat ubiegł.:		
Koszty handlowe	829.092'32	a) przeniesione		29.058'10
Podatki	141.824'18	b) rezer. podatk. z zysku r. ub.		70.000'00
Amortyzacja	5.804'78	Procenty i prowizje pobrane		1.527.163'74
Czysty zysk	148.236'64	Różnice kursowe		46.204'42
	1.672.426'26			1.672.426'26

„OSADA” SP. AKC. BUDOWY DOMÓW W GNIEŹNIE

Bilans per 31 grudnia 1930 r.

	AKTYWA	PASYWA
	zł	zł
Kapitał Akcyjny		100.000'00
Rezerwa Specjalna		100.602'85
Fundusz Rezerwowy		14.389'38
Fundusz Budowlany		8.210'56
Oblig. Hipoteczne		17.642'34
Wierzyciele		99.343'00
Fundusz Amortyzacyjny		6.941'36
Nieruchomości	344.195'00	
Ruchomości	941'79	
Sumy Przechodnie	200'00	
Banki	9.349'00	
Kasa	1.175'72	
Czysty zysk		8.732'02
	355.861'51	355.861'51

Rachunek strat i zysków per 31 grudnia 1930 r.

	STRATY	ZYSKI
	zł	zł
Adm. Nieruchomości		19.548'10
Amortyzacja	2.330'71	
Procenty	3.983'06	
Administracja — koszta	1.950'00	
Koszta Handlowe	2.552'31	
Czysty Zysk	8.732'02	
	19.548'10	19.548'10

„OSADA” Sp. Akc. Budowy Domów w Gnieźnie

Komisja Rewizyjna:
 (—) B. Bogajewski
 (—) M. Waberski

Zarząd:
 (—) Gramse
 (—) Jenek

ZARZĄD

Wileńskiego Domu Towarowo-Przemysłowego „BRACIA JABŁKOWSCY”, S. A.

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że dn. 26 maja r. b., o godz. 5 po poł. w lokalu firmy Dom Towarowy „Bracia Jabłkowscy”, S. A. w Warszawie, ul. Bracka 25, odbędzie się

WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie posiedzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej, przedłożenie bilansu za rok operacyjny 1930 i podział zysków;
- 3) Plan działań i budżet na 1931 r.
- 4) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 5) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje lub zastępujące dowody w siedzibie Spółki (Wilno, ul. Mickiewicza 18) lub w Zarządzie firmy Dom Towarowy „Bracia Jabłkowscy”, S. A. (Warszawa, ul. Bracka 25), z zastosowaniem się do przepisów § 26 Statutu.

R A D A

BANKU KUJAWSKIEGO WE WŁOCŁAWKU, S. A.

po raz drugi zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie

odbędzie się **dn. 24 kwietnia 1931 r. o godz. 4 po poł.** w lokalu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Oddział Kujawski w Włocławku, ul. Słowackiego Nr. 1-a (róg Szkolnej), z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór Przewodniczącego; 2) Sprawozdanie z działalności Banku za 1930 rok; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Zatwierdzenie bilansu za 1930 rok, r-ku Strat i Zysków i przyjęcie podziału zysków; 5) Wybór 3 członków Rady; 6) Wybór 5 członków Komisji Rewizyjnej.

Posiadacze akcji na okaziciela, pragnący korzystać z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu, winni, stosownie do § 32 Statutu, złożyć w Banku swoje akcje względnie dowody zastawowe lub depozytowe najpóźniej do dn. 16 kwietnia 1931 r.

Zwyczajne Walne Zebranie Akcjonariuszów Sp. Akc. „GOPLANA” Fabryka Czekolady w Poznaniu

odbędzie się **w czwartek dn. 21 maja 1931 r. o godz. 3 min. 30 po południu**, w biurze fabrycznym w Poznaniu, ul. św. Wawrzyńca 28-a, z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie;
- 2) Sprawozdanie Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady Nadzorczej;
- 3) Zatwierdzenie bilansu z dn. 31 grudnia 1930 r. i udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 4) Uchwała dotycząca podziału zysków;
- 5) Wybory ustępujących członków Rady Nadzorczej;
- 6) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Walnym Zebraniu, winni najpóźniej do dn. 13 maja r. b. złożyć swoje akcje w biurze fabrycznym fabryki „Goplana” w Poznaniu, lub przedstawić w temże biurze dowody zdeponowania swych akcji u polskiego notariusza bądź też w jednym z banków w Poznaniu.

Zarząd: Dyrektor *Tadeusz Prądzyński*

Zwyczajne Walne Zebranie Firmy

BROWAR KROTOSZYŃSKI, S. A. W KROTOSZYNIE

odbędzie się **w sobotę dn. 9 maja 1931 r. o godz. 12** w lokalach Spółki w Krotoszynie, ul. Słodowa 15, z następującym porządkiem obrad:

1) Przedłożenie bilansu z rachunkiem strat i zysków oraz sprawozdanie Zarządu za 1929/30 rok; 2) Sprawozdanie Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej; 3) Udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej oraz zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za rok 1929/30.

W zebraniu uczestniczyć mogą tylko ci akcjonariusze, którzy bezpośrednio przed otwarciem obrad przedłożą oryginalne akcje złotowe albo też bankowe lub notarialne poświadczenie depozytowe i wykażą się posiadaniem przynajmniej jednej akcji na nom. z 30, która w myśl par. 3 statutu uprawnia do jednego głosu.

Zarząd

(-) *A. Kotarshi*

Zarząd Spółki Akcyjnej

STEINHAGEN i SAENGER — Fabryki Papieru i Celulozy, S. A.

zawiadamia, iż **w poniedziałek dn. 27 kwietnia 1931 r. o godz. 18**, w lokalu biura Zarządu Spółki, mieszczącego się w Warszawie, ul. Smolna 17, odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem dziennym:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu i rachunku zysków i strat za rok operacyjny 1930, pokwitowanie Zarządu i Rady Nadzorczej z wykonania obowiązków oraz powzięcie uchwały o podziale zysków;

2) Wyznaczenie tantiemy dla Rady Nadzorczej oraz wynagrodzenia Zarządu;

3) Wniosek w sprawie zmiany statutu Spółki w ten sposób, że: a) w § 1 dodaje się oznaczenie firmy w tłumaczeniu francuskim; b) w § 4 dodaje się postanowienie o prawie podpisu firmy przez dwóch prokurentów łącznie pod stemplem firmy; c) w § 8 przedłuża się termin do składania przez Zarząd sprawozdania z bilansem i rachunkiem zysków i strat i termin rozpatrzenia tychże przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów o dalszy jeden miesiąc; d) w § 11 powołuje się na nowelę do prawa o spółkach akcyjnych.

4) Zaakceptowanie kupna placu we Włocławku.

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć w myśl art. 59 prawa o Spółkach Akcyjnych w biurze Zarządu, nie później jak na 7 dni przed terminem Walnego Zebrania, swoje akcje lub zaświadczenia notariusza, instytucji kredytowych krajowych, wzgl. Banque de Paris et des Pays Bas (stosownie do pozwolenia P. Ministra Skarbu z dn. 24/III 1931 r. Nr. D.II 2177/3), stwierdzające, że akcje zostały złożone do przechowania i nie będą wydane właścicielowi przed terminem Walnego Zebrania.

ZARZĄD

Domu Towarowego „Bracia Jabłkowscy”

S. A.

w Warszawie, ul. Bracka 25

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że **dn. 23 maja r. b. o godz. 5 po poł.**, w lokalu własnym (Bracka 25, IV piętro) odbędzie się

XVII ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

Porządek obrad:

- 1) Zagajenie posiedzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej, przedłożenie bilansu za rok operacyjny 1930 i podział zysków;
- 3) Plan działań i budżet na 1931 r.;
- 4) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 5) Wolne wnioski.

Właściciele akcji na okaziciela, życzący sobie wziąć udział w rzezonem Zgromadzeniu, stosownie do § 36 Statutu, winni conajmniej na siedem dni przed Walnym Zgromadzeniem złożyć w biurze Zarządu, ul. Bracka 25, swoje akcje (świadcstwa), względnie zaświadczenia instytucji kredytowych o zastawie lub zdeponowaniu akcji (świadcstw), z wyszczególnieniem ich numerów, odnośnie zaś świadectw — ilość i akcji, i zgłosić się po biletę wejścia.

Zarząd Spółki Akcyjnej

**„UNIA“ Zjednoczone Fabryki Maszyn
dawn. A. VENTZKI i PETERS, S. A. w Grudziądzu**

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

**Zwyczajne Walne Zgromadzenie
Akcjonariuszów**

odbędzie się **we wtorek, dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 12** w Grudziądzu, w lokalu Zarządu Spółki, z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej, oraz przedłożenie bilansu i rachunku zysków i strat za okres obrachunkowy od 1/VII — 31/XII 1930 r.;
- 2) Udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 3) Powzięcie uchwał ad 1);
- 4) Postanowienie co do wypłaty dywidendy za rok obr. 1929/30;
- 5) Wybór Członków Rady Nadzorczej w miejsce ustępujących;
- 6) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, którzy chcą wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swe akcje z podaniem numerów conajmniej na 7 dni przed Walnym Zgromadzeniem w kasie Spółki w Grudziądzu, lub w jednej z następujących instytucji:

- a) w Banku M. Stadthagen, Sp. Akc. w Bydgoszczy,
- b) w Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu,
- c) w Pomorskim Banku Rolniczym w Toruniu,
- d) w jednym z notariatów, działających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

DRUGIE OGŁOSZENIE

Niniejszem zapraszamy wszystkich PP. Akcjonariuszy

BANKU M. STADTHAGEN

S. A. w Bydgoszczy na

XI ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

które odbędzie się w **czwarteek, dn. 30 kwietnia 1931 r. o godz. 16 po poł.**, na sali posiedzeń naszej Spółki, ul. Jagiellońska Nr. 66, z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawa zatwierdzenia uchwał Walnego Zgromadzenia z dn. 7 maja 1929 r.;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej za rok obrachunkowy 1930 r.;
- 3) Uchwała co do zatwierdzenia bilansu i rachunku zysków i strat za 1930 r.;
- 4) Uchwała nad podziałem czystego zysku;
- 5) Uchwała nad udzieleniem pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 6) Wybory do Rady Nadzorczej;
- 7) Wolne wnioski akcjonariuszów.

Każdy Akcjonariusz Banku ma prawo być obecnym na Walnym Zgromadzeniu i brać udział w głosowaniu.

Uprawnienie do głosowania na Walnym Zgromadzeniu mają tylko ci akcjonariusze, którzy najpóźniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia w godzinach urzędowych złożyli w kasie Banku w Bydgoszczy: a) wykaz numerów akcji, mających brać udział w Walnym Zgromadzeniu, i oprócz tego, o ile akcje nie znajdują się w aserwacie banku, b) zamiast akcji mogą być złożone zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza albo w Banku Kratochwill i Pernaczyński w Poznaniu i Powszechnym Banku Kredytowym w Warszawie.

W zaświadczeniu należy wymienić liczby akcji i stwierdzić, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia. Osobom, uprawnionym na mocy powyższych przepisów do głosowania na Walnym Zgromadzeniu, wydaje się karty wstępne, z podaniem ilości głosów.

Bydgoszcz, dn. 17 kwietnia 1931 r.

Zarząd:

K. Bauer A. Pampuch

Rada Nadzorcza:

St. Rolbieski Przewodniczący

KOLEJ ŻELAZNA CHABÓWKA-ZAKOPANE S. A.

II OGŁOSZENIE

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki [Akcyjnej] „Kolej Żelazna Chabówka-Zakopane” odbędzie się **dn. 9 maja 1931 r. o godz. 11 przed poł.** w lokalu Biura Zarządów Małopolskich Kolei Lokalnych (gmach Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych, IV p., drzwi Nr. 453) we Lwowie, z następującym porządkiem dziennym: 1) Rozpatrzenie sprawozdania Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej o zamknięciu rachunków za okres od 1/I 1929 do 31/III 1930 r. i uchwała co do udzielenia absolutorjum Radzie Zawiadowczej; 2) Rozdział zysku; 3) Wybór członków Rady Nadzorczej; 4) Przyznanie wynagrodzenia członkom Rady Zawiadowczej i Komitetu Wykonawczego za okres od 1/I 1930 do 31/III 1931 r.; 5) Uchwała co do wartości znaczka obecności za okres od 1/I 1931 do 31/III 1932 r.; 6) Udzielenie w związku ze skupem kolei pełnomocnictwa do podpisania deklaracji, zezwalającej na przeniesienie prawa własności na Państwo; 7) Oznaczenie pisma codziennego dla obowiązkowych ogłoszeń Spółki. Warunki prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu określa § 21 nowego statutu Spółki.

Lwów, dn. 12 kwietnia 1931 r.

Rada Zawiadowcza:

Inż. Stanisław Rybicki wł. r. Prezes

ZARZĄD

Budowlanej Spółki Akcyjnej w Łodzi, S. A.

zawiadamia wszystkich Akcjonariuszów Spółki o **WALNEM ZGROMADZENIU SPÓŁKI**

które odbędzie się **w dn. 28 kwietnia 1931 r. o godz. 16** w lokalu Spółki w Łodzi, ul. Narutowicza 16, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór Przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za rok 1930;
- 3) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 r.;
- 4) Udzielenie absolutorjum Zarządowi;
- 5) Podział zysków i ustalenie wynagrodzenia Zarządowi oraz Komisji Rewizyjnej;
- 6) Plan działania i budżet na 1931 r.;
- 7) Wybór nowych członków Zarządu, wzamian ustępujących, lub ewent. pozostawienie tychże członków Zarządu;
- 8) Wybór Komisji Rewizyjnej;
- 9) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w tem Zgromadzeniu, winni najpóźniej na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyć akcje swoje w Zarządzie Spółki w Łodzi, ul. Narutowicza 16.

W myśl § 12 statutu Spółki, Zgromadzenie ważne będzie bez względu na ilość reprezentowanych akcji.

Zarząd

Włókienniczej Spółki Akcyjnej

**„EITINGON i S-ka”
w ŁODZI**

komunikuje, że zgodnie z życzeniem akcjonariuszów, którzy złożyli 100% akcji, zwołuje

Doroczne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

na **dz. 28 kwietnia r. b. o godz. 4 po południu** w I terminie, względnie o tejże porze w dn. 12 maja r. b. w II terminie w lokalu Zarządu przy ul. Sienkiewicza Nr. 82, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór Przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1930 r.;
- 3) Podział zysku za 1930 r.;
- 4) Budżet na 1931 r.;
- 5) Sprawa uzgodnienia Statutu Spółki z nową Ustawą o Spółkach Akcyjnych;
- 6) Wybory uzupełniające;
- 7) Wnioski.

FABRYKA ŻYRANDOLI ELEKTRYCZNYCH
A. MARCINIAK, SP. AKC.

Bilans zamknięcia na dzień 1 stycznia 1931 r.

STAN CZYNNY: Kasa zł 5.594'22; Banki zł 4.876'55; Weksle zł 4.262'76; Papiery procentowe zł 21.000'00; Dłużnicy zł 331.610'76; Towary zł 362.892'87; Koszty ogólne — patent na 1931 rok zł 1.098'00; Nieruchomości zł 365.840'00; Inwentarz zł 291.763'30; **Suma ogólna zł 1.388.938'46.**

STAN BIERNY: Banki zł 36.366'00; Akcepty zł 50.694'26; Wierzyciele zł 336.005'47; Kapitały: Akcyjny zł 600.000'00, Zapasowy zł 35.778'58, Rezerwowo zł 10.706'36, Amortyzacyjny zł 198.936'97; Gwarancje zł 19.555'00; Zysk netto za 1930 zł 100.895'82; **Suma ogólna zł 1.388.938'46.**

Rachunek strat i zysków za 1930 rok.

WINIEN: Koszty produkcji zł 1.170.109'69; Koszty ogólne zł 411.036'38; Dłużnicy wątpliwi zł 12.526'57; Zużyte maszyny i ruchomości zł 295'85; Zysk netto zł 100.895'82; **Suma ogólna zł 1.694.864'31.**

MA: Produkcja zł 1.694.767'12; Odzyskane straty zł 97'19; **Suma ogólna zł 1.694.864'31.**

ARCYJNE TOWARZYSTWO KURLANDZKIEJ OLEJARNI W WILNIE, SP. AKC.

Bilans na dzień 31 lipca 1930 r.

AKTYWA: Kasa, weksle i waluty zł 120.242'42; Dłużnicy zł 489.254'93; Towary zł 521.397'54; Różnica kursowa zł 47.538'39; Majątek nieruchomy zł 587.116'84; Majątek ruchomy zł 565.835'27; **Razem zł 2.331.385'39.**

PASYWA: Kapitał zakładowy zł 1.000.000'00; Kapitał zapasowy zł 35.463'07; Kapitał amortyzacyjny zł 316.554'78; Wierzyciele zł 892.086'11; Sumy przechodnie zł 18.650'30; Różnica kursowa zł 50.421'93; Zysk zł 18.309'20; **Razem zł 2.331.385'39.**

Rachunek strat i zysków na dzień 31 lipca 1930 r.

WINIEN: Nasiona roślinne zł 3.865.290'97; Koszta produkcji zł 237.993'17; Pensja i robocizna zł 225.441'35; Podatki i świadczenia zł 102.302'49; Procenty, prowizja i koszta handlowe zł 184.540'46; Zysk zł 18.309'20; **Razem zł 4.633.877'64.**

MA: Sprzedano oleju, pokostu i makuchów zł 4.633.877'64.

**Długotrwałe
formalności celne**

opóźniają wydanie i możliwość sprzedaży importowanych towarów

UNIKNIEMY TYCH NIEDOGODNOŚCI, SPROWADZAJĄC TOWARY SAMOLOTAMI, GDYŻ WÓWCZAS ODPRAWIANE SĄ NATYCHMIAST PO PRZYBYCIU PRZED WSZYSTKIMI INNEMI.

**Samoloty kursują codziennie
Niskie taryfy towarowe**

INFORMUJECIE SIĘ

W BIURACH P. L. L. „LOT” (W WARSZAWIE,
UL. MARSZAŁKOWSKA 138, TEL. 547-60).

WYCINKI

Z GAZET I CZASOPISM CAŁEGO ŚWIATA
W KAŻDEJ ŻĄDANEJ SPRAWIE

**JAKO NAJLEPSZE ŹRÓDŁO
INFORMACyj, NIEZBĘDNE
DLA WSZYSTKICH**

biur i instytucyj: państwowych, społecznych, kulturalnych, przemysłowych i handlowych oraz dla osób wszelkich zawodów, zbiera i na zamówienie dostarcza, tudzież załatwia prenumeratę dzienników i czasopism krajowych i zagranicznych

**INFORMACJA
PRASOWA
POLSKA**

DYREKCJA i EKSPEDYCJA:

Warszawa, Bracka Nr. 5. Telef. 241-53

KORESPONDENCI WE WSZYSTKICH STOLICACH

Polonia-Italia

Organ Izby Handlowej Polsko-Italskiej

Redaktor Naczelny Dr. LEON PĄCZEWSKI

Komitet Redakcyjny: Dr. A. Menotti Corvi, Radca Handlowy Poselstwa Italskiego w Warszawie, Dr. A. Barigiani, jego zastępca, Józef Werner, Prezes Izby, J. Brygiewicz, Wiceprezes Izby, Inż. J. Dworzańczyk, Prezes oddziału w Katowicach, oraz Dr. W. Olaszewicz

Na żądanie wysyłamy numery okazowe

Adres Redakcji i Administracji: Wierzbowa 11, tel. 202-15. Prenumerata roczna zł 40.

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI P. K. O.

CENTRALA: WARSZAWA, JASNA 9
ADRES TELEGRAFICZNY: POKO

ODDZIAŁY: KATOWICE, KRAKÓW,
POZNAŃ, WILNO, ŁÓDŹ

C Z Y N N O Ś C I   B A N K O W E :

INKASO WEKSLI I INNYCH DOKUMENTÓW WIERZYTELNOŚCIOWYCH:

P. K. O. PRZYJMUJE DO INKASA WEKSLA I INNE DOKUMENTY (FRACHTY I T. P.) PŁATNE WE WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCIACH KRAJU. WALUTA ZAINKASOWANA DOPISYWANA JEST NATYCHMIAST NA KONTO WIERZycIELA.

PRZECHOWYWANIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH (DEPOZYTY):

ZŁOŻONE DO DEPOZYTU WALORY SĄ NIE TYLKO PRZECHOWYWANE, LECZ I ADMINISTROWANE, TO ZNACZY, ŻE P. K. O. BEZ DAJSZYCH ZLECENI, SAMA DOKONUJE REALIZACJI ZAPADŁYCH KUPONÓW I WYŁOSOWANYCH PAPIERÓW, ORAZ PRZEPROWADZA KONWERSJE I NOWE EMISJE (CENTRALA W WARSZAWIE).

Z L E C E N I A   G I E Ł D O W E :

ZLECENIA GIEŁDOWE KUPNA I SPRZEDAŻY WYKONUJE P. K. O. NA WARUNKACH NAJKORZYSTNIEJSZYCH ŚCIŚLE WEDŁUG KART UMOWY (SZLUSÓW GIEŁDOWYCH). P. K. O. SKUPIJE RÓWNIEŻ KUPONY WALORÓW PAŃSTWOWYCH ORAZ REALIZUJE WYŁOSOWANE OBLIGACJE PAŃSTWOWE.
.. (CENTRALA W WARSZAWIE). ..

OBRÓT PIENIĘŻNY Z ZAGRANICĄ:

P. K. O. NA ZLECENIE UCZESTNIKÓW OBROTU CZEKOWEGO LUB OSZCZĘDNOŚCIOWEGO PRZEKAZUJE ZAGRANICĘ DOWOLNE KWOTY BĄDŹ TO CZEKAMI NA BANKI ZAGRANICZNE DO WSZYSTKICH ZNACZNIEJSZYCH PAŃSTW, BĄDŹ TO CZEKAMI PRZEKAZOWYMI NA URZĘDY CZEKOWO-POCZTOWE, JAK RÓWNIEŻ ZAPOMOCA PRZELEWÓW NA ZAGRANICZNE KONTA CZEKOWO-POCZTOWE DO AUSTRJI, BELGJI, DANII, FRANCJI, CZECHOSŁOWACJI, HOLANDJI, JUGOSŁAWJI, ŁOTWY, NIEMIEC, SZWECJI, SZWAJCARJI.

PRZEKAZYWANE Z ZAGRANICY PIENIĄDZE DO POLSKI DOPISYWANE SĄ NA KONTA P. K. O. W POLSCE LUB PRZEKAZYWANE DO WSKAZANYCH MIEJSC ZAMIESZKANIA ADRESATÓW W KRAJU.

UDZIELANIE POŻYCZEK (LOMBARD):

UCZESTNICY OBROTU CZEKOWEGO I OSZCZĘDNOŚCIOWEGO MOGĄ OTRZYMYWAĆ POŻYCZKI LOMBARDOWE NA ZASTAW PAPIERÓW PAŃSTWOWYCH, KOMUNALNYCH ORAZ AKCYJBANKU POLSKIEGO NA DOGODNYCH WARUNKACH.

WSZYSTKIE FORMALNOŚCI MOGĄ BYĆ ZAŁATWIANE RÓWNIEŻ W DRODZE .. .. KORESPONDENCJI .. ..

SAFESY (CENTRALA I ODDZIAŁ W KRAKOWIE)

P. K. O. wynajmuje kasetki (safesy) różnych wymiarów na bardzo dogodnych warunkach

„POLMIN”

PAŃSTWOWA FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
SIEDZIBA DYREKCJI: LWÓW, ULICA SZPITALNA Nr. 1

TELEFONY: 2-48, 3-28, 39-20, 39-21

FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
W DROHOBYCZU — TELEFON 105

REPREZENTACJA W WARSZAWIE
ul. Szkolna 2; telefony: 70-84, 114-75, 512-33 i 177-8

Reprezentacja w Gdańsku — Polish Petroleum Company — Krebsmarkt 7 — 8
Przedstawicielstwa zagraniczne we wszystkich stołecznych miastach Europy

POLECA ZNANE ZE SWEJ PIERWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI

OLEJE I SMARY SAMOCHODOWE

Polmin AS, Polmin AL, Polmin AZ, Polmin AF, Polmin AP, Polmin AD i Polmin AT

OLEJE CYLINDROWE, ODPOWIEDNIE DO
WSZYSTKICH WARUNKÓW PRACY. WYSOKOGA-
TUNKOWE OLEJE ŁOŻYSKOWE. OLEJE DO
SILNIKÓW SPALINOWYCH, DO KOMPRESORÓW PO-
WIETRZNYCH I KOMPRESORÓW CHŁODNICZYCH.
OLEJE TURBINOWE i TRANSFORMATORO-
WE. OLEJE WIERTNICZE. TŁUSZCZE MA-
SZYNOWE. SMARY DO LIN I KÓŁ ZĘBATYCH.
SMARY DO WÓZKÓW KOPALNIANYCH I OLEJE
OSIOWE. — PARAFINE, ŚWIECE, WAZE-
LINĘ TECHNICZNĄ. — BENZYNY: EKSTRAKCYJ-
NĄ, LOTNICZĄ, SAMOCHODOWĄ I MOTOROWĄ. —
NAFTĘ: RAFINOWANĄ I SILNOPLOMIENNĄ. OLE-
JE GAZOWE. ASFALTY BEZPARAFINOWE I PARA-
FINOWE. SULFOKWASY, KWASY NAFTENOWE.

ODDZIAŁY W KRAJU:

BIAŁYSTOK, ul. Warszawska 7, tel. 10-34
KRAKÓW, ul. Szczepańska 9, tel. 15-82
LUBLIN, ul. Krak. Przedm. 46, tel. 10-74
LWÓW, ul. Szpitalna 1, tel. 3-23
ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska 152, tel. 6-27,

WARSZAWA, ul. Szkolna 2, tel. 714-75
POZNAŃ, ul. św. Marcina 18, tel. 35-36
SOSNOWIEC, ul. Naftowa 4, tel. 2-08
TORUŃ, ul. Mostowa 17, tel. 3-99
WILNO, ul. Jagiellońska 8, tel. 1-72

SKŁADY WŁASNE I KOMISOWE:

BIAŁYSTOK, BIELSK PODLASKI, BIŁGORAJ, BĘDZIN, BRODY, BYDGOSZCZ, CHELM, DOLINA, DRO-
HOBYCZ, GARWOLIN, GDYNIA, GRUDZIĄDZ, JAROSŁAW, KALISZ, KIELCE, KOŃSKIE, KOŁOMYJA,
KOWEL, KRAKÓW, KRASNYSTAW, LIDA, LUBLIN, LUBARTÓW, LWÓW, ŁĘCZYCA, ŁOMŻA, ŁÓDŹ,
MIĘDZYRZEC PODLASKI, NOWOGRÓDEK, OPOCZNO, OSTROWIEC, OSTRÓW, PABJANICE, RADOM,
RADZYŃ, RÓWNE, RYKI, SANDOMIERZ, SAMBOR, SIEMIATYCZE, SIEDLCE, SKIERNIEWICE, SOBOLEW,
SOSNOWIEC, STANISŁAWÓW, STRYJ, TOMASZÓW MAZ., TORUŃ, TARNOPOL, WARSZAWA, WILNO,
WIELUŃ, WIERZBNIK, WÓLKOWYSK, WŁOCŁAWEK, ZDUŃSKA WOLA, ZŁOCZÓW, ŻYRARDÓW

WŁASNY PARK CYSTERNOWY